

ISSN_2564-7164

MUHASEBE ÖĞRETİM ÜYELERİ BİLİM VE DAYANIŞMA VAKFI
THE TURKISH FOUNDATION FOR SCIENCE AND COLLABORATION OF ACCOUNTING ACADEMICIAN

MUHASEBE BİLİM DÜNYASI DERGİSİ

THE WORLD OF
ACCOUNTING SCIENCE

Cilt / Volume: 25 Sayı / Issue: 2 Haziran / June 2023

ISSN_2564-7164

MUHASEBE ÖĞRETİM ÜYELERİ BİLİM VE DAYANIŞMA VAKFI
THE TURKISH FOUNDATION FOR SCIENCE AND COLLABORATION OF ACCOUNTING ACADEMICIAN

Bu dergi, Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfına Aittir.
All the copyrights of this journal are under the sole responsibility of the AACF.

Bu dergide ileri sürülen fikirler makalelerin yazarlarına aittir.
Bu fikirler MÖDAV'ın görüşlerini yansıtmaz.
The opinions put forwarded in this journal belong to their writers.
These opinions do not reflect the views of the AACF.

MODAV/AACF

Merkez/ Center Kumrular Caddesi No: 26 06440 Kızılay Ankara
Tel:(0312)2323377 Fax:(0312)2317117

Makale gönderimi:

Mail to:

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/mbdd>

Türkçe ve İngilizce dillerinde hazırlanan bu dergi hakemli bir dergi olup,
yılıda dört defa yayınlanmaktadır. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi,
Cilt:10 Sayı:1 Mart 2008 tarihinden itibaren **Ebscohost Academic Search Complete**'de,
ve **Ebscohost Academic Search Premier**'de; Haziran 2014 yılından itibaren
TÜBİTAK ULAKBİM Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanı-TR DİZİN'de
ve 2018 yılı Mart ayı itibariyle de **SOBIAD (Atf Dizini)** tarafından indekslenmektedir.

This journal is prepared in Turkish and English languages, published
four times a year. Journal of The World of Accounting Science has been indexed
by **Ebscohost Academic Search Complete** and **Ebscohost Academic Search Premier**
since March 2008, Vol:10 No:1 and **TUBITAK ULAKBIM Social and Humanities Science**
Database-TR INDEX since June 2014 and by **SOBIAD** as of March 2018.

MUHASEBE BİLİM DÜNYASI DERGİSİ

THE WORLD OF ACCOUNTING SCIENCE

MUHASEBE ÖĞRETİM ÜYELERİ BİLİM VE DAYANIŞMA VAKFI / THE TURKISH
FOUNDATION FOR SCIENCE AND COLLABORATION OF ACCOUNTING
ACADEMICIAN

EDİTÖRLER KURULU / EDITORIAL BOARD

Editör / Editor

Prof. Dr. Can ŞİMGİ MUĞAN (MODAV)

Prof. Dr. Beyhan GÜÇLÜ MARŞAP (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Editör Yardımcısı / Editorial Assistant

Doç. Dr. Seçil SIGALI (Dokuz Eylül Üniversitesi)

Alan Editörleri / Area Editors

Prof. Dr. Arzu ÖZSÖZGÜN ÇALIŞKAN (Yıldız Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Aslı TÜREL (İstanbul Üniversitesi)

Doç. Dr. Sezer BOZKUŞ KAHYAOĞLU (İzmir Bakırçay Üniversitesi)

Doç. Dr. Mustafa Gürol DURAK (Yaşar Üniversitesi)

Doç. Dr. Melik ERTUĞRUL (Galatasaray Üniversitesi)

Doç. Dr. Ayşenur TARAKCIOĞLU ALTINAY (Uşak Üniversitesi)

Yayın Editörü / Production Editor

Prof. Dr. Bilge Leyli DEMİREL (Yalova Üniversitesi)

İngilizce Dil Editörü / English Language Editor

Doç. Dr. Mine AKSU (Sabancı Üniversitesi)

Türkçe Dil Editörleri / Turkish Language Editors

Prof. Dr. Yavuz ÇİFTÇİ (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)

Doç. Dr. Aysel ÖZTÜRKÇÜ AKÇAY (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

Mizanpaj Editörleri / Format Editors

Doç. Dr. Hakan CAVLAK (Ardahan Üniversitesi)

Doç. Dr. Alper ERSERİM (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)

Doç. Dr. Halil Cem SAYIN (Anadolu Üniversitesi)

Dr. Fırat Botan ŞAN (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)

MUHASEBE BİLİM DÜNYASI DERGİSİ

THE WORLD OF ACCOUNTING SCIENCE

YAYIN DANIŞMA KURULU / ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Durmuş ACAR (Süleyman Demirel Üniversitesi)

Prof. Dr. Ercan BAYAZITLI (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Nuran CÖMERT (Marmara Üniversitesi)

Prof. Dr. Ülkü ERGUN (Dokuz Eylül Üniversitesi)

Assoc. Prof. Dr. Graham GAL (University of Massachusetts Amherst, USA)

Prof. Dr. Yoshiaki JINNAI (Tokyo Keizai University, Japan)

Prof. Dr. Reşat KARCIOĞLU (Atatürk Üniversitesi)

Prof. Dr. Seval KARDEŞ SELİMOĞLU (Anadolu Üniversitesi)

Prof. Dr. Ganite KURT (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Juan LANERO (Leon University, Spain)

Prof. Dr. Mehmet ÖZBİRECİKLİ (Mustafa Kemal Üniversitesi)

Prof. Dr. Yıldız ÖZERHAN (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Assoc. Prof. Dr. Rezarta SHKURTI (Tirana University, Albania)

Prof. Dr. Hülya TALU (İstanbul Gelişim Üniversitesi)

Prof. Dr. Adriana TIRON-TUDOR (Babeş-Bolyai University, Romania)

Prof. Dr. Şaban UZAY (Erciyes Üniversitesi)

MUHASEBE BİLİM DÜNYASI DERGİSİ
THE WORLD OF ACCOUNTING SCIENCE

HAZİRAN 2023 SAYISI BİLİM HAKEM LİSTESİ
LIST OF REVIEWERS FOR JUNE 2023 ISSUE

Prof. Dr. Ali Rıza Zafer SAYAR

Prof. Dr. Duygu ANIL KESKİN

Prof. Dr. Erhan DEMİRELİ

Prof. Dr. Gürbüz GÖKÇEN

Prof. Dr. Mesut DOĞAN

Prof. Dr. Murat YILDIRIM

Doç. Dr. Ali Atilla PEREK

Doç. Dr. Arif Engin ERGÜDEN

Doç. Dr. Banu SULTANOĞLU

Doç. Dr. Burak ÖZDOĞAN

Doç. Dr. Hakan YAZARKAN

Doç. Dr. Mehmet Kenan TERZİOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Serkan ETİ

Dr. Öğr. Üyesi Zehra Yeşim GÜRBÜZ

MUHASEBE BİLİM DÜNYASI DERGİSİ

THE WORLD OF ACCOUNTING SCIENCE

İÇİNDEKİLER

BİST PERAKENDE ŞİRKETLERİNİN TMS 7 NAKİT AKIŞ TABLOSU KAPSAMINDA FİNANSAL PERFORMANSLARININ GRİ İLİŞKİSEL ANALİZ YÖNTEMİ İLE ÖLÇÜLMESİ

(Araştırma Makalesi)

Arş. Gör. Beyza BOZKIR

Prof. Dr. Başak ATAMAN GÖKÇEN.....236

MUHASEBE EĞİTİMİNDE MOBİL UYGULAMA KULLANIMI: ÖĞRENCİLERİN DAVRANIŞAL NİYETLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

(Araştırma Makalesi)

Dr. Öğr. Üyesi İsmail ATABAY

256

MADDİ DURAN VARLIK DEĞERLEMESİNİN ALTINDAKİ TEMEL MOTİVASYONUN TESPİTİ: HALKA AÇIK İMALAT SEKTÖRÜ İŞLETMELERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

(Araştırma Makalesi)

Dr. Öğr. Üyesi Abdulkadir KÖROĞLU

Prof. Dr. Figen ZAIĞ

Prof. Dr. Aydın KARAPINAR.....274

BÜYÜK VE ORTA BOY İŞLETMELER İÇİN FİNANSAL RAPORLAMA STANDARDI (BOBİ FRIS): LİTERATÜR İNCELEMESİ

(İnceleme Makalesi)

Doç. Dr. Can ÖZTÜRK.....

296

NAKİT AKIŞ PROFİLLERİNİN ÜLKELERE GÖRE DEĞİŞİMİ: G20 ÜLKELERİ ÜZERİNE 2012-2022 YILLARI ARASINI KAPSAYAN BİR ARAŞTIRMA

(Araştırma Makalesi)

Dr. Öğr. Üyesi Onur ÖZEVİN

Dr. Öğr. Üyesi Serkan YÜCEL

330

MUHASEBE BİLİM DÜNYASI DERGİSİ
THE WORLD OF ACCOUNTING SCIENCE

İÇİNDEKİLER

**AN ANALYTICAL HIERARCHY PROCESS BASED INTEGRATED PERFORMANCE
EVALUATION INDEX MODEL PROPOSAL FOR MUNICIPALITIES IN TURKEY**

(Research Article)

Lecturer Dr. M. Çiğdem AKBAŞ

Prof. Dr. Can Tansel KAYA361

MUHASEBE BİLİM DÜNYASI DERGİSİ

THE WORLD OF ACCOUNTING SCIENCE

CONTENTS

MEASURING THE FINANCIAL PERFORMANCES OF BIST RETAIL COMPANIES WITHIN TMS 7 CASH FLOW STATEMENT BY GRAY RELATIONAL ANALYSIS METHOD

(Research Article)

Res. Assist. Beyza BOZKIR

Prof. Dr. Başak ATAMAN GÖKÇEN236

USE OF MOBILE APPLICATION IN ACCOUNTING TRAINING: A RESEARCH ON BEHAVIORAL INTENTIONS OF STUDENTS

(Research Article)

Assist. Prof. Dr. İsmail ATABAY256

MOTIVES FOR PROPERTY, PLANT, AND EQUIPMENT REVALUATION: AN EMPIRICAL ANALYSIS OF LISTED MANUFACTURING FIRMS

(Research Article)

Assist. Prof. Dr. Abdulkadir KÖROĞLU

Prof. Dr. Figen ZAIĞ

Prof. Dr. Aydın KARAPINAR.....274

FINANCIAL REPORTING STANDARD FOR LARGE AND MEDIUM SIZED ENTITIES (FRS FOR LMEs): A LITERATURE REVIEW (2018-2021)

(Review Article)

Assoc. Prof. Dr. Can ÖZTÜRK296

DIFFERENCES OF CASH FLOW PROFILES BY COUNTRY: A RESEARCH ON G20 COUNTRIES COVERING THE YEARS 2012-2022

(Research Article)

Assist. Prof. Dr. Onur ÖZEVİN

Assist. Prof. Dr. Serkan YÜCEL.....330

MUHASEBE BİLİM DÜNYASI DERGİSİ
THE WORLD OF ACCOUNTING SCIENCE

CONTENTS

TÜRKİYE'DEKİ BELEDİYELER İÇİN AHP TABANLI ENTEGRE PERFORMANS DEĞERLENDİRME ENDEKS MODELİ ÖNERİSİ

(Araştırma Makalesi)

Öğr. Gör. Dr. M. Çiğdem AKBAŞ

Prof. Dr. Can Tansel KAYA361

BİST PERAKENDE ŞİRKETLERİNİN TMS 7 NAKİT AKIŞ TABLOSU KAPSAMINDA FİNANSAL PERFORMANSLARININ GRI İLİŞKİSEL ANALİZ YÖNTEMİ İLE ÖLÇÜLMESİ*

Arş. Gör. Beyza BOZKIR**

Prof. Dr. Başak ATAMAN GÖKÇEN***

Araştırma Makalesi/*Research Article*

Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi
Haziran 2023, 25(2), 236-255

ÖZ

Perakende sektörü ekonomiye yön verme özelliğine sahip önemli bir sektördür. Bu sektör COVID-19 döneminde pozitif veya negatif yönde etkilenmiştir. Bu çalışmada BİST Perakende Şirketleri'nin 2017-2021 yıllarına ilişkin finansal performansları TMS 7 Nakit Akış Tablosu kapsamında ve Gri İlişkisel Analiz yöntemi kullanılarak ölçülmüştür. Özellikle pandeminin şirketlerin sıralamalarının değişmesinde önemli bir etken olduğu görülmüştür. Çalışmanın sonucuna göre, Migros Ticaret A.Ş. yıllar içerisinde pozitif yönde hızlı bir gelişme göstermiştir ve birinci sıradaki yerini korumuştur. Bu pozitif ivmenin özellikle elektronik ticaretin pandemi döneminde yaygınlaşmasının bir sonucu olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Perakende, Gri İlişkisel Analiz, Finansal Performans

JEL Sınıflandırması: C39, F65, L81

* Makale Geliş Tarihi (Date of Submission): 28.07.2022; Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 10.03.2023

** İstanbul Aydın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Muhasebe ve Finans Yönetimi Bölümü, beyzabozkir@aydin.edu.tr, orcid.org/0000-0002-6953-1534

*** Marmara Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü, bataman@marmara.edu.tr, orcid.org/0000-0003-2065-6800

Atıf (Citation): Bozkır, B. ve Ataman Gökçen, B. (2023). BİST Perakende Şirketlerinin TMS 7 Nakit Akış Tablosu Kapsamında Finansal Performanslarının GRI İlişkisel Analiz Yöntemi ile Ölçülmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 25(2), 236-255. <https://doi.org/10.31460/mbdd.1149326>

MEASURING THE FINANCIAL PERFORMANCES OF BIST RETAIL COMPANIES WITHIN TMS 7 CASH FLOW STATEMENT BY GRAY RELATIONAL ANALYSIS METHOD

ABSTRACT

The retail sector is a significant sector that directs the economy. During the pandemic, the sector companies have been affected positively or negatively. In this study, BIST Retail Companies' financial performance rankings based on five Cash Flow Statement ratios, within the scope of TMS 7, Cash Flow Statement, were measured for 2017-2021 period, with the Gray Relational Analysis Method. It is observed that the pandemic has been an important factor in changing the company rankings. Migros Ticaret A.Ş. has shown a positive momentum and maintained its first place as a result of the spread of electronic commerce during the pandemic.

Keywords: Retail, Gray Relational Analysis, Financial Performance

JEL Classification: C39, F65, L81

EXTENDED SUMMARY

PURPOSE AND MOTIVATION

Retailing can be defined as activities that enable the transfer of goods or services directly to the consumer. This sector directs the economy and production in Turkey and in many countries. The main purpose of this study is to measure the yearly financial performances of the companies for the years 2017-2021 and to reveal the change that have taken place over the years, especially during the pandemic.

METHODOLOGY

In the study, the financial performances of BIST Retail Companies are measured with the Gray Relational Analysis Method. This method is among the Multi-Criteria Decision Making (MCDM) methods used to make decisions in situations where there is more than one qualification. The Gray Relational Analysis Method developed by J. L. Deng in 1982. The Gray Relational Analysis method that is frequently used in cases where there are more than one criteria and alternatives, and also gives accurate results. This is one of the main reasons for its use in work. The years determined within the framework of the study cover the time period between 2017 and 2021, especially before and the after COVID-19 period, in order to have an up-to-date quality and at the same time provide an idea to the relevant information users. In the study, there are 14 companies within the scope of the retail sector, which that constitute the sample in the study. 5 ratios are used within the context of the study have been selected from prior literature that aim to carry out performance analysis by using the cash flow statement.

Hence, cash flow statements of companies are used to calculate the ratios. Cash flow rates constitute the criteria used in the Gray Relational Analysis Method while the retail companies are considered the alternatives of the method. Each of every criterion is weighted equally. Accordingly, the yearly cash flow rates calculated constitute the data set used in the Gray Relational Analysis Method to reveal the rankings for the relevant years and their comparisons.

RESULTS AND DISCUSSION

The data used in the study are derived from the financial statements in the Public Disclosure Platform (KAP). The data in the financial statements is first arranged for the years 2017 to 2021, which constitute the sample period in the study, and the selected ratios are obtained. Gray Relational Analysis Method consist of 6 steps. Obtaining the appropriate data sets is the first step of the Gray Relational Analysis Method. In addition to these, obtaining the input relational coefficients is the last step of the method. These numbers enable the rankings of the sample companies to be determined. After the completion of the application, it is seen that the performance rankings of many companies have changed over the years. Especially Migros Ticaret A.Ş., although it showed a rapid decline until 2019, it maintained its position by placing first after 2019. It is also observed that Bizim has reached the top especially after 2020 and has been in the 3rd place for the last two years. It is seen that the ranking of Milpa Commercial and Sınai Ürünler Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş. showed a positive change until 2019, but after 2019 it was negatively affected and regressed from the 3rd rank to the 11th rank. Generally, while some companies have moved in a certain range, the rankings of some companies have changed drastically. These changes in rankings may have many reasons. However, the most significant reason for these alterations is thought to be COVID-19, which has recently affected the whole world.

CONCLUSION AND IMPLICATION

When the results of the study are examined, it is seen that the pandemic can be considered a very significant factor in changing the performance rankings of the relevant companies. It is clear that there has been a negative impact on many companies during the pandemic period. However, Migros Ticaret A.Ş., in particular, has shown a rapid positive development and maintained its 1st place. It is thought that this positive momentum gained by the company is a result of the spread of electronic commerce, especially during the pandemic period. This study may be replicated using different multi-criteria decision making methods. In addition, more than one method can be used in the study and the differences between the rankings obtained according to each method can be observed and discussed.

1. GİRİŞ

Perakendecilik, ürünlerin üretici ve tüketici arasında aktarılmasını sağlayan hizmetler olarak tanımlanmaktadır (Tek, 1984, s. 46). Mal veya hizmetlerin doğrudan tüketiciye aktarılmasını sağlayan eylemler olarak da nitelendirilebilmektedir. Bu sektör Türkiye’de ve birçok ülkede ekonomiye, üretime yön verme özelliği göstermektedir.

Çalışmanın amacı Borsa İstanbul’da (BİST) faaliyette bulunan perakende ticareti yapan şirketlerin özellikle COVID-19 dönemi öncesi ve sonrasını kapsayan 2017-2021 yıllarının finansal tablolarının incelenerek finansal rasyolarının ölçülmesi ve Gri İlişkisel Analiz yöntemi ile şirketler arası sıralamaların oluşturulmasıdır.

Çalışmada, finansal performansın ölçülmesinde nakit akış tablosundan yararlanılmıştır. Nakit akış tablosu kullanılarak elde edilen nakit akış oranları Gri İlişkisel Analiz yönteminin kriterlerini oluşturmaktadır. BİST Perakende Şirketleri ise Gri İlişkisel Analiz yönteminin alternatiflerini yani sıralamaya tabi tutulacak opsiyonlarını oluşturmaktadır. Yöntemin uygulanması sonrasında ortaya çıkan gri ilişkisel katsayılar sayesinde şirketler arasında sıralamalar ortaya konulmuştur.

COVID-19 ile birlikte küresel bir ekonomik durgunluk ortamı oluşmaya başlamıştır. Bu ortam şirketlerin finansal döngüsü üzerinde etkili bir baskı oluşturmuştur. Mağaza ve alışveriş merkezlerinin kapatılması, saat sınırlaması, tedarik zincirinde yaşanan aksaklıklar gibi nedenler birçok sektörü etkilediği gibi perakende sektörünü de etkilemiştir. Değişime uyum sağlayabilen şirketler bu dönemde değer yaratmaya devam ederken; değişime uyum sağlayamayan şirketler ise bu dönemden zarar görmüşlerdir. Ayrıca şirketlerin finansal performanslarındaki değişimler sonucunda sürekliliklerini devam ettirip ettiremeyecekleri üzerine sorular da ortaya çıkmaya başlamıştır.

Nakit akış tablosundan elde edilen bilgiler, şirketlerin karşılaşılabilecekleri nakit akışları için tahminlerde bulunabilme şansını ortaya çıkarmaktadır. Elde edilen bilgiler ile şirketlerin dönemler arasındaki nakit akışlarının karşılaştırılması, kontrol edilmesi sağlanabilmektedir.

Nakit akışları, şirketlerin sürekliliğini devam ettirip ettiremeyeceği sorusuna yanıt verebilecek olan önemli göstergelerden bir tanesidir. Bu sebeple çalışma içerisinde ilgili şirketlerin finansal performanslarının nakit akış tablolarında yer alan verilerden yararlanılarak ölçülmesi önemlidir. Çalışma kapsamı içinde belirlenen yıllar ise COVID-19 öncesi ve sonrası dönemler olması sebebiyle önemlidir. Çalışmada şirketlerin performansları 2017- 2021 yılları için ayrı ayrı ölçülecek ve yıllar itibariyle meydana gelen değişimler incelenecektir.

Literatürde, birçok sektör baz alınarak yapılmış olan çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların büyük bir kısmı COVID-19 öncesi yılları kapsamaktadır. Bu çalışmanın kapsam dahiline alınan dönemler

itibariyle önemli bir çalışma olacağı ve hem değerlendirilen yıllar hem de örneklem olarak seçilen sektör açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. NAKİT AKIŞ TABLOSU VE TMS 7 NAKİT AKIŞ TABLOSU STANDARDI

Nakit Akış Tablosu, işletmelerin belirli bir dönem boyunca elde ettikleri nakit girişlerinin nereden sağlandığını, varlıklarını nereye harcadığını göstermektedir. Ayrıca işletmelerin Finansal Durum Tablosu ve Kar Zarar Tablosu'nda ulaşılamayan nakit hareketleri ile ilgili bilgileri içeren tablo olarak da nitelendirilmektedir. Bu tablolar, şirketlerin nakit oluşturabilmeleri için bir diğer ifade ile borçlarını ödeyebilmeleri için nakitlerinin var olup olmadığını göstermektedir (Keskin & Kurt, 2022, s. 275). Bu tablo ile elde edilen bilgiler, şirketlerin gelecekte karşılaşılabilecekleri nakit akışları için tahminlerde bulunabilme şansını ortaya çıkarır ve bunun ile birlikte gelecekteki ve geçmişteki nakit akışlarının karşılaştırılması, kontrol edilmesi sağlanabilir (Gökçen & Ataman, 2020, s. 350). Nakit akış tablosu ilgili şirketin mevcut faaliyetleri göz önünde bulundurularak sınıflandırılabilir.

Nakit akış tablosu, şirketlerin sağlıklı bir finansal yapıya ve amaçlarına ulaşabilmelerinde etkili bir yere sahiptir. Yöneticilerin nakit akışını planlamaları ve kontrol edebilmeleri için birçok faydalı bilgi sunar (Sylvestre & Urbancic, 1994, s. 63). Sahip olduğu bu niteliklere paralel olarak bu tablonun önemi şirketler ve bilgi kullanıcıları için gitgide artmaktadır (Girgin, 2020, s. 8).

İşletmeye ait nakit ve nakit benzerlerinin nasıl ortaya çıktığı ile nasıl kullanıldığı bilgi kullanıcıları için önemli bir noktadır. İşletme içerisinde hasılat oluşturan ana faaliyetler sürekliliğin sağlanabilmesi ve sorumlulukların yerine getirilebilmesi için nakit ihtiyacı duyar. Bu temel nedene dayanarak, TMS 7 Nakit Akış Tablosu Standardı tüm şirketlerin nakit akış tablosu sunmasını zorunlu kılmaktadır (Çil Koçyiğit ve diğerleri, 2021, s. 1171).

TMS 7 Nakit Akış Tablosu Standardı, 18 Ocak 2005 tarihinde 25704 Sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Girgin, 2020, s. 34). Bu standart döneme ait nakit akışlarını "Esas Faaliyetlerden Nakit Akışları, Yatırım Faaliyetlerinden Nakit Akışları ve Finansman Faaliyetlerinden Nakit Akışları" şeklinde sınıflandıran bir tablo vasıtasıyla, nakit ve nakit benzeri kalemlerde meydana gelen değişikliklerin raporlanmasını sağlama amacı taşımaktadır (KGK TMS 7, Mad. 1).

İlgili standartta faaliyet konuları şu şekilde açıklanmıştır (KGK TMS 7);

- **İşletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışları**, şirketin ana gelir sağlayacak olan faaliyetleri ile ilişkilidir. Ayrıca net kârın veya zararın görülmesinde rol oynayan işlemler ve olaylar ile ortaya çıkmaktadır.

- **Yatırım faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışları**, gelecek dönemlerde şirkete gelir ve nakit akışı sağlayabileceği varsayılan kaynaklar için gerçekleştirilen harcamaların seviyesini göstermiş olduğundan dolayı ayrı olarak gösterilmelidir.

- **Finansman faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışları**, finans kuruluşları, şirketin ortakları veya ilişkili taraflarınca sağlanan nakitleri veya bunlara yapılan ödemeleri gösterir. İşletmenin ticari nitelikte sayılmayan borç-alacak ilişkisi olarak da nitelendirilir.

Ayrıca TMS 7 Nakit Akış Tablosu Standardı kapsamı dahilinde yer alan şirket faaliyetlerine ilişkin nakit akışları (Karğın & Aktaş, 2011, s. 4-5);

- Brüt nakit girişi ile brüt nakit çıkışlarıyla ilgili ana grupların bulunduğu brüt bir diğer adıyla dolaysız yöntem ile raporlanmaktadır. Yahut,

- Net kâr ya da net zararın, gayri nakdi işlemlerin, geçmiş/gelecek işlemlerle alakalı nakit giriş/çıkışları ertelemelerinin/tahakkuklarının ve yatırım/finansman faaliyetlerinden kaynaklı nakit akışlarına ait gelir ve giderlerinin etkileri göz önüne alınarak düzeltildiği net bir diğer deyişle dolaylı yöntem olarak raporlanmaktadır.

Dolaysız yöntem ile dolaylı yöntem karşılaştırıldığında; dolaysız yöntemin gerçek nakit akışı kalitesinin ve kullanımlarının gerçeğe uygunluğunu net bir şekilde ortaya çıkardığı görülmektedir. Ayrıca dolaysız yöntem gelecek dönemlerde ortaya çıkacak olan nakit akışlarının tahmin edilmesinde de daha doğru olarak nitelendirilebilecek sonuçlar ortaya koymaktadır (Cavlak ve diğerleri, 2017, s. 238).

Şirketlerin finansal performanslarının değerlendirilmesinde nakit akış tabloları sıklıkla kullanılmaktadır. Literatürdeki çalışmalara ek olarak bu çalışmada BİST Perakende Sektöründe yer alan şirketlerin nakit akış tablolarından yararlanılmıştır. İşletmeler ve ilgili bilgi kullanıcıları için önemli bir yere sahip olan bu tablolardaki verilerden yola çıkılarak çalışma içerisinde kullanılan oranlar oluşturulmuştur.

Nakit akış tablolarının temel amaçlarından biri olan gelecekteki ve geçmişteki nakit akışlarının karşılaştırılmasına uygun olarak çalışma kapsamında belirlenen ilgili sektördeki şirketlerin, 2017-2021 yıllarına ilişkin finansal performansları değerlendirilmiş ve karşılaştırmalar yapılmıştır.

3. LİTERATÜR TARAMASI

Literatür taraması çok kriterli karar verme yöntemleri kullanılarak şirketlerin finansal performanslarının ölçümünü amaçlayan çalışmalar çerçevesinde yapılmış ve söz konusu bu çalışmalar kronolojik sıra ile sunulmuştur.

Wu ve diğerleri (2010) tarafından yapılan çalışma, Tayvan’da faaliyet gösteren varlık yönetimi bankalarının performans değerlendirmesi üzerinedir. Çalışmada, Gri İlişkisel Analiz ve Analitik Hiyerarşi Süreci yöntemlerinden yararlanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuca göre müşteri profili ve kapasite kârlılık yönünden en önemli değerlendirme kriteri olarak belirlenirken; yöneticilerin profesyonel ve operasyonel kalite bilgisi ise müşteri grubu için en önemli değerlendirme kriteri olarak belirlenmiştir.

Karğın ve Aktaş (2011) tarafından yapılan çalışmanın amacı; nakit akış tablosu ile birlikte farklı analiz teknikleri kullanılarak bir işletme için doğru ve güvenilir analiz sonuçlarının elde edilebileceğinin ortaya konulmasıdır. Çalışma kapsamında, inşaat sektöründe yer alan halka açık bir işletmenin, 2006-2010 yılları içerisinde yer alan nakit akış tabloları, “karşılaştırmalı tablolar analizi”, “eğilim yüzdeleri analizi”, “rasyo analizi” ve “nakit akışlarının sağlandığı faaliyetler modeli” yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre; nakit akışlarının sağlandığı faaliyetler modelinin diğer analiz teknikleri ile birlikte kullanıldığında işletme hakkında daha ayrıntılı ve daha isabetli analiz sonuçları ortaya konduğu görülmüştür.

Cavlak ve diğerleri (2017) çalışmalarında, BİST 30 şirketlerinin nakit akış tablolarını içerik analizi yöntemi ile değerlendirmişlerdir. Çalışma kapsamında BİST 30 şirketlerinin nakit akış tablolarında yer alan nakit hareketleri; işletme, yatırım ve finansman faaliyetleri çerçevesinde oransal olarak tespit edilmiştir. Çalışmanın temel amacı BİST 30 şirketlerinin nakit akışlarının durum tespitini yapmak ve şirketlerin doğru karar almalarına yardımcı olmaktır. KGK Nakit Akış Tabloları’nın hazırlanması konusunda işletmelere brüt (dolaysız) yöntemi tavsiye etmesine rağmen araştırma kapsamında BİST 30’da yer alan tüm işletmelerin nakit akış tablolarını net (dolaylı) yöntemine göre düzenledikleri tespit edilmiştir. İşletmelerin bu yöntemi tercih etmesinin sebebi ise net yöntemin daha pratik olmasından kaynaklanmaktadır.

Uygurtürk ve Vargün (2018) Borsa İstanbul’da işlem gören taşıt araçları sanayii işletmelerinin nakit akış tablolarında yer alan ana nakit akış unsurlarının işletme kârlılığı üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla çalışma yapmışlardır. Çalışma 2005-2015 dönemlerini kapsamaktadır. Ayrıca çalışmada ilgili işletmelerin mali tablolarındaki bilgilerden yararlanılmış; çoklu regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kullanılan bağımsız değişken sayısının değiştirilmesinin ve farklı zaman dilimleri kullanılarak araştırmanın yapılmasının sonuçlar üzerinde etkili olabileceği görüşü ortaya konmuştur.

Girgin (2020) tarafından yapılan araştırmanın amacı, BİST’te işlem gören Ana Metal Sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin finansal performanslarını nakit akış tablosuna dayalı oranlar ve TOPSIS yöntemi yardımıyla değerlendirmektir. Çalışmada ilgili işletmelerin 2015-2019 dönemlerine ilişkin finansal tablolarından alınan veriler kullanılarak 15 adet oran hesaplanmıştır. CRITIC yönteminden yararlanılarak kriterler ağırlıklandırılmış ve TOPSIS yöntemi ile işletmelerin performans

sıralamaları elde edilmiştir. Elde edilen sıralama sonuçları ile, çalışma kapsamındaki her yıl için en başarılı ve en başarısız performans gösteren işletmeler belirlenmiş ve bu işletmelerin sıralamalarının yıllar ile birlikte değişim gösterdiği görülmüştür.

Başkan ve Dozen (2021) tarafından yapılan çalışmada Türkiye Muhasebe Standardı 7 Nakit Akış Tablosu (TMS 7)'na göre hazırlanmış nakit akış tablolarına sahip işletmelerin analizi yapılmış ve bu işletmelerin nakit akışlarını artıran faktörler tespit edilmiştir. Çalışma 2009-2018 dönemlerini kapsamaktadır. Ayrıca çalışmada Stata-14 paket programı kullanılarak basit lojistik regresyon analizi uygulanmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre; varlık nakit getirileri ve özkaynak getirileri arasında anlamlı bir sonuç bulunmuştur.

Özdemir ve Kılıçarslan (2021), Entropi ve Gri İlişkisel Analiz yöntemleri ile sigortacılık sektöründe kullanılan teknik 6 orandan yararlanarak ENTROPI Tabanlı Gri İlişkisel Analiz yöntemi ile hayat ve emeklilik şirketlerinin finansal performansları üzerine araştırma ortaya koymuştur. Çalışmada 2019 yılı mali sonuçları analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucuna göre; 19 hayat ve emeklilik şirketinin 6 kriter ile finansal performans sıralaması ortaya konulmuştur. Kriterlerin ağırlıkları değiştiğinde elde edilen sıralamaların da farklılık gösterdiği görülmektedir.

Mazman ve Sel (2021) tarafından yapılan çalışma BİST perakende ticaret sektörü şirketlerinin finansal performansının incelenmesi hakkındadır. Çalışmada ilgili şirketlerin 2013-2019 yılları arasındaki finansal tablo verileri kullanılmış ve CILOS ağırlıklandırma ve TOPSIS yöntemi yardımıyla performans sıralamaları elde edilmiştir. Çalışmanın sonucunda elde edilen ortalama performans sıralamalarına göre sırasıyla Mipaz, Casa ve Vakko şirketleri ilk üç sırada yer almaktadır.

Budak ve Sakarya (2022), COVID-19 pandemisi sürecinde BİST perakende ticaret sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin finansal performanslarının geliştirilmiş ENTROPI Temelli TOPSIS yöntemi ile belirlenmesi üzerine bir çalışma ortaya koymuştur. Çalışma sonucuna göre; 2017- 2020 yıllarında finansal performans açısından en başarılı şirketler sırasıyla MIGROS, SOKM, MIGROS, MIGROS iken; en başarısız şirketlerin ise sırasıyla CRFSA, CRFSA, SOKM, CRFSA olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Karapolat ve Ceylan (2022) çalışmalarında perakende ticaret şirketlerinin finansal performans ölçümünü COPRAS yöntemi ile ölçmek üzere bir çalışma ortaya koymuştur. Çalışmada ilgili şirketlerin 2014-2019 yılları arasındaki finansal tablo verilerinden yararlanılmıştır. COPRAS yöntemden elde edilen sonuçlara göre; en yüksek ortalama performansa sahip şirketin Adese Alışveriş Merkezleri Ticaret A.Ş. olduğu, ilgili dönemlerde birinci sırada yer alamayan tek şirketin Bizim Toptan Satış Mağazaları A.Ş. olduğu tespit edilmiştir.

Gül ve Erdem (2022) tarafından gıda perakende şirketlerinin finansal performanslarının Entropi-TOPSIS yöntemiyle analizi üzerine bir çalışma yapılmıştır. Çalışma çerçevesini 2013-2020 yılları oluşturmaktadır. Kriterler Entropi yöntemi ile ağırlıklandırılmış, TOPSIS yöntemiyle sıralamaları elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre; öz kaynak kârlılık oranı yüksek, şube sayıları fazla, stok yönetimi iyi olan şirketlerin kârlılıklarını koruduğu ve faaliyetlerine devam ettikleri; stok yönetimi, öz kaynağı ve mali yapısı zayıf olan şirketlerin ise bu süreçten olumsuz etkilendiği gözlemlenmiştir.

Kısakürek ve Tüfekçi (2022) tarafından finansal kriz döneminde şirketlerin nakit akış profilleri ile finansal performanslarının karşılaştırılması üzerine bir çalışma yürütülmüştür. Çalışmada BİST’te işlem gören Metal Eşya Makine Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları ile Tekstil, Giyim Eşyası ve Deri sektörlerinde yer alan işletmelerin verilerinden yararlanılmıştır. İlgili işletmelerin ekonomik krizin yaşandığı 1998-2002 yıllarına ait finansal durum tablosu, kâr zarar tablosu ve nakit akış tablosu incelenmiştir. Analiz için çok kriterli karar verme yöntemlerinden biri olan Topsis yönteminden yararlanılmıştır. Çalışma sonucunda, işletmelerin TOPSIS yöntemine göre performans başarı sıralamaları sektör bazında ayrı ayrı tespit edilmiştir.

Yaşar ve Terzioğlu (2022) enerji sektöründe yer alan işletmelerin finansal performanslarının Entropi Tabanlı ARAS ve Gri İlişkisel Analiz yöntemleri ile değerlendirilmesi üzerine bir çalışma yürütmüşlerdir. Çalışmanın örneklemini Borsa İstanbul Elektrik, Gaz ve Buhar Sektöründe faaliyet gösteren sekiz işletme oluşturmaktadır. Çalışma ilgili şirketlerin 2018 dönemi verileri ile sınırlandırılmıştır. Kriter ağırlıkları Entropi ile belirlenmiştir. Çalışmada kullanılan ARAS ve Gri İlişkisel Analiz yöntemlerinin sonuçlarına göre performansı en yüksek şirket Enerjisa Enerji A.Ş. olarak belirlenirken; en düşük performansa sahip şirket ise PAMEL Yenilenebilir Elektrik Üretim A.Ş. olarak belirlenmiştir.

Literatür taraması kapsamında yer alan çalışmalar değerlendirildiğinde; finansal performans ölçümlerinde şirketlerin sıralamalarını ortaya koymak için Çok Kriterli Karar Verme yöntemlerinden yararlanıldığı görülmektedir. Çalışmalarda çoğunlukla TOPSIS yönteminden yararlanıldığı, yöntem içerisinde yer alan kriterlerin ise COPRAS, CRITIC ve ENTROPI gibi ağırlıklandırma yöntemleri kullanılarak farklı değerler ile ağırlıklandırıldıkları görülmektedir. Kriterlerin eşit olarak ağırlıklandırıldığı çalışmaların ise sınırlı olduğu görülmektedir. Ayrıca perakende şirketleri üzerine yapılan finansal performans ölçümünü amaçlayan çalışmalarda Gri İlişkisel Analiz yönteminin kullanılmadığı gözlemlenmiştir.

Bu çalışmada finansal performans ölçümü için kullanılan Çok Kriterli Karar Verme Yöntemlerinden biri olan Gri İlişkisel Analiz yönteminden yararlanılmıştır. Yöntemin uygulamasında, literatürde yer alan çalışmaların aksine, kriter ağırlıkları farklılaştırılmamış eşit olarak kabul edilmiştir.

Çalışma çerçevesinde belirlenen yıllar, güncel bir niteliğe sahip olması ve ilgili bilgi kullanıcılarına fikir sağlaması amacıyla özellikle COVID-19 öncesi ve sonrasına ait 2017-2021 dönemlerini kapsamaktadır.

4. PERAKENDE TİCARETİ YAPAN ŞİRKETLERİN FİNANSAL RASYOLARININ ÖLÇÜLMESİ

Araştırmanın amacı, Borsa İstanbul’da (BİST) faaliyette bulunan perakende ticareti yapan şirketlerin özellikle COVID-19 dönemi öncesi ve sonrasını kapsayan 2017-2021 yıllarına ait finansal tablolarının incelenmesi, finansal rasyolarının ölçülmesi ve Gri İlişkisel Analiz yöntemi ile şirketler arası sıralamaların oluşturulmasıdır.

4.1. Araştırmanın Veri Seti ve Örneklemi

Araştırmanın örneklemini Borsa İstanbul’da yer alan (BİST) perakende ticareti yapan şirketlerden oluşmaktadır. Perakende Sektörü kapsamında 14 adet şirket bulunmaktadır. Ancak bazı şirketlerin finansal verilerinin eksik olmasından dolayı bu şirketler kapsam dahiline alınamamıştır. Bu yüzden çalışma kapsamında 11 adet şirket yer almaktadır. Çalışmada kullanılan veriler ilgili şirketlerin KAP ’ta yer alan finansal tablolarından elde edilmiştir. Araştırma kapsamındaki şirketler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Çalışma Kapsamında BİST Perakende Ticareti Yapan Şirketler

SIRA	ŞİRKETLER	KISALTMA
1	BİM Yerleşik Mağazalar A.Ş.	BIMAS
2	Bizim Toptan Satış Mağazaları A.Ş.	BIZIM
3	Carrefoursa Carrefour Sabancı Ticaret Merkezi A.Ş.	CRFSA
4	Casa Emtia Petrol Kimyevi ve Türevleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.	CASA
5	Mavi Giyim Sanayi ve Ticaret A.Ş.	MAVI
6	Mepet Metro Petrol ve Tesisleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.	MEPET
7	Migros Ticaret A.Ş.	MGROS
8	Milpa Ticari ve Sınai Ürünler Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş.	MIPAZ
9	Şok Marketler Ticaret A.Ş.	SOKM
10	Teknosa İç ve Dış Ticaret A.Ş.	TKNSA
11	Vakko Tekstil ve Hazır Giyim Sanayi İşletmeleri A.Ş.	VAKKO

Çalışma kapsamında 5 adet oran kullanılmıştır. Bu oranlar; literatürde yer alan ve nakit akış tablosundan yararlanılarak performans analizi yapmayı amaçlayan çalışmalardan faydalanılarak seçilmiştir.

Tablo 2. Çalışmada Kullanılan Finansal Oranlar

ORANLAR	KISALTMASI
$\text{Kâr Kalitesi} = \frac{\text{İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akımları}}{\text{Kâr, Faaliyet ve Vergi Öncesi Kâr}}$	K1
$\text{Nakit Temettü Karşılama} = \frac{\text{İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akımları}}{\text{Temettü Ödemesi}}$	K2
$\text{Özkaynak Getiri} = \frac{\text{İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akımları}}{\text{Özkaynak}}$	K3
$\text{Varlıkların Nakit Getirisi} = \frac{\text{İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akımları}}{\text{Toplam Varlıklar}}$	K4
$\text{Nakit Akış Likiditesi} = \frac{\text{İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akımları}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$	K5

Çalışmada kullanılan kâr kalitesi oranı, nakit temettü karşılama oranı, özkaynak getiri oranı ve varlıkların nakit getirisi oranı Carslaw ve Mills (1991)'in çalışmasında yer almaktadır. Nakit akış likiditesi ise Figlewicz ve Zeller (1991)'in çalışmasında yer almaktadır. Nakit akış oranları, geleneksel oranları gibi kullanılması önerilen oranlardır. Bu oranlar nakit akış tablolarından elde edilen veriler kullanılarak oluşturulmaktadır.

Literatürde nakit akış oranları kullanılarak yapılan çalışmalar incelendiğinde; Das (2018)'in yayınlamış olduğu çalışmasında nakit akış oranlarını kullandığı görülmektedir. Ayrıca çalışmada bu oranların daha etkili ve doğru sonuçlar verdiği için geleneksel oranlara kıyasla daha sık kullanıldığı belirtilmektedir. Vargün ve Uygurtürk (2016) ise BİST İnşaat ve Bayındırlık sektöründeki şirketlerin nakit akış oranlarını inceleyerek finansal performans ölçümü yapmıştır.

Çalışmada kullanılan veriler KAP' ta yer alan nakit akış tablolarından elde edilmiştir. Nakit akış tablolarında yer alan veriler belirlenen oranlara çevrilerek 2017, 2018, 2019, 2020 ve 2021 yılları için düzenlenmiş veri setleri elde edilmiştir. Bazı şirketlerin KAP 'ta yer alan verilerinde eksiklikler olması sebebiyle bu şirketler çalışmaya dahil edilememiştir. Aşağıdaki tablolar oluşturulurken çalışma kapsamında yer alan şirketlerin nakit akış tablolarından yararlanılmıştır ve çalışma için belirlenmiş olan oranlar hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlar veri setlerini oluşturmuştur.

Tablo 3. 2017 Yılına İlişkin Veri Seti

ŞİRKETLER	2017				
	K1	K2	K3	K4	K5
BIMAS	1,50	3,63	0,56	0,23	0,43
BIZIM	4,29	0	1,97	0,29	0,36
CRFSA	-0,74	0	3,81	0,08	0,09
CASA	-2,39	0	0,26	0,12	0,26
MAVI	2,51	0	0,19	0,19	0,26
MEPET	8,65	0	0,71	0,39	1,78
MGROS	1,21	0	0,69	0,10	0,19
MIPAZ	8,65	0	0,71	0,39	1,78
SOKM	1	0	0,20	-0,17	-0,10
TKNSA	5,32	0	-2,99	0,18	0,17
VAKKO	2,02	3,27	0,44	0,17	0,34

Tablo 4. 2018 Yılına İlişkin Veri Seti

ŞİRKETLER	2018				
	K1	K2	K3	K4	K5
BIMAS	1,17	3,33	0,54	0,21	0,37
BIZIM	1,86	0	1,11	0,16	0,20
CRFSA	4,63	0	2,49	0,05	0,06
CASA	-0,09	0	0,01	0,00	0,01
MAVI	2,31	0	1,05	0,24	0,35
MEPET	-4,53	0	0,39	0,20	0,62
MGROS	1,02	0	1,95	0,11	0,19
MIPAZ	-4,53	0	0,39	0,20	0,62
SOKM	-0,85	0	0,80	0,06	0,07
TKNSA	-1,50	0	-0,79	0,11	0,10
VAKKO	1,23	51269,97	0,34	0,11	0,20

Tablo 5. 2019 Yılına İlişkin Veri Seti

ŞİRKETLER	2019				
	K1	K2	K3	K4	K5
BIMAS	2,40	3,95	0,90	0,26	0,55
BIZIM	5,43	21,91	1,60	0,20	0,26
CRFSA	-0,95	0	-1,35	0,11	0,14
CASA	3,96	0	1,04	0,59	1,39
MAVI	2,67	-13,64	1,05	0,26	0,39
MEPET	-17,06	0	-0,20	-0,10	-0,35
MGROS	0,97	0	6,71	0,15	0,29
MIPAZ	-0,96	0	0,01	0,01	0,02
SOKM	-3,88	0	-35,21	0,17	0,22
TKNSA	-1,28	0	-0,91	0,15	0,15
VAKKO	1,83	8,09	0,32	0,09	0,19

Tablo 6. 2020 Yılına İlişkin Veri Seti

ŞİRKETLER	2020				
	K1	K2	K3	K4	K5
BIMAS	1,62	17,94	0,76	0,23	0,49
BIZIM	5,33	31,31	1,70	0,17	0,22
CRFSA	-2,90	0	46,14	0,17	0,21
CASA	-0,02	0	0	0	0
MAVI	36,02	0	0,84	0,17	0,25
MEPET	-1,05	0	0,08	0,04	0,11
MGROS	-13,70	0	90,34	0,21	0,29
MIPAZ	-1,05	0	0,08	0,04	0,11
SOKM	7,31	0	8,46	0,28	0,37
TKNSA	3,28	0	-2,20	0,19	0,19
VAKKO	1,54	0	0,04	0,01	0,03

Tablo 7. 2021 Yılına İlişkin Veri Seti

ŞİRKETLER	2021				
	K1	K2	K3	K4	K5
BIMAS	1,75	1,90	0,88	0,23	0,43
BIZIM	4,93	18,97	1,69	1,71	0,21
CRFSA	-0,09	0	-0,10	0,01	0,01
CASA	-0,42	0,39	-0,01	0,00	-0,05
MAVI	2,37	-42,18	1,07	0,31	0,50
MEPET	1,97	0	0,15	0,09	0,34
MGROS	15,10	0	0,42	0,01	0,02
MIPAZ	1,97	0	0,30	0,18	0,67
SOKM	7,63	-29,76	4,63	0,24	0,32
TKNSA	5,79	0	3,32	0,27	0,31
VAKKO	1,91	6,36	10,12	0,35	0,73

4.2. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada Gri İlişkisel Analiz yöntemi (GİA) kullanılmıştır. Bu yöntem 1982 yılında Ju Long Denk tarafından geliştirilen bir yöntemdir (Karadeniz ve diğerleri,2017, s.165). GİA, kesikli veri setleri arasındaki ilişkileri analiz etmek, birden fazla niteliğe sahip durumda karar alabilmek için kullanılan ÇKKV yöntemlerinden bir tanesidir (Hsu ve diğerleri, 2000).

Çalışma içerisinde 5 adet oran kullanılmıştır ve bu oranlar çalışmanın kriterleri olarak nitelendirilmektedir. Çalışma kapsamında yer alan 11 şirket ise çalışmanın alternatifleri olarak nitelendirilmektedir. ÇKKV yöntemlerinden biri olan Gri İlişkisel Analiz yöntemi birden fazla kriter ve alternatifin var olduğu durumlarda sıklıkla yararlanılan ve doğru sonuçlar veren bir yöntemdir. Çalışma içerisinde kullanılmasının temel sebeplerinden bir tanesi budur. Bu yöntem 6 temel adımdan oluşmaktadır (Peker & Baki, 2011, s. 8-9; Karadeniz ve diğerleri, 2017, s.165-167)

1. Adım: Karar matrisinin oluşturulmasıdır.

$$X = \begin{bmatrix} x_{11} & x_{12} & \dots & \dots & x_{1n} \\ x_{21} & x_{22} & \dots & \dots & x_{2n} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots & \vdots \\ x_{m1} & x_{m2} & \dots & \dots & x_{mn} \end{bmatrix} \quad (1)$$

2. Adım: Referans serisi ile birlikte karşılaştırma matrisinin oluşturulmasıdır. Bu seri $x_0 = (x_0(1), \dots, x_0(j), \dots, x_0(n))$ şeklindedir. Referans serisinin karar matrisine birinci satır olarak eklenmesi ile beraber karşılaştırma matrisi oluşturulmaktadır.

3. Adım: Normalizasyon işleminin gerçekleştirilmesi ve normalizasyon matrisinin oluşturulmasıdır. Serilerin farklı boyutlarda ve birimlerde incelendiği durumlarda veriler kıyaslanabilmeleri için aynı birimler şekline getirilmelidir. Oluşturulan normalizasyon matrisi;

$$X_i^* = \begin{bmatrix} x_{11}^* & x_{12}^* & \dots & \dots & x_{1n}^* \\ x_{21}^* & x_{22}^* & \dots & \dots & x_{2n}^* \\ \cdot & \cdot & & & \cdot \\ \cdot & \cdot & & & \cdot \\ x_{m1}^* & x_{m2}^* & \dots & \dots & x_{mn}^* \end{bmatrix} \quad (2)$$

4. Adım: Mutlak değer tablosunun oluşturulmasıdır. Dördüncü adımda kriterlerin özellikleri göz önünde bulundurularak sıra değeri ile referans değeri arasındaki farkı hesaplanmaktadır.

$$\Delta_{0i} = |x_0^*(j) - x_i^*(j)| \quad i=1,2,3, \dots, m \text{ ve } j=1,2,3, \dots, n$$

$$\Delta_{0i} = \begin{bmatrix} x_{011} & x_{012} & \dots & \dots & x_{01n} \\ x_{021} & x_{022} & \dots & \dots & x_{02n} \\ \vdots & \vdots & & & \vdots \\ x_{0m1} & x_{0m2} & \dots & \dots & x_{0mn} \end{bmatrix} \quad (3)$$

5. Adım: Gri ilişkisel katsayı matrisinin hesaplanmasıdır. Bu adımda denklemde bulunan ξ , Δ_{0i} ile Δ_{mak} arasında meydana gelen farkın ayarlaması yapılmaktadır. Genel olarak yapılan uygulamalarda ξ 'nin 0,5 değerini alması gerektiği söylenmektedir.

$$\gamma_{0i} = \frac{\Delta_{min} + \xi c}{\Delta_{0i}(j) + \xi \Delta_{mak}} \quad (4)$$

$$\Delta_{mak} = \max_i \max_j \Delta_{0i}(j) \quad (5)$$

$$\Delta_{min} = \min_i \min_j \Delta_{0i}(j) \quad (6)$$

6. Adım: Gri ilişki derecesi hesaplanmaktadır. Γ_{0i} , i. değer in gri ilişki derecesi olarak nitelendirilmektedir. Kriterler eşit öneme sahiptir. Son adımın uygulanması sonrasında, gri ilişkisel dereceler sıralanmaktadır. En yüksek dereceye ulaşan alternatif sıralamada en iyi olarak kabul edilmektedir.

$$\Gamma_{0i} = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^n \gamma_{0i}(j) \quad i=1,2,3, \dots, m \quad (7)$$

$$\Gamma_{0i} = \sum_{j=1}^n [w_i(j) \cdot \gamma_{0i}(j)] \quad i=1,2,3, \dots, m \quad (8)$$

4.3. Araştırmanın Bulguları

Gri İlişkisel Analiz yönteminin uygulaması sonrasında elde edilen sıralama sonuçları Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. Gri İlişkisel Analiz Yöntemi İle Elde Edilen Sıralamalar

ŞİRKETLER	2017	2018	2019	2020	2021
BIMAS	2	5	11	10	9
BIZIM	9	6	6	3	3
CRFSA	8	11	5	2	4
CASA	4	2	7	5	2
MAVI	7	10	9	4	7
MEPET	10	8	1	7	8
MGROS	5	7	10	1	1
MIPAZ	10	8	3	7	11
SOKM	6	4	8	11	10
TKNSA	1	1	2	9	6
VAKKO	3	3	4	6	5

Çalışma içerisinde yararlanılan Gri İlişkisel Analiz yönteminin sonucuna göre;

- BİM Yerleşik Mağazalar A.Ş.’nin 2017 ve 2018 yıllarında üst sıralarda yer alırken son üç yılda ise son sıralara gerilemiş olduğu,
- Bizim Toptan Satış Mağazaları A.Ş.’nin özellikle 2020 yılından sonra üst sıralara çıktığı ve son iki yıldır 3. sırada yer aldığı,
- Carrefoursa Carrefour Sabancı Ticaret Merkezi A.Ş.’nin 2020 yılında diğer yıllara göre sıralamasını yükselterek 2020 yılında 2. sıraya 2021 yılında ise 4.sıraya yerleştiği,
- Casa Emtia Petrol Kimyevi ve Türevleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin pandeminin başladığı senelerde sıralamada yerinin değiştiği ancak 2021 yılında 2018 yılındaki yerini tekrar aldığı ve 2. sıraya yükseldiği,
- Mavi Giyim Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin en iyi sıralamasının 2020 yılında olduğu ve 2021 yılında 4. Sıradan 7.sıraya düştüğü,
- Mepet Metro Petrol ve Tesisleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin özellikle 2019 yılında büyük bir gelişme göstererek 1. sıraya yükseldiği ancak daha sonraki yıllarda 7. ve en son 2021 yılında 8. sıraya düştüğü,
- Migros Ticaret A.Ş.’nin 2019 yılına kadar hızlı bir düşüş gösterdiği ancak 2019 yılından sonra 1. sıraya yerleştiği ve yerini koruduğu,

- Milpa Ticari ve Sınai Ürünler Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin 2019 yılına kadar sıralamasının pozitif yönde bir değişkenlik gösterdiği ancak 2019 yılından sonra negatif bir etki altına girerek 3. sıradan 11. sıraya kadar gerilediği,
- Şok Marketler Ticaret A.Ş.’nin yıllar içinde değişken bir sıralama içerisinde olduğu ve 2020 yılında 11. sırada 2021 yılında ise 10. sırada yer aldığı,
- Teknosa İç ve Dış Ticaret A.Ş.’nin 2017 ile 2018 yıllarında 1. sıradaki yerini koruduğu ancak 2020 yılından itibaren hızlı bir düşüş yaşadığı ve 2020 yılında 9. sırada yer alırken en son 2021 yılında ise 6. sırada yerini aldığı,
- Vakko Tekstil ve Hazır Giyim Sanayi İşletmeleri A.Ş.’nin ise sıralamasının özellikle 2017 ve 2018 yıllarında sabit kaldığı 2019 yılından itibaren ise bu sıralamanın değişmeye başladığı ancak çok sert bir düşüş yaşamadığı görülmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Nakit akış tablosu, şirketlerin belirli bir dönemde elde ettikleri nakit akışları ile elde edilmiş olan nakit akışlarının hangi faaliyetler sonucunda ortaya çıktığını ve hangi faaliyetlerde kullandıklarını belirten tablolardır. (Keskin & Kurt, 2022, s. 275). Bu tablolar yardımı ile elde edilen bilgiler, şirketlerin gelecekte karşılaşılabilecekleri nakit akışları için tahminlerde bulunabilme şansını ortaya çıkarır. (Gökçen & Ataman, 2020, s. 350).

Bu çalışmada 5 adet nakit akış oranı kullanılmıştır. Bu oranlar; literatürde yer alan ve nakit akış tablosundan yararlanılarak performans analizi yapmayı amaçlayan çalışmalardan faydalanılarak seçilmiştir. İlgili oranlar oluşturularak BİST Perakende Şirketleri’nin 2017-2021 yılları arasındaki performansları Gri İlişkisel Analiz yöntemi ile ölçülmüştür.

Çalışmadan elde edilen sonuçlar incelendiğinde; özellikle pandeminin ilgili şirketlerin sıralamalarının değişmesinde oldukça önemli bir etken olabileceği görülmektedir. Pandemi döneminden itibaren birçok şirketin üzerinde negatif bir etki doğduğu açıktır. Ancak bu şirketler içerisinde özellikle Migros Ticaret A.Ş.’nin pozitif yönde olacak şekilde hızlı bir gelişme gösterdiği ve 1. sıradaki yerini koruduğu görülmektedir. Şirketin kazandığı bu pozitif ivmenin özellikle elektronik ticaretin pandemi döneminde yaygınlaşmasının bir sonucu olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinin temel sebeplerinden biri Türkiye’nin önemli sektörlerinden bir tanesini oluşturan perakende şirketlerinin COVID-19 öncesi ile karşılaştırıldığında finansal performanslarının nasıl bir gelişme veya gerileme yaşadığının belirlenmesidir.

Literatürde, pek çok sektörü baz alarak yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmaların büyük bir kısmı COVID-19 öncesi yılları kapsamaktadır. Bu çalışmanın kapsam dahiline alınan dönemler itibariyle önemli bir çalışma olacağı ve hem değerlendirilen yıllar hem de örneklem olarak seçilen sektör açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Finansal performans analizi yapılan çalışmalar incelendiğinde Topsis ve AHP yöntemleri ile birlikte Gri İlişkisel Analiz yönteminin de sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Çalışmada Gri İlişkisel Analiz yönteminin tercih edilmesinin temel sebeplerinden bir tanesi; diğer yöntemler ile karşılaştırıldığında özellikle son dönemlerde sıklıkla tercih edilen bir yöntem olmasının yanı sıra yol gösterici bir yöntem olarak nitelendirilmesidir. Bu açıdan değerlendirildiğinde bu yöntemin uygulaması sonrasında elde edilen sonuçların bilgi kullanıcılarına fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma farklı ÇKKV yöntemi kullanılarak yapılabilir. Ayrıca çalışma içerisinde birden fazla yöntem kullanılabilir ve her bir yöneme göre elde edilen sıralamalar arasında oluşabilecek farklar gözlemlenebilir. Çalışma içerisinde kullanılmak üzere seçilen oranlar nakit akış tablolarının değerlendirilmesinde çoğunlukla tercih edilen oranlardır. Ancak gelecek çalışmalarda farklı oranlardan da yararlanılarak aynı sektör üzerine bir analiz çalışması yapılabilir. Çalışma sonucunda ortaya çıkan sonuçların benzerliği yahut farklılığı değerlendirilebilir. COVID-19 pek çok sektör üzerinde etkili olmuş ve olumlu yahut olumsuz birden fazla sonuç doğurmuştur. Bu etkileri sektörler bazında ortaya koymak için perakende sektörü dışında yer alan sektörler için de benzer çalışmalar yapılabilir. Yapılacak olan bu çalışmaların, tüm dünyada gündem olan ekonomik kriz etkilerinin ortaya konulmasına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

YAZARLARIN BEYANI

Bu çalışmada, Araştırma ve Yayın etiğine uyulmuştur, çıkar çatışması bulunmamaktadır ve bu çalışma için finansal destek alınmamıştır.

AUTHORS' DECLARATION

This paper complies with Research and Publication Ethics, has no conflict of interest to declare, and has received no financial support.

YAZARLARIN KATKILARI

Çalışma Konsepti/Tasarım- BB, BAG; Yazı Taslağı- BB; İçeriğin Eleştirel İncelemesi- BAG; Son Onay ve Sorumluluk- BB, BAG.

AUTHORS' CONTRIBUTIONS

Conception/Design of Study- BB, BAG; Drafting Manuscript- BB; Critical Revision of Manuscript- BAG; Final Approval of Accountability- BB, BAG.

KAYNAKÇA

- Başkan, T., & Dozen, B. (2021). Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre İşletmelerin Nakit Akış Profillerinin BİST 100 Endeksi Üzerinde Analizi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(4), 3347–3357. <https://doi.org/10.20491/isarder.2019.813>.
- Budak, M.Y., & Sakarya, Ş. (2022). COVID-19 Pandemisi Sürecinde BİST Perakende Ticaret Sektöründe Faaliyet Gösteren Şirketlerin Finansal Performanslarının Geliştirilmiş Entropi Temelli Topsis Yöntemi ile Belirlenmesi. *Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 17-39.
- Carlsaw, C.A., & Mills, J.R. (1991). Developing Ratios For Effective Cash Flow Statement Analysis. *Journal of Accountancy*, 172(5), 63.
- Cavlak, H., Cebeci, Y., & Güneş, N. (2017). Nakit Akış Tablolarının İçerik Analizi Yöntemi ile Değerlendirilmesi. *International Journal of Academic Value Studies (Javstudies)*, 3(13), 234-246. <https://doi.org/10.23929/javvs.404>
- Çil Koçyiğit, S., Senemoğlu, P., & Dursun Temiz, T.N. (2021). Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Modeli ve Oran Analizi ile Nakit Akış Profili Analizi: Özel Bir Sağlık Grubu Uygulaması. *Journal Of Accounting And Taxation Studies*, 14(3), 1163-1191. <https://doi.org/10.29067/muvu.909122>
- Das, S. (2018). Analysis Of Cash Flow Ratios: A study on CMC. *Accounting*, 4(1), 41-52.
- Figlewicz, R.E., & Zeller, T.L. (1991). An Analysis of Performance, Liquidity, Coverage and Capital Ratios from The Statement of Cash Flows. *Akron Business and Economic Review*, 22(1), 64-81.
- Girgin, F. (2020). *TMS 7 Nakit akış tablosu kapsamında finansal performansın ölçülmesi: Bist'te bir uygulama*. (Tez numarası. 641993) [Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Gökçen, G., & Ataman, B. (2020). Türkiye finansal raporlama standartları uygulamaları. (3. Baskı). Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Gül, A., & Erdem, M. (2022). Gıda Perakende Firmalarının Finansal Performanslarının Entropi-TOPSIS Yöntemiyle Analizi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (35), 25-33. <https://doi.org/10.31590/ejosat.1029907>
- Hsu, Y.T., Yeh, J., & Chang, H (2000). Grey Relational Analysis for Image Compression. *J. GreySyst*, 12(2), 131–138.

- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK), *TMS 7. Nakit Akış Tablosu*.
https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/TMS_2020/TMS%207.pdf
- Karadeniz, E., Koşan, L., Günay, F., & Beyazgül, M. (2017). Türk İmalat Sektöründe Finansal Performansın Gri İlişkisel Analiz Yöntemi ile İncelenmesi: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İmalat Alt Sektör Bilançolarında Bir Araştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 10(2), 161-18. <https://doi.org/10.29067/muvu.328725>
- Karapolat, Ö., & Ceyhan, İ.F. (2022). Borsa İstanbul’ da Yer Alan Perakende Ticaret Firmalarının Copras Yöntemiyle Finansal Performanslarının Ölçümü. *Yönetim Ekonomi Edebiyat İslami ve Politik Bilimler Dergisi*, 7(1), 25-44. <https://doi.org/10.24013/jomelips.1027865>
- Karğın, M., & Aktaş, R. (2011). Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Raporlanmış Nakit Akış Tablosu ve Analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (52), 1-24.
- Keskin, Ö., & Kurt, Y. (2022). Muhasebe Standartlarına Göre Katılım Bankalarının Nakit Akış Tabloları ve Kârlılık Oranları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 271-290.
- Kısakürek, M., & Tüfekçi, M. (2022). Finansal Kriz Döneminde Firmaların Nakit Akış Profilleri ile Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: BİST’te Bir Araştırma. *Bingöl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 245-273. <https://doi.org/10.33399/biibfad.907698>
- Mazman İtik, Ü., & Sel, A. (2021). Borsa İstanbul’da İşlem Gören Perakende Ticaret Sektörü Şirketlerinin Finansal Performansının Cilos Ağırlıklandırma ve Topsis Yöntemiyle İncelenmesi: 2013-2019. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(3), 2769-2795. <https://doi.org/10.15869/itobiad.904767>
- Özdemir, O., & Kılıçarslan, Ş. (2021). Entropi Temelli Gri İlişkisel Analiz Tekniği ile Hayat ve Emeklilik Şirketlerinin Finansal Performansları Üzerine Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 26(4), 413-434.
- Peker İ., & Baki, B. (2011). Gri İlişkisel Analiz Yöntemiyle Türk Sigortacılık Sektöründe Performans Ölçümü, *International Journal of Economic and Administrative Studies*, 4(7), 1-18.
- Sylvestre, Y., & Urbancic, F.R. (1994). Effective Methods for Cash Flow Analysis. *Healthcare Financial Management*, 48(7), 62-72.
- Tek, B. (1984), Perakende pazarlama yönetimi. Üçel Yayıncılık Dağıtımcılık.
- Uygurtürk, H., & Vargün, H. (2018). Nakit Akışı ile Karlılık Arasındaki İlişki: Taşıt Araçları Sektörü Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(3), 705-727. <https://doi.org/10.31460/mbdd.384065>
- Vargün, H., & Uygurtürk, H. (2016). Finansal Performans Ölçüm Aracı Olarak Nakit Akım Odaklı Finansal Analiz: İnşaat ve Bayındırlık Sektörü Üzerine Bir Uygulama. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, Özel Sayı*, 358- 369.

- Yaşar, A., & Terzioğlu, M.K. (2022). Financial Performance Analysis of Enterprises in The Energy Sector with The Entropy Based Aras and GRI Method. *BİLTÜRK Journal of Economics and Related Studies*, 4(3), 145-159. <https://doi.org/10.47103/bilturk.1131295>
- Wu, C., Lin, C., & Tsai, P. (2010). Evaluating Business Performance of Wealth Management Banks. *European Journal of Operational Research*, 207(2), 971- 979.

MUHASEBE EĞİTİMİNDE MOBİL UYGULAMA KULLANIMI: ÖĞRENCİLERİN DAVRANIŞSAL NİYETLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA*

Dr. Öğr. Üyesi İsmail ATABAY**

Araştırma Makalesi/Research Article

Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi
Haziran 2023, 25(2), 256-273

ÖZ

Mobil teknoloji alanında yaşanan hızlı değişim, mobil uygulamaların eğitim-öğretimde önemli öğrenme araçları haline gelmesine neden olmuştur. Ancak yükseköğretimde eğitim müfredatına uyumlu mobil uygulamalar konusunda halen boşluk bulunmaktadır. Bu araştırmanın amacı yükseköğretim sisteminde muhasebe öğrencilerinin eğitim müfredatına uyumlu mobil uygulama kullanım niyetlerini Birleştirilmiş Teknoloji Kabul ve Kullanım Teorisi-2'ne göre belirlemektir. Bu amaçla Balıkesir Üniversitesi bünyesindeki okullarda muhasebe eğitimi alan öğrencilerden araştırmaya katılmayı kabul eden 375 öğrenci ile bir anket yapılmıştır. Araştırma sonucunda eğitim müfredatına uyumlu mobil uygulama kullanım niyetinin yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca kolaylaştırıcı koşullar, performans beklentisi, çaba beklentisi ile sosyal etkinin davranışsal niyetin önemli belirleyicileri oldukları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe Eğitimi, Mobil Uygulama, Davranışsal Niyet

JEL Sınıflandırması: M40, M41, M49

* Makale Geliş Tarihi (Date of Submission): 03.09.2022; Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 15.05.2023

** Balıkesir Üniversitesi, Havran Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Bölümü, atabay@balikesir.edu.tr, orcid.org/0000-0001-8979-5548

Atıf (Citation): Atabay, İ. (2023). Muhasebe Eğitiminde Mobil Uygulama Kullanımı: Öğrencilerin Davranışsal Niyetleri Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 25(2), 256-273. <https://doi.org/10.31460/mbdd.1170433>

USE OF MOBILE APPLICATION IN ACCOUNTING TRAINING: A RESEARCH ON BEHAVIORAL INTENTIONS OF STUDENTS

ABSTRACT

The rapid change in the field of mobile technology has caused mobile applications to become important learning tools in education. However, there is still a gap in the field of mobile applications compatible with the education curriculum in higher education. The aim of this research is to determine the mobile application usage intentions of the accounting students in the higher education system according to the Unified Technology Acceptance and Use Theory-2. For this purpose, a survey was conducted with 375 students who accepted to participate in the research among the students studying accounting at schools within Balıkesir University. As a result of the research, it was determined that the mobile application usage intention compatible with the education curriculum was at a high level. In addition, facilitating conditions, performance expectation, effort expectancy, and social influence were found to be important determinants of behavioral intention.

Keywords: Accounting Education, Mobile Application, Behavioral Intention

JEL Classification: M40, M41, M49

EXTENDED SUMMARY

PURPOSE AND MOTIVATION

The rapid change in technology, It has facilitated access to information, and has led to changes in the methods of accessing information and, accordingly, in learning habits. One of the areas where rapid change in technology is experienced is mobile technologies. The fastest growing dimension of mobile technology is mobile applications (apps). Today, many paid or free mobile applications have been developed for many needs and can be downloaded from platforms suitable for the operating system of the mobile device (for example, play store, app store, etc.). However, there is still a significant gap in the field of mobile applications compatible with the curriculum in higher education. This gap also exists in the field of accounting education in higher education.

This study was carried out with the aim of determining the mobile application usage intentions of the students who are taking accounting education in the higher education system. It is expected that the research findings will form a basis for future researchers and will provide practical contributions to the developers about mobile applications to be developed in accordance with the education curriculum for students studying accounting in the higher education system.

METHODOLOGY

The data collection tool in the research is the survey method. The questionnaire form consists of two parts, and the first part includes questions about demographic and other descriptive characteristics. In the second part of the questionnaire, there are statements about the variables of the research.

The scales related to the variables of the research were adapted by us from the "Mobile Learning Acceptance Scale in Mathematics Learning" developed by Yıldız (2020) in accordance with the purpose of the research. There are a total of 24 items in the scale.

The population of this research consists of students who are studying accounting at the Faculty/School/Vocational Schools of Balıkesir University. The sample of this research consisted of 375 students who voluntarily agreed to participate in the research through "Google Form" in June 2022.

Participants in the study were asked to determine their opinions on a Likert-Type scale numbered from 1 to 5. The 2nd, 9th, 10th, 11th and 18th statements in the scale were scored reversely. SPSS 25.0 and AMOS 23 package programs were used in the analysis of the data.

RESULTS AND DISCUSSION

Within the scope of this research, the level of mobile application usage intention was determined. In addition, four hypotheses were tested in order to determine the predictors of mobile application usage intention according to the Unified Theory of Acceptance and Use of Technology -2 (UTAUT-2).

According to the research findings, it is seen that the students who receive accounting education in the higher education system have a high level of intention to use mobile applications that will be developed in accordance with the education curriculum.

The first of the hypotheses in this research; performance expectancy will positively affect the behavioral intention of students studying accounting in the higher education system towards the use of the mobile application, which will be developed in accordance with the education curriculum. Analyzes have shown that it has a positive effect.

The second hypothesis in this research; effort expectancy will positively affect the behavioral intention of the students who are studying accounting in the higher education system towards the use of the mobile application, which will be developed in accordance with the education curriculum. As a result of the analysis, this hypothesis was also confirmed.

The third hypothesis in the research; social influence will positively affect the behavioral intention of the students studying accounting in the higher education system towards the use of the mobile application, which will be developed in accordance with the education curriculum. This hypothesis was also confirmed as a result of the analysis.

The fourth and final hypothesis in the research; facilitating conditions will positively affect the behavioral intention of students studying accounting in the higher education system to use the mobile

application, which will be developed in accordance with the education curriculum. As a result of the analysis, this hypothesis was also confirmed.

CONCLUSION AND IMPLICATION

The findings of this study are consistent with some previous studies. As a result of the analysis, it was seen that the facilitating conditions had the most important effect on the behavioral intentions of using accounting mobile applications. This finding emphasizes the importance of designing the mobile application to be user-friendly. Performance expectancy has the second important effect on the behavioral intention to use the accounting mobile application. It is important that the mobile application to be developed should be compatible with the accounting education curriculum in the higher education system and contribute significantly to the success and performance of the users in the course. The effort expectancy, which is the degree of ease of using the mobile application, has the third important effect on the behavioral intention to use the accounting mobile application. The ease of use and easy accessibility of the mobile application increases the intention to use the mobile application. This finding is an important finding that may affect the design and implementation of the mobile application. Although it is lower than the other three factors, social influence has a positive effect on the behavioral intention to use the accounting mobile application. For this reason, professional accountants, lecturers, and the circle of friends with whom students in higher education interact will have an impact on the use of the accounting mobile application to be developed. In addition, higher education institutions providing accounting education should contribute institutionally to the promotion and recommendation of the accounting practice to be developed. Because the success and satisfaction of students, who are the most important stakeholders for universities, are important.

This study has some limitations that could be improved by future research. Firstly, the sample was selected only from the students studying accounting at Balıkesir University. Therefore, it is recommended to increase the sample size by including different higher education institutions in future studies. Secondly, it is recommended for future researchers to include the effect of control variables such as gender, being a public/foundation university student, and class in higher education on behavioral intention to use the accounting mobile application.

1. GİRİŞ

Teknolojide yaşanan hızlı değişim, bilgiye erişimi kolaylaştırırken, bilgiye erişim yöntemleri ve buna bağlı olarak öğrenme alışkanlıklarında da değişime neden olmuştur. Teknolojideki hızlı değişimin yaşandığı alanlardan biri de mobil teknolojilerdir. Mobil teknolojiler aracılığıyla erişilen bilginin zenginliği, insanların yaşam tarzlarını değiştirmiş ve öğrenme araçları çeşitlenmiştir. Türkiye’de 2021

yılı itibariyle yaklaşık 55 Milyon akıllı telefon kullanıcısı bulunmakta olup (statista.com), bu sayı toplam nüfusun yaklaşık % 65'ine tekabül etmektedir. Yükseköğretim gören öğrencilerin yaş kategorileri dikkate alındığında, bu yaş kategorileri içerisinde akıllı telefon kullanım oranının çok daha yüksek olacağı açıktır. Mobil teknolojilerin eriştiği düzey ve yaygın kullanımı, bu teknolojilerin eğitim-öğretimde de önemli öğrenme araçları haline gelmesine neden olmuştur.

Mobil cihazların sadece uzaktan eğitimde değil, aynı zamanda yüz yüze eğitimde de, bilgiyi sürekli yanında taşıma ve ihtiyaç duyulduğunda kolayca erişebilme işlevini yerine getirmesi bakımından önemli bir role sahip olduğu açıktır. Bütün bunlar öğrenme yaklaşımlarına yeni bir öğrenme türünü de katmıştır: Mobil cihazların eğitim öğretimde etkin kullanımı ile ortaya çıkan bu öğrenme türüne Mobil Öğrenme (M-öğrenme) denilmektedir. Rosman (2008) mobil öğrenmeyi "*insanların mobil ortamdayken öğrenmeleri veya öğrenme ortamlarıyla bağlantıda kalmaları için bir dizi yol*" olarak tanımlamakta ve hem e-öğrenme hem de geleneksel öğrenmeyi tamamlayıcı bir etkinlik olarak ifade etmektedir. M-öğrenme, mobil teknolojiyi öğrenme etkinliklerine dahil etmek olarak da tanımlanabilmektedir. Mobil cihazların taşınabilirliği, öğrencilerin zaman ve alan kısıtlamalarının ötesinde bilgi edinmelerini sağlar (Cheong & Park, 2005, s. 125).

2020 yılında dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını, uzaktan eğitimin yaygınlaşma sürecini hızlandırmış ve buna bağlı olarak mobil teknolojilerin önemini daha da arttırmıştır. Öğrencilerin bu süreçte, uzaktan eğitim platformlarında öğrenme aracı olarak bilgisayardan çok akıllı cep telefonlarını kullandıkları gözlenmiştir.

Akıllı telefonlar internet erişimi yoluyla öğrenme ortamlarına bağlanmayı olanaklı kılmakta ve m-öğrenmenin etkin bir aracı olmaktadır. M-Öğrenmenin bir diğer avantajı ise bireyin öğrenme ihtiyacına göre uygulamalar (apps) yükleyip öğrenme ihtiyacını karşılayabilmesidir. Mobil uygulamalar, günümüzde mobil teknoloji alanının en hızlı büyüyen boyutudur (Johnson ve diğerleri, 2012, s. 6). Mobil uygulamalar, akıllı telefon ve tabletlerle uyumlu olarak kodlanmış ve özel tasarlanmış yazılımlardır.

Günümüzde farklı ihtiyaçlara yönelik ücretli veya ücretsiz birçok mobil uygulama geliştirilmiş olup, mobil cihazın işletim sistemine uygun platformlardan (Örneğin; play store, app store vb.) indirilebilir durumdadır. Ancak yükseköğretimde eğitim müfredatına uyumlu mobil uygulamalar konusunda halen önemli bir boşluk bulunmaktadır. Yükseköğretimde muhasebe eğitimi alanında da bu boşluk mevcuttur.

Bu çalışma, yükseköğretim sistemi içerisinde muhasebe eğitimi almakta olan öğrencilerin eğitim müfredatına uyumlu mobil uygulama kullanım niyetlerini belirlemek amacıyla yönelik olarak yapılmıştır.

2. METODOLOJİ

Bireylerin bilgi sistemleri ve bilgi teknolojilerini benimseme konusundaki davranışsal niyetlerini ve kullanma davranışlarını inceleyen pek çok model geliştirilmiştir. Bu modeller arasında; Teknoloji Kabul Modeli (Technology Acceptance Model; Davis, 1989), Gerekçeli Eylem Teorisi (Theory of Reasoned Action; Ajzen & Fishbein, 1980), Planlı Davranış Teorisi (Theory of Planned Behavior, Ajzen, 1991), Yenilik Yayılma Teorisi (Innovation Diffusion Theory; Rogers, 1995), Sosyal Bilişsel Teori (Social Cognitive Theory; Compeau & Higgins, 1995), Motivasyonel Model (Motivational Model, Davis ve diğerleri, 1992) sayılabilir. Bu modellerden birisi de Venkatesh ve diğerleri (2003) tarafından geliştirilmiş olan Birleştirilmiş Teknoloji Kabul ve Kullanım Teorisi (BTKKT)'dir. Bu model, bilgi sistemi kullanımında davranışsal niyet ve kullanma davranışı üzerinde dört yapının doğrudan belirleyici olduğu teorisine dayanmaktadır. Bu dört yapı; performans beklentisi (PB), çaba beklentisi (CB), sosyal etki (SE) ve kolaylaştırıcı koşullardır (KK). Bu modelde performans beklentisi (PB), çaba beklentisi (CB) ve sosyal etki (SE) davranışsal niyeti doğrudan etkileyen değişkenler olarak yer almakta iken, kolaylaştırıcı koşullar (KK) ise kullanma davranışı üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. Söz konusu model, Venkatesh ve diğerleri (2012) tarafından tüketicileri merkeze alan bir yaklaşımla revize edilerek Birleştirilmiş Teknoloji Kabul ve Kullanım Teorisi-2 (BTKKT-2) olarak adlandırılmıştır. Birleştirilmiş Teknoloji Kabul ve Kullanım Teorisi-2 (BTKKT-2)'de yapılan değişikliklerden ilki, kolaylaştırıcı koşullar (KK)'ın davranışsal niyet üzerinde doğrudan etkisinin eklenmesi olmuştur.

Performans beklentisi (PB), belirli faaliyetleri gerçekleştirirken bir teknolojiyi kullanmanın sağladığı fayda derecesidir. Çaba beklentisi (CB), tüketicilerin teknoloji kullanımıyla ilişkili kolaylık derecesi olarak tanımlanır. Sosyal etki (SE), tüketicilerin önemli diğer kişilerin (örneğin aile ve arkadaşlar) belirli bir teknolojiyi kullanmaları gerektiğine inandıklarını algılama derecesidir. Kolaylaştırıcı koşullar (KK) ise, tüketicilerin bir davranışı gerçekleştirmek için teknoloji kullanımını destekleyen tesislerin ve kaynakların varlığına ilişkin algılarını ifade eder (Venkatesh ve diğerleri, 2012, s. 159).

Davranışsal niyet (DN), kullanıcının belirli davranışlarda bulunma olasılıklarına ilişkin algısıdır (Shana & Abulibdeh, 2017, s. 175). Davranışsal niyetin, davranışın doğrudan belirleyicisi ve en iyi belirleyicisi olduğu yaygın olarak kabul edilmektedir (Fishbein & Ajzen, 1975). Bireyin beklenen veya planlanan gelecekteki davranışı olarak tanımlanan davranışsal niyet (Oliver & Swan, 1989), belirli bir ortamda belirli bir davranış biçiminin beklentilerini temsil eder ve harekete geçme olasılığı olarak işlevselleştirilebilir (Fishbein & Ajzen, 1975). Davranışsal niyet, kişinin belirli bir davranışı gerçekleştirme niyetinin gücü veya olasılığı olarak ifade edilebilir. Bu çalışmada davranışsal niyet, önceki çalışmalara benzer bir şekilde *“yükseköğrenim sistemi içerisinde muhasebe eğitimi almakta olan öğrencilerin eğitim müfredatına uyumlu olarak geliştirilecek bir mobil uygulamayı kullanma olasılığı”* olarak ele alınacaktır. Davranışsal niyet (DN), bir kullanıcının gerçekten mobil uygulamayı kullanıp

kullanmayacağını belirleyen önemli bir yapıdır. Bilgi sistemleri ve bilgi teknolojilerini kullanım yaygınlığı, yalnızca teknolojinin geliştirilmesine değil, aynı zamanda kullanıcının benimsemesine veya kullanıcı davranışsal niyetine de bağlıdır (Shroff & Keyes, 2017, s. 144).

Rahi ve diğerleri (2018) tarafından internet bankacılığını benimseme niyetinin belirleyicilerini belirleme amacıyla yapılan çalışmada; performans beklentisinin, çaba beklentisinin, sosyal etkinin ve kolaylaştırıcı koşulların internet bankacılığını benimseme niyeti üzerinde pozitif etkisi olduğu, ancak performans beklentisinin diğerlerine göre daha büyük etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Benzer şekilde pek çok çalışmada performans beklentisi, çaba beklentisi, sosyal etki ve kolaylaştırıcı koşulların davranışsal niyet üzerinde anlamlı etkisi belirlenmiştir (Marchewka & Kostiwa, 2007; Curtis ve diğerleri, 2010; Ghalandari, 2012).

Alharbi ve diğerleri (2017) tarafından üniversite öğretim elemanlarının mobil öğrenmeyi kullanma niyetlerini etkileyen faktörleri belirleme amacıyla yapılan çalışmada; performans beklentisi ve çaba beklentisinin mobil öğrenmeyi kullanmaya yönelik davranışsal niyetlerinin önemli belirleyicileri olduğu, sosyal etki ve kolaylaştırıcı koşulların ise mobil öğrenmeyi kullanmaya yönelik davranışsal niyetlerinin anlamlı belirleyicileri olmadığı sonucuna varılmıştır.

Mujalli ve diğerleri (2022), COVID-19 salgını döneminde muhasebe öğrencilerinin ve öğretim elemanlarının uzaktan eğitim hizmeti verilen Blackboard platform kullanımını etkileyen faktörleri belirleme amacıyla yaptıkları çalışmada; performans beklentisi, çaba beklentisi ve sosyal etkinin davranışsal niyeti olumlu yönde etkilediği, kolaylaştırıcı koşulların ise davranışsal niyeti etkilemediği ancak kullanımı teşvik eden bir faktör olduğu sonucuna varmışlardır.

Yukarıda bahsedildiği üzere, literatürde Birleştirilmiş Teknoloji Kabul ve Kullanım Teorisi-2 (BTKKT-2)'yi çeşitli alanlarda uygulayan çalışmalar bulunmasına rağmen, muhasebe eğitiminde teknolojilerin benimsenmesi konusunda BTKKT-2'nin kullanıldığı çalışmalar çok sınırlıdır.

3. ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Amacı

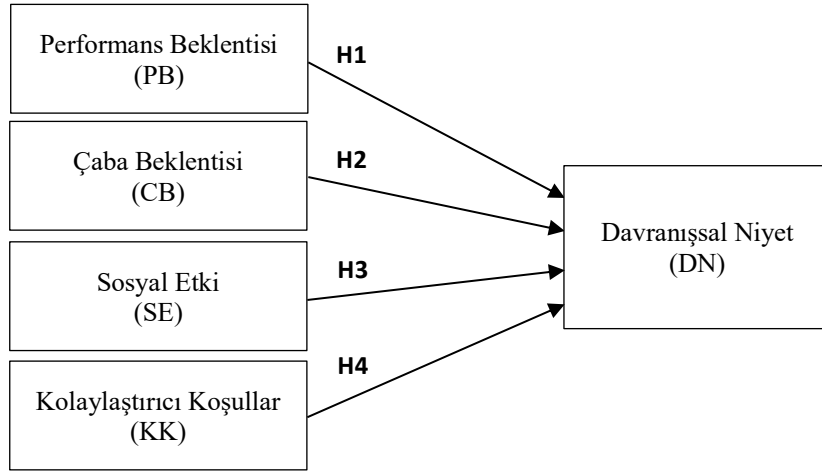
Eğitim müfredatına uyumlu mobil uygulamalar konusunda yükseköğretimdeki pek çok alanda olduğu gibi, muhasebe eğitimi alanında da halen önemli bir boşluk bulunmaktadır. Muhasebe mesleği, sürekli değişen mevzuat, teknolojik gelişmeler ve küreselleşme gibi faktörlere uyum sağlamak zorunda olduğundan, dinamik bir meslektir. Bu nedenle, muhasebe eğitiminin de bu dinamizme uyum sağlaması gerekir. Bunun da ötesinde, iş dünyasının küreselleşmesi nedeniyle, muhasebe eğitimi verilen programların artık öğrencilere ülkeye özgü teknik muhasebe bilgilerini öğretmenin ötesine geçmesi, onları yaşam boyu öğrenen küresel vatandaşlar ve sosyal ve kişisel gelişimin temsilcileri olarak

hazırlayan eğitimleri içermesi beklenmektedir (Kavanagh & Drennan, 2008). İşte bu nedenle, muhasebe eğitimi alanındaki teknolojik gelişmelere odaklanmak önemlidir. Muhasebe eğitimi için gerekli olan bu dinamizm, mobil uygulamaların güncelleme özelliği sayesinde daha kolay sağlanabilecektir.

Bu ampirik çalışma, yükseköğretim sistemi içerisinde muhasebe eğitimi almakta olan öğrencilerin eğitim müfredatına uyumlu olarak geliştirilecek mobil uygulamaları kullanma konusundaki davranışsal niyetlerini Birleştirilmiş Teknoloji Kabul ve Kullanım Teorisi-2 (BTKKT-2)'ye göre belirlemeyi ve gelecekteki araştırmalar için bir temel oluşturmayı amaçlamaktadır.

3.2. Araştırmanın Hipotezleri ve Modeli

Araştırmanın modeli Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeline uygun olarak aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

Hipotez 1 (H1): Performans beklentisi, yükseköğretim sistemi içerisinde muhasebe eğitimi almakta olan öğrencilerin, eğitim müfredatına uyumlu olarak geliştirilecek mobil uygulamayı kullanımına yönelik davranışsal niyetlerini olumlu yönde etkiler.

Hipotez 2 (H2): Çaba beklentisi, yükseköğretim sistemi içerisinde muhasebe eğitimi almakta olan öğrencilerin, eğitim müfredatına uyumlu olarak geliştirilecek mobil uygulamayı kullanımına yönelik davranışsal niyetlerini olumlu yönde etkiler.

Hipotez 3 (H3): Sosyal etki, yükseköğretim sistemi içerisinde muhasebe eğitimi almakta olan öğrencilerin, eğitim müfredatına uyumlu olarak geliştirilecek mobil uygulamayı kullanımına yönelik davranışsal niyetlerini olumlu yönde etkiler.

Hipotez 4 (H4): Kolaylaştırıcı koşullar, yükseköğretim sistemi içerisinde muhasebe eğitimi almakta olan öğrencilerin, eğitim müfredatına uyumlu olarak geliştirilecek mobil uygulamayı kullanımına yönelik davranışsal niyetlerini olumlu yönde etkiler.

3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, Balıkesir Üniversitesi bünyesinde bulunan Fakülte/Yüksekokul/Meslek Yüksekokullarında muhasebe eğitimi alan öğrenciler üzerinde yapılmış olup, diğer yükseköğretim kurumlarında muhasebe eğitimi alan öğrencilerin zaman ve imkanlar nedeniyle araştırmaya dahil edilememiş olması bu araştırmanın kısıtlarını oluşturur.

3.4. Araştırmanın Örnekleme

Balıkesir Üniversitesi bünyesinde bulunan Fakülte/Yüksekokul/Meslek Yüksekokullarında muhasebe eğitimi almakta olan öğrenciler bu araştırmanın ana kütesidir. Araştırmadaki veri toplama aracı anket yöntemi olup, Haziran 2022 döneminde “Google Form” aracılığıyla araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 375 öğrenci ise bu araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

3.5. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi

Araştırmadaki veri toplama aracı anket yöntemidir. Anket formu 2 bölümden oluşmakta olup, birinci bölümünde demografik ve diğer tanımlayıcı özelliklere ilişkin sorular yer almaktadır. Anket formunun ikinci bölümünde ise araştırmanın değişkenlerine ilişkin ifadeler yer almaktadır. Anket, Google form ile internet üzerinden uygulanmıştır.

Araştırmanın değişkenlerine ilişkin ölçekler, Yıldız (2020) tarafından geliştirilmiş olan “Matematik Öğreniminde Mobil Öğrenme Kabulü Ölçeği” nden araştırmanın amacına uygun olacak şekilde tarafımızca uyarlanmıştır. Ölçekte toplam 24 madde bulunmaktadır. Araştırmaya katılanlardan görüşlerini 1’den 5’e kadar numaralandırılmış Likert Tipi ölçekte belirlemeleri istenmiştir. Ölçekteki 2., 9., 10., 11. ve 18. ifadeler ters (reverse) puanlanmıştır. Verilerin analizinde SPSS 25.0 ve AMOS 23 paket programları kullanılmıştır.

3.6. Araştırmanın Bulguları

3.6.1. Demografik ve Diğer Tanımlayıcı Özellikler

Araştırmaya katılanlara ilişkin demografik ve diğer tanımlayıcı özellikler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Ankete Katılanların Demografik ve Diğer Tanımlayıcı Özellikleri

Cinsiyet	Frekans	Yüzde	Cihaz Sahipliği	Frekans	Yüzde
Kadın	193	51,5	Sadece Akıllı Telefon	346	92,3
Erkek	182	48,5	Akıllı Telefon + Tablet	29	7,7
Toplam	375	100,0	Toplam	375	100,0
Alınan Eğitimin Düzeyi	Frekans	Yüzde	Cihaz İşletim Sistemi	Frekans	Yüzde
Ön Lisans	294	78,4	Android	312	83,2
Lisans	81	21,6	IOS	58	15,5
Toplam	375	100,0	Diğer	5	1,3
			Toplam	375	100,0

Tablo 1. Ankete Katılanların Demografik ve Diğer Tanımlayıcı Özellikleri'nin devamı

Sınıf	Frekans	Yüzde	İnternet Erişimi	Frekans	Yüzde
1.Sınıf	174	46,4	Sadece Sabit İnternet	9	2,4
2.Sınıf	153	40,8	Sabit + Mobil	366	97,6
3.Sınıf	33	8,8	Toplam	375	100,0
4.Sınıf	15	4			
Toplam	375	100,0			

3.6.2. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizleri

Araştırmada öncelikle performans beklentisi (PB) 8 madde, çaba beklentisi (CB) 3 madde, sosyal etki (SE) 4 madde, kolaylaştırıcı koşullar (KK) 4 madde ve davranışsal niyet 5 madde olmak üzere toplam 24 maddelik ölçüm modeli AMOS 23 programı kullanılarak test edilmiştir. Verilerin normal dağılım göstermesi nedeniyle maximum likelihood hesaplama yöntemi kullanılmıştır (Gürbüz & Şahin, 2018).

Analiz sonucunda, uyum iyiliği değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu, ancak düzeltme önerileri incelendiğinde daha iyi uyum iyiliği değerlerine ulaşılabileceği değerlendirilmiş ve iyileştirme yoluna gidilmiştir. Buna göre; uyumu azalttığı tespit edilen performans beklentisi boyutundaki 4'üncü ve 5'inci maddeler arasında; sosyal etki boyutundaki 1'nci ve 2'nci maddeler arasında; davranışsal niyet boyutundaki 4'üncü ve 5'inci maddeler arasında kovaryanslar oluşturulmuş ve analiz tekrarlanmıştır. Elde edilen uyum iyiliği değerleri (CMIN/DF= 1,525; GFI= 0,927; CFI=0,976; NFI= 0,933; AGFI= 0,908; RMR= 0,011; RMSEA= 0,037) modelin veri ile uyumlu ve kabul edilebilir olduğunu göstermektedir. DFA sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Ölçekler	Faktör Yükleri	α	CR	AVE
Performans Beklentisi (PB)				
S1. Eğer bir mobil uygulama olsa, muhasebe öğrenirken bundan faydalanmak muhasebeyi daha iyi öğrenmeme katkıda bulunacaktır.	,719	,889	,892	,507
S2. Eğer bir mobil uygulama olsa, muhasebe öğrenirken bundan faydalanmak verimliliğimi azaltacaktır.	,710			
S3. Eğer bir mobil uygulama olsa, muhasebe öğrenirken bundan faydalanmak muhasebeyi daha kolay öğrenmeme olanak sağlayacaktır.	,699			
S4. Eğer bir mobil uygulama olsa, muhasebe öğrenirken bundan faydalanmak muhasebe ile ilgili bilgilere daha kısa sürede ulaşmamı sağlayacaktır.	,703			
S5. Eğer bir mobil uygulama olsa, muhasebe öğrenirken bundan faydalanmak bilgiye her an ve her yerde erişmeme olanak sağlayacaktır.	,763			
S6. Eğer bir mobil uygulama olsa, muhasebe öğrenirken bundan faydalanmak muhasebe becerilerimi (belge düzenlemek, yevmiye kaydı yapmak, büyük defter kaydı yapmak, mizan düzenlemek, mali tablo düzenlemek) geliştirecektir.	,705			
S7. Eğer bir mobil uygulama olsa, muhasebe öğrenirken bundan faydalanmak öğrendiğim bilgileri daha kalıcı hale getirecektir.	,692			
S8. Eğer bir mobil uygulama olsa, muhasebe öğrenirken bundan faydalanmak muhasebe dersindeki başarıyı arttıracaktır.	,703			

Tablo 2. Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları devamı

Çaba Beklentisi (CB)				
S9. Eğer bir mobil uygulama olsa, muhasebe öğrenirken bundan faydalanmak ders çalışmamı zorlaştıracaktır.	,855			
S10. Eğer bir mobil uygulama olsa, muhasebe öğrenirken bunu kullanmak benim için zor olacaktır.	,859	,882	,776	,714
S11. Eğer bir mobil uygulama olsa, muhasebe öğrenirken bunu kullanmak muhasebe öğrenme hedeflerime daha kolay ulaşmamı engelleyecektir.	,820			
Sosyal Etki (SE)				
S12. Eğer bir mobil uygulama olsa, fikirlerine değer verdiğim insanlar muhasebeyi öğrenirken bunu kullanmam gerektiğini düşünmektedir.	,901			
S13. Eğer bir mobil uygulama olsa, dersini aldığım muhasebe öğretim elemanı, muhasebeyi öğrenirken bundan faydalanmamı destekler.	,897	,922	,918	,738
S14. Eğer bir mobil uygulama olsa, arkadaşlarımla muhasebeyi öğrenirken bundan faydalandıklarını görmek beni de mobil uygulama kullanımı konusunda teşvik eder.	,808			
S15. Eğer bir mobil uygulama olsa, okulum muhasebeyi öğrenirken bunu kullanmamı destekler.	,827			
Kolaylaştırıcı Koşullar (KK)				
S16. Eğer bir mobil uygulama olsa, muhasebeyi öğrenirken mobil uygulamayı kullanmak için gerekli olan mobil teknolojilere sahibim.	,726			
S17. Eğer bir mobil uygulama olsa, muhasebeyi öğrenirken mobil uygulamayı etkili olarak kullanmak için gerekli olan bilgilere sahibim.	,708	,817	,817	,528
S18. Eğer bir mobil uygulama olsa, muhasebeyi öğrenirken mobil uygulama ile ilgili problemlerle karşılaştığımda çevremde bana yardımcı olacak kimse yoktur.	,731			
S.19. Eğer bir mobil uygulama olsa, erişebilecek imkanlara sahibim.	,742			
Davranışsal Niyet (DN)				
S20. Eğer bir mobil uygulama olsa, şu an muhasebe öğrenirken kullanmayı düşünürüm.	,776			
S21. Eğer bir mobil uygulama olsa, gelecekte de muhasebe öğrenirken kullanmayı düşünürüm.	,831			
S22. Eğer bir mobil uygulama olsa, muhasebe sınavlarına çalışırken kullanmayı düşünürüm.	,813	,907	,902	,649
S23. Eğer bir mobil uygulama olsa, gelecekte de muhasebe öğrenirken kullanmayı planlıyorum.	,791			
S24. Eğer bir mobil uygulama olsa, gelecekte de muhasebe öğrenirken kullanacağımı tahmin ediyorum.	,815			

Tablo 2 incelendiğinde, tüm faktör yüklerinin 0,50'nin üzerinde olduğu görülmektedir. Ölçeğin güvenilirliği için Cronbach's Alfa katsayıları hesaplanmış olup, tüm boyutların alfa değeri 0,80'nin üzerindedir. Ayrıca ölçeklerin birleşik güvenilirlik (CR değerleri 0,70'in üzerinde olmalı) ve geçerlilik (AVE değerleri 0,50'nin üzerinde olmalı) düzeyleri istenilen seviyelerdedir (Hair ve diğerleri, 2010; Gaskin, 2018).

Diskriminant geçerlilik farklı yapılardaki her bir ilişkinin aralarındaki ilişkiyi ifade etmektedir (Fornell & Larcker, 1981). Diskriminant geçerliliği ölçmek için Fornell & Larcker (1981) kriteri kullanılmış olup, diskriminant geçerlilik değerleri Tablo 3'te verilmiştir. Bu tablo, değişkenler arasındaki ilişkileri ifade eden korelasyon katsayılarını ve değişkenlerin AVE değerlerinin kök dışına çıkmış hallerini göstermektedir. Ayrışım geçerliliğinin sağlanması için, diyagonal bölümdeki sayıların tablo içerisindeki korelasyon katsayılarından büyük olması istenir. Tablodaki değerler incelendiğinde bu durumun gerçekleştiği görülmektedir.

3.6.3. Betimsel Analiz Sonuçları

Araştırma kapsamında yükseköğretim sistemi içerisinde muhasebe eğitimi almakta olan öğrencilerin eğitim müfredatına uyumlu olarak geliştirilecek mobil uygulamaları kullanım niyetlerinin düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. Buna ilişkin betimsel analiz sonuçları aşağıdaki Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Betimsel Analiz Sonuçları

	Ortalama	Std. Sapma	1	2	3	4	5
1. Performans Beklentisi (PB)	4,4700	,38859	,712 ^a				
2. Çaba Beklentisi (CB)	3,7156	,50574	,268 ^{**}	,845 ^a			
3. Sosyal Etki (SE)	4,6593	,4542	,019	,337 ^{**}	,859 ^a		
4. Kolaylaştırıcı Koşullar (KK)	4,4367	,40980	,192 ^{**}	,190 ^{**}	,306 ^{**}	,727 ^a	
5. Davranışsal Niyet (DN)	4,6592	,45293	,309 ^{**}	,334 ^{**}	,326 ^{**}	,508 ^{**}	,950 ^a

*p<0,05; **p<0,01; a: AVE'nin karekök değeri

Bulgular incelendiğinde, davranışsal niyet ortalamasının 4,6592 olduğu görülmektedir. Ölçekte 5 basamaklı likert tipi puanlama (1-5) kullanılmış olup, düşük seviye (1-2,33 arası puanlar), orta seviye (2,34-3,67 arası puanlar) ve yüksek seviye (3,68-5,00 arası puanlar) olarak kategorize edildiğinde, araştırmaya katılan yükseköğretim sistemi içerisinde muhasebe eğitimi almakta olan öğrencilerin eğitim müfredatına uyumlu olarak geliştirilecek mobil uygulamaları kullanım niyetlerinin yüksek seviyede olduğu ifade edilebilir.

3.6.4. Hipotezlerin Testi

Ölçme modelinin doğrulanmasından sonra örtük değişkenli yapısal model üzerinden araştırma hipotezleri test edilmiş olup, test sonuçları aşağıdaki Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Hipotezlerin Testi

Değişkenler			Beta	Std. Hata	t değeri	p
DN	<---	PB	0,244	,056	4,682	,001
DN	<---	CB	0,186	,042	3,628	,001
DN	<---	SE	0,168	,043	3,380	,001
DN	<---	KK	0,495	,066	7,914	,001

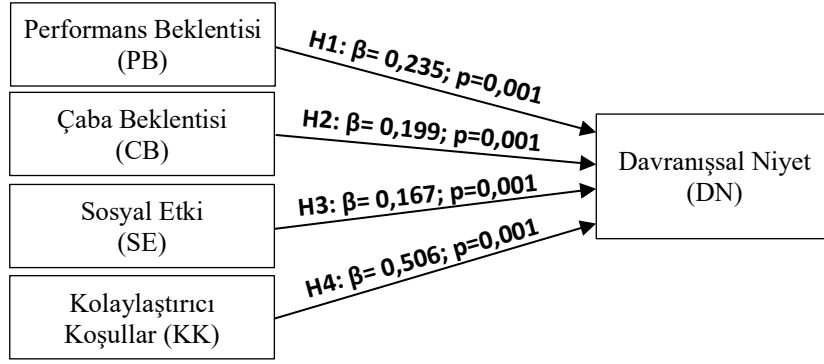
Tablo 4'te yer alan sonuçlar incelendiğinde, performans beklentisinin muhasebe mobil uygulamayı kullanma davranışsal niyeti üzerinde pozitif ve anlamlı etkisi olduğu görülmektedir (H1: $\beta=-0,244$; $p<0,001$). Dolayısıyla H1 hipotezi kabul edilmiştir. Bu bulgu, literatürdeki performans beklentisi ile davranışsal niyet arasındaki pozitif ilişkiyi tespit etmiş pek çok çalışma ile uyumludur (Rahi ve diğerleri, 2018; Marchewka & Kostiwa, 2007; Curtis ve diğerleri, 2010; Ghalandari, 2012; Alharbi ve diğerleri, 2017; Mujalli ve diğerleri,2022).

Çaba beklentisinin muhasebe mobil uygulamayı kullanma davranışsal niyeti üzerinde pozitif ve anlamlı etkisi olduğu belirlenmiştir (H1: $\beta=-0,186$; $p<0,001$). Dolayısıyla H2 hipotezi kabul edilmiştir. Bu bulgu, literatürdeki çaba beklentisi ile davranışsal niyet arasındaki pozitif ilişkiyi tespit etmiş pek çok çalışma ile uyumludur (Birch & Irvine, 2009; Rahi ve diğerleri, 2018; Marchewka & Kostiwa, 2007; Curtis ve diğerleri, 2010; Ghalandari, 2012; Alharbi ve diğerleri, 2017; Mujalli ve diğerleri,2022).

Sosyal etkinin muhasebe mobil uygulamayı kullanma davranışsal niyeti üzerinde pozitif ve anlamlı etkisi olduğu görülmektedir (H1: $\beta=-0,168$; $p<0,001$). Dolayısıyla H3 hipotezi kabul edilmiştir. Bu bulgu, literatürdeki sosyal etki ile davranışsal niyet arasındaki pozitif ilişkiyi tespit etmiş pek çok çalışma ile uyumludur (Rahi ve diğerleri, 2018; Marchewka & Kostiwa, 2007; Curtis ve diğerleri, 2010; Ghalandari, 2012; Mujalli ve diğerleri,2022).

Kolaylaştırıcı koşulların muhasebe mobil uygulamayı kullanma davranışsal niyeti üzerinde pozitif ve anlamlı etkisi olduğu görülmektedir (H1: $\beta=-0,495$; $p<0,001$). Dolayısıyla H4 hipotezi kabul edilmiştir. Bu bulgu, literatürdeki kolaylaştırıcı koşullar ile davranışsal niyet arasındaki pozitif ilişkiyi tespit etmiş pek çok çalışma ile uyumludur (Rahi ve diğerleri, 2018; Marchewka & Kostiwa, 2007; Curtis ve diğerleri, 2010; Ghalandari, 2012). Kolaylaştırıcı koşulların muhasebe mobil uygulamayı kullanma davranışsal niyeti üzerinde en önemli belirleyicisi olduğu anlaşılmaktadır.

Çalışmada kullanılan değişkenler ile oluşturulan modele ilişkin sonuçların genel görünümü Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2. Araştırma Modeline İlişkin Sonuçlar

4. SONUÇ

Bu çalışma, yükseköğretim sistemi içerisinde muhasebe eğitimi almakta olan öğrencilerin eğitim müfredatına uyumlu olarak geliştirilecek mobil uygulamaları kullanma konusundaki davranışsal niyetlerini anlamayı ve gelecekteki araştırmalar için bir temel oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu çalışma ayrıca yükseköğretim sistemi içerisinde muhasebe eğitimi almakta olan öğrencilere yönelik eğitim müfredatına uyumlu olarak geliştirilecek mobil uygulamalar konusunda geliştiricilere pratik katkılar sağlar. Muhasebe eğitimi, öğrenenler açısından bir ders hazırlığı ve katılımı gerektiren bir disiplindir. Bu nedenle ders müfredatıyla uyumlu olarak geliştirilecek mobil uygulamanın kullanımı öğrencilere her ikisinde de yardımcı olacaktır. Günümüzde mobil teknoloji alanının en hızlı büyüyen boyutu olan mobil uygulamaların, yükseköğretimdeki her branşta olması gerektiği gibi, muhasebe eğitimi alanında da kullanımı gereklidir. Mobil uygulamalar ile muhasebe eğitimi alan öğrenciler diledikleri zaman ve yerde en güncel muhasebe bilgilerine ulaşabilme, konuları gözden geçirebilme, bilgilerini test edebilme imkanı bulabileceklerdir. Mobil uygulamalar muhasebe eğitimi alan öğrencilerin muhasebe müfredatını daha iyi anlamalarını ve pekiştirmelerini sağlayarak, muhasebe eğitimindeki başarıya katkı sağlayabilecektir.

Araştırma bulgularına göre, yükseköğretim sistemi içerisinde muhasebe eğitimi almakta olan öğrencilerin eğitim müfredatına uyumlu olarak geliştirilecek mobil uygulamaları kullanım niyetlerinin yüksek seviyede olduğu görülmektedir. Ayrıca, bu çalışmanın sonuçları öğrencilerin bir mobil uygulama kullanma davranışsal niyetleri üzerindeki içsel motivasyon faktörleri açısından ön kanıt olarak görülmelidir. Şüphesiz ki, mobil öğrenme etkinliklerinin ve öğretim yöntemlerinin etkinliği bağlamında içsel motivasyonu destekleyen temel faktörleri açıkça tanımlamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

Kolaylaştırıcı koşullar, muhasebe mobil uygulama kullanma davranışsal niyetleri üzerinde en önemli etkiye sahiptir. Geliştirilecek mobil uygulamanın kolaylıkla erişilebilir olması, uygulamadan en etkili

şekilde faydalanılabilmesi için gerekli açıklayıcı doküman, resim ve hatta videoların bulunabilir olması, uygulama ile ilgili kullanıcıların karşılaşılabilecekleri sorunlarla ilgili geri bildirim ve destek kanallarının bulunması önemlidir. Mobil uygulama kullanıcı dostu olacak şekilde geliştirilmelidir. Mobil uygulamanın, kullanıcıların mobil uygulamayı kullanmak için teknoloji konusunda teknik bilgilerinin olmasını gerektirmeyecek şekilde basit ve kullanımı kolay olarak tasarlanması önemlidir.

Performans beklentisi, muhasebe mobil uygulamayı kullanma davranışsal niyeti üzerinde ikinci önemli etkiye sahiptir. Bu bulgu, mobil uygulamanın öğretme ve öğrenmede kullanımı ve uygulanması konusunda önemli bir etkiye sahiptir. Geliştirilecek mobil uygulamanın yükseköğrenim sistemi içindeki muhasebe eğitimi müfredatına uyumlu olacak şekilde kullanıcıların dersteki başarı ve performansına önemli derecede katkı sağlayacak şekilde olması önemlidir. Bu amaçla, geliştirilecek uygulama performansı arttırmaya yönelik resim, video gibi görsellerle zenginleştirilip, öğrenilen bilginin pekiştirilebilmesine yönelik bulmaca, quiz, oyun benzeri yenilikçi uygulamalarla zenginleştirilmelidir. Mobil uygulamanın tasarlanmasında ve sonraki süreçte de kullanımında, beklenen faydanın kullanıcılar açısından taşıdığı önem vurgulanmalı, beklenen faydaya ne derece ulaşılabildiği belli aralıklarla sürekli izlenmelidir. Bu kapsamda, mobil uygulamanın muhasebe uygulamalarında ve müfredatta ortaya çıkabilecek gelişmeleri dikkate alacak esneklikte olması ve güncel tutulması önemlidir.

Mobil uygulamanın kullanımına ilişkin kolaylık derecesi olan çaba beklentisi, muhasebe mobil uygulamayı kullanma davranışsal niyeti üzerinde üçüncü önemli etkiye sahiptir. Mobil uygulamanın kullanım kolaylığı mobil uygulamayı kullanma niyetini arttırmaktadır. Bu bulgu, mobil uygulamanın tasarımını ve uygulamasını etkileyebilecek önemli bir bulgudur. Yükseköğrenim düzeyindeki öğrencilerin müfredatında muhasebe dersi dışında pek çok ders daha bulunmaktadır. Ayrıca, bu kitlenin sosyal aktivitelere ayıracağı zaman da dikkate alındığında, zaman yönetimi son derece önemlidir. Bu nedenle, geliştirilecek uygulamanın müfredatı öğrenme ve ders başarısını arttırmada klasik metotlara göre zaman tasarrufu sağlaması, uygulamanın hedef kitle tarafından kabul edilebilirliğini arttıracaktır.

Sosyal etki, muhasebe mobil uygulamasını kullanma davranışsal niyeti üzerinde, diğer üç faktöre göre daha düşük olmakla beraber, pozitif etkiye sahiptir. Özellikle, yükseköğrenimdeki öğrencilerin de içinde bulunduğu genç kuşağın sosyal etkileşiminin yüksek olduğu dikkate alındığında, geliştirilecek muhasebe mobil uygulamasını kullanma davranışının gelişiminde sosyal çevre etkili olacaktır. Bu nedenle, yükseköğrenimdeki öğrencilerin etkileşimde bulunduğu muhasebe meslek mensuplarının, öğretim elemanlarının, aynı dersi aldıkları arkadaş çevresinin geliştirilecek muhasebe mobil uygulamasının kullanımı üzerinde etkileri olacaktır. Ayrıca, muhasebe eğitimi verilen yükseköğrenim kurumlarının geliştirilecek muhasebe uygulamasının tanıtımı ve tavsiyesinde kurumsal olarak katkısı olmalıdır. Zira üniversitelerin en önemli paydaşları olan öğrencilerin başarısı ve memnuniyetleri kurumsal açıdan önemlidir.

Bu çalışmanın, gelecekteki araştırmalar tarafından geliştirilebilecek bazı sınırlamaları bulunmaktadır. İlk olarak, örneklem sadece Balıkesir Üniversitesi bünyesinde muhasebe eğitimi alan öğrencilerden seçilmiştir. Bu nedenle, gelecekteki çalışmalarda farklı yükseköğrenim kurumlarının dahil edilerek örneklem büyüklüğünün artırılması önerilmektedir. İkinci olarak, gelecekteki araştırmacılara cinsiyet, kamu/vakıf üniversitesi öğrencisi olma, yükseköğrenimdeki kaçınıcı sınıfta bulunduğu gibi kontrol değişkenlerinin muhasebe mobil uygulamasını kullanma davranışsal niyeti üzerindeki etkisinin araştırmaya dahil edilmesi önerilir.

YAZARIN BEYANI

Bu çalışmada, Araştırma ve Yayın Etiğine uyulmuştur, çıkar çatışması bulunmamaktadır ve de finansal destek alınmamıştır.

Bu çalışma için etik komite onayı Balıkesir Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Komisyonu'nun 08.06.2022 tarihli ve 2022/03 sayılı kararı ile alınmıştır.

AUTHOR'S DECLARATION

This paper complies with Research and Publication Ethics, has no conflict of interest to declare, and has received no financial support.

Ethics committee approval for this study was obtained with the decision of Balıkesir University Social and Human Sciences Ethics Commission, dated 08.06.2022 and numbered 2022/03.

KAYNAKÇA

- Ajzen, I., & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behaviour*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice- Hall.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.
- Alharbi, O., Alotebi, H., Masmali, A., & Alreshidi, N. (2017). Instructor acceptance of mobile learning in Saudi Arabia: A case study of Hail University. *International Journal of Business and Management*, 12(5), 27-35.
- Birch, A., & Irvine, V. (2009). Preservice teachers' acceptance of ICT integration in the classroom: applying the UTAUT model. *Educational Media International*, 46(4), 295-315.
- Cheong, J.H., & Park, M.C. (2005). Mobile internet acceptance in Korea. *Internet Research*, 15(2), 125-140.
- Compeau, D. R., & Higgins, C. A. (1995). Computer self-efficacy: Development of a measure and initial test. *MIS quarterly*, Journal Article, 19(2), 189-211.
- Curtis, L., Edwards, C., Fraser, K. L., Gudelsky, S., Holmquist, J., Thornton, K., & Sweetser, K.D.

- (2010). Adoption of social media for public relations by nonprofit organizations. *Public Relations Review*, 36(1), 90-92.
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319-340.
- Davis, F. D., Bagozzi, R. P., & Warshaw, P. R. (1992). Extrinsic and intrinsic motivation to use computers in the workplace. *Journal of Applied Social Psychology*, 22(14), 1111-1132.
- Fishbein, M., and I. Ajzen. (1975). *Belief, Attitude, Intention, and Behavior: An Introduction to Theory and Research*. Boston: Addison-Wesley.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Structural equation models with unobservable variables and measurement error: algebra and statistics. *Journal of Marketing Research*, 382-388.
- Gaskin, J. (2018). *Confirmatory factor analysis*. Gaskination's StatWiki, <http://statwiki.gaskination.com>, (Erişim Tarihi: 10.08.2022)
- Ghalandari, K. (2012). The effect of performance expectancy, effort expectancy, social influence and facilitating conditions on acceptance of e-banking services in Iran: The moderating role of age and gender. *Middle-East Journal of Scientific Research*, 12(6), 801-807.
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Hair, J., Black, W., Babin, B., & Anderson, R. (2010). *Multivariate data analysis* (7. Baskı). Pearson.
- Johnson, L., Adams, S., & Cummins, M. (2012). *The NMC Horizon Report: 2012 Higher Education Edition*. Austin, TX: The New Media Consortium.
- Kavanagh, M. H., & Drennan, L. (2008), "What Skills And Attributes Does An Accounting Graduate Need? Evidence From Student Perceptions And Employer Expectations", *Accounting & Finance*, 48(2), 279-300.
- Marchewka, J. T., & Kostiwa, K. (2007). An application of the UTAUT model for understanding student perceptions using course management software. *Communications of the IIMA*, 7(2), 93-104.
- Mujalli, A., Khan, T., & Almgrashi, A. (2022). University Accounting Students and Faculty Members Using the Blackboard Platform during COVID-19; Proposed Modification of the UTAUT Model and an Empirical Study. *Sustainability*, 14(4), 2360. <https://doi.org/10.3390/su14042360>
- Oliver, R. L., & Swan, J. E. (1989). Consumer perceptions of interpersonal equity and satisfaction in transactions: a field survey approach. *Journal of Marketing*, 53(2), 21-35.
- Rahi, S., Ghani, M., Alnaser, F.M., & Ngah, A.H. (2018). Investigating the role of unified theory of acceptance and use of technology (UTAUT) in internet banking adoption context. *Management Science Letters*, 8(3), 173-186.
- Rogers, E. M. (1995). *Diffusion of innovations*. New York: The Free Press, USA.
- Rosman, P. (2008). M-Learning-As a paradigm of new forms in education. *Economics and*

Management, 1, 119-125.

Shana, Z., & Abulibdeh, E.S. (2017). Cloud Computing Issues for Higher Education: Theory of Acceptance Model. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)*, 12(11), 168-184. <https://doi.org/10.3991/ijet.v12i11.7473>

Shroff, R. H., & Keyes, C. J. (2017). A proposed framework to understand the intrinsic motivation factors on university students' behavioral intention to use a mobile application for learning. *Journal of Information Technology Education. Research*, 16, 143-168.

Statista.com; <https://www.statista.com/statistics/748053/worldwide-top-countries-smartphone-users>, (Erişim Tarihi: 03.08.2022).

Venkatesh, V., Morris, M.G., Davis, G.B., & Davis, F.D. (2003). User Acceptance of Information technology: Toward a Unified View. *MIS Quarterly*, 27(3), 425-478.

Venkatesh, V., Thong, J. Y., & Xu, X. (2012). Consumer Acceptance and Use of Information Technology: Extending The Unified Theory of Acceptance and Use of Technology. *MIS Quarterly*, 36(1), 157-178.

Yıldız, Y. (2020). Ortaokul öğrencilerinin matematik öğreniminde mobil öğrenme kabullerinin incelenmesi. (Tez numarası. 653849) [Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

MADDİ DURAN VARLIK DEĞERLEMESİNİN ALTINDAKİ TEMEL MOTİVASYONUN TESPİTİ: HALKA AÇIK İMALAT SEKTÖRÜ İŞLETMELERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA*

Dr. Öğr. Üyesi Abdulkadir KÖROĞLU**

Prof. Dr. Figen ZAIƑ***

Prof. Dr. Aydın KARAPINAR****

Araştırma Makalesi/*Research Article*

Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi
Haziran 2023, 25(2), 274-295

ÖZ

Bu çalışmada işletmeleri Maddi Duran Varlıklarını yeniden değerlendirme yapmaya motive eden nedenleri ortaya koymak için pay senetleri Borsa İstanbul'da kote olan imalat sektörü işletmelerinin 2017-2021 dönemi incelenmiştir. Yeniden değerlemeyi etkileyen faktörler, borçlanma hipotezi, politik maliyetler ve bilgi asimetrisi yaklaşımları çerçevesinde incelenmiş ve finansal kaldıraç (LEV), aktif kârlılığı (ROA), özkaynak kârlılığı (ROE), piyasa değeri/defter değeri (PD/DD) ve hisse başına kâr (HBK) oranları karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, değerlendirme yapan firmaların değerlendirme öncesi ve sonrası oranlarında farklılık bulunmamıştır. Değerleme yapan ve yapmayanların karşılaştırmasında ROA, ROE ve HBK oranlarında anlamlı farklılık görülmüş, değerlendirme yapanların net varlıklarını arttırmak amacıyla değerlendirme yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeniden Değerleme, Maddi Duran Varlıkların Değerlemesi, Politik Maliyetler, Bilgi Asimetrisi, Finansal Kaldıraç

JEL Sınıflandırması: M40, M41, M49

* Makale Geliş Tarihi (Date of Submission): 08.09.2022; Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 16.05.2023

** Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, abdulkadir.koroglu@hbv.edu.tr, orcid.org/0000-0001-8497-0810

*** Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, figen.zaif@hbv.edu.tr, orcid.org/0000-0003-0433-5329

**** Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, aydin.karapinar@hbv.edu.tr, orcid.org/0000-0001-7189-8733

Atıf (Citation): Köroğlu, A., Zaif, F., & Karapınar, A. (2023). Maddi Duran Varlık Değerlemesinin Altındaki Temel Motivasyonun Tespiti: Halka Açık İmalat Sektörü İşletmeleri Üzerinde Bir Araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 25(2), 274-295. <https://doi.org/10.31460/mbdd.1172597>

MOTIVES FOR PROPERTY, PLANT, AND EQUIPMENT REVALUATION: AN EMPIRICAL ANALYSIS OF LISTED MANUFACTURING FIRMS

ABSTRACT

In this study, listed manufacturing companies in Borsa İstanbul are examined for the 2017-2021 period to reveal their motives for revaluing Property Plant and Equipment. Financial Leverage (LEV), Return on Assets (ROA), Return on Equity (ROE), Market Value/Book Value (M/B), and Earnings Per Share (EPS) ratios are compared based on borrowing capacity, political costs, and information asymmetry theories. Results reveal that there is no difference between the pre and post revaluation periods. However, revaluing and non-revaluing companies exhibit statistically significant differences in ROA, ROE, and EPS. It may indicate that revaluing companies use revaluation to improve their equity and total assets.

Keywords: Revaluation, Property Plant and Equipment, Political Costs, Information Asymmetry, Financial Leverage

JEL Classification: M40, M41, M49

EXTENDED SUMMARY

PURPOSE AND MOTIVATION

This study aims to reveal the motives of listed Turkish manufacturing companies to revalue their property, plant, and equipment (PPE). The period 2017-2021 is investigated as the Capital Market Board of Türkiye (CMB) issued legislation regulating revaluations using International Valuation Standards (IVS) in 2017. Prior research analyzed the LEV, ROA, ROE, EPS, and M/B ratios in the framework of borrowing capacity, political costs, and information asymmetry theories. Brown et al. 1992; Cotter & Zimmer, 1995; Choi et al., 2013 provide empirical evidence that companies revalue PPE to reduce their contracting costs, political costs, and information asymmetry.

METHODOLOGY

Motives for PPE revaluation are investigated based on contracting costs, political costs, and information asymmetry. Contracting costs theory assumes that businesses can use revaluations as a tool to increase their borrowing capacity and decrease their debt/equity ratios; so LEV has been used as a financial indicator of borrowing capacity in research (Brown et al., 1992; Cotter & Zimmer, 1995; Cotter, 1999; Azouzi & Jarboui, 2011; Missonier-Piera, 2004, 2007). Accordingly, the first two null hypotheses are developed as stated below:

H₀₁: There is no significant difference between the pre and post revaluation LEV ratios of revaluer companies.

H₀₂: There is no significant difference between the LEV ratios of the revaluer and non-revaluer companies.

Secondly, upward revaluation reduces the political costs borne by firms (Brown et al., 1992) by reducing the ROE, ROA, and Earnings Per Share ratios. This leads to the following hypotheses:

H₀₃= There is no significant difference between the pre and post revaluation ROE ratios of the revaluer companies.

H₀₄: There is no significant difference between the ROE ratios of the revaluer and non-revaluer companies.

H₀₅= There is no significant difference between the pre and post revaluation ROA ratios of the revaluer companies.

H₀₆: There is no significant difference between the ROA ratios of the revaluer and non-revaluer companies.

H₀₇= There is no significant difference between the pre and post revaluation EPS ratios of the revaluer companies.

H₀₈: There is no significant difference between the EPS ratios of the revaluer and non-revaluer companies.

Finally, the difference between the book and the fair values of the assets leads to asymmetric financial information, which motivates businesses to revaluation (Brown et al., 1992; Missonier-Piera, 2007). Accordingly, the following hypotheses are developed:

H₀₉= There is no significant difference between the revaluer companies' pre and post revaluation M/B.

H₁₀: There is no significant difference between the M/B of the revaluer and non-revaluer companies.

RESULTS AND DISCUSSION

884 manufacturing companies have financial reports between 2017 and 2021. 59 of the 884 companies disclosed information about revaluation, but only 39 of the 59 companies submitted valuation reports. Within the scope of this research, 29 revaluer companies revalue only real estate, 2 revalue only machinery and equipment, 8 revalue both, and 24 of these 39 companies revalue their PPE regularly. This research first compares revaluer companies' pre- and post-revaluation period financial ratios. Secondly, the revaluer and non-revaluer companies' ratios are compared to examine the overall effect.

According to the research results, hypotheses (*H₀₁*, *H₀₂*) for LEV, which is used as the proxy for borrowing capacity, and hypotheses (*H₀₉*, *H₁₀*) for M/B, the proxy used for information asymmetry, are rejected. Accordingly, there is no significant difference between the LEV ratios of the revaluer and non-revaluer companies. In other words, the revaluer do not use revaluation to increase their borrowing

capacity. Results reveal no significant difference in the M/B ratio examined to investigate the effect of information asymmetry.

H_{03} , H_{04} , H_{05} , H_{06} , H_{07} , and H_{08} hypotheses, including ROE, ROA, and EPS indicators, were developed to examine the effect of political costs. While hypotheses H_{03} , H_{05} , and H_{07} are accepted, hypotheses H_{04} , H_{06} , and H_{08} are rejected.

The results, related to comparing pre and post-revaluation, reveal that the revaluer companies revalue their PPE decreased as a result of past/current-period losses. In comparing the revaluer and non-revaluer companies, there are statistically significant differences only in ROA, ROE, and EPS ratios. This result also indicates that listed revaluer manufacturing firms use revaluation to improve their equity and total assets, which were decreased due to current and past losses.

CONCLUSION AND IMPLICATION

This study reveals significant differences only in ROA, ROE, and EPS ratios of revaluer and non-revaluer companies. This study provides some evidence that revalueristed manufacturing firms use revaluations to improve equity and total assets, which decreased due to current and past losses. This is consistent with prior research conducted by Azouzi & Jarboui, 2011. The results of this study should be interpreted only for the manufacturing sector. The results may differ in the service, trade, and finance sectors' dynamics. In addition, only the revaluation of PPE was examined in the study. It would be useful to expand the scope of the research by analyzing companies that revalue their other assets.

1. GİRİŞ

Sermaye piyasalarındaki gelişmeler, gerçeğe uygun ve kaliteli finansal bilginin yatırım kararlarındaki önemini ortaya çıkarmış, muhasebe standartlarında yer alan değerlendirme esaslarının güncellenmesine ve gerçeğe uygun değerle değerlemeye geçişe neden olmuştur.

Gerçeğe uygun değerle değerlendirme, sadece varlık ve borçların doğru değerleriyle raporlanmasını değil, özkaynakların defter değerinin piyasa değerine yaklaşmasını (Emerson ve diğerleri, 2010, s. 80) ve tarihi maliyetlere kıyasla şeffaf finansal bilginin raporlanmasını amaçlamaktadır (Chadda & Vardia, 2020, s. 63). Gerçeğe uygun değerle değerlendirme, ilk olarak finansal araçların değerlemesi konusunda gündeme gelmiş ve Jones (1988) çalışmasında karmaşık yapıda olan finansal araçların tarihi maliyetle raporlanmasının gerçeğe uygun sunuluş açısından yetersiz kaldığını belirtmiştir. Finansal olmayan varlıklar ise ilk kez Maddi Duran Varlıklar (MDV) açısından ele alınmış ve Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun (IASB) 2003 yılında Uluslararası Muhasebe Standardı (IAS) 16'ya getirdiği güncellemeyle yeniden değerlendirme modeli alternatif bir değerlendirme modeli olarak düzenlenmiştir (IASB 2003). Standartta ihtiyari bir uygulama olarak düzenlenen yeniden değerlendirme modelinin

uygulanmasında, önemli bir aşama, gerçeğe uygun değerinin güvenilir şekilde ölçülmesidir (IAS 16. 31, 34). Karar almada en önemli kriter olan gerçeğe uygun değer kavramı ise Uluslararası Finansal Raporlama Standardı (IFRS) 13'te düzenlenmekte olup, “piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde olağan bir işlemde, bir varlığın satışından elde edilecek veya bir borcun devrinde ödenecek fiyat” olarak tanımlanmaktadır. Tahminin doğasında bulunan takdir yetkisi gerçeğe uygun değerinin güvenilirliği azaltsa bile, şirketler için gözlemlenebilir piyasa fiyatını tespit edememesi durumunda takdir yetkisini kullanmak kaçılmaz olmaktadır. Gerçeğe uygun değer, varlığın satışı halinde gözlemlenen piyasa fiyatı, satılmaması halinde varsayımsal piyasa fiyatı olarak tahmin edilecektir (Jaunzeme, 2019, s. 1787). Tahminin doğasında bulunan takdir yetkisi gerçeğe uygun değerinin güvenilirliği azaltsa bile, şirketler için gözlemlenebilir piyasa fiyatını tespit edememesi durumunda takdir yetkisini kullanmak kaçılmaz olmaktadır.

Bu çalışma da işletmelerin IAS 16'da ihtiyari bir uygulama olarak yer alan ve piyasa değerini yansıtan gerçeğe uygun değerle (Chisnall, 2001, s. 28) değerlemeyi içeren yeniden değerlendirme modeli ile MDV değerlemesi yapmasının altında yatan gerekçelere ışık tutmak amaçlanmaktadır. IAS 16'ya göre yeniden değerlendirme modeli ile değerlemenin zorunlu olmadığı durumda işletmeleri yeniden değerlemeye iten nedenlerin ortaya konması amacıyla Borsa İstanbul pay senetleri piyasasında işlem gören imalat sektörü işletmeleri incelenmiştir. İmalat sektörünün araştırmaya konu edilmesinin temel nedeni ise bu sektörün varlık yatırımlarının önemli bir kısmının MDV'lerden oluşmasıdır.

Araştırmada öncelikle değerlendirme yapan işletmeler, değerlendirme öncesi ve sonrası finansal kaldıraç oranı (LEV), aktif kârlılığı oranı (ROA), özkaynak kârlılığı oranı (ROE), piyasa değeri/defter değeri (PD/DD) ve hisse başına kâr (HBK) oranları üzerinden karşılaştırılmıştır. İşletmelerin MDV değerlemesine etki eden faktörleri tespit edebilmek için ikinci aşamada aynı oranlar değerlendirme yapan ve yapmayan işletmeler açısından da karşılaştırılmıştır.

Araştırmada kullanılan finansal oranlar belirlenirken, borç hipotezi, politik maliyetler ve bilgi asimetrisi yaklaşımları dikkate alınmıştır. Borç hipotezi, işletmelerin borçlanma kapasitelerini arttırmak ve borç/özkaynaklar oranını düşürmek için yeniden değerlemeyi bir araç olarak kullanabileceği varsaymaktadır, bu nedenle LEV araştırmalarda finansal oran olarak kullanılmıştır (Brown ve diğerleri, 1992; Cotter & Zimmer, 1995; Cotter, 1999; Azouzi & Jarboui, 2011; Missonier-Piera, 2004 ve 2007). ROA ve ROE ise yeniden değerlendirme artışlarının, politik maliyetlerin (kâr dağıtım ve vergi gibi nedenler kârın işletme dışına çıkmasını engellemek) azaltılması için bir araç olarak kullanılabileceği varsayımıyla (Brown ve diğerleri, 1992; Missonier-Piera, 2007) modellere dahil edilmiştir. HBK ve PD/DD oranı ise bilgi asimetrisinin etkisini ölçmek amacıyla (Brown ve diğerleri, 1992; Missonier-Piera, 2007; Quagli & Avallone, 2010; Ulsan, 2014) araştırma konusu yapılmış ve hipotezler oluşturulmuştur.

Pay senetleri BIST’de işlem gören imalat sektörü işletmelerinin 2017-2021 dönemi finansal raporları araştırma hipotezleri çerçevesinde karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. 2017-2021 döneminin araştırmaya konu edilmesinin nedeni 2017 yılında yayınlanan Sermaye Piyasası Kurumunun (SPK) tebliği gereği değerlendirme işlemlerinin Uluslararası Değerleme Standartları (IVS) çerçevesinde yapılmaya başlanmasıdır.

Araştırma sonucunda değerlendirme yapan ve yapmayan işletmelerin ROA, ROE ve HBK oranları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Araştırma kapsamındaki işletmelerin politik maliyetleri azaltmak için değerlendirme yaptıkları söylenebilir. Değerleme yapan işletmelerin değerlendirme öncesi ve sonrası dönemleri karşılaştırıldığında ise finansal oranlarda önemli bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre, borçlanma hipotezi ve bilgi asimetrisi yaklaşımıyla ilgili kullanılan değişkenlerin değerlendirme faaliyetleri üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

IAS 16’ya göre MDV’lerin yeniden değerlendirme modeli ile değerlendirilebilmesi için temel esas gerçeğe uygun değerlerin güvenilir olarak ölçülmesidir. Özellikle MDV’ler açısından gerçeğe uygun değerlerin güvenilir olarak ölçümü maliyetli bir işlemdir. Bu kapsamda araştırma sonuçları işletmelerin MDV’lerini yeniden değerlendirme modeli ile değerlemesinin altında yatan temel motivasyonun tespiti açısından önemlidir.

Çalışmada araştırma sonuçları sunulmadan önce MDV’lerin değerlemesine ilişkin düzenlemelerden kısaca bahsedilerek literatür taramasına yer verilecektir. Devamında araştırma hipotezleri literatürde yer alan teori ve varsayımlar çerçevesinde açıklanarak araştırma sonuçlarından bahsedilecektir.

2. MADDİ DURAN VARLIKLARIN DEĞERLEMESİNE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Çalışmada gerçeğe uygun değerle değerlendirme konusu MDV dikkate alınacak olup MDV değerlemesinde etkili olan faktörlerin tespiti halka açık işletmeler üzerinde araştırılacaktır. Bu nedenle MDV’nin değerlemesine ilişkin düzenlemeler Türkiye’de 2005 yılından itibaren zorunlu uygulaması olan IAS*****,’lar açısından ele alınacaktır.

Bilindiği gibi IAS 16 standardına göre, MDV’ler ilk kayda almada maliyet bedeli ile değerlendirilir ve maliyet bedeli, ilk muhasebeleştirme tarihinde varlığın peşin fiyatına eşdeğer tutardır (IAS 16. 15, 23). Sonraki dönemlerde değerlemede ise, MDV’ler maliyet bedelinden birikmiş amortismanlar ve varsa birikmiş değer düşüklüğü zararı indirildikten sonraki değer olan maliyet bedeli raporlanır (IAS 16, 30).

**** IAS’ların Türkçe çevirisi Kamu Gözetimi Kurumu tarafından Türkiye Muhasebe Standartları olarak yayınlanmaktadır.

Gerçeğe uygun değerın güvenilir olarak ölçülebilmesi durumunda ise maddi duran varlıklar yeniden değerlendirilmiş tutarı ile gösterilir. Standartta yer alan Yenileme Modeli ihtiyari bir uygulama olup, uygulanabilmesi gerçeğe uygun değerın güvenilir olarak ölçülmesine bağlıdır. Bu durumda yeniden değerlendirilmiş tutar, yeniden değerlendirme tarihindeki gerçeğe uygun değerinden, müteakip birikmiş amortisman ve müteakip birikmiş değer düşüklüğü zararlarının indirilmesi suretiyle bulunan değerdir ve yeniden değerlendirme gerçeğe uygun değer kullanılarak bulunacak tutarın defter değerinden önemli ölçüde farklı olmasına neden olmayacak şekilde düzenli olarak yapılır (IAS 16, 31).

Standartın düzenlemesinden de anlaşılacağı gibi yenileme modeli gerçeğe uygun değerın tespitini içerir ve yine standartlarda gerçeğe uygun değerın tanımı ve nasıl tespit edileceği IFRS 13'te düzenlenmiştir. Standartta gerçeğe uygun değer, piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde gerçekleşecek olağan bir işlemde bir varlığın satışında elde edilecek veya bir borcun devrinde ödenecek fiyat (IFRS 13, 9) olarak tanımlanmıştır ve işletmeye özgü bir değer değildir (IFRS 13, B42). Gözlemlenebilir verilerin olmadığı bir durumda gerçeğe uygun değer piyasa, gelir ve maliyet yaklaşımlarıyla tahmin edilir (IFRS 13, 62).

Piyasa yaklaşımında değer değerlemeye konu özdeş veya benzer varlıklara ilişkin piyasa işlemlerinden elde edilen fiyatla belirlenir (IFRS 13, B5-B7) ve bu yaklaşımla değer tespiti için etkin bir piyasa gereklidir ve emsal değer gerçeğe uygun değer olarak esas alınır.

Değerleme konu varlığa benzer varlıklarla emsal değer piyasa yaklaşımıyla tespit edilememesi durumunda gelir yaklaşımı ve maliyet yaklaşımıyla değer tahmin edilir. Gelir yaklaşımına göre gerçeğe uygun değer, gelecek nakit akışlarının, bir başka ifadeyle varlıktan beklenen ekonomik faydanın iskonto faktörüyle bugünkü değere indirgenmesiyle tespit edilir. Bu yaklaşımla, Gelir Kapitalizasyonu veya İndirgenmiş Nakit Akışları yöntemi ile değer tespit edilebilir. Gelir yaklaşımı kullanıldığında, gerçeğe uygun değer gelecekteki tutarlara ilişkin cari piyasa beklentilerini yansıtır (IFRS 13, B10). Maliyet yaklaşımında ise gerçeğe uygun değer, cari yenileme veya yerine koyma maliyeti ile tespit edilir.

Türkiye'de SPK mevzuatı gereği (SPK Tebliği III-62.1, 2017, madde 3.2) Türkiye Değerleme Uzmanları Birliği ve Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği tarafından yayımlanan IVS'ler kullanılarak değerlendirme işleminin yapılması gerekmektedir. IVS'lerde bu çalışmanın konusunu oluşturan MDV'nin değerlemesi Tesis ve Ekipman değerlendirme standardında (IVS 300) düzenlenmektedir. IVS 300'de de değer tespiti için IFRS 13'te yer alan pazar (piyasa), gelir ve maliyet yaklaşımlarına yer verilmiştir (IVS 300; 50, 60, 70).

IVS 300'e göre MDV sınıflarında raporlanan (taşıt, endüstriyel makine, belirli demirbaşlar gibi) varlıklara benzer varlıklar için güncel satış verisi varsa pazar (piyasa) yaklaşımı kullanılır, aksi takdirde değer tespitinin gelir veya maliyet yaklaşımıyla tespit edilir (IVS 300, 50.1).

Gelir yaklaşımı için ise İndirgenmiş Nakit Akışları (İNA), Gelir Kapitalizasyonu Yöntemi, Gordon (Sabit) Büyüme, Pazar yaklaşımı (çıkış modeli) ve Elden Çıkarma (Hurda Değer) Modeli gerçeğe uygun değerlerin tespitinde esas alınır (IVS 300, 50). Maliyet bedeli yaklaşımına göre ise değer, İkame Maliyeti, Yeniden Üretim Maliyeti ve Toplama Yöntemleriyle tespit edilir.

SPK mevzuatı gereği 2017 yılından itibaren değerlendirme faaliyetlerinin IVS'ye göre yapılması çalışmanın konusunu oluşturan MDV'yi yeniden değerlendirme modeli ile değerlemesine etki eden faktörlerin tespiti için 2017-2021 yıllarının seçilmesine neden olmuştur. Bu döneme ilişkin yayınlanan değerlendirme raporları inceleme konusu yapılmıştır.

3. ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Çalışmamızda, işletmelerin MDV'lerini değerlemeye ilişkin motivasyonunu ortaya koymak amacıyla, ilgili firmalara ait değişkenler hipotezler çerçevesinde karşılaştırmalı olarak inceleme konusu yapılmıştır. Birinci düzey karşılaştırmada değerlendirme yapan işletmelerin değerlendirme öncesi ve sonrası dönemleri, ikinci düzey karşılaştırmada ise değerlendirme yapan ve yapmayan işletmeler karşılaştırılmıştır.

IAS'a göre ihtiyari bir uygulama olan MDV'lerin yeniden değerlendirme modeli ile değerlemesine etki eden faktörler, literatürde borç hipotezi, politik maliyetler ve bilgi asimetrisi yaklaşımları altında ele alınmaktadır.

Pozitif muhasebe teorisinde, işletme yönetiminin muhasebe politikalarını seçerken, ilgili tarafların çıkarlarının optimum düzeyde olmasını sağlayacak şekilde muhasebe politikalarını seçeceği kabul edilmektedir (Uluslararası & Doğan, 2008). Bu teoriye göre (Watts & Zimmerman, 1978) özellikle yüksek borçlanma oranına sahip işletmeler, borç ödeme güçlerinin yerinde olduğunu göstermek için (borçlanma hipotezi) muhasebe uygulamalarından faydalanmaktadır. Bu uygulamalardan biri de MDV'lerin yenileme modeli ile değerlendirilmesidir. Borçlanma hipotezi yaklaşımına göre, işletmelerin yeniden değerlendirme değer artışlarını özkaynakların toplam kaynaklar içindeki payını yükseltmek, finansal kaldıraç ve finansman (borç/özsermaye) oranını düşürmek bir başka ifadeyle borçlanma kapasitesini arttırmak (Brown ve diğerleri, 1992; Cotter & Zimmer, 1995; Jaggi & Tsui, 2001; Missonier-Piera, 2007; Choi ve diğerleri, 2013) için bir araç olarak kullanıldığını ileri sürmektedir. Bu nedenle yüksek borçlanma oranlarına sahip işletmelerin varlıklarını yeniden değerlemeye tabi tutması beklenmektedir (Begley, 1990; Brown ve diğerleri, 1992, Cotter & Zimmer, 1995; Missonier-Piera, 2004, 2007).

Uluslararası Standartlarda ihtiyari bir uygulama olan MDV değerlemesinin borçlanma kapasitesini arttırmak için mi yapıldığını test etmek amacıyla geliştirilen hipotezler aşağıdaki gibidir:

H_{01} = Değerleme yapan işletmelerin, değerlendirme öncesi ve değerlendirme sonrası LEV arasında anlamlı bir fark yoktur.

H₀₂: Değerleme yapan ile yapmayan işletmelerin LEV arasında anlamlı bir fark yoktur.

İşletmeleri yeniden değerlemeye iten bir başka neden ise politik maliyetler üzerinden açıklanmaktadır (Brown ve diğerleri, 1992; Azouzi & Jarboui, 2011, Missonier-Piera, 2004; Missonier-Piera, 2007). Yüksek kâr işletmeyle ilgili tarafların dikkatini çekmesine ve kâr dağıtım ve vergi gibi nedenle kârın işletme dışına çıkmasına veya çeşitli müdahalelerle işletmelerin politik maliyetlere katlanmasına, bir başka ifadeyle fırsat maliyetlerine (yani kârlı yatırımlardan vazgeçmeye) neden olabilecek (Missonier-Piera, 2004, s. 125) bu da işletme yönetimini amortismanlar aracılığıyla kârı azaltmaya yani yeniden değerlendirme yapmaya teşvik edebilecektir (Brown ve diğerleri, 1992).

Kâr üzerinden işletmeyi değerlendirme yapmaya motive etmeye iten bir diğer neden ise geçmiş yıl zararları üzerinden açıklanmaktadır. İşletmelerin geçmiş veya cari dönem zararları nedeniyle azalan aktif (ROA) ve özkaynak kârlılıklarını (ROE) ve net varlıklarını arttırmak amacıyla yeniden değerlendirme yapabileceği düşünülmektedir (geçmiş yıl zararları hipotezi) (Azouzi & Jarboui, 2011, s. 3).

Bu durumu aynı zamanda yönetimin işletme performansını artırma güdüsüyle açıklamak mümkündür. MDV değerlemesinde kullanılan gerçeğe uygun değer tahmine dayanmaktadır ve yönetim takdir yetkisini kullanarak işletme performansını arttırmayı düşünebilir. Eğer değer doğru tahmin edilmişse yeniden değerlendirme ile firma performansı arasında pozitif bir ilişki, ancak yeniden değerlendirme tutarı güvenilir değilse, firma performansı ile anlamlı bir ilişki söz konusu olmaz (Aboody ve diğerleri, 1999, s. 150).

Sonuç olarak, büyük firmaların yöneticileri, özsermaye ve varlıklar üzerindeki getiriye böylece firmanın üstlendiği politik maliyetleri azaltmak veya geçmiş yıl zararlarının özkaynak ve aktif kârlılığı üzerindeki etkisini ortadan kaldırmak veya firma performansını arttırmak için yeniden değerlendirme yapabilirler (Missonier-Piera, 2007). Çalışmamızda değerlemeye etki eden faktörleri tespit etmek amacıyla amacıyla ROE, ROA ve HBK oranları kullanılarak *H₀₃, H₀₄, H₀₅, H₀₆, H₀₇ ve H₀₈* hipotezleri oluşturulmuştur.

H₀₃= Değerleme yapan işletmelerin, değerlendirme öncesi ve değerlendirme sonrası ROE arasında anlamlı bir fark yoktur.

H₀₄: Değerleme yapan ile yapmayan işletmelerin ROE arasında anlamlı fark yoktur.

H₀₅= Değerleme yapan işletmelerin, değerlendirme öncesi ve değerlendirme sonrası ROA arasında anlamlı bir fark yoktur.

H₀₆: Değerleme yapan ile yapmayan işletmelerin ROA arasında anlamlı fark yoktur.

H₀₇= Değerleme yapan işletmelerin, değerlendirme öncesi ve değerlendirme sonrası HBK arasında anlamlı bir fark yoktur.

H₀₈: Değerleme yapan ile yapmayan işletmelerin HBK arasında anlamlı fark yoktur.

Son olarak üzerinde duracağımız bir diğer neden ise bilgi asimetrisidir. Varlığın defter değeri ile gerçeğe uygun değer arasındaki farkın açılması asimetrik finansal bilgiye neden olur ve işletmeler bu durumu ortadan kaldırmak için yeniden değerlemeye başvururlar (Brown ve diğerleri, 1992; Missonier-Piera, 2007, s. 2). Birçok çalışma, bilgi asimetrisinin vekili olarak PD/DD oranını kullanmaktadır (Quagli & Avallone, 2010, s. 462; Ulsan, 2014). Çalışmamızda da bilgi asimetrisinin etkisini test etmek amacıyla PD/DD değişkeni kullanılarak H_{09} ve H_{010} hipotezleri oluşturulmuştur.

H₀₉= Değerleme yapan işletmelerin, değerlendirme öncesi ve değerlendirme sonrası PD/DD arasında anlamlı bir fark yoktur.

H₀₁₀: Değerleme yapan ile yapmayan işletmelerin PD/DD arasında anlamlı fark yoktur.

4. LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde MDV'nin yeniden değerlemeye konu edilmesine etki eden nedenlerin tespiti farklı açılardan ele alınmıştır. Bazı çalışmalar (Easton ve diğerleri, 1993; Barth & Clinch, 1998; Aboody ve diğerleri, 1999) performans ve firma değerine etkisini araştırma konusu yaparken, bazı çalışmalar da değerlemeye etki eden faktörleri (Brown ve diğerleri, 1992; Cotter & Zimmer, 1995; Cotter, 1999; Jaggi & Tsui, 2001; Missioner-Piera, 2007; Iatridis & Kilirgiotis, 2012; Choi ve diğerleri, 2013; Rahman & Hossain, 2020; Ulsan, 2014) incelemiştir. Bu çalışmanın araştırma konusu işletmelerin MDV'sini değerlendirme yapmasına iten nedenleri ortaya koymaktır. Çalışmanın amacı çerçevesinde yapılan araştırmalarda borçlanma hipotezi, politik maliyetler ve bilgi asimetrisi varsayımları kapsamında çeşitli finansal oranlar inceleme konusu yapılmıştır.

Bu çalışmalardan Brown ve diğerleri (1992), firmaları maddi duran varlıklarını değerlemesine iten nedenleri tespit etmek için yüksek enflasyon ve düşük enflasyon dönemlerini ele alarak yeniden değerlendirme ile finansal kaldıraç, özkaynak kârlılığı (politik maliyet), işletme büyüklüğü (aktif toplamı), piyasa değeri/defter değeri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışmalarında yeniden değerlendirme kararı ile borçlanma oranı ve politik maliyetlerin anlamlı ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Brown ve diğerleri (1992) diğer çalışmalardan farklı olarak, enflasyonist ortamda işletmelerin enflasyon muhasebesi standardı kapsamında varlıklarını değerlemeye tabi tutulduğundan (Griffiths, 1990) hareketle enflasyon oranını da analizlerine dahil etmişlerdir. Araştırma sonucunda yüksek enflasyon döneminde değerlemenin sık yapıldığına ilişkin bir kanıt bulamamışlar ve bunu yeniden değerlendirme uygulamasının maliyetli olduğu için, bir firmanın bundan fayda sağlamadığı sürece yeniden değerlendirme yapmayacağı şeklinde yorumlamışlardır (Brown ve diğerleri, 1992, s. 54).

Cotter ve Zimmer (1995), Avustralya’da değerlendirme yapan ve yapmayan halka açık işletmeler üzerinde, maddi duran varlık değerlemesinin ve sıklığının işletmenin borçlanma kapasitesinin ve işletme faaliyetlerinden sağlanan nakit akışlarının azaldığı zaman gerçekleştiğini ileri sürerek işletmeleri değerlemeye iten nedenleri araştırmıştır. Araştırma, işletmelerin borçlanmaları arttığında sabit yatırımlarını değerlendirme olasılığının yüksek olduğunu ve yıl içinde yapılan yeniden değerlemelerin çoğunun doğrudan borç verenlerle yapılan sözleşmelerden kaynaklandığını göstermektedir (Cotter & Zimmer, 1995, s. 150).

Benzer şekilde Cotter (1999) yeniden değerlendirme değer artışlarının borçlanma oranını azaltmak için kullanılıp kullanılmadığını değerlendirme yapan ve yapmayan işletmeleri karşılaştırmalı olarak analiz ederek araştırmıştır. Araştırmalarında incelemeye konu dönemde değerlendirme sıklığının azaldığı ve değerlemenin borç kapasitesini arttırmaya yönelik teşviklerle ilgili olmadığını bunun nedenin ise araştırmaya konu Avusturya’daki firmaların tahvil ihracı yoluyla borçlanmadan banka kredisi ile borçlanmaya kayması olarak açıklamaktadır (Cotter, 1999, s. 284).

Jaggi ve Tsui (2001) yeniden değerlendirme faaliyeti ile işletmenin gelecek faaliyet performansı, borçlanma kapasitesi ve hisse senedi fiyatları ve getirileri arasındaki ilişkiyi analiz etmiş ve yeniden değerlemelerin, firmaların gelecekteki faaliyet performansı ile pozitif bir şekilde ilişkili olduğunu ve yöneticilerin birincil motivasyonunun, finansal tablo kullanıcılarına varlıkların gerçeğe uygun değerini bildirmek olduğunu, ikincil olarak borçlanma kapasitesini geliştirmek ve son olarak hisse senedi fiyatları ve getiriler arasında önemli ölçüde pozitif bir ilişki olduğunu göstererek, piyasanın değerlendirmesinin yöneticiler üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuşlardır.

Missonier-Piera (2007) İsviçre’de halka açık işletmeler üzerinde yapmış olduğu araştırmasında işletmelerin sabit yatırımlarını değerlemesinin nedenini, finansal kaldıraç, ortaklık yapısı (kontrol gücü), yurt dışı satışları, başka bir ülkenin sermaye piyasasında işlem görmesi, yatırım fırsatları (firma piyasa değeri/varlık yenileme maliyeti) ve firma büyüklüğü (toplam satışlar) gibi değişkenlerle açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırmada yeniden değerlendirme ile kaldıraç oranı ve yurt dışı satışları arasında pozitif ilişki, yatırım fırsatları arasında negatif ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Seng ve Su (2009) araştırmasında yeniden değerlemeler ile sözleşme maliyetlerini temsil eden değişkenler (finansal kaldıraç ve işletme faaliyetlerinden nakit akışları) arasında tahmin edilen ilişki bulamamış, ancak işletme büyüklüğünün (toplam varlıklar) yeniden değerlendirme artışlarıyla ilişkili olduğu ve yeniden değerlemenin politik maliyetleri azaltmak için kullanıldığı sonucuna ulaşmıştır. Bilgi asimetrisinin diğer tüm değişkenleri önemsiz bulunmuştur (Seng & Su, 2009, s. 22).

Iatridis ve Kilirgiotis (2012) ise yeniden değerlendirme yapılması ile finansal kaldıraç, firma büyüklüğü, işletmenin yabancı paralı işlemleri ve yurt dışı yatırımları, sabit varlıkların yoğunluğu ve kazanç yönetimi eğilimi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmalarında, firma büyüklüğü ve yeniden

değerleme arasında pozitif ilişki olduğunu ve yurtdışında faaliyet gösteren, sabit kıymetleri düşük ve borç sermayesi ihtiyaçları yüksek olan firmaların sabit kıymet yeniden değerlendirme yapma ihtimalinin yüksek olduğunu ayrıca sabit kıymet yeniden değerlemesinin kazanç yönetimi ile negatif ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir (Iatridis & Kilirgiotis, 2012).

Choi ve diğerleri (2013) literatüre benzer bir yaklaşımla Koreli firmaların yeniden değerlendirme kurumunu daha çok finansal durumunu iyi göstermek için yaptıklarını ve yeniden değerlemeye amortisman tabi diğer duran varlıklardan ziyade araziye konu ettikleri ve araziye öncelik verdiklerini tespit etmişlerdir. Borçlanma oranı arttığında ve özkaynaklarda tükenme yaşadıklarında ise amortisman tabi duran varlıkları yeniden değerlemeye tabi tuttuklarını, işletme büyüklüğü arttıkça yeniden değerlendirme değer azalışlarını raporladıklarını görmüşlerdir.

Rahman ve Hossain (2020) de yapmış olduğu çalışmada yeniden değerlendirme faaliyeti ile Borç/Özkaynak oranı ve sabit yatırımların yoğunluğu arasında anlamlı ilişki bulmuştur.

Uluslan (2014) yapmış olduğu çalışmada ise maddi duran varlıklarını yeniden değerlendirilmiş değeri ile raporlayan işletmelerin daha fazla borçla finanse edildiğini, işletme yönetiminin ise yeniden değerlendirilmiş değer ile raporlama kararının belirleyicisi olmadığını tespit etmiştir. Ayrıca çalışmada, yatırım amaçlı gayrimenkulü (YAG) gerçeğe uygun değeri ile raporlayan işletmeler ve amorti edilmiş tarihi maliyet değeri ile raporlayan işletmeler arasında borç seviyeleri, büyüklükleri ve bilgi asimetrisi açısından farklılık olmadığı ve BIST Pay Piyasası'na kayıtlı işletmelerde yönetimin YAG'yi gerçeğe uygun değeri ile raporlama kararının belirleyicileri olmadığı sonucuna da ulaşılmıştır (Uluslan, 2014, s. 143).

Yukarıda bahsedilen çalışmalar ve bulgular, bu çalışmanın ana konusuyla ilgili araştırmalardır. Bu çalışmalara ek olarak MDV değerlemesi ile işletme performansı ve firma değeri arasındaki ilişkiyi araştırma konusu yapan çalışmalar da bulunmaktadır. Sabit varlık değerlemesinin işletme performansı veya firma değeri üzerine etkisini ölçen çalışmalardan Easton ve diğerleri (1993) araştırmalarında yeniden değerlendirme artışlarının, kazanç değişiklikleri ve piyasa/defter değeri oranları için önemli bir açıklama gücüne sahip olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca, yeniden değerlendirme fonunun sermayeye ilave edilmesinin yeniden değerlendirme yedeği hariç tutulduğunda elde edilenlerden bire daha yakın ve daha düşük varyanslı fiyat-defter oranlarına yol açtığını bulmuşlardır (Easton ve diğerleri, 1993, s. 32).

Barth ve Clinch'in (1998) Avustralya'da 1991-1995 yılları arasında 350 halka açık işletme üzerinde yapmış oldukları çalışmada finansal ve finansal olmayan varlıkların yeniden değerlemesinin ilgili olması, güvenilirliği ve zamanlaması açısından farklılık gösterip göstermediğini ve değerlemenin yönetim veya bağımsız değerlendirme uzmanı tarafından belirlenip belirlenmediğini araştırmışlardır. Maliyet bedeli ve yeniden değerlendirilmiş tutarlar üzerinden yaptıkları karşılaştırmada yeniden değerlendirme ile hisse senedi fiyatı, firma değeri (kazanç tahmini yöntemi ile tespit edilen) arasında finansal varlıklar için anlamlı pozitif ilişki, yeniden değerlendirilmiş maddi duran varlıklar ile önemli düzeyde ilişkili

olmadığını tespit etmişlerdir. Değerin kim tarafından tespit edildiğinin yatırımcılar tarafından nasıl değerlendirildiği ilgili kısımda ise; bağımsız değerlendirme uzmanı tarafından tespit edilen değer yönetici tahminlerinden daha anlamlı olduğuyla ilgili çok az kanıt bulmuşlardır (Barth & Clinch, 1998, s. 201).

Aboody ve diğerleri (1999) çalışmasında Birleşik Krallık genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine (UK GAAP) göre sabit varlıklarını yeniden değerlendirilmiş değeri ile değerleyen halka açık işletmelerin 1983-1995 yılları arasındaki finansal tablolarını incelemişlerdir. İşletmeleri değer artışı, azalışı veya hiç raporlama yapmayan işletmeler olarak sınıflandırarak karşılaştırmışlardır. Sabit varlık değerlemesinin gelecekte firma performansı üzerine etkisini ise faaliyet kârı ve esas faaliyetlerden elde edilen nakit akışları ile ölçmüşlerdir. Araştırmaları sonucunda sabit varlık yeniden değerlemeleri ile yeniden değerlemeyi takip eden üç yıl boyunca, faaliyet kârı ve işletme faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları, hisse senedi fiyatları, süreklilik gösteren faaliyetlerden elde edilen kazanç ve özkaynakların defter değeri arasında güçlü pozitif ilişki, piyasa değeri/defter değeri arasında negatif anlamlı ilişki tespit edilmiştir (Aboody ve diğerleri, 1999, ss.164-167).

Mevcut literatürden farklı olarak, bu çalışmada işletmeleri değerlendirme yapmaya iten faktörler iki aşamalı incelenmiştir. Birinci aşamada değerlendirme yapan işletmelerin değerlendirme öncesi ve sonrasındaki dönemleri, ikinci aşamada ise değerlendirme yapan ve yapmayan işletmeler karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

5. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Araştırmaya, 2021 tarihi itibarıyla BİST imalat sektöründe yer alan işletmeler dahil edilmiş olup, bu işletmelerin 2017-2021 dönemi finansal verileri esas alınmıştır. İmalat sektörünün araştırmaya konu edilmesinin nedeni MDV yatırımlarının toplam varlıklar içinde önemli bir paya sahip olmasıdır. SPK tebliği gereği 2017 yılından itibaren değerlendirme işlemlerinde IVS'ler esas alınmaktadır, bu nedenle 2017-2021 yılları araştırma dönemi olarak seçilmiştir. Araştırmaya konu dönemde işletmeler değerlendirme yapan ve yapmayan olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Önce değerlendirme yapan işletmelerin, değerlendirme öncesi ve sonrası dönemlerine ait finansal oranları, ikinci aşamada ise değerlendirme yapan ve yapmayan işletmelerin finansal oranları hipotezler çerçevesinden karşılaştırılmıştır.

6. ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI

Bu kısımda araştırma kapsamına konu olan firmalarla ilgili tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiş, hipotezler test edilmiş ve elde edilen sonuçlar ortaya konmaya çalışılmıştır.

6.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Araştırmada, firmaların 2017-2021 yılları arasında yayınlanan MDV'ye ilişkin değerlendirme raporları incelenmiş ve MDV'ler makine ve tesisler, arsa, araziler ve binalar ayrımı yapılarak tanımlayıcı istatistikler belirlenmiştir. Araştırma kapsamında halka açık imalat sektörü işletmelerinin değerlendirme raporları Kamu Aydınlatma Platformu (KAP)'dan alınmıştır. KAP verilerine göre, imalat sektöründe yer alan işletme sayısı 2017 yılı için 171 olup, bu işletmelerin 2017 ve 2021 yılları arasında toplam 884 finansal raporu bulunmaktadır. 59 raporda işletmelerin değerlendirme yaptığı tespit edilmiş, ancak, sadece 39 değerlendirme raporu açıklanmıştır. 20 değerlendirme raporu ise açıklanmamıştır. Örnek grubu hakkında tanımlayıcı bilgiler Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1. Örneklem Grubu

	2017	2018	2019	2020	2021	Toplam
İşletme Sayısı	171	172	175	179	187	884
Değerleme Yapan	11	11	11	16	10	59
Rapor Yok	2	4	2	7	5	20
Rapor Var	9	7	9	9	5	39

İncelemeye konu 39 raporda değerlemeye konu varlıklar Tablo 2'de gösterilmiştir. Araştırma kapsamında 29 işletme sadece gayrimenkullerini, 2 işletme sadece makine ve tesislerini 8 işletme ise her iki varlığını değerlemeye konu etmiştir.

Tablo 2. Değerleme Raporları-Değerleme Konusu Varlıklar

	2017	2018	2019	2020	2021	Toplam
Sadece Gayrimenkul	7	5	7	8	2	29
Sadece Makine	0	0	1	1	0	2
Her İkisi	2	2	1	0	3	8
Toplam	9	7	9	9	5	39

Raporların tarihleri ve yansıdığı finansal tablolar da ayrıca inceleme konusu yapılmış olup, finansal tablo düzenleme tarihinin son ayı veya sonraki dönemin ilk ayı itibariyle raporların düzenlendiği ve değerlendirme dönemi olarak yıl sonlarını tercih ettikleri ayrıca değerlendirme sonuçlarını yıl sonu finansal tablolarına aldıkları görülmüştür.

6.2. Hipotezlerin Testi

Hipotezleri test etmek için kullanılan finansal oranlar, dönemler (değerleme yapan işletmelerin önceki ve sonraki dönemleri) ve işletmeler (değerleme yapan ve yapmayan) itibariyle karşılaştırılmıştır.

Tablo 3. Örneklemelerin Normal Dağılım Değerleri

		İstatistik	Standart Hata
Değerleme yapmayan işletmeler	Skewness	-4,596	0,196
	Kurtosis	42,104	0,390
Değerleme yapan işletmeler	Skewness	-3,119	0,403
	Kurtosis	11,543	0,788

Tablo 3’de görüldüğü gibi örneklemelerin basıklık çarpıklık değerleri olması gereken -2,5 ile 2,5 arasında yer almamakta ve sağa çarpık bir dağılım göstermektedir. Bir başka ifadeyle veriler normal dağılım göstermemektedir. Bu nedenle hipotezler parametrik olmayan yöntemlerle test edilmiştir.

Araştırmanın birinci kısmında değerlendirme yapan işletmelerin değerlendirme öncesi ve sonrası dönemleri aşağıdaki hipotezler çerçevesinde karşılaştırılmıştır.

H_{01} =Değerleme yapan işletmelerin, değerlendirme öncesi ve değerlendirme sonrası LEV arasında anlamlı bir fark yoktur.

H_{03} =Değerleme yapan işletmelerin, değerlendirme öncesi ve değerlendirme sonrası ROE arasında anlamlı bir fark yoktur.

H_{05} =Değerleme yapan işletmelerin, değerlendirme öncesi ve değerlendirme sonrası ROA arasında anlamlı bir fark yoktur.

H_{07} =Değerleme yapan işletmelerin, değerlendirme öncesi ve değerlendirme sonrası HBK arasında anlamlı bir fark yoktur.

H_{09} =Değerleme yapan işletmelerin, değerlendirme öncesi ve değerlendirme sonrası PD/DD arasında anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 4’te değerlendirme yapan işletmelerin değerlendirme öncesi ve sonrası finansal oranların ortalaması verilmiştir. Buna göre tüm oranlarda değerlendirme işlemi sonrasında finansal oranlarında azalma görülmektedir.

Tablo 4. Bağımlı Örneklem İstatistikleri

		Ortalama	N	Standart Sapma
Grup 1	ROE1**	-6,6879	24	34,2545
	ROE2*	-32,0587	24	196,0944
Grup 2	ROA1**	1,4363	24	11,5851
	ROA2*	,8988	24	18,1770
Grup 3	LEV1**	174,5179	24	199,7356
	LEV2*	-24,062	24	708,9499
Grup 4	HBK1**	,1705	24	2,2283
	HBK2*	,0919	24	3,5147
Grup 5	PD/DD1**	1,8556	24	1,5063
	PD/DD2*	1,8495	24	1,9597

* Değişken2 değerleri, değerlendirme yapan işletmelerin değerlendirme sonrasındaki ROE, ROA, LEV, HBK ve PD/DD değerleridir.

**Değişken1 değerleri, değerlendirme yapan işletmelerin değerlendirme öncesindeki ROE, ROA, LEV, HBK ve PD/DD değerleridir.

Bu grup hipotezlerde işletmelerin değerlendirme öncesi ve sonrası karşılaştırıldığından anlamlılık düzeyi Wilcoxon bağımlı örneklem t testi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın bu kısmına ilişkin hipotezlerle değerlendirme faaliyetlerinin her bir işletmenin finansal oranlarına etkisi tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Tablo 5. Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi

		N	Ortalama	Toplamları
ROE2-ROE1	Negatif Sıralama	10 ^a	12,50	125,00
	Pozitif Sıralama	14 ^b	12,50	175,00
	Aynı Değerde Olan	0 ^c		
	Toplam	24		
ROA2-ROA1	Negatif Sıralama	10 ^d	13,60	136,00
	Pozitif Sıralama	14 ^e	11,71	164,00
	Aynı Değerde Olan	0 ^f		
	Toplam	24		
LEV2-LEV1	Negatif Sıralama	12 ^g	14,50	174,00
	Pozitif Sıralama	12 ^h	10,50	126,00
	Aynı Değerde Olan	0 ⁱ		
	Toplam	24		

Tablo 5. Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi'nin Devamı

HBK2-HBK1	Negatif Sıralama	7 ^j	11,29	79,00
	Pozitif Sıralama	11 ^k	8,36	92,00
	Aynı Değerde Olan	6 ^l		
	Toplam	24		
PD/DD2-PD/DD1	Negatif Sıralama	12 ^m	11,50	138,00
	Pozitif Sıralama	12 ⁿ	13,50	162,00
	Aynı Değerde Olan	0 ^o		
	Toplam	24		

a. ROE2 <ROE1, b. ROE2> ROE1, c. ROE2 = ROE1, d. ROA2 <ROA1, e. ROA2> ROA1
f. ROA2 = ROA1, g. LEV2 <LEV1, h. LEV2> LEV1, i. LEV2 = LEV1
j. HBK2 <HBK1, k. HBK2> HBK1, l. HBK2 = HBK1, m. PD_DD2 <PD_DD1
n. PD_DD2> PD_DD1, o. PD_DD2 = PD_DD1

Tablo 5'te Wilcoxon işaretli sıralar testi verilmiştir. ROE2 değerinden ROE1 değeri çıkarıldığında 10 adet negatif sonuç, 14 adet pozitif sonuç bulunmuştur. Eşit değere rastlanmamıştır. Benzer sonuç ROA değişkeni için de gözlemlenmiştir. LEV2 değerinden LEV1 değeri çıkarıldığında 12 adet negatif sonuç, 12 adet pozitif sonuç bulunmuştur. Eşit değere rastlanmamıştır. Benzer sonuç PD/DD değişkeni için de gözlemlenmiştir. HBK2 değerinden HBK1 değeri çıkarıldığında 7 adet negatif sonuç, 11 adet pozitif sonuç bulunmuştur. 6 adet eşit değere rastlanmıştır.

Tablo 6. Wilcoxon Bağımlı Örneklem t-testi

Hipotez	Açıklama	p Değeri	Karar
<i>H₀₁</i>	LEV1-LEV2 arasında anlamlı bir farklılık yoktur	0,493	Kabul
<i>H₀₃</i>	ROE1-ROE2 arasında anlamlı bir farklılık yoktur	0,475	Kabul
<i>H₀₅</i>	ROA1-ROA2 arasında anlamlı bir farklılık yoktur	0,689	Kabul
<i>H₀₇</i>	HBK1-HBK2 arasında anlamlı bir farklılık yoktur	0,777	Kabul
<i>H₀₉</i>	PD/DD1- PD/DD2 arasında anlamlı bir farklılık yoktur	0,732	Kabul

p: anlamlılık düzeyi (p<0,05 düzeyinde anlamlı)

Tablo 6'da hipotez testlerinin sonuçları görülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, 0,05 anlamlılık düzeyinde değerlendirme faaliyetlerinin her bir işletmenin finansal oranlara etkisinin tespit edilmesine yönelik hipotezler kabul edilmiştir. Buna göre, değerlendirme yapan işletmelerin, değerlendirme öncesi oranları ile değerlendirme sonrası oranları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Araştırmanın ikinci kısmında aşağıda belirtilen hipotezler çerçevesinde değerlendirme yapan ve yapmayan işletmelerin karşılaştırması yapılarak değerlendirme faaliyetinin finansal oranlarla ilişkisi analiz edilmiştir.

H₀₂: Değerleme yapan ile yapmayan işletmelerin LEV oranları arasında anlamlı bir fark yoktur.

H₀₄: Değerleme yapan ile yapmayan işletmelerin ROE arasında anlamlı bir fark yoktur.

H_{06} : Değerleme yapan ile yapmayan işletmelerin ROA arasında anlamlı bir fark yoktur.

H_{08} : Değerleme yapan ile yapmayan işletmelerin HBK arasında anlamlı bir fark yoktur.

H_{010} : Değerleme yapan ile yapmayan işletmelerin PD/DD arasında anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 7’de değerlendirme yapan ve yapmayan işletmelerin karşılaştırmalı finansal oranları verilmiştir. Genel olarak, değerlendirme yapan işletmelerin finansal oranlarının ortalamaları değerlendirme yapmayanlara göre daha düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Tanımlayıcı İstatistikler

		N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma
Değerleme Yapmayan İşletmeler	ROE	153	-466,32	262,88	8,7759	55,4164
	ROA	153	-10,80	55,59	6,7720	9,0196
	LEV	153	-832,04	12252,67	250,1814	997,5725
	HBK	153	,00	90,10	2,3068	9,3424
	PD/DD	153	-184,78	2018,11	44,6738	164,0861
Değerleme Yapan İşletmeler	ROE	34	-212,06	35,11	-6,3838	46,6758
	ROA	34	-25,03	19,68	1,1281	9,5529
	LEV	34	-383,46	534,10	145,5878	191,7901
	HBK	34	,00	8,10	0,6147	1,4018
	PD/DD	34	-92,98	83,14	23,6970	35,6664

Değerleme yapan ve yapmayan işletmelerin finansal oranlarının anlamlılık düzeyleri parametrik olmayan bağımsız örneklem Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiştir.

Tablo 8. Bağımsız Örneklem Mann-Whitney U Testi

Hipotez	Açıklama	p Değeri	Sonuç
H_{02}	LEV arasında anlamlı bir farklılık yoktur	0,086	Kabul
H_{04}	ROE arasında anlamlı bir farklılık yoktur	0,013	Red
H_{06}	ROA arasında anlamlı bir farklılık yoktur	0,005	Red
H_{08}	HBK arasında anlamlı bir farklılık yoktur	0,002	Red
H_{010}	PD/DD arasında anlamlı bir farklılık yoktur	0,408	Kabul

Analiz sonucunda Tablo 8’de görüldüğü üzere anlamlılık düzeyi H_{02} , H_{04} , H_{06} , H_{08} ve H_{010} hipotezleri için sırası ile, 0,086, 0,013, 0,005, 0,002 ve 0,408 çıkmıştır. H_{02} ve H_{010} anlamlılık düzeyleri 0,05’ten büyük olduğu için kabul edilmiştir. Diğer hipotezlerin, anlamlılık düzeyleri 0,05’ten küçüktür. Dolayısıyla, H_{04} , H_{06} ve H_{08} hipotezleri reddedilmiştir. Bir başka ifade ile değerlendirme yapan ile yapmayan işletmeler bakımından, ROE, ROA ve HBK oranları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir.

Farklılıkların ne yönde olduğunu anlamak için, Tablo 7’de yer alan oranların ortalamalarına baktığımızda, değerlendirme yapmayan işletmelerin analize konu finansal oranlarının, değerlendirme yapanlara göre yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bir başka ifadeyle değerlendirme yapan işletmeler, değerlendirme

yapmayanlara göre, daha düşük özkaynak kârlılığına, varlık kârlılığına ve hisse başına kârlılığa sahiptirler. Değerleme yapan işletmelerin değerlendirme öncesi ve sonrası dönemlerinde finansal oranlarında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucu dikkate alındığında, geçmiş/cari dönem zararları nedeniyle net varlıkları azalan bu işletmelerin aktiflerini ve net varlıklarını arttırmak amacıyla değerlendirme yaptıkları görülmektedir.

7. SONUÇ

Varlıkların yeniden değerlendirilmesi, işletmelerin kayıtlı değerinin daha gerçeğe uygun sunumunda önemli bir araç olabilmektedir. Muhasebe standartları, yeniden değerlendirme uygulamasına maddi duran varlıklar gibi bazı varlıklar için izin vermekte, bir yöntem olarak sunulan bu uygulamanın, koşullarını sıkı bir şekilde düzenlemekte ve işletmelerin tutarlı bir şekilde uygulanmasını istenmektedir. Uygulamanın, işletmenin değerini gerçeğe uyum değere yaklaştırma gibi önemli bir faydası ortaya çıkmakla birlikte, belirli aralıklarla değer tespiti zorunluluğu ve bunun takibi gibi maliyetleri de söz konusu olmaktadır. Çalışmamızda, maddi duran varlıklar esas alınarak, değerlemenin altında yatan nedenler ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu amaçla, imalat sektöründe yer alan halka açık 171 işletmenin, 2017-2021 dönemi 884 finansal raporu incelenmiştir. Değerleme yapan ve yapmayan işletmeler her dönem için belirlenmiş, değerlendirme yapan 59 işletmenin, 39'unun raporuna ulaşılmış ve raporlar içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmada borçlanma hipotezi, politik maliyetler ve bilgi asimetrisi varsayımlarını esas alarak üç başlıkta on adet hipotez oluşturulmuştur. Hipotezlerin test edilmesi için, işletmelerin LEV, ROA, ROE, HBK ve PD/DD olmak üzere beş finansal oran analiz edilmiştir.

Birinci aşama değerlendirme yapan işletmelerin değerlendirme öncesi ve sonrası finansal oranları incelenmiş, ve istatistiki olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bir başka ifade ile yeniden değerlendirme sonrasında işletmelerin finansal oranları anlamlı ölçüde değişmemiştir.

İkinci aşamada, değerlendirme yapan ve yapmayan işletmelerin oranları karşılaştırmıştır. Bu analize göre, işletmenin kârlılık düzeylerini gösteren oranları (ROE, ROA ve HBK), istatistiki olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Değerleme yapan işletmelerin, kârlılık oranları, yapmayan işletmelere göre anlamlı düzeyde düşüktür. Değerleme yapan işletmelerin değerlendirme öncesi ve sonrasında kârlılık oranlarında anlamlı bir fark olmadığı sonucu gözönünde bulundurulduğunda, kârlılık oranları düşük olan bu işletmeleri yeniden değerlendirme yapmaya iten nedenin, geçmiş ve/veya cari dönem zararları nedeniyle olumsuz etkilenen net varlıklarını arttırmak olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Borçlanma hipotezi ve bilgi asimetrisi varsayımları çevresinde kullanılan iki oranın (LEV, PD/DD), iki grup arasında anlamlı bir fark göstermemesi ise, borç kullanma oranı ve asimetrik bilgi faktörlerinin, işletmeleri yeniden değerlemeye iten bir neden olarak görünmemesi olarak yorumlanabilecektir.

Bu çalışmanın sonuçları, sadece imalat sektörü için yorumlanmalıdır. Hizmet, ticaret ve finans sektörlerinin dinamikleri farklılık gösterebilecektir. Bunun yanı sıra, çalışmada sadece MDV'lerin yeniden değerlendirilmesi incelenmiştir. Diğer varlıklarını gerçeğe uygun değerle değerleyen işletmelerin de tespit edilerek araştırmanın kapsamının genişletilmesi yararlı olacaktır.

YAZARLARIN BEYANI

Bu çalışmada, Araştırma ve Yayın Etiğine uyulmuştur, çıkar çatışması bulunmamaktadır ve de finansal destek alınmamıştır.

AUTHORS' S DECLARATION

This paper complies with Research and Publication Ethics, has no conflict of interest to declare, and has received no financial support.

YAZARLARIN KATKILARI

Çalışma Konsepti/Tasarım- AKK, FZ, AK; Yazı Taslağı- AKK, FZ, AK; İçeriğin Eleştirel İncelemesi- AKK, FZ, AK; Son Onay ve Sorumluluk- AKK, FZ, AK.

AUTHORS' CONTRIBUTIONS

Conception/Design of Study- AKK, FZ, AK; Drafting Manuscript- AKK, FZ, AK; Critical Revision of Manuscript- AKK, FZ, AK; Final Approval of Accountability- AKK, FZ, AK.

KAYNAKÇA

- Aboody, D., Barth, M. E., & Kasznik, R. (1999). Revaluations of fixed assets and future firm performance: Evidence from the UK. *Journal of Accounting and Economics*, 26(1-3), 149-178. [https://doi.org/10.1016/S0165-4101\(98\)00040-8](https://doi.org/10.1016/S0165-4101(98)00040-8)
- Azouzi, M. A., & Jarboui, A. (2011). The evidence of management motivation to revalue property plant and equipment in Tunisia. *Journal of Accounting and Taxation*, 4(2), 19-28. <https://doi.org/10.5897/JAT11.017>
- Barth, M. E., & Clinch, G. (1998). Revalued financial, tangible and intangible assets: associations with share prices and non-market-based value estimates. *Journal of Accounting Research*, 36, 199-233. <https://doi.org/10.2307/2491314>
- Begley, J. (1990). Debt covenants and accounting choice. *Journal of Accounting and Economics*, 12, 125-139. [https://doi.org/10.1016/0165-4101\(90\)90044-5](https://doi.org/10.1016/0165-4101(90)90044-5)
- Brown, P., Izan, H. Y., & Loh, A. L. (1992). Fixed asset revaluations and managerial incentives. *Abacus*, 28, 36-57. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6281.1992.tb00268>
- Chadda, N. K., & Vardia, S. (2020). Fair value accounting and valuation of non-financial assets: A study

- of impact of IFRS adoption. *Journal of Commerce and Accounting Research*, 9(4), 63.
<http://publishingindia.com/downloads/6129.pdf>
- Chisnall, P. (2001). Fair value accounting—an industry view. *Balance Sheet*, 9(1), 27-33.
<https://doi.org/10.1108/09657960110695259>
- Choi, T. H., Pae, J., Park, S., & Song, Y. (2013). Asset revaluations: Motives and choice of items to revalue. *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*, 20(2), 144-171.
<https://doi.org/10.1080/16081625.2012.719858>
- Cotter, J. (1999). Asset revaluations and debt contracting. *Abacus*, 35(3), 268-285.
<https://doi.org/10.1111/1467-6281.00046>
- Cotter, J., & Zimmer, I. (1995). Asset revaluations and assessment of borrowing capacity. *Abacus*, 31(2), 136-151. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6281.1995.tb00359.x>
- Easton, P. D., Edey, P. H., & Harris, T. S. (1993). An investigation of revaluations of tangible long-lived assets. *Journal of Accounting Research*, 31, 1-38. <https://doi.org/10.2307/2491161>
- Emerson, D. J., Karim, K. E., & Rutledge, R. W. (2010). Fair value accounting: A historical review of the most controversial accounting issue in decades. *Journal of Business & Economics Research (JBER)*, 8(4). <https://doi.org/10.19030/Jber.V8i4.705>
- Griffiths, I. (1990). *Creative Accounting*. London: Unwin Paperbacks.
- Iatridis, E., & Kilirgiotis, G. (2012), Incentives for fixed asset revaluations: The UK evidence. *Journal of Applied Accounting Research*, 13(1), 5-20. <https://doi.org/10.1108/09675421211231871>
- International Accounting Standard Board (IASB). (2003). *Accounting for property, plant and equipment*. International Accounting Standard 16.
- Jaggi, B., & Tsui, J. (2001). Management motivation and market assessment: Revaluations of fixed assets. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 12(2), 160-187.
<https://doi.org/10.1111/1467-646X.00070>
- Jaunzeme, J. (2019). *Holistic approach to fair value estimation*. In 17th International Scientific Conference Engineering For Rural Development, Jelgava: LLU, 1786-1794.
<https://www.cabdirect.org/cabdirect/abstract/20193417279>
- Jones, J. C. (1988). Financial instruments: Historical cost v. fair value. *The CPA Journal*, 58(8), 56.
- Missonier-Piera, F. (2007). Motives for fixed-asset revaluation: An empirical analysis with Swiss data. *The International Journal of Accounting*, 42(2), 186-205.
<https://doi.org/10.1016/j.intacc.2007.04.006>
- Missonier-Piera, F. (2004). Economic determinants of multiple accounting method choices in a Swiss context. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 15(2), 118-144.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-646X.2004.00104.x>
- Quagli, A., & Avallone, F. (2010). Fair value or cost model? Drivers of choice for IAS 40 in the real

- estate industry. *European Accounting Review*, 19(3), 461-493.
<https://doi.org/10.1080/09638180.2010.496547>
- Rahman, M., & Hossain, S. Z. (2020). Does fixed asset revaluation create avenues for financial numbers game? Evidence from a developing country. *Journal of Asian Finance, Economics and Business (JAFEB)*, 7, 293-304. <https://doi.org/10.13106/jafeb.2020.vol7.no9.293>
- Seng, D., & Su, J. (2009). Managerial incentives behind fixed asset revaluations: evidence from New Zealand firms. *Accountancy Working Paper Series*. <http://hdl.handle.net/10523/1606>
- Watts R. & Zimmerman J. (1978). Towards a Positive Theory of The Determination of Accounting Standards. *The Accounting Review*, 53, 112-134. <https://www.jstor.org/stable/245729>
- Ulusan, H. (2014). Borsa İstanbul Pay Piyasası'na kayıtlı şirketlerde yönetimin uzun vadeli finansal olmayan varlıkları gerçeğe uygun değeri ile raporlama kararının belirleyicileri üzerine ampirik bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 124-150.
- Ulusan, H. & Doğan, İ. (2008). Muhasebe politikası seçimi: Pozitif muhasebe teorisi ve ekonomik belirleyiciler-ampirik bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(1), 229-254.

BÜYÜK VE ORTA BOY İŞLETMELER İÇİN FİNANSAL RAPORLAMA STANDARDI (BOBİ FRS): LİTERATÜR İNCELEMESİ (2018-2021)*

Doç. Dr. Can ÖZTÜRK**

İnceleme Makalesi/Review Article

Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi
Haziran 2023, 25(2), 296-329

ÖZ

Türkiye’de bağımsız denetime tabi olup kamuya hesap verme yükümlülüğü bulunmayan ve tam set Türkiye Finansal Raporlama Standartlarını uygulamayan 3767 işletme, finansal tablolarını Büyük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS) ile uyumlu olarak hazırlamaktadır. Bu çalışmada, BOBİ FRS ile ilgili olarak 2018-2021 dönemini 2016-2017 dönemi ile karşılaştıran bir literatür incelemesi yapılmıştır. Çalışmanın bulguları şunlardır: 2018-2021 dönemi makaleleri 2016-2017 dönemine oranla BOBİ FRS’ye genel bakıştan çok BOBİ FRS’nin bölümlerine odaklanmıştır; yazılan makalelerin büyük bir bölümünde Türkiye’deki çoklu muhasebe mevzuatı dikkate alınarak karşılaştırmalı yaklaşım benimsenmiştir ve makalelerin çoğunda örnek uygulamalara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: BOBİ FRS, Literatür İncelemesi, Karşılaştırmalı Muhasebe, Türkiye

JEL Sınıflandırması: M41, M48

FINANCIAL REPORTING STANDARD FOR LARGE AND MEDIUM SIZED ENTITIES (FRS FOR LMEs): A LITERATURE REVIEW (2018-2021)

ABSTRACT

In Turkey, 3767 non-public entities that are subject to independent audit but do not adopt full set Turkish Financial Reporting Standards, prepare their financial statements in compliance with Financial Reporting Standard for Large and Medium Sized Entities (FRS for LMEs). In this paper, a literature review covering the period 2018-2021 is compared with the period 2016-2017. The findings show that

* Makale Geliş Tarihi (Date of Submission): 24.11.2022; Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 08.05.2023

** Çankaya Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, cozturk@cankaya.edu.tr, orcid.org/0000-0003-1587-4707

Atf (Citation): Öztürk, C. (2023). Büyük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS): Literatür İncelemesi (2018-2021). *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 25(2), 296-329. <https://doi.org/10.31460/mbdd.1209555>

papers published for the period 2018-2021 focus more on the specific sections of FRS for LMEs rather than covering an overview of it; most papers adopt a comparative approach considering the multiple accounting regulations in Turkey, and most are practice-based.

Keywords: FRS for LMEs, Literature Review, Comparative Accounting, Turkey

JEL Classification: M41, M48

EXTENDED SUMMARY

PURPOSE AND MOTIVATION

In Turkey, Financial Reporting Standard for Large and Medium Sized Entities (FRS for LMEs) is important due to its dynamic structure that is open to change as a result of both the experience gained through its implementation in Turkey and the discussion and adoption of the new accounting policies recommended in the 2022 comprehensive reviews in IFRS for SMEs and FRS 102. The purpose of this paper is to carry out a literature review on FRS for LMEs for the period 2018-2021 and to propose new research topics to discuss whether FRS for LMEs will adopt the expected accounting policy changes of IFRS for SMEs and the FRS 102 related to recognition of revenue and leases.

METHODOLOGY

For this literature review, a sample of 77 papers on FRS for LMEs was designed considering the following three tier selection process: (1) Papers published in peer-reviewed journals that are indexed in generally accepted indexes like Social Sciences Citation Index, Scopus, TR-Index and Emerging Sources Citation Index (ESCI) were searched from Web of Science, Scopus, Dergipark and Google Scholar. Only TR-Index and ESCI indexed papers were found and included in the sample. (2) In case the first criterion was not met, priority was given to whether the paper was published in a peer-reviewed university journal as well as the scientific contribution of the paper which was analyzed by the author. (3) In case the first and second criterion were not met, the author checked whether papers were published in peer-reviewed journals that have an area editor in subjects of accounting or business and the scientific contribution of the paper was also analyzed.

In terms of the methodology, selected papers were classified according to their journals, languages of publication, topics, and research methods. Quantitative data for the period 2018-2021 was obtained from this classification and compared with the period 2016-2017. Subsequently, a comparative content analysis of the papers was carried out on a thematic basis.

RESULTS AND DISCUSSION

Research results reveal the following key findings:

(1) (a) While 53% of the papers focused on an overview of FRS for LMEs in the 2016-2017 period, this rate decreased to 5% in the 2018-2021 period. (b) While the rate of papers focusing on any specific section of FRS for LMEs was 33% in the 2016-2017 period, this rate increased to 83% in the 2018-2021 period. (c) Depending on the findings in (a) and (b), the studies focusing on the overview of FRS for LMEs in the 2016-2017 period have been replaced by studies focusing on the sections of FRS for LMEs in the 2018-2021 period. (d) The first five topics that were frequently authored in the period 2018-2021 are as follows: (1) inventory, (2) property, plant, and equipment, (3) perceptions of FRS for LMEs by professional accountants, (4) financial instruments and leases, and (5) revenue recognition, first-time adoption, government grants, and conceptual framework and financial statements. (e) Papers on these topics make up 76% of the sample. (f) The remaining 24 % of the sample included articles on the topics of overview of FRS for LMEs, intangible assets, foreign currency transactions, cash flows statement, events after the balance sheet date, agricultural activities, investment properties, borrowing costs, provisions, business combinations, initial comprehensive review, and the perceptions of FRS for LMEs by accounting academics. (g) Most papers were published in Turkish.

(2) (a) In the context of the classification based on research methods, while 53% of the papers were based on the conceptual approach in the 2016-2017 period, this rate decreased to 22% in the 2018-2021 period. (b) While practice-based approach was adopted in 20% of the papers in the 2016-2017 period, this rate increased to 61% in the 2018-2021 period. (c) In the period 2018-2021, the percentage of papers adopting an empirical approach increased from 6% to 10%. (d) The number of papers adopting a practice-based approach increased significantly from the 2016-2017 period to the 2018-2021 period, compared to papers adopting conceptual, critical, and empirical approaches.

(3) Considering the realization level of the recommendations made by Öztürk (2018) for further research, this paper finds the following key results:

(a) The title of "Applied studies focusing on journal entry and conversion of accounting policies to financial statements in compliance with FRS for LMEs" has been the most frequent topic of articles in which the authors focused on different sections of FRS for LMEs in the 2018-2021 period.

(b) The title of "Detection and evaluation of the perceptions of the members of the accounting profession regarding FRS for LMEs" was the second most frequent topic in the 2018-2021 period.

CONCLUSION AND IMPLICATIONS

For future research, this paper recommends the discussion and adoption of expected accounting policy changes by FRS for LMEs that are still in the process of development in the 2022 comprehensive reviews of IFRS for SMEs and FRS 102. IFRS for SMEs and FRS 102 are expected to have a revenue

recognition standard that is closely in line with IFRS 15, and FRS 102 is expected to have a lease standard that is closely in line with IFRS 16.

1. GİRİŞ

Türkiye’de Sermaye Piyasası Kurulu’nun muhasebe standardı düzenlemelerinden sonra finansal tablo kullanıcılarının özellikle mevcut ve potansiyel yatırımcıların, borç verenler ve kredi veren diğer tarafların finansal bilgi ihtiyacının karşılanması amacıyla 1999 yılından bu yana görevi kamuya hesap verme yükümlülüğü (KHVY) bulunan ve bulunmayan işletmeler için muhasebe standardı belirlemek olan bir çatı kamu otoritesi tarafından finansal raporlama alanında köklü düzenlemeler yapılmaktadır. Bu bağlamda; öncelikle eski Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) döneminde gerek Avrupa Birliği (AB) ile entegrasyon sürecinin gerekse hisse senetleri borsada işlem gören işletmeler ile banka ve sigorta şirketlerinin KHVY’lerinin bir gereği olarak Uluslararası Finansal Raporlama Standartları, Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) adı ile benimsenmiş ve Türkçeye çevrilerek finansal raporlama mevzuatımıza kazandırılmıştır (Alp & Üstündağ, 2009).

İzleyen zaman içerisinde TMSK’nın yerini alan Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) AB ile entegrasyon sürecinin devamı olarak AB’nin KHVY bulunmayan işletmeler için muhasebe politikalarını belirleyen 2013/EU/34 sayılı direktifine uyumun sağlanması ve KHVY bulunmayan işletmelerin finansal tablo ve dipnotlarını finansal raporlama bakış açısıyla hazırlayabilmesi amacıyla çeşitli finansal raporlama standartları üzerinde çalışmaya başlamıştır. Bu standartlardan ilki ilk sürümü 29.07.2017 tarihinde yayımlanan ve 27 bölümden oluşan Büyük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS) olup (Tablo 1) standardın ikinci sürümü ilk kapsamlı gözden geçirme (KGG) neticesinde bazı değişiklikler yapılarak 30.03.2021 tarihinde yayınlanmıştır (Serçemeli & Şardağ Karabulut, 2021).

Tablo 1. BOBİ FRS Bölümleri

Bölüm No	Bölüm Adı	Bölüm No	Bölüm Adı
Bölüm 1	Kavramsal Çerçeve ve Finansal Tablolar	Bölüm 20	Yabancı Para Çevrim İşlemleri
Bölüm 2	Nakit Akış Tablosu	Bölüm 21	İş Birleşmeleri
Bölüm 3	Muhasebe Politikaları, Tahminler ve Hatalar	Bölüm 22	Konsolide Finansal Tablolar
Bölüm 4	Raporlama Döneminden Sonraki Olaylar	Bölüm 23	Gelir Üzerinden Alınan Vergiler
Bölüm 5	Hasılat	Bölüm 24	Ara Dönem Finansal Raporlama
Bölüm 6	Stoklar	Bölüm 25	Yüksek Enflasyonlu Eko.Fin. Rap.
Bölüm 7	Tarımsal Faaliyetler	Bölüm 26	Dipnotlar
Bölüm 8	Maden Kaynaklarının Aran. ve Değerlen.	Bölüm 27	Geçiş Hükümleri
Bölüm 9	Finansal Araçlar ve Özkaynaklar		
Bölüm 10	İştiraklerdeki Yatırımlar		

Tablo 1 (devamı). BOBİ FRS Bölümleri

Bölüm 11	Müşterek Girişimlerdeki Yatırımlar		
Bölüm 12	Maddi Duran Varlıklar (MDV)		
Bölüm 13	Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller		
Bölüm 14	Maddi Olmayan Duran Varlıklar (MODV)		
Bölüm 15	Kiralamalar		
Bölüm 16	Devlet Teşvikleri		
Bölüm 17	Borçlanma Maliyetleri		
Bölüm 18	Varlıklarda Değer Düşüklüğü		
Bölüm 19	Karşılıklar, Şarta Bağlı Yüküml. ve Varlıklar		

BOBİ FRS, Küçük ve Orta Boy İşletmeler için Uluslararası Finansal Raporlama Standardı (KOBİ'ler için UFRS)'den, İngiltere'nin FRS 102 standardından ve Türkiye'nin kendi yerel muhasebe uygulamalarından etkilenecek şekilde hazırlanmış Türkiye'ye özgü bir standarttır (Öztürk, 2017). Bağımsız denetime tabi olmakla birlikte TFRS uygulamayan işletmeler için 01.01.2018 tarihi itibarıyla zorunlu olmuştur. Bu tarih Türkiye'de muhasebe akademisyenleri için yeni bir başlangıcı temsil etmiş ve yeni bir araştırma alanı oluşturmuştur. Akademik yazında BOBİ FRS ile ilgili ilk çalışmalar 2016 yılında BOBİ FRS'nin taslağı olan Yerel Finansal Raporlama Çerçevesi (YFRÇ) üzerinden verilmeye başlanmıştır. 2016 ve 2017 yıllarında gerek YFRÇ gerekse BOBİ FRS'ye yönelik akademik yazın Öztürk (2018) tarafından bir literatür incelemesi yapılarak derlenmiştir. Bu literatür incelemesinde YFRÇ ve BOBİ FRS ile ilgili olarak çoğunlukla TFRS, KOBİ TFRS ve Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (MSUGT) odaklı olarak genel bakışı yansıtan karşılaştırmalı çalışmalara rastlandığı belirtilmiştir. Bununla birlikte az sayıda olmak üzere YFRÇ veya BOBİ FRS'nin belirli bir bölümüne odaklanan karşılaştırmalı çalışmalar ile YFRÇ veya BOBİ FRS açısından meslek mensuplarının görüşlerini değerlendiren çalışmalar yapıldığı da tespit edilmiştir. Bu çerçevede, Öztürk (2018)'ün 2016-2017 dönemi analizinin sonucunda araştırmacılara BOBİ FRS ile ilgili olarak akademik yazına katkıda bulunabilecekleri aşağıdaki konu önerileri sunulmuştur:

(a) BOBİ FRS ile KOBİ'ler için UFRS'nin veya aynı statüdeki diğer ülke uygulamalarının karşılaştırılması, (b) BOBİ FRS ile ilgili olarak gerek akademik camianın gerekse meslek mensuplarının görüşlerinin tespiti ve değerlendirilmesi, (c) Üniversitelerin işletme ve muhasebe gibi her seviyedeki programlarında okuyan öğrencilerin BOBİ FRS'ye ilişkin farkındalıklarının tespiti, (d) BOBİ FRS'nin üniversitelerin işletme ve muhasebe gibi her seviyedeki müfredat programlarına dahil edilmesine ilişkin değerlendirme ve öneriler ile (e) BOBİ FRS'deki muhasebe politikalarının yevmiye kaydına ve finansal tablolara dönüştürülmesine odaklanan uygulamalı çalışmalar.

Bu makalenin konusunu oluşturan BOBİ FRS hem Türkiye'de uygulanması yoluyla kazanılan deneyimler hem de etkilendiği KOBİ'ler için UFRS ile FRS 102'deki KGG'lerde önerilen muhasebe politikalarının tartışılması ve benimsenmesi noktasında değişime açık dinamik bir yapıya sahip olması nedeniyle önemlidir. Bu çerçevede, bu çalışmanın amacı; BOBİ FRS ile ilgili olarak 2018-2021

dönemini kapsayan bu literatür incelemesi sonucunda elde edilen bulgularla 2016-2017 döneminde elde edilen bulguları karşılaştırıp literatürde meydana gelen değişim ve dönüşümü tespit etmek; 2016-2017 dönemi analiz edilirken verilen konu önerilerinin 2018-2021 döneminde ne derece gerçekleştiğini ortaya koymak ve KOBİ'ler için UFRS ile FRS 102'de hasılatın, FRS 102'de ise kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesi açısından yapılması tasarlanan muhasebe politikası değişimlerinin BOBİ FRS'ye yansıtılmasını tartışmak amacıyla yeni makale konuları önermektir.

Bu çalışma, 3 bölümden oluşmaktadır. İkinci bölümde literatür incelemesine ilişkin örneklemin nasıl oluşturulduğuna ve literatür incelemesi yapılırken hangi yöntemlere başvurulduğuna değinilmiştir. Üçüncü bölümde literatür incelemesine ilişkin bulgular değerlendirilmiştir. Dördüncü ve son bölümde 2018-2021 dönemi sonuçları ile 2016-2017 döneminde yapılan konu önerileri değerlendirilmiş ve BOBİ FRS ile ilgili yeni makale konuları önerilmiştir.

2. ÖRNEKLEM VE YÖNTEM

2.1. Literatür İncelemesinin Örneklemi

2016-2017 dönemini inceleyen önceki literatür incelemesi BOBİ FRS'nin ilgili dönemde henüz yeni bir konu olması nedeniyle 15 makaleden oluşmuştur. Bu makalelere ilişkin örneklem oluşturulurken herhangi bir yaklaşım benimsenmemiştir. Ancak, 2018-2021 dönemi literatür incelemesinin örneklemi oluşturulurken üç kademeli bir yaklaşım benimsenmiştir. Birinci kademeye göre makale seçiminde makalelerin TR-Dizin, Emerging Sources Citation Index (ESCI), Scopus ve Social Sciences Citation Index (SSCI) gibi genel kabul görmüş endekslerde (GKGE) taranan hakemli dergilerde yayınlanmış olması şartı aranmıştır. Yapılan araştırma sonucunda GKGE'lerde taranan makalelerin TR-Dizin ile ESCI endekslerinde yayımlandığı tespit edilmiştir. Bu makaleler, örnekleme doğrudan dahil edilmiştir.

Birinci kademedeki koşulun sağlanamaması durumunda, ikinci kademe derginin hakemli bir üniversite dergisi olup olmadığı kriterine bakılmış ve makalenin literatüre olan bilimsel katkısı yazar tarafından değerlendirilmiştir.

Yukarıdaki kriterlerin sağlanmadığı durumda, üçüncü kademe devreye girerek makale seçiminde makalenin yayımlandığı kişi/kuruma ait hakemli dergide muhasebe veya işletme alanında bir alan editörü olup olmadığı incelenmiş ve makalenin literatüre olan bilimsel katkısı yazar tarafından değerlendirilmiştir.

Ayrıca, metninde BOBİ FRS geçmekle birlikte asıl odak noktası Küçük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı Taslağı (KÜMİ FRS) ile Faizsiz Finans Muhasebe Standartları olduğu düşünülen 2018-2021 dönemine ait 7 makale ile çalışmanın 2022 yılı sonuna doğru hazırlanmış olması

nedeniyle bu yılda yayınlanmış makalelerin bu yılı bütüncül bir yaklaşımla temsil edemeyeceği öngörüldüğünden 2022 yılına ait 4'ü KÜMİ FRS odaklı 11 makale örnekleme dahil edilmemiştir.

Yukarıda değinilen makale seçim kriterleri ve makale seçim kısıtları çerçevesinde Tablo 2'deki örneklem 77 makale ile oluşturulmuştur. Makalelerin yayınlandıkları dergilere, yayın diline ve araştırma yöntemlerine göre dağılım analizi 77 makale esas alınarak yapılmıştır. Buna karşın, bir makalenin konusunun BOBİ FRS'nin iki bölümüne odaklanmış olması sebebiyle makalelerin konularına göre dağılım analizinde örneklem gözlem olarak 78 makale üzerinden değerlendirilmiştir.

Tablo 2. BOBİ FRS Literatür İncelemesindeki Makale Örnekleminin Dağılımı

	N	%
GKGE'lerde taranan hakemli dergilerden makale sayısı	62	81
Hakemli üniversite dergilerinden makale sayısı	10	13
Hakemli kişi/kurum dergilerinden makale sayısı	5	6
Toplam hakemli makale sayısı	77	100

2.2. Literatür İncelemesinin Yöntemi

Bu çalışmada sistematik bir literatür incelemesi yapılmıştır. Örneklem oluşturulurken makaleler "BOBİ FRS" anahtar kelimesi ile Google Scholar, Dergipark, Web of Science ve Scopus üzerinden 2018-2021 dönemi için taranmış ve tespit edilmiştir. Akabinde, makaleler yayınlandıkları dergilere, yayın diline, konularına ve araştırma yöntemlerine göre sınıflandırılmıştır. Sınıflandırmadan elde edilen sayısal veriler, Excel çalışma sayfasına girilmiştir. Böylece, 2018-2021 dönemine ilişkin olarak elde edilen verilerle, 2016-2017 dönemi verilerinin karşılaştırmalı analizi için ortam sağlanmıştır.

Çalışmanın sayısal analizinden sonra makalelerin konularına göre yapılan sınıflandırma işleminden yola çıkılarak makalelerin karşılaştırmalı bir içerik analizi yapılmıştır. Bu kısımda, özellikli bir durum olmadıkça BOBİ FRS bölüm başlıklarına sadık kalınmıştır.

3. BULGULAR

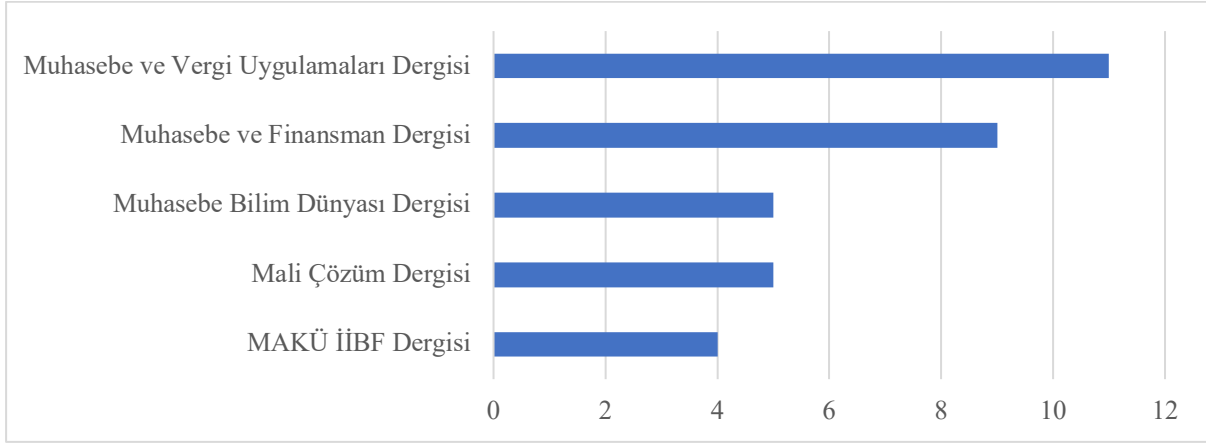
3.1. Literatür İncelemesine İlişkin Sayısal Verilerin Değerlendirilmesi

Bu bölümde BOBİ FRS'ye ilişkin 2018-2021 ve 2016-2017 dönemi sayısal verileri makalelerin yayınlandıkları dergilere, yayın diline, konularına ve araştırma yöntemlerine göre değerlendirilmiştir.

3.1.1. Yayınlandıkları Dergilere Göre Dağılım

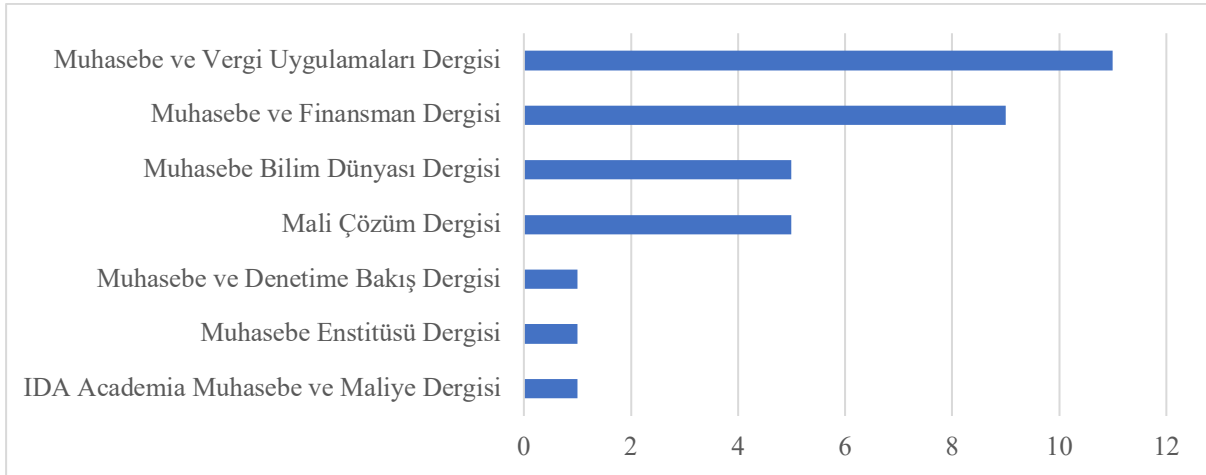
BOBİ FRS'ye ilişkin makaleleri 2018-2021 döneminde yayınlayan dergiler değerlendirildiğinde en çok makale yayımlayan ilk beş dergi Şekil 1'deki gibidir. Buna karşın, örneklemin çok dar olması nedeniyle 2016-2017 döneminde en çok makale yayımlayan ilk beş derginin tespiti anlamlı sonuç

vermediğinden önceki dönemle karşılaştırma yapmak mümkün olmamıştır. Bu dergilerden ilk dördü konu olarak dar alanda yayın yapmakta olup odaklandığı konulardan biri muhasebedir. Buna karşın, beşinci dergi ise geniş bir yelpazeden iktisadi ve idari bilimler alanında yayın yapmaktadır. Muhasebe odaklı dergilerde yayınlanan makalelerin toplam örneklem içindeki payı %39'dur. Bu dergilerden Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi ile Muhasebe ve Finansman Dergisi akademik odaklı, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi ile Mali Çözüm Dergisi ise uygulama odaklı olarak sınıflandırılabilir. Ancak, sınıflandırma yapılsa bile BOBİ FRS ile ilgili olarak yayınlanan makalelerin konuları dergiler arasında önemli bir farklılaşmaya neden olmamıştır.

Şekil 1. BOBİ FRS'ye İlişkin En Çok Makale Yayınlayan İlk Beş Dergiye Göre Makale Dağılımı

Bununla birlikte, BOBİ FRS'ye ilişkin makalelerin 2018-2021 döneminde konu olarak muhasebenin odak noktası olduğu dergilerde yayınlanmış olması örneklemin bütünü açısından değerlendirildiğinde bu kapsamda yer alan dergiler Şekil 2'deki gibi olup bu dergilerin yayınladıkları makalelerin toplam örneklem içindeki payı % 43'tür. Bu oran, 2016-2017 dönemini inceleyen önceki literatür incelemesinde ise %40 olarak gerçekleşmiş olup bir dönemden diğerine önemli bir değişim görülmemiştir.

Şekil 2. BOBİ FRS'ye İlişkin Makalelerin Muhasebe Odaklı Dergilere Göre Dağılımı

Bu çerçevede değerlendirildiğinde 2016-2017 dönemini kapsayan önceki literatür incelemesinde olduğu gibi 2018-2021 döneminde de yayınlanan makalelerin yarısından fazlasının (%57) muhasebe odaklı dergilerden ziyade geniş bir açıdan yayın yapan iktisadi, idari ve sosyal bilimler alanına odaklanan dergilerde yayımlandığı tespit edilmiştir. Bu tespite istinaden, yazarların muhasebeyi de kapsayan diğer dergileri tercih etmesi, bunlarla sınırlı olmamak üzere, şu sebeplerle açıklanabilir: (1) muhasebe odaklı dergilerin sınırlı sayıda olması, (2) muhasebe dergilerine gönderilen makale sayısının fazla olması nedeniyle yayın sürecinin uzun sürmesi, (3) bazı dergilerin periyodik yayın sayısının azlığı, (4) bazı dergilerde dergi yayın politikası olarak her sayıda yayınlanan makale sayısının belirli bir sayı ile sınırlandırılmış olması ve (5) muhasebe diğer dergilerin de kapsamına girdiği için yazarların kendilerini muhasebe odaklı bir dergide yayın yapmak zorunda hissetmiyor olması.

3.1.2. Yayın Diline Göre Dağılım

2016-2017 dönemini kapsayan önceki literatür incelemesinde BOBİ FRS ile ilgili 15 makalenin 14'ü Türkçe, 1'i İngilizce'dir. 2018-2021 dönemini kapsayan bu çalışmada değerlendirilen 77 makalenin ise 73'ü Türkçe, 4'ü İngilizce'dir. Bu çerçevede, BOBİ FRS ile ilgili makale yayın dilinin önemli ölçüde Türkçe olması ulusal yazına katkı sağlarken, bu durum Türkiye'nin BOBİ FRS deneyimini uluslararası boyutta tanıtmayı sınırlandırmaktadır; çünkü BOBİ FRS'nin Türkiye dışında bir uygulaması yoktur.

3.1.3. Konulara Göre Dağılım

2018-2021 dönemini kapsayan makalelerin konularına göre sayısal dağılımına 2016-2017 dönemi ile karşılaştırmalı olarak Şekil 3'te yer verilmiştir. Buna istinaden, hem 2016-2017 döneminden 2018-2021 dönemine olan değişim dönüşüm hem de 2018-2021 döneminde ilk beşte yazılan BOBİ FRS konuları çerçevesinde, şu tespitler yapılmıştır:

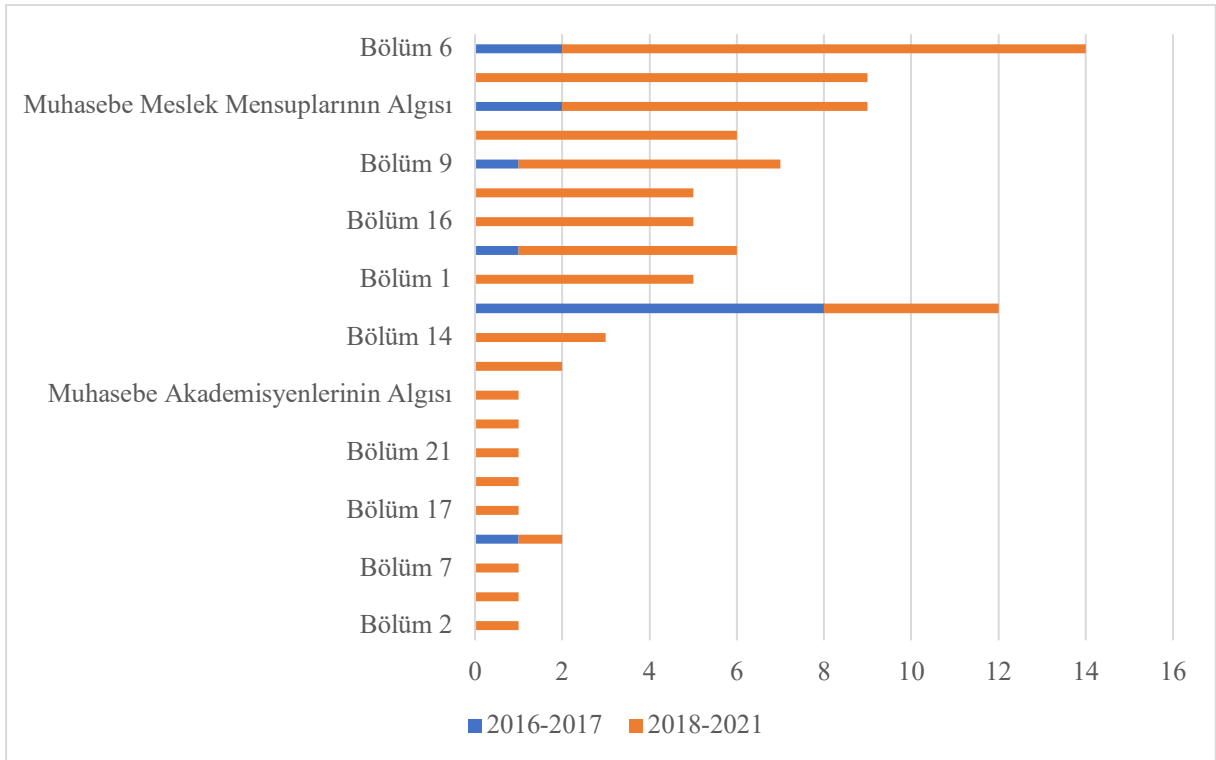
(1) 2016-2017 döneminde makalelerin %53'ü BOBİ FRS'ye genel bakışa odaklanmışken bu oran 2018-2021 döneminde %5'e gerilemiştir. (2) 2016-2017 döneminde herhangi bir BOBİ FRS bölümüne odaklanan makalelerin oranı %33'ken bu oran 2018-2021 döneminde %83'e yükselmiştir. (3) Birinci ve ikinci tespite bağlı olarak 2016-2017 döneminde öne çıkan BOBİ FRS'ye genel bakış çalışmalarının yerini 2018-2021 döneminde BOBİ FRS'nin bölümlerine odaklanan çalışmalar almıştır.

(4) 2018-2021 döneminde en çok makale yazılan ilk beş konu sırasıyla şunlardır: (1) stoklar, (2) maddi duran varlıklar, (3) muhasebe meslek mensuplarının BOBİ FRS algısı, (4) (a) finansal araçlar ve (b) kiralama işlemleri ve (5) (a) hasılat, (b) geçiş hükümleri, (c) devlet teşvikleri ile (d) kavramsal çerçeve ve finansal tablolar. Örneklemin %76'sını temsil eden bu makalelerde bu konuların sıklıkla çalışılmasında özel bir neden izlenmemiş olup bu durumu üçüncü konu haricindeki tüm konularda konuların derinlikli bir yapıya sahip olması ile açıklamak mümkündür. Örneğin; 3.2.6. başlığında da görüleceği üzere stoklar konusu muhasebeleştirme, mevzuatlar arası karşılaştırma, stok dönüştürme

maliyetlerinde sunulan seçimlik muhasebe politikalarının etkileri üzerine örnek uygulamalar ile stoklara ilişkin finansman unsurları gibi her makalede farklı bir açıdan incelemeye olanak tanıyan çok boyutlu bir yapıya sahiptir.

(5) 2018-2021 döneminde muhasebe meslek mensuplarının BOBİ FRS algısının en fazla makale yazılan üçüncü konu olmasında 3.2.21. başlığında da görüleceği üzere makale yazarlarının bulunduğu il, çevre iller veya buldukları coğrafi bölge çerçevesinde meslek mensuplarının Türkiye genelindeki BOBİ FRS algısını ölçme isteği belirleyici olmuştur. Zira, KGK'nın verilerine göre 2018'de 3.641, 2019'da 3.648, 2020'de 4.250 ve 2021'de 3.767 şirket BOBİ FRS'yi uygulamıştır (KGK, 2023). 2020'den 2021'e BOBİ FRS'yi uygulayan şirket sayısındaki azalma KGK'nın BOBİ FRS'yi uygulayacak işletmeleri belirlemede kullandığı satış hasılatı, aktif toplamı ve çalışan sayısı gibi kriterleri yükseltmiş olmasından kaynaklanmıştır. Bu çerçevede, BOBİ FRS'yi uygulayan işletme sayısında, yıllara sâri olarak büyük bir artış olmadığından, işletme sayısı bu konuda makale yazılması açısından kuvvetli bir unsur olarak gözükmemektedir.

(6) Örneklemin kalan % 24'ünü oluşturan diğer makale konuları ise şunlardır: BOBİ FRS'ye genel bakış, maddi olmayan duran varlıklar, yabancı paralı işlemler, nakit akış tablosu, raporlama döneminden sonraki olaylar, tarımsal faaliyetler, yatırım amaçlı gayrimenkuller, borçlanma maliyetleri, karşılıklar, şarta bağlı yükümlülükler ve şarta bağlı varlıklar, iş birleşmeleri, ilk KGG ve muhasebe akademisyenlerinin BOBİ FRS algısı.

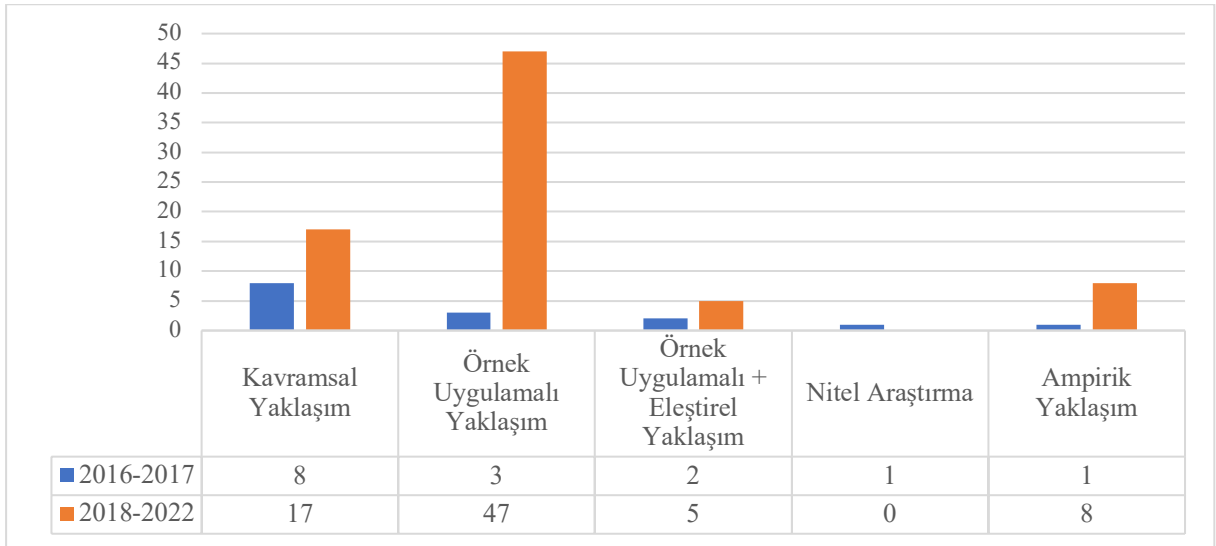

Şekil 3. BOBİ FRS'ye İlişkin Makalelerin Konularına Göre Dağılımı

3.1.4. Araştırma Yöntemine Göre Dağılım

Makalelerin araştırma yöntemlerine göre sayısal dağılımına Şekil 4'te yer verilmiştir. Buna istinaden, yapılan tespitler şunlardır:

(1) 2016-2017 döneminde makalelerin %53'ü kavramsal yaklaşıma dayanırken 2018-2021 döneminde bu oran %22'ye gerilemiştir. Bu tür makalelerde BOBİ FRS hükümleri muhasebeleştirme gibi sayısal bir örnek uygulama olmadan ele alınmıştır. (2) 2016-2017 döneminde örnek uygulamalı yaklaşım makalelerin %20'sinde yer alırken 2018-2021 döneminde bu oran %61'e yükselmiştir. Dolayısıyla, 2018-2021 dönemi makalelerinde incelenen BOBİ FRS bölümü ile ilgili olarak muhasebe kayıtlarına veya finansal tablo dönüşüm örneklerine önceki döneme oranla çok daha fazla rastlanmıştır. Bu durum, gerek muhasebe meslek mensuplarının uygulamacı olarak gerekse muhasebe akademisyenlerinin öğretici olarak BOBİ FRS'ye odaklanan zengin bir örnek uygulama havuzuna kavuştuklarına işaret etmektedir. (3) Örnek uygulamalı olup eleştirel özelliğe sahip makalelerin sayısı 2016-2017 döneminden 2018-2021 dönemine artış göstermiştir. Dabbağoğlu ve Dursun (2018), Gökçen ve diğerleri (2018), Gönen (2019), Mazman İtik (2020) ile Arzova ve Şahin (2021) makaleleri bu kapsamdaki makaleler olarak kabul edilmiştir. (4) 2016-2017 döneminde ampirik yaklaşım benimsenen makalelerin oranı %6'dan %10'a yükselmiştir. Bu çalışmalar, muhasebe meslek mensupları ile akademisyenlerinin BOBİ FRS algısını ölçmeye çalışan makalelerdir.

Şekil 4. BOBİ FRS'ye İlişkin Makalelerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Bu noktada belirtilmesi gereken bir diğer husus ise kavramsal ve örnek uygulamalı makalelerin bütünü değerlendirildiğinde 2016-2017 döneminde bunların %80'inde 2018-2021 döneminde ise bunların %75'inde karşılaştırmalı muhasebe yaklaşımı (comparative accounting approach) benimsenmiştir. Bir dönemden diğerine oran düşmüş gözükse de %75 oranı 2018-2021 dönemi örneklem büyüklüğü dikkate alındığında güçlü bir orandır. Bu bağlamda, Türkiye'de halihazırda Vergi Usul Kanunu (VUK)/ MSUGT, TFRS ve BOBİ FRS olmak üzere üç taraflı bir muhasebe mevzuatı

yürürlükte olduğundan çalışmaların karşılaştırmalı olarak hazırlanmış olmasının muhasebe meslek mensupları ve akademisyenlerinin incelenen konuyu mevzuatlar arası benzerlikler ve farklılıklar çerçevesinde anlamasına ve öğrenmesine önemli bir katkı sağladığı düşünülmektedir.

3.2. 2018-2021 Dönemi Makalelerinin İçerik Açısından Değerlendirilmesi

Bu bölümde, BOBİ FRS'ye ilişkin makalelerin konu başlıklarından yola çıkılarak her bir konu başlığı ile ilgili makaleler kendi aralarında karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

3.2.1. BOBİ FRS'ye Genel Bakış Sergileyen Makaleler

2018-2021 dönemine ilişkin literatürde de 2016-2017 döneminde olduğu gibi BOBİ FRS'ye genel bakış sergileyen makaleler bulunmaktadır. Tespit edilen makaleler şunlardır: Doğan (2018), Kıymetli Şen ve Özbirecikli (2018), Gökçen ve diğerleri (2018) ile Durmuş ve Kutlu (2020).

Söz konusu makalelere bakıldığında Doğan (2018)'in makalesinde BOBİ FRS ile VUK ve MSUGT hükümlerini karşılaştırılarak kilit konumdaki farklılıkların ortaya konması amaçlanmıştır. Buna karşılık, BOBİ FRS ile TFRS hükümleri karşılaştırılarak ortaya çıkan temel farklar ise Durmuş ve Kutlu (2020) tarafından kavramsal bir yaklaşımla ve BOBİ FRS'nin daha iyi anlaşılması amacıyla dile getirilmiştir. Bunlarla birlikte yine kavramsal bir yaklaşımla Kıymetli Şen ve Özbirecikli (2018)'nin çalışmasında BOBİ FRS ile TFRS, VUK ve MSUGT hükümlerini karşılaştırarak farklılıkların, benzerliklerin ve hatta eksikliklerin saptanması ve bu eksikliklere öneriler getirilmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda, tespit edilen eksikliklere şu öneriler sunulmuştur: (1) Gelir tablosunda sürdürülen ve durdurulan faaliyetlerle ilgili kâr/zarar tutarının ayrı ayrı raporlanmasının temini ile işletmenin süreklilik arz edebilecek kâr veya zarar tutarının ayrı bir kalem olarak izlenmesi; (2) İşletmenin finansal performansının gerçekleşmiş kârlardan ayrı bir şekilde değerlendirilebilmesi için işletmenin maddi duran varlıklarına ait yeniden değerlendirme farklarının gelir tablosunda kapsamlı gelir bölümü açılarak ayrıca izlenmesi; ve (3) orta boy işletmelerin finansal bilgilerini kullanan finansal tablo kullanıcılarının işletmenin yükümlülüklerini bilme ihtiyacının olabileceği gerekçesiyle ertelenmiş vergi uygulamasının orta boy işletmeler içinde zorunlu kılınması (Kıymetli Şen & Özbirecikli, 2018, s. 482-483).

Diğer taraftan, Gökçen ve diğerleri (2018) tarafından kaleme alınan çalışma BOBİ FRS ve TFRS arasındaki önemli farklılıkları incelerken bunları bir örnek olay çerçevesinde muhasebe kaydı yaparak ele almış ve her olayın finansal tablolara yansımaları neticesinde BOBİ FRS ve TFRS açısından ortaya çıkan tutarsal farkların BOBİ FRS'de yapılan basitleştirmeler karşılığında finansal tablolarda ihtiyaca uygunluk ve gerçeğe uygun sunum ilkelerine zarar verdiğini ispatlamıştır. Ancak, yapılan ilk KGG'de söz konusu ilkelere zarar verdiği ifade edilen bu muhasebe politikalarında bir değişiklik yapıldığı görülmemiştir (Serçemeli & Şardağ Karabulut, 2021).

3.2.2. Bölüm 1 Kavramsal Çerçeve ve Finansal Tablolar

2018-2021 dönemine ilişkin literatürde Bölüm 1'e ilişkin olarak izleyen makalelere rastlanmıştır: Bulut Deniz ve Çukacı (2018), Gücenme Gençoğlu ve Kurt (2019), Karataş Aracı ve Bekçi (2019), Kaya (2019) ile Uzun ve Deran (2021).

Bulut Deniz ve Çukacı (2018)'nin çalışmasında Bölüm 1'de faydalı finansal bilginin özellikleri ile ara dönem raporlama başlıklı Bölüm 24'te değinilen önemlilik kavramının TFRS, BOBİ FRS ve MSUGT çerçevesinde MODV açısından incelenmesi amaçlanırken, Gücenme Gençoğlu ve Kurt (2019)'un çalışmasında ise yine genel finansal raporlama ilkeleri başlığı altında ele alınan ihtiyatlılık kavramına odaklanılmıştır. Bu bağlamda, çalışmada varlıkların ve gelirlerin olduğundan yüksek, yükümlülüklerin ve giderlerin ise olduğundan düşük raporlanmaması amacıyla ihtiyatlılık kavramının BOBİ FRS bölümleri çerçevesinde değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Böylece, gizli ofofinansman olanaklarının BOBİ FRS'de ne şekilde yer aldığı tespit edilmiştir.

Diğer taraftan, Karataş Aracı ve Bekçi (2019)'nin çalışmasında ise BOBİ FRS'nin bu bölümü MSUGT ile TFRS kapsamında yer alan ve 2018 yılında yürürlüğe giren Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçevenin son sürümü esas alınarak incelenmiştir. Düzenlemelerin her birinin birbiri ile metinsel akış, finansal tabloların amaçları, finansal tablolarda sunulan bilginin niteliksel özellikleri, finansal tablolar seti, finansal raporlama ilkeleri, finansal tablolarda yer alması gereken bilgiler, finansal tabloların unsurları ve finansal tablolarda ölçüm esasları çerçevesinde karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda, BOBİ FRS uygulamalarının orta boy işletmeler açısından MSUGT ile benzeştiği buna karşın büyük boy işletmeler açısından TFRS uygulamalarına yakınsandığı tespit edilmiştir.

Ayrıca, Kaya (2019) ile Uzun ve Deran (2021)'in çalışmalarında ise BOBİ FRS Bölüm 1'de varlık ve yükümlülükler için kullanılacak ölçüm esasına yapılan gönderme ile varlık ve yükümlülüklerin ilk ölçümde aksi belirtilmedikçe tarihi maliyete göre kayda alınması hükmünden yola çıkarak varlık ve yükümlülüklerin ölçümüne ilişkin değerlendirme esaslarının TFRS, BOBİ FRS ve VUK ile karşılaştırmalı olarak ele alınması ve birbiriyle uyumun tespit edilmesi hedeflenmiştir. Ölçüme ilişkin esasların, BOBİ FRS ve TFRS ile benzeştiği ancak VUK ile ayrıştığı görülmüştür.

3.2.3. Bölüm 2 Nakit Akış Tablosu

2018-2021 dönemine ilişkin literatürde nakit akış tablosunun BOBİ FRS açısından değerlendirilmesi hususunda Özdemir (2020)'in çalışması tespit edilmiştir. Bu makalenin amacı, BOBİ FRS ile uyumlu nakit akış tablosunu tanıtmaktır. Bu bağlamda, bir nakit akış tablosu örneği doğrudan ve dolaylı yöntem kullanılarak hazırlanmış ve her iki yönetime göre raporlanan finansal bilginin ne derece ayrıntılı olduğu karşılaştırmalı bir yaklaşımla sunulmuştur.

3.2.4. Bölüm 4 Raporlama Döneminden Sonraki Olaylar

2018-2021 dönemine ilişkin literatürde raporlama döneminden sonraki olaylara ilişkin işlemlerin Tüm (2018)'ün çalışmasında BOBİ FRS açısından ele alındığı izlenmiştir. Uygulamacılara yönelik olan bu çalışmanın amacı, raporlama döneminden sonraki düzeltme gerektiren veya gerektirmeyen olayları örnekleyerek, düzeltme gerektiren olaylarda hem olayın neden düzeltme gerektirdiğini açıklamak hem de yapılması gereken muhasebe kayıtları ile olayı somutlaştırmaktır.

3.2.5. Bölüm 5 Hasılatın Ölçülmesi

2018-2021 dönemine ilişkin literatürde 2016-2017 döneminde olduğu gibi hasılatın BOBİ FRS açısından muhasebeleştirilmesi ile ilgili makaleler mevcuttur. Bunlardan konuyu genel bir bakış açısıyla değerlendirdiği düşünülen izleyen çalışmalara rastlanmıştır: Sabuncu (2018) ve Memiş (2019). Bu bağlamda, Sabuncu (2018)'nin çalışmasında bu bölüm kapsamında yer alan muhasebe politikalarına göre hasılatın muhasebeleştirilmesi Tekdüzen Muhasebe Sistemi (TDMS) ile karşılaştırmalı olarak ele alınması ve muhasebe kaydının BOBİ FRS'ye ve TDMS'ne göre nasıl olacağını farklılıklar dikkate alınarak örneklenmesi amaçlanmıştır. Diğer taraftan, Memiş (2019)'in makalesinde ise hasılatın muhasebeleştirilmesine ilişkin hükümlerin TFRS, BOBİ FRS ve MSUGT cephesinden kavramsal olarak karşılaştırılması hedeflenmiştir. Çalışmaların bütününde özellikle vade farklı satış hasılatından vade farkının MSUGT'ta ayrıştırılmaması, TFRS'de ayrıştırılması ve BOBİ FRS'de ise vadenin bir yıla kadar olması durumunda ayrıştırılmayıp vadenin bir yılı aşması durumunda ayrıştırılması en önemli bulgudur.

Diğer taraftan, 2018-2021 döneminde Gücenme Gençoğlu ve İşseveroğlu (2018), Çatıkkaş ve diğerleri (2018), Kılılı ve Işık (2018) tarafından kaleme alınan makalelerde ise bu bölüm kapsamında düzenlenen özellikli muhasebe konularından biri olan inşaat sözleşmelerine ilişkin muhasebe politikaları ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, Gücenme Gençoğlu ve İşseveroğlu (2018) inşaat sözleşmelerine ilişkin muhasebe politikalarını kavramsal bir yaklaşımla TFRS, BOBİ FRS ve VUK hükümleri çerçevesinde karşılaştırmalı olarak ele almış ve muhasebe politikalarındaki farklılıkların dönem kâr veya zararına olan yansımalarının değerlendirilmesini amaçlamıştır.

Gücenme Gençoğlu ve İşseveroğlu (2018)'nin makalesinden farklı olarak Çatıkkaş ve diğerleri (2018) ise inşaat sözleşmelerini sadece BOBİ FRS perspektifinden ele alarak içinde muhasebe kayıtlarını da barındırması sebebiyle BOBİ FRS uygulayıcılarına rehber olabilecek bir örnek uygulama yapmayı hedeflemiştir. Kılılı ve Işık (2018)'in çalışmasında ise inşaat sözleşmelerine ilişkin muhasebe politikaları TFRS, BOBİ FRS ve VUK açısından karşılaştırmalı olarak ele alınmış olmakla birlikte muhasebe kayıtlarına odaklanan örnek uygulama TFRS 15 ve TMS 23 çerçevesinde TFRS cephesinden hazırlanmıştır. Her iki finansal raporlama standardı arasında farklılıklar olmasına karşın BOBİ FRS ve TFRS'de inşaat sözleşmeleri açısından ortak paydanın tamamlanma yüzdesi yöntemi olması sebebiyle söz konusu örnek uygulamanın BOBİ FRS uygulamacılarına rehberlik sağlaması amaçlanmıştır.

Makalelerin ortak noktası olarak VUK'ta "Tamamlanma Yöntemi" uygulanılmakta olduğundan inşaat işine ait hasılatın ve giderlerin dönem kâr veya zararına yansıtılması için işin tamamlanması beklenirken, TFRS ve BOBİ FRS'de "Tamamlanma Yüzdesi Yöntemi" ile inşaat işine ait hasılat ve giderler dönem kâr veya zararına her dönem yansıtılmaktadır.

Bu çerçevede, Gücenme Gençoğlu ve İşseveroğlu (2018)'nin çalışmasında, inşaat işleriyle uğraşan şirketlerin inşaat sözleşmelerini muhasebeleştirirken muhasebenin dönemsellik ve gerçeğe uygun sunum ilkeleri çerçevesinde finansal raporlama standartlarında yer alan tamamlanma yüzdesi yöntemini kullanmasının söz konusu bu işletmelerin finansal tablolarının güvenilirliğine katkı sağlayacağı vurgulanmıştır. Aynı doğrultuda, Kılılı ve Işık (2018), BOBİ FRS'de benimsenen tamamlanma yüzdesi yönteminin dönemsellik ilkesini sağladığına işaret etmiştir. Çatıkkaş ve diğerleri (2018)'nin makalesinde de tamamlanma yüzdesi yöntemi ile muhasebenin gerçeğe uygun sunum, karşılaştırılabilirlik ve tam açıklama kavramlarının sağlandığı dile getirilmiştir.

3.2.6. Bölüm 6 Stoklar

2018-2021 dönemine ilişkin BOBİ FRS literatüründe 2016-2017 döneminde olduğu gibi stoklara ilişkin muhasebe politikalarını farklı perspektiften ele alan şu çalışmalara rastlanmıştır: Selvi ve Ercan (2018), Kaya (2018), Öztürk ve Güleç (2018), Gönen (2019), Yalçın (2019a), Arısoy ve Tuğay (2019), Dayıoğlu ve Dursun (2020), Mazman İtik (2020), Boşdurmaz (2021), Kıymık (2021), Yeter ve Altunay (2021) ve Dabbağoğlu ve Dursun (2018).

Selvi ve Ercan (2018)'in çalışmasında BOBİ FRS'nin bu bölümünde belirlenen muhasebe politikalarının TMS 2 ile VUK hükümlerine göre karşılaştırmalı olarak ele alınması amaçlanmıştır. Bu çalışmada Bölüm 6 ve TMS 2 hükümleri arasında oldukça benzerlikler olduğu, bununla birlikte BOBİ FRS ile VUK hükümleri arasında farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Aynı doğrultuda, Kaya (2018)'nin çalışmasında ise Bölüm 6 hükümleri TMS 2 hükümleri ile daha ayrıntılı olarak karşılaştırılmış ve aralarındaki farklılıkların ve uyumun açıklanmasına odaklanılmıştır. Her iki çalışmada da yapılan karşılaştırmanın kavramsal seviyede olduğu ve çalışmaların birbirini tamamlayıcı nitelikte olduğu ifade edilebilir. Bu çalışmalar, aynı zamanda 2016-2017 dönemine ait Öztürk (2017a)'ün YFRÇ'de stoklar konulu çalışmasının devamı niteliğindedir. Bu çalışmalara ek olarak Öztürk ve Güleç (2018) ise TFRS'den sonra BOBİ FRS'de de bir muhasebe politikası olarak sunulması sebebiyle daha da önem kazanan normal maliyet yöntemine ilişkin kavramsal bir bakışı ele almayı hedeflemiştir.

Bunlarla birlikte stoklara ilişkin muhasebe politikalarının örneklenerek incelendiği çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmalar iki gruba ayrılabilir. Birinci grup çalışmalar Yalçın (2019a) ve Kıymık (2021) makalelerinde olduğu gibi stoklara ilişkin olarak BOBİ FRS'ye ait muhasebe politikalarını TFRS ve VUK ile karşılaştırmalı ve ayrıntılı olarak örnek muhasebe kayıtları ile inceleyen çalışmalardır.

Çalışmaların ortak noktası olarak stoklara ilişkin muhasebe politikalarında BOBİ FRS ve TFRS birbirine yakinken, standartlar ile VUK arasında farklılıklar söz konusudur.

İkinci grup çalışmalar ise Gönen (2019), Arısoy ve Tuğay (2019), Mazman İtik (2020), Boşdurmaz (2021), Yeter ve Altunay (2021) makalelerinde ele alındığı gibi üretilen mamul maliyetlerinin bir başka deyişle dönüştürme maliyetlerinin belirlenmesi noktasında BOBİ FRS’de seçimlik olarak sunulan normal maliyet yöntemi ile tam maliyet yönteminin finansal raporlamaya etkilerini örnek uygulama yaparak açıklamayı hedeflemiştir. Söz konusu yöntemlerin etkileri, Gönen (2019)’in çalışmasında herhangi bir mamul üreten işletme cephesinden, Arısoy ve Tuğay (2019)’ın çalışmasında Burdur ilinde faaliyet gösteren et ve et ürünleri konusunda uzmanlaşmış bir üretim işletmesi cephesinden, Mazman İtik (2020)’in çalışmasında otomotiv yedek parçası üreten bir işletme cephesinden, Boşdurmaz (2021)’in çalışmasında bir hazır giyim işletmesinde kot pantolon üretimi cephesinden, Yeter ve Altunay (2021)’in çalışmasında ise süzme yoğurt üreten bir işletme cephesinden ele alınmış olup dönüştürme maliyetlerinin brüt kâr veya zarar üzerindeki etkisi Gönen (2019)’in, Mazman İtik (2020)’in ve Yeter ve Altunay (2021)’in çalışmalarında BOBİ FRS açısından, Arısoy ve Tuğay (2019) ile Boşdurmaz (2021)’in çalışmalarında ise TMS 2, BOBİ FRS ve VUK açısından açıklanmıştır. Bu çalışmaların ortak noktası, normal kapasite kullanımları dışındaki üretimlerde yani atıl kapasite olması durumunda tam maliyet yöntemine göre sabit genel üretim giderlerinin tamamının mamul maliyetine yansıtılması neticesinde ortaya çıkan satışların maliyeti tutarı ile normal maliyet yönteminin kullanılması durumunda sabit genel üretim giderlerinin kapasite kullanım oranı kadarki kısmının mamul maliyetine yüklenmesi ile ortaya çıkan satışların maliyeti tutarını karşılaştırarak gerçeğe uygun sunumun normal maliyet yöntemi ile mümkün olabileceğini ispatlamış olmalarıdır. Bu çalışmalar, aynı zamanda 2016-2017 dönemine ait Gökçen ve Öztürk (2017)’ün tam maliyet ve normal maliyet yöntemlerini BOBİ FRS ve TFRS açısından inceledikleri çalışmasının devamı niteliğindedir.

Bu çerçevede BOBİ FRS’de stoklara ilişkin olarak dönüştürme maliyetlerinin belirlenmesinde seçimlik muhasebe politikasına yer verilmesinin muhasebenin tutarlılık ilkesine zarar verdiğine ilişkin bir görüş de yazarlar tarafından oluşturulmuştur (Gönen, 2019; Mazman İtik 2020).

Diğer taraftan; Dayıoğlu ve Dursun (2020) stoklara ilişkin örnek uygulamalarında BOBİ FRS, VUK ve TFRS cephesinden finansman unsurlarındaki farklılıklara odaklanmıştır. Dabbağoğlu ve Dursun (2018) ise BOBİ FRS’deki stoklara ilişkin muhasebe politikalarını vadeli satın alınan ticari malın maliyeti cephesinden VUK ile karşılaştırmalı olarak ele almıştır. Bu çalışmanın amacı, BOBİ FRS’de vadesi bir yılı aşmayan ticari mal alımlarında itfa edilmiş maliyet yöntemi kullanılmayarak vade farkının ayrıştırılmayıp ticari malın edinme maliyetine yüklenmesi durumu ile vadesi bir yılı aşan ticari mal alımlarında ise itfa edilmiş maliyet yöntemi kullanılarak mala ilişkin vade farklarının tahakkuk ettikçe finansman giderlerine yansıtılmasının tartışılmasıdır. Çalışmada vade farkının ayrıştırılmayarak

kolaylık sağlanması karşısında muhasebenin tutarlılık, karşılaştırılabilirlik, özün önceliği, tahakkuk ve dönemsellik ilkelerine zarar verildiği savunulmuştur.

3.2.7. Bölüm 7 Tarımsal Faaliyetler

2018-2021 dönemine ilişkin BOBİ FRS literatüründe tarımsal faaliyetlere ilişkin muhasebe politikalarının Sabuncu (2019a) tarafından ele alındığı görülmüştür. Çalışmada canlı varlıkların muhasebeleştirilmesinde BOBİ FRS ile TFRS arasında benzerliklerin buna karşılık BOBİ FRS ile VUK arasında farklılıkların ağır bastığı dile getirilmiştir. Sabuncu (2019a)'nın makalesinde mevzuat içerisinde karşılaştırmalı bir yaklaşımın benimsenmiş olmasının yanı sıra canlı varlıklara ilişkin muhasebe politikalarının BOBİ FRS açısından anlaşılmasına yönelik muhasebe kayıtlarına da yer verilmiştir. Bu çerçevede, mevzuatlar arasındaki en önemli farklılık TFRS ve BOBİ FRS'de canlı varlıkların gerçeğe uygun değerle izlenmesi mümkünken VUK'a göre maliyet değeri geçerlidir.

3.2.8. Bölüm 9 Finansal Araçlar ve Özkaynaklar

Finansal araçlar konusunda, Dinç ve Atasel (2018), Yücel (2018), Yalçın (2019b), Bayri ve diğerleri (2019), Tuğay ve Arısoy (2019) ile Fidan ve Eskin (2020) tarafından kaleme alınan makalelere rastlanmıştır. Bu çalışmalar, 2016-2017 dönemine ait Öztürk (2017b)'ün finansal araçların BOBİ FRS'ye ve TFRS'ye göre ölçülmesi ve muhasebeleştirilmesi konusunu ticari alacaklar, ticari alacaklarda değer düşüklüğü, borçlanma araçları ve özkaynak araçları açısından incelediği makalesinin farklı açılardan devamı niteliğindedir.

Dinç ve Atasel (2018)'in çalışmasında Bölüm 9 kapsamında yer alan riskten korunma muhasebesine ilişkin muhasebe politikalarının incelenmesi amaçlanmıştır. Makalede riskten korunmaya ilişkin mevzuat TFRS, BOBİ FRS ve MSUGT açısından ele alındıktan sonra uygulayıcılara yol gösterici olması için riskten korunma muhasebesine yani riskten korunmak amacıyla kullanılan türev ürünlerin muhasebeleştirilmesine ilişkin örnek uygulamalar ele alınmıştır. Yücel (2018)'in çalışması da aynı kapsamdadır.

Dinç ve Atasel (2018) ve Yücel (2018)'den farklı olarak Yalçın (2019b) ise Bölüm 9'un bir başka boyutu olan menkul kıymetlere yapılan yatırımları TFRS, BOBİ FRS ve MSUGT açısından karşılaştırarak ele almayı hedeflemiş ve karşılaştırmayı sınıflandırma ve ölçüm, işlem maliyetleri, faiz ve kur farkları, değer düşüklüğü, değerlendirme farkları, elden çıkarma ve dipnotlar ile açıklamalar çerçevesinde yapmıştır. Menkul kıymetlere ilişkin muhasebeleştirme uygulamaya dönük muhasebe kayıtları ile örneklenmiştir.

Bunlarla birlikte Bayri ve diğerleri (2019) menkul kıymetlere yapılan yatırımların muhasebeleştirilmesini TFRS, BOBİ FRS ve ertelenmiş vergi etkisi çerçevesinde incelemiştir.

Yukarıdakilerden farklı olarak Tuğay ve Arısoy (2019) ile Fidan ve Eskin (2020)'in çalışmalarında ise finansal araçların kapsamlı olarak analizi amaçlanmıştır. Tuğay ve Arısoy (2019)'un çalışmasında alacaklar, borçlar, borçlanma araçları, özkaynak araçlarındaki yatırımlar, finansal araçlarda değer düşüklüğü konularının TFRS ve BOBİ FRS açısından ele alınmasına odaklanılmıştır. Ticari alacaklarda değer düşüklüğü, itfa edilmiş maliyetle ölçülen borçlanma araçları, alım-satım amaçlı elde bulundurulmuş özkaynağa dayalı finansal araç gibi özellikli hususlar muhasebe kayıtları ile örneklenmiştir. Fidan ve Eskin (2020) ise finansal varlıkların sınıflandırılmasını, ölçülmesini ve muhasebeleştirilmesini VUK ve BOBİ FRS açısından incelemeyi amaçlamış, muhasebe kaydı örneklerini alacaklar, borçlanma araçları ve özkaynak araçları üzerinden vermiştir. Bu iki çalışma birbirini tamamlar niteliktedir.

3.2.9. Bölüm 12 Maddi Duran Varlıklar

2018-2021 dönemine ilişkin BOBİ FRS literatüründe MDV'lerin muhasebeleştirilmesi ile ilgili olarak izleyen çalışmalara rastlanmıştır: Yücel ve diğerleri (2018), Yelgen ve Uyar (2018), Güleç (2018), Cengiz (2018), Sabuncu (2019b), Kaya ve Yazan (2019), Deran ve Acar (2019), Tunçez (2020) ile Albeni (2021).

Yücel ve diğerleri (2018)'nin çalışmasının amacı, MDV tanımı, ilk edinme, vade farkları, finansman giderleri, inşa yoluyla edinme, takas yoluyla edinme, ilk muhasebeleştirme sonrası yapılan harcamalar, dönem sonunda değerlendirme, amortisman uygulamaları, değer düşüklüğü ile bilanço dışı bırakma gibi hususların BOBİ FRS, TFRS ve VUK çerçevesinde kavramsal bir yaklaşımla ele alınmasıdır. MDV'lere ilişkin BOBİ FRS ve TFRS hükümleri birbirine yakınken, VUK hükümleri standartlardan ayrılmaktadır.

Diğer taraftan; Yelgen ve Uyar (2018)'in çalışmasında ise BOBİ FRS'deki MDV'lara ilişkin muhasebe politikalarının ilk edinme, vade farkları, borçlanma maliyetleri, edinme sonrası ölçüm, değer düşüklüğü, amortisman uygulamaları ve bilanço dışı bırakma olmak üzere tüm önemli yönleri ile ele alınması amaçlanmıştır. Bu hususlar muhasebe kayıtları ve amortismanda olduğu gibi destekleyici hesaplamalarla örneklenmiştir. Bu bağlamda, Sabuncu (2019b) ise aynı hususları BOBİ FRS ve VUK cephelerinden karşılaştırmalı olarak ele almayı ve aralarındaki uyumu tespit etmeyi amaçlamış ve ilk edinme, amortisman ve bilanço dışı bırakma süreçlerini BOBİ FRS ve VUK açısından ayrı ayrı kaydederek göstermiştir. Ayrıca, Güleç (2018) ve Tunçez (2020)'in çalışmalarında ise MDV'lara ilişkin muhasebe politikaları TFRS ve BOBİ FRS açısından karşılaştırılmış ve BOBİ FRS açısından muhasebe kayıtları ile örneklenmiştir.

Bunlarla birlikte Deran ve Acar (2019)'ın çalışması ise MDV'lara ilişkin muhasebe politikalarını BOBİ FRS, TFRS ve VUK çerçevesinde karşılaştırmalı olarak ele alarak bunların bilanço ve gelir tablosu kalemlerine etkilerine odaklanmıştır. Bu çerçevede, ilk örnek uygulamada ilk edinme maliyetinin vade farksız olarak belirlenmesinin akabinde edinimin olduğu yılda amortismanın her mevzuata göre nasıl hesaplanacağı ile ortaya çıkan farklılık, ikinci örnek uygulamada vade farklı edinim

olması durumunda bunun her mevzuat açısından nasıl bir bugünkü değer hesabına tabi olacağı ve yaratacağı farklılık, üçüncü örnekte ise MDV'larda değer düşüklüğünün raporlanmasının her mevzuat açısından yaratacağı farklılık analiz edilmiş ve vurgulanmıştır.

Bu çerçevede, Yücel ve diğerleri (2018), Yelgen ve Uyar (2018), Güleç (2018), Sabuncu (2019b) ile Deran ve Acar (2019)'ın çalışmalarının MDV'lara ilişkin muhasebe politikalarını bütüncül bir yaklaşımla ele aldıkları görülmüştür.

Bunlarla birlikte literatürde MDV'ların muhasebeleştirilmesinde belirli bir alana odaklanan aşağıdaki çalışmalar da bulunmaktadır.

Cengiz (2018), MDV'ların muhasebeleştirilmesi noktasında konunun amortisman boyutunu ele almıştır. Dolayısıyla, amortismanla ilişkin muhasebe politikaları BOBİ FRS, TFRS ve VUK'a göre karşılaştırmalı bir yaklaşımla incelenmiştir. Çalışmada bir ticari işletme örneği düzenlenerek amortismanla tabi tutarın, amortisman süresinin, amortisman yönteminin belirlenmesi çerçevesinde yapılan amortisman hesaplamaları her üç mevzuata göre incelenmiş ve amortisman tutarlarının mevzuat çerçevesinde gösterdiği değişimin izlenmesi hedeflenmiştir. Bu noktada belirtilen en önemli farklardan biri amortismanla tabi tutarın hesaplanmasında BOBİ FRS ve TFRS'de kalıntı değer dikkate alınması ancak VUK'ta kalıntı değer göz önünde bulundurulmamasıdır. Ayrıca, kıst amortisman BOBİ FRS ve TFRS'deki amortisman hesaplamasında genel bir kuralken, VUK'ta sadece binek otomobiller için geçerlidir.

Kaya ve Yazan (2019)'ın çalışmasında ise MDV'ların BOBİ FRS'de ilk muhasebeleştirmeden sonra nasıl izleneceğine (maliyet yöntemi veya yeniden değerlendirme yöntemi) odaklanılmıştır. Yazarlar, yeniden değerlendirme yöntemine göre yapılan değerlemenin muhasebeleştirilmesini TFRS'de yer alan ancak BOBİ FRS metnine yansıtılmamış olan brüt yöntem ve net yöntem ile kendi önerileri olan direkt yöntemle göre örnek uygulama yaparak göstermişlerdir. Kaya ve Yazan (2019)'ın çalışmasını tamamlayan bir başka çalışma ise Albeni (2021)'ye aittir. Çalışmada uygulama örneği gerek maliyet yöntemine gerekse yeniden değerlendirme yöntemine göre brüt ve net yaklaşım dikkate alınarak düzenlenmiş ve aradaki farklılıkların nedenlerinin açıklanması amaçlanmıştır. Böylece, her iki makale özellikle yeniden değerlendirme yöntemi uygulanırken brüt yöntem ve net yöntemle göre muhasebeleştirmede uygulayıcılara rehberlik sağlamaktadır.

3.2.10. Bölüm 13 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller

2016-2017 dönemine ait Kılınç (2016)'ın makalesinin bir devamı olarak 2018-2021 dönemine ilişkin BOBİ FRS literatüründe de Sabuncu (2019c) yatırım amaçlı gayrimenkullere ilişkin muhasebe politikalarını ele almıştır. Çalışmada yatırım amaçlı gayrimenkullere ilişkin muhasebe politikalarının BOBİ FRS ile VUK açısından karşılaştırılması ve her iki mevzuat arasındaki farklılıkların ortaya

konması amaçlanmış ve örnek olaylar yardımı ile muhasebe kayıtları oluşturulmuştur. Ayrıca, yatırım amaçlı gayrimenkullerin Bölüm 13 ile TMS 40 standardı arasındaki farklılıklarına da değinilmiştir.

3.2.11. Bölüm 14 Maddi Olmayan Duran Varlıklar

2018-2021 dönemine ilişkin BOBİ FRS literatüründe MODV'lara ilişkin olarak Güleç (2018), Kendir ve Aslantaş Ateş (2020) ile Sürmen ve Bayraktar (2021) tarafından yazılan çalışmalar yer almaktadır.

Bölüm 12 ile ilgili literatürde değinilen Güleç (2018)'e ait çalışmada MODV'lar aynı makalenin bir diğer konusunu oluşturmuştur. Yazar, MODV'lar ile ilgili muhasebe politikalarını TFRS ve BOBİ FRS ile karşılaştırmalı olarak ele almış ve faydalı ömrün belirsiz olmasına ilişkin olarak BOBİ FRS'nin TFRS'den farkını dikkate alan bir örnek sunmuştur.

Diğer taraftan, Kendir ve Aslantaş Ateş (2020) ile Sürmen ve Bayraktar (2021) tarafından kaleme alınan makaleler ise MODV'ların araştırma ve geliştirme (AR-GE) faaliyetlerinin muhasebeleştirilmesi boyutuna çok yönlü olarak odaklanmıştır. Dolayısıyla bu çalışmalarda sadece Bölüm 14'ün esas alınmadığı AR-GE ile ilgili diğer BOBİ FRS bölümlerinin de incelendiği görülmüştür.

Bu bağlamda, Kendir ve Aslantaş Ateş (2020) çalışmasında Isparta Göller Bölgesi Teknokenti'nde faaliyet gösteren bir firmanın AR-GE faaliyetlerinin muhasebeleştirilmesi TFRS, BOBİ FRS ve VUK çerçevesinde karşılaştırmalı olarak incelenirken AR-GE faaliyetlerinin tüm önemli yönleriyle ele alınması amaçlanmıştır. AR-GE için hammadde tedarikinin Bölüm 6'nın, hammaddelerin AR-GE faaliyetlerinde kullanımının Bölüm 14'ün, AR-GE faaliyetlerindeki personel ücretlerinde devlet teşviklerinden yararlanılması ile bağış ve desteklerin Bölüm 16'nın, AR-GE faaliyetinde kullanılacak MDV'lara ilişkin işlemlerde Bölüm 12'nin esas alındığı görülmüştür. Sürmen ve Bayraktar (2021) ise AR-GE harcamalarına ilişkin muhasebe politikalarını TFRS, BOBİ FRS ve VUK çerçevesinde karşılaştırmalı olarak ele alırken sadece Bölüm 14 değil aynı zamanda AR-GE varlığının itfa süresinin güncellenmesi durumunda dikkate alınması gereken Bölüm 3 ile AR-GE varlığının dönem sonlarında değerlendirilmesi durumunda başvuru Bölüm 18 analize dahil edilmiş ve muhasebe kayıtlarıyla örneklenmiştir. Her iki çalışmanın ortak noktası VUK ile BOBİ FRS ve TFRS arasındaki farka AR-GE harcamaları açısından vurgu yapmakta olmalarıdır. VUK'ta AR-GE harcamalarının aktifleştirilmesi veya dönem gideri olarak kaydedilmesi seçenekleri sunulmuşken BOBİ FRS ve TFRS'de araştırma harcamaları dönem gideri olarak kaydedilir ancak geliştirme harcamaları gerekli koşulların sağlanması durumunda aktifleştirilir.

3.2.12. Bölüm 15 Kiralamalar

2018-2021 dönemine ilişkin BOBİ FRS literatüründe kiralama işlemleri ile ilgili olarak şu çalışmalara rastlanmıştır: Demirci ve Kıymaz Kıvraklar (2018), Karahan (2019), Karahan ve Ayvalıoğlu (2019), Marşap ve Yanık (2019), Kaya ve diğerleri (2020) ile Arzova ve Şahin (2021).

Demirci ve Kıymaz Kıvraklar (2018)'in çalışmasında BOBİ FRS, TFRS ve VUK kapsamında finansal kiralama işlemleri karşılaştırmalı olarak ele alınmış ve farklılıkların ortaya konması amaçlanmıştır. Aynı zamanda BOBİ FRS ile paralellik arz etmesi sebebiyle sadece yeni kiralama standardı TFRS 16 değil eski kiralama standardı TMS 17'de ele alınmıştır. Bu çalışmadaki örnek uygulama, kiracı ve kiraya veren açısından her bir mevzuat dikkate alınarak kurgulanmıştır. Ortaya çıkan farklılıkların azaltılmasının tutarlı raporlamaya katkı sağlayacağı dile getirilmiştir.

Kiralama işlemlerine ilişkin muhasebe politikalarının finansal kiralama boyutuyla kiracı ve kiraya veren açısından ele alındığı diğer çalışmalardan biri olan Karahan (2019)'ın çalışmasında BOBİ FRS ve VUK çerçevesinde, Karahan ve Ayvalıoğlu (2019)'nun çalışmasında ise BOBİ FRS ve TFRS çerçevesinde karşılaştırmalı bir analiz yapılmasına odaklanılmış ve örnek uygulama kiracı açısından ele alınarak muhasebe kayıtlarına yer verilmiştir.

Diğer taraftan, Kaya ve diğerleri (2020) ise birçok çalışmanın finansal kiralamaya odaklandığını belirleterek kiralama işlemlerine ilişkin muhasebe politikalarını faaliyet kiralaması cephesinden BOBİ FRS, TFRS ve VUK ile karşılaştırmalı olarak incelemeyi amaçlamış ve faaliyet kiralamasına ilişkin örnek uygulamayı kiracı ve kiraya veren açısından düzenlemiştir. Kaya ve diğerleri (2020)'nin çalışmasından farklı olarak Arzova ve Şahin (2021) ise kiralama işlemlerini sadece kiracı açısından BOBİ FRS ve TFRS ile karşılaştırmalı bir şekilde analiz ederek faaliyet kiralaması işlemlerinde farklı standartları esas alan kiracı konumundaki işletmelerin finansal sonuçlarının yanıltıcı olacağını, finansal sonuçlar ve finansal oranların karşılaştırılabilirliğinin zarar göreceğini vurgulamayı amaçlamıştır. Bu amaç çerçevesinde faaliyet kiralaması açısından TFRS'yi uygulayan kiracı ile BOBİ FRS'yi uygulayan kiracının yapacağı muhasebe kayıtları düzenlenmiştir.

Bunlarla birlikte Marşap ve Yanık (2019)'ın çalışmasında ise kiralama işlemlerinin özellikli konularından biri olan sat ve geri kiralamaya ilişkin muhasebe politikaları TFRS ve BOBİ FRS ile karşılaştırmalı olarak ele alınmış ve örnek uygulamaya yer verilmiştir.

3.2.13. Bölüm 16 Devlet Teşvikleri

2018-2021 dönemine ilişkin BOBİ FRS literatüründe devlet teşviklerine ilişkin muhasebe politikalarının kaleme alındığı izleyen makalelere rastlanmıştır: Küçük (2018), Eskin (2020), Altınkaynak ve Doğan (2020), Dinç ve Yıldırım (2020), Yazarkan ve Yılmaz Soğuksu (2020).

Devlet teşvikleri ile ilgili olarak Küçük (2018), Eskin (2020), Altıncakaynak ve Doğan (2020) ile Yazarkan ve Yılmaz Soğuksu (2020) tarafından kaleme alınan çalışmalarda devlet teşviklerinde özellikli konuların muhasebeleştirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, Küçük (2018) çalışmasında piyasa faiz oranından daha düşük bir faiz oranı ile temin edilen devlet teşviki niteliğindeki kredilerin BOBİ FRS açısından incelenmesine odaklanmış ve bu tür kredilere ilişkin olarak iki türlü hesaplama yaklaşımı ile direkt ve indirekt kayıt yöntemleri olmak üzere iki türlü muhasebeleştirme şekli önermiştir.

Eskin (2020), devlet teşviklerinin bir başka özellikli boyutu olan kalkınma ajansı desteklerinin MSUGT ve BOBİ FRS açısından muhasebeleştirilmesini örneklerle ele almış ve devlet teşviklerinin MSUGT’da brüt satışlarda, BOBİ FRS’de ise brüt satış hasılatı dışında kalan esas faaliyetlerde raporlanmasının gelir tablosunda farklı sonuçlar doğurduğunu belirterek uygulamada çeşitliliğin sona erdirilmesini önermiştir.

Bunlarla birlikte Altıncakaynak ve Doğan (2020), devlet teşviklerini BOBİ FRS, TFRS ve MSUGT bakış açısıyla turizm sektörü açısından muhasebe kayıtları ile ele alırken, Yazarkan ve Yılmaz Soğuksu (2020) ise Ordu bölgesinde faaliyet gösteren bir işletmenin yine özellikli bir vaka olarak KOSGEB’den KOBİGEL programı kapsamında satın aldığı makine ve teçhizat edinime ilişkin teşviklere yönelik muhasebe kayıtlarını MSUGT, BOBİ FRS ve TFRS açısından incelemiştir. KOBİGEL teşviklerinin muhasebeleştirilmesinde gelir yaklaşımının benimsenmesinin uygun olduğu ifade edilerek halihazırda yürürlükte olan hesap planında devlet teşviklerine ilişkin ertelenmiş gelir hesabının açılması önerilmiştir.

Diğer taraftan, Dinç ve Yıldırım (2020) devlet teşviklerine ilişkin muhasebe politikalarını BOBİ FRS, TFRS ve MSUGT açısından karşılaştırmalı olarak ele almış ve devlet teşviklerini bütüncül bir yaklaşımla türlerine göre yevmiye kayıtları ile örneklemiştir. Çalışmada, sermaye yaklaşımının yanlış anlaşıldığı, muhasebe kayıtlarında kullanılan hesaplarda çeşitliliğe rastlandığı ifade edilmiş ve muhasebeleştirmede kullanılacak hesaplara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

3.2.14. Bölüm 17 Borçlanma Maliyetleri

2018-2021 dönemine ilişkin BOBİ FRS literatüründe Elagöz ve Özcan (2020)’in çalışmasında borçlanma maliyetlerine ilişkin muhasebe politikalarının ele alındığı görülmüştür. Çalışmada borçlanma maliyetlerinin karşılaştırılması amacı doğrultusunda örnek uygulama düzenlenerek VUK, TFRS ve BOBİ FRS’ye göre çözümü yapılmıştır. Böylece, TFRS ve BOBİ FRS’ye göre muhasebeleştirilmenin aynı olduğu ancak VUK’un MDV’lara ve stoklara ilişkin aktifleştirmenin tamamlanmasından sonra borçlanma maliyetlerini aktifleştirme veya gider kaydetme noktasında sunduğu seçimlik yaklaşımdan dolayı diğer mevzuattan ayrıldığı ifade edilerek mevzuatta birliğe gidilmesi önerisinde bulunulmuştur.

3.2.15. Bölüm 19 Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar

2018-2021 dönemine ilişkin BOBİ FRS literatüründe Yıldırım (2019)'ın çalışmasında TFRS, BOBİ FRS ve VUK cephesinden karşılıklara, şarta bağlı yükümlülüklere ve şarta bağlı varlıklara ilişkin muhasebe politikaları karşılaştırılmıştır. BOBİ FRS hükümlerinde karşılıklar konusuna odaklanılmış ve muhasebeleştirmeye yönelik örnek uygulamalara yer verilmiştir.

3.2.16. Bölüm 20 Yabancı Para Çevrim İşlemleri

2018-2021 dönemine ilişkin BOBİ FRS literatüründe Karacan ve diğerleri (2018) kur farklarına ilişkin muhasebe politikalarını TFRS, BOBİ FRS ve VUK çerçevesinde benzerlik ve farklılıkları dikkate alarak kavramsal bir yaklaşımla incelemeyi amaçlamıştır. Argun ve Güneş (2021)'in makalesinde ise yabancı paralı yükümlülüklerden kaynaklanan kur farklarına ilişkin muhasebe politikaları TFRS, BOBİ FRS ve VUK açısından incelenmiş ve kurun dalgalandığı durumlarda yabancı paralı yükümlülüklerden kaynaklanan olumsuz kur farklarının işletmeyi borca batık veya sermaye kaybeder konuma sürüklemesinin önüne geçilmesi amacıyla yönelik olarak muhasebenin dönemsellik ve tutarlılık ilkeleri doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

3.2.17. Bölüm 21 İş Birleşmeleri

2018-2021 dönemini kapsayan BOBİ FRS literatüründe Kıymetli Şen ve Karagül (2018)'ün çalışmasının amacı BOBİ FRS'nin TFRS'den farklı yönlerinden biri olan ortak kontrole tabi iş birleşmelerinin finansal tablolarda raporlanmasında kullanılan "hakların birleşmesi" yöntemi hakkında bilgi sunmaktır. Çalışmada, yöntem tasarlanan örnek uygulama ile ayrıntılı olarak incelenmiştir.

3.2.18. Bölüm 27 Geçiş Hükümleri

2018-2021 dönemine ilişkin BOBİ FRS literatüründe BOBİ FRS'nin ilk uygulamasına ilişkin olarak Kıymetli Şen (2020), Demir (2020), Kablan ve Ergüden (2020)'in çalışmalarının amacı bir finansal raporlama çerçevesinden diğerine dönüşümü tesis edebilmek olmuştur. Bu bağlamda, Kıymetli Şen (2020), MSUGT ve VUK uyarınca hazırlanmış 2017 yılına ait örnek bilanço ve gelir tablosundan faydalanarak işletmenin 31.12.2017 tarihli bilançosundaki kalemleri ve tutarları BOBİ FRS hükümlerini uygulayarak 01.01.2018 tarihli açılış bilançosu kalemleri ve tutarlarına dönüştürmüştür. Bununla birlikte Demir (2020)'de 31.12.2019 tarihli VUK mizanından yola çıkarak gerekli dönüşümü yapmış ve BOBİ FRS ile uyumlu bilanço ve gelir tablosunu hazırlamıştır. Kablan ve Ergüden (2020) ise aynı şekildeki dönüşümü hem TFRS'ye hem de BOBİ FRS'ye yönelik olarak örneklemiş, ortaya çıkan tutarsal farkları VUK ile karşılaştırmalı olarak göstermiştir.

Diğer taraftan, Kıymetli Şen (2020), Demir (2020) ve Kablan ve Ergüden (2020)'den farklı olarak Ataman ve diğerleri (2018) ile Karaömer ve Özbirecikli (2019)'nin çalışmalarındaki amaç ise bir finansal raporlama çerçevesinden diğerine dönüşüm neticesinde raporlama çerçevelerindeki

farklılıklardan kaynaklı olarak finansal oranlarda meydana gelmesi beklenen değişimlerin ve gerekçelerinin tespitidir. Bu bağlamda, Ataman ve diğerleri (2018) MSUGT hükümlerine göre hazırlanmış 2018 yılına ait bilanço ve gelir tablosunu BOBİ FRS hükümlerine göre uyarlandıktan sonra işletmenin likidite, finansal yapı, faaliyet ve kârlılık oranlarını MSUGT ve BOBİ FRS açısından hesaplayarak işletmenin benimsediği finansal raporlama çerçevesinin işletmenin finansal oranlarını MSUGT üzerinden hesaplanan oranların aksine BOBİ FRS’de ne yönde etkilediğini nedenleri ile birlikte tespit etmeye çalışmıştır. Aynı doğrultuda, Karaömer ve Özbirecikli (2019)’nin çalışmasında ise bir işletmenin 01.01.2018 tarihli açılış bilançosundan yola çıkılarak 2018 yılında gerçekleşen işlemler bir taraftan VUK/MSUGT hükümlerine göre diğer taraftan BOBİ FRS hükümlerine göre kaydedilmiştir. Böylece 31.12.2018 tarihinde farklı finansal raporlama çerçevesine dayanan iki bilanço ortaya çıkmıştır. Çalışmada farklı finansal raporlama çerçevesinin finansal yapı oranları üzerinde değişim yarattığı gözlemlenmiştir. Bu çerçevede, Ataman ve diğerleri (2018) ile Karaömer ve Özbirecikli (2019)’nin çalışmaları finansal yapı oranları ortak paydasında karşılaştırıldığında her iki analizde ortak olan oranların birbiri ile tutarlı sonuçlar verdiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda, borçlanma oranı ve borçlanma katsayısı oranı artarken öz sağlamlık oranı azalmıştır.

3.2.19. BOBİ FRS’de İlk Kapsamlı Gözden Geçirme

2018-2021 dönemini kapsayan BOBİ FRS literatüründe BOBİ FRS’ye ilişkin ilk KGG’ye ilişkin değerlendirme Serçemeli ve Şardağ Karabulut (2021) tarafından hazırlanmıştır. Makalede BOBİ FRS’de akademisyenler, uygulayıcılar ve KGK uzman personeli tarafından tespit edilen eksikliklerin ve muğlakların giderildiğine, yapılan değişiklikler ile bölümler arası uyumun tesis edildiğine, açık olmayan hususlara açıklık kazandırıldığına ve TFRS ile terim birliği açısından yakınsama yapıldığına yönelik değerlendirmelerde bulunulmuştur.

3.2.20. BOBİ FRS’ye İlişkin Olarak Muhasebe Akademisyenlerinin Görüşleri

2018-2021 dönemine ilişkin BOBİ FRS literatüründe muhasebe akademisyenlerinin BOBİ FRS’ye yönelik farkındalıklarının tespiti Serçemeli ve Paça (2019)’nin çalışmasının amacını oluşturmuştur. Çalışmada BOBİ FRS’deki muhasebe politikalarının TFRS ile ilişkili olması nedeniyle TFRS dersi veren öğretim elemanlarının BOBİ FRS ile daha ilgili oldukları ortaya konmuştur.

3.2.21. BOBİ FRS’ye İlişkin Olarak Muhasebe Meslek Mensuplarının Görüşleri

2018-2021 dönemine ilişkin BOBİ FRS literatüründe 2016-2017 döneminde olduğu gibi muhasebe meslek mensuplarının BOBİ FRS’ye ilişkin algılarının ölçülmesine odaklanan makaleler bulunmaktadır: Öztürk ve Çarıkçı (2018), Sakarya ve diğerleri (2018), Aktaş Mozeikçi ve Tüter Şahinoğlu (2018), Ergi ve Güleç (2019), Öztürk ve İbrahimoglu (2021), Demir ve Narlıkaya (2021) ile Baran ve Derya Baskan (2021).

Bu çalışmaların ortak amacı, muhasebe meslek mensuplarının Türkiye genelinde BOBİ FRS'ye yönelik algılarının ölçülmesidir. Bu bağlamda, Öztürk ve Çarıkçı (2018) tarafından yapılan çalışma Kars, Ardahan ve Iğdır illerindeki meslek mensuplarına odaklanmıştır. Çalışmada elde edilen sonuçlar şu şekildedir: (1) Meslek mensuplarının yapılan BOBİ FRS eğitimlerini yeterli bulmadığı ve ilave eğitimlere ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir, (2) BOBİ FRS eğitimi alanlar ile almayanlar arasında BOBİ FRS farkındalığı açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ve (3) BOBİ FRS eğitimi alanlar, eğitim almayanlara oranla bu standartlara daha olumlu yaklaşmaktadır.

Öztürk ve Çarıkçı (2018)'nin çalışmasına ek olarak Balıkesir, Kırklareli, Ankara, İstanbul, Elâzığ illeri ile Batı Akdeniz Bölgesi'nde faaliyet gösteren meslek mensuplarının BOBİ FRS hakkındaki algısı ve farkındalığını değerlendiren başka makaleler de bulunmaktadır (Sakarya ve diğerleri, 2018; Aktaş Mozeikçi & Tüter Şahinoğlu, 2018; Ergi & Güleç, 2019; Öztürk & İbrahimoglu, 2021; Baran & Derya Baskan, 2021; Demir & Narlıkaya, 2021).

Tüm bu çalışmaların ortak paydası, muhasebe meslek mensuplarının BOBİ FRS eğitimi almakla birlikte bu eğitimlerin yeterli olmadığı ve ilave eğitimler yapılması gerektiği yönündeki görüşür. Dolayısıyla makale sonuçlarında ilave eğitimler verilmesine (Öztürk & Çarıkçı, 2018), BOBİ FRS eğitiminin sürekli eğitim kapsamında ele alınmasına (Sakarya ve diğerleri, 2018), eğitim içeriklerinin yetersiz olması nedeniyle ilave eğitimlerin yapılmasına (Aktaş Mozeikçi & Tüter Şahinoğlu, 2018), BOBİ FRS için sürekli ve kurumsal bir eğitim ihtiyacı olduğuna (Ergi & Güleç, 2019), BOBİ FRS hakkında daha bilgili olmaya yönelik seminer, konferans gibi faaliyetlere ihtiyaç olduğuna (Öztürk & İbrahimoglu, 2021), BOBİ FRS'ye yönelik uygulamalı eğitimin ardından dönemsel olarak tekrarlanan eğitim ihtiyacına (Baran & Derya Baskan, 2021) ve meslek mensuplarının bilgi düzeylerinin düşük olarak çıkması nedeniyle BOBİ FRS'ye yönelik olarak verilen eğitimlerin istenilen seviyede olmadığına (Demir & Narlıkaya, 2021) dair birbirini tamamlayan ortak bir görüşün varlığı tespit edilmiştir. Bu görüşler, 2016-2017 dönemi bulgularını da desteklemektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu makalede 2018-2021 dönemini kapsayan bir literatür incelemesi yapılmış ve şu sonuçlara ulaşılmıştır: Makaleler, 2016-2017 dönemine oranla genel bakıştan ziyade BOBİ FRS'nin bölümlerine odaklanmıştır; 2016-2017 dönemine oranla örnek uygulamalı yaklaşımı benimseyen makalelerin sayısı kavramsal, eleştirel ve ampirik yaklaşımı benimseyen makalelerin sayısı ile karşılaştırıldığında önemli ölçüde artmıştır; en çok makale yayımlayan ilk beş dergiden dördü muhasebe odaklıdır; makalelerin yarısından fazlası muhasebeyi de kapsayan diğer dergilerde yayımlanmıştır; makaleler önemli ölçüde Türkçe yazılmış olup İngilizce yazılan çalışmalar sınırlı sayıdadır. Bu çerçevede, 2016-2017 döneminde önerilen konuların gerçekleşme düzeyi değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

(1) “BOBİ FRS’deki muhasebe politikalarının yevmiye kaydına ve finansal tablolara dönüştürülmesine odaklanan uygulamalı çalışmalar” başlığı yazarların 2018-2021 döneminde BOBİ FRS’nin farklı bölümlerine odaklandıkları en çok makale yazılan konu olmuştur.

(2) “BOBİ FRS ile ilgili olarak muhasebe meslek mensuplarının görüşlerinin tespiti ve değerlendirilmesi” başlığı 2018-2021 döneminde yazarların en çok makale yazdıkları ikinci konu olmuştur. Bu konuda yeni çalışmalar yapılarak farklı sonuçlar elde edilmesi beklenmemelidir.

2022 yılının son aylarında BOBİ FRS’nin etkilendiği KOBİ’ler için UFRS ve FRS 102 standardı için yayınlanan KGG taslakları KHVY bulunmayan işletmelerde finansal raporlamanın önemli değişikliklere gebe olduğunu göstermiştir (IASB, 2022; FRC, 2022). Örneğin hem KOBİ standardında hem de FRS 102’de UFRS 15 ile yakınsanmış bir hasılat standardı ile FRS 102’de UFRS 16 ile yakınsanmış bir kiralama standardı planlanmaktadır. Dolayısıyla, olası bu değişimlerin Türkiye’de BOBİ FRS için benimsenmesi ve finansal tablolara etkileri yeni bir araştırma konusudur.

Çalışmanın kapsamının 2018-2021 dönemi ile sınırlı olması, örneklemin hakemli dergilerde yayınlanan makalelerle kurulmuş olması ve makale örnekleminde makale seçim kriterlerinin uygulanmış olması bu çalışmanın kısıtını oluşturmuştur.

YAZARIN BEYANI

Bu çalışmada, Araştırma ve Yayın etiğine uyulmuştur, çıkar çatışması bulunmamaktadır ve bu çalışma için finansal destek alınmamıştır.

AUTHOR’S DECLARATION

This paper complies with Research and Publication Ethics, has no conflict of interest to declare, and has received no financial support.

KAYNAKÇA

- Aktaş Mozeikçi, A., & Tüter Şahinoğlu, K. (2018). BOBİ FRS'nin getirdiği değişikliklerin uygulayıcılar tarafından algılanma düzeyi: Kırklareli ilinde bir araştırma. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 38-49. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/klujfeas/issue/38482/422615>
- Albeni, N. (2021). BOBİ FRS’yi uygulayan işletmelerin maddi duran varlıklar için maliyet modeli ve yeniden değerlendirme modeline göre yapacağı muhasebe kayıtları. *Bucak İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(2), 195-223. doi: 10.38057/bifd.997848
- Alp, A., & Üstündağ, S. (2009). Financial reporting transformation: The experience of Turkey. *Critical perspectives on Accounting*, 20(5), 680-699.

- Altınkaynak, F., & Doğan, Ö. (2020). Türkiye'deki finansal raporlama çerçevelerine göre devlet teşviklerinin karşılaştırmalı analizi: Turizm sektörü örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (86), 79-96. doi: 10.25095/mufad.710228
- Argun, D., & Güneş, N. (2021). Yabancı paralı yükümlülüklerde kur farklarının mali tablolara aktarılmasına ilişkin öneri. *Journal of Research in Business*, 6(1), 127-140. doi: 10.29228/JRB.7
- Arısoy, K., & Tuğay, O. (2019). Stok maliyetlerinin ulusal ve uluslararası mevzuat çerçevesinde incelenmesi ve bir uygulama. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 33(1), 155-178. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/atauniiibd/issue/43125/441310>
- Arzova, S. B., & Şahin, B. Ş. (2021). Kiralama işlemlerinin kiracı tarafından KGK Yeni Hesap Planına Göre Raporlanmasının TFRS 16 ve BOBİ FRS bölüm 15 kapsamında incelenmesi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 14(1), 419-449. doi: 10.29067/muvu.722515
- Ataman, B., Gökçen, G., & Cavlak, H. (2018). Muhasebe sistemi uygulama genel tebliği'ne (MSUGT'ye) göre hazırlanan finansal tabloların büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı'na (BOBİ FRS'ye) uyarlanması ve rasyo yöntemi ile analizi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 458-477. doi: 10.29106/fesa.424763
- Baran, E., & Derya Baskan, T. (2021). Türkiye finansal raporlama standartlarının muhasebe meslek mensupları tarafından bilinen farklılıkları ve bu standartlara ilişkin yaklaşımları üzerine bir uygulama. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 19(1), 88-109. doi: 10.11611/yead.732569
- Bayrı, O., Acar, D., & Senal, S. (2019). Finansal yatırımların TFRS 9 ve BOBİ FRS kapsamında sınıflandırılması ve gelir vergisi standardı açısından değerlendirilmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 21(3), 563-580. doi: 10.31460/mbdd.478887
- Boşdurmaz, S. (2021). VUK, TMS ve BOBİ FRS'de stokların karşılaştırılması ve hazır giyim sektöründe bir uygulama. *Mali Çözüm Dergisi*, 31(166), 207-228. <https://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/166malicozum/11.pdf>
- Bulut Deniz, M., & Çukacı, Y. C. (2018). Mevcut muhasebe uygulamaları ve muhasebe standartları açısından önemlilik kavramı ve maddi olmayan duran varlıkların bu bağlamda değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies Economics, Finance, Politics*, 13(22), 147-163. doi: 10.7827/TurkishStudies.13503
- Cengiz, H. (2018). Maddi duran varlıklarda amortisman uygulamasının BOBİ FRS-TFRS ve vergi usul kanunu açısından incelenmesi ve örnek uygulama. *Vergi Raporu*, (225), 99-107. <https://www.vergiraporu.com.tr/ReadArticle.aspx?Id=d934feb4-f62a-4069-8fc7-ee4ef923ee24>
- Çatıkkaş, Ö., Esen, Ö.M., & Şuekinci, C. (2018). Büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı (BOBİ FRS) ve yıllara yaygın inşaat muhasebesi uygulama örneği. *Sayıştay Dergisi*, (108), 191-209. <https://dergi.sayistay.gov.tr/Upload/95906369/files/dergi/pdf/der108m8.pdf>

- Dabbağoğlu, K., & Dursun, G. D. (2018). Büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı (BOBİ FRS) ve vergi usul kanunu (VUK) kapsamında ticari mal maliyeti. *İzmir Democracy University Social Sciences Journal*, 1(2), 31-43. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/idusos/issue/41998/505894>
- Dayıoğlu, M. K., & Dursun, G. D. (2020). BOBİ FRS stoklar standardının TMS 2 ve VUK stoklar maddelerine göre karşılaştırılması. *Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 159-179. doi: 10.47097/piar.817178
- Demir, Ö., & Narlıkaya, Z. (2021). Muhasebe meslek mensuplarının büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardına yönelik algılarının incelenmesi: Elazığ ili örneği. *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, 8(16), 105-125. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/had/issue/65775/981521>
- Demir, Ş. (2020). Vergi mizanından BOBİ FRS'ye dönüşüm kayıtlarının yapılması ve finansal tablolar çıkarılmasına dair bütünsel bir uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (85), 1-24. doi: 10.25095/mufad.673670
- Demirci, Ş. D., & Kıymaz Kıvraklar, M. (2018). Ulusal ve uluslararası düzenlemeler çerçevesinde finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 11(10. yıl özel sayısı), 508-531. doi: 10.29067/muvu.340240
- Deran, A., & Acar, A. (2019). Maddi duran varlıkların değerlendirme esasları ve amortisman işlemleri açısından TMS 16, BOBİ FRS Bölüm 12 ile vergi usul kanunu kapsamında incelenmesi. *Vergi Dünyası Dergisi*, 38(449), 6-22. <https://www.vergidunyasi.com.tr/arsiv/makaleler/maddi-duran-varliklarin-degerleme-esaslari-ve-amortisman-islemleri-acisindan-tms-16-bobi-frs-bolum-12-ile-vergi-usul-kanunu-kapsaminda-incelenmesi-7497>
- Dinç, E., & Atasel, O. Y. (2018). Büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı (BOBİ FRS) kapsamında riskten korunma muhasebesi ve korunma yedeği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(4), 1185-1204. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduiibfd/issue/53002/704655>
- Dinç, E., & Yıldırım, F. (2020). Devlet teşviklerinin TMS/TFRS, BOBİ FRS ve MSUGT çerçevesinde incelenmesi ve muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22(2), 355-383. doi: 10.31460/mbdd.629402
- Doğan, A. (2018). Büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı ile VUK/MSUGT karşılaştırması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (80), 115-131. doi: 10.25095/mufad.465915
- Durmuş, C. N., & Kutlu, O. (2020). Büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardının (BOBİ FRS), türkiye muhasebe standartları (TMS) ve türkiye finansal raporlama standartları (TFRS) ile karşılaştırılması. *Mali Çözüm Dergisi*, 30(158), 189-211. <https://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/158malicozum/12.pdf>

- Elagöz, İ., & Özcan, S. (2020). Borçlanma maliyetlerinin MSUGT, TMS/TFRS ve BOBİFRS açısından muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (85), 77-90. doi: 10.25095/mufad.673681
- Ergi, Ş., & Güleç, Ö. F. (2019). Büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı (BOBİ FRS) ile ilgili muhasebe eğitimcileri ve uygulayıcılarına yönelik bir araştırma. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 377-399. doi: 10.17218/hititsosbil.609837
- Eskin, İ. (2020) Kalkınma ajansı desteklerinin MSUGT ve BOBİ FRS kapsamında muhasebeleştirilmesi. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 2020(2), 13-30. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbm/issue/59557/829574>
- Fidan, M. M., & Eskin, İ. (2020). Finansal varlıklar: Vergi usul kanunu ve büyük ve orta büyüklükteki işletmeler için finansal raporlama standartlarına göre değerlendirme ve muhasebeleştirme. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 13(3), 949-974. doi: 10.29067/muvu.638663
- Financial Reporting Council (FRC). (2022). FRED 82 Draft amendments to FRS 102 The Financial Reporting Standard applicable in the UK and Republic of Ireland and other FRSs Periodic Review. London: Financial Reporting Council Limited
- Gökçen, G., & Öztürk, E. (2017). Tam maliyet ve normal maliyet yöntemlerinin UFRS (TFRS) ve BOBİ FRS'deki düzenlemeler çerçevesinde incelenmesi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 105-114. <https://dergipark.org.tr/en/pub/fesa/issue/30912/341822>
- Gökçen, G., Öztürk, E., & Güleç, Ö. F. (2018). BOBİ FRS ve TFRS'nin finansal raporlara etkileri açısından karşılaştırılması. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 437-457. doi: 10.29106/fesa.425384
- Gönen, S. (2019). Satışların maliyetinin BOBİ FRS açısından değerlendirilmesine ilişkin örnek olay çalışması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 12-22. doi: 10.15869/itobiad.458798
- Gücenme Gençoğlu, Ü., & İşseveroğlu, G. (2018). Türkiye'de vergi düzenlemeleri ve muhasebe standartları açısından inşaat taahhüt işletmelerinde finansal raporlama. *International Journal of Social Inquiry*, 11(2), 135-151. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijisi/issue/41585/502471>
- Gücenme Gençoğlu, Ü., & Kurt, Y. (2019). Türkiye'de büyük ve orta ölçekli işletmeler için finansal raporlama standartlarına göre ihtiyatlılık ilkesinin uygulanması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (özel sayı), 345-354. doi: 10.25095/mufad.607173
- Güleç, Ö. F. (2018). Maddi ve maddi olmayan duran varlıkların BOBİ FRS ve TFRS açısından değerlendirilmesi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(4), 901-921. doi: 10.20491/isarder.2018.555
- International Accounting Standards Board (IASB). (2022). International Accounting Standards Board (IASB). (2022). Exposure draft - third edition of the IFRS for SMEs. London: IFRS Foundation.

- Kablan, A., & Ergüden, A. E. (2020). VUK, TFRS ve BOBİ FRS'de finansal raporlama farklılıklarının finansal tablolara etkilerinin karşılaştırılması: Farklar üzerine bir uygulama. *Turkish Studies - Economics, Finance, Politics*, 15(3), 1427-1444. doi: 10.47644/TurkishStudies.43658
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK). (2023). Bağımsız denetime tabi sektör verileri. <https://www.kgk.gov.tr/sektorverileri>
- Karacan, S., Çiftçiöğlü, S., & Kutlu, T. (2018). TMS–BOBİ FRS–VUK kapsamında kur farklarının değerlendirilmesinin karşılaştırılması. *Uluslararası Turizm, Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi*, 2(1), 1-10. <https://www.ijtebs.org/index.php/ijtebs/article/view/105>
- Karahan, M. (2019). Finansal kiralama işlemlerinin vergi usul kanunu ile büyük ve orta boy işletmeler (BOBİ) açısından karşılaştırılması üzerine bir değerlendirme. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 2259-2285. doi: 10.26466/opus.568710
- Karahan, M., & Ayvalıoğlu, A. B. (2019). The differences between LMSE FRS and TFRS comparison and accounting on financial leasing transactions in Turkey. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (özel sayı), 1-14. doi: 10.25095/mufad.605915
- Karaömer, Y., & Özbirecikli, M. (2019). Effects of financial reporting differences in between BOBİ FRS and MSUGT on financial statement analysis: An investigation on financial structure ratios. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (84), 233-250. doi: 10.25095/mufad.625836
- Karataş Aracı, Ö. N., & Bekçi, İ. (2019). MSUGT, TMS/TFRS ve BOBİ FRS açısından kavramsal çerçeve ve finansal tabloların sunuluşu standartlarının değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 12(3), 857-884. doi: 10.29067/muvu.526527
- Kaya, H. P. (2018). Stoklara ilişkin TMS 2 ve BOBİ FRS karşılaştırması. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(2), 262-285. doi: 10.31460/mbdd.374628
- Kaya, H. P. (2019). Finansal durum tablosu unsurlarının ölçüm esasları açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 12(3), 835-855. doi: 10.29067/muvu.487266
- Kaya, U., Atasel, O. Y., & Bayraktar, Y. (2020). Türkiye'deki muhasebe düzenlemeleri çerçevesinde faaliyet kiralaması işlemlerinin incelenmesi ve muhasebeleştirilmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 264-286. doi: 10.17218/hititsosbil.774023
- Kaya, U., & Yazan, Ö. (2019). Maddi duran varlıkların sonraki dönem değerlendirme işlemlerinin BOBİ FRS kapsamında muhasebeleştirilmesi: KGK hesap planı taslağı çerçevesinde öneriler ve eleştiriler. *Vergi Sorunları Dergisi*, 42(372), 27-43. <http://www.vergisorunlari.com.tr/makale/maddi-duran-varliklarin-sonraki-donem-degerleme-islemlerinin-bobi-frs-kapsaminda-muhasebelestirilmesi-kgk-hesap-plani-taslagi-cercevesinde-oneriler-ve-elestiriler/8922>

- Kendir, E., & Aslantaş Ateş, B. (2020). Teknokentte faaliyet gösteren bir firmanın ar-ge faaliyetlerinin MSUGT, BOBİ FRS ve TMS/TFRS tam set kapsamında muhasebeleştirilmesi. *Bucak İşletme Fakültesi Dergisi*, 3(2), 192-221. doi: 10.38057/bifd.804618
- Kılınç, Y. (2016). Yatırım amaçlı gayrimenkullerin Türkiye muhasebe ve finansal raporlama standartları (TMS/TFRS) ile yerel finansal raporlama çerçevesi taslağı açısından karşılaştırmalı incelenmesi ve muhasebeleştirilmesi. *Journal of International Social Research*, 9(43), 1935-1946
- Kıllı, M., & Işık, Y. (2018). Yıllara yaygın inşaat ve onarım işlerinin TFRS 15 müşteri sözleşmelerinden hasılat standardı ve BOBİ FRS kapsamında incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(6), 1093-1104. doi: 10.18506/anemon.407604
- Kıymetli Şen, İ. (2020). BOBİ FRS'nin ilk uygulaması için açılış finansal durum tablosunun hazırlanması. *Mali Çözüm Dergisi*, 30(160), 13-38. <https://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/160malicozum/2.pdf>
- Kıymetli Şen, İ., & Karagül, A. A. (2018). Büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardına göre ortak kontrole tabi iş birleşmelerinin raporlanmasında kullanılacak hakların birleşmesi yöntemi ve bir uygulama. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 11(10. yıl özel sayısı), 169-187. doi: 10.29067/muvu.340202
- Kıymetli Şen, İ., & Özbirecikli, M. (2018). BOBİ FRS'nin muhasebe uygulamalarına getirdiği değişiklikler: BOBİ FRS, TMS/TFRS ve mevcut muhasebe sistemi çerçevesinde bir inceleme. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 11(10. yıl özel sayısı), 462-484. doi: 10.29067/muvu.338425
- Kıymık, H. (2021). TMS, BOBİ FRS ve VUK/MSUGT'e göre stokların karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve muhasebe uygulamaları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 508-538. doi: 10.30798/makuiibf.861316
- Küçük, E. (2018). Devlet teşviki kapsamındaki düşük faizli kredilerin BOBİ FRS açısından değerlendirilmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(4), 761-784. doi: 10.31460/mbdd.400882
- Marşap, B., & Yanık, S. (2019). Satış ve geri kiralama işlemlerinin IFRS 16 ve BOBİ FRS çerçevesinde değerlendirilmesi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1), 1-15. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuibfd/issue/44935/554355>
- Mazman İtik, Ü. (2020). Satışların maliyetinin büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı ve Türkiye muhasebe standartları açısından incelenmesi üzerine bir uygulama. *Turkish Studies-Economy*, 15(4), 2231-2244. doi: 10.47644/TurkishStudies.44133
- Memiş, M. Ü. (2019). Hasılatların muhasebeleştirilmesinde MSUGT-TMS/TFRS-BOBİ FRS karşılaştırması. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(19), 236-249. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kauibf/issue/45479/492189>

- Özdemir, S. (2020). Büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı (BOBİ FRS) kapsamında nakit akış tablosu düzenlenmesinde doğrudan–dolaylı yöntem tartışması ve karşılaştırmalı örnek bir uygulama. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 373-385. doi: 10.33206/mjss.527134
- Öztürk, C. (2017). The role and current status of IFRS in the completion of national accounting rules– Evidence from Turkey. *Accounting in Europe*, 14(1-2), 226-234.
- Öztürk, C. (2018). Yerel finansal raporlama çerçevesi ve büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı: bir literatür incelemesi (2016-2017). *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 763-791. doi: 10.20491/isarder.2018.395
- Öztürk, E. (2017a). Stok maliyetlerinin ölçüm ve muhasebeleştirme esaslarının VUK, TMS/IFRS ve YFRÇ taslağı açısından karşılaştırılması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (28), 141-158. <https://dergipark.org.tr/en/pub/pausbed/issue/36282/409588>
- Öztürk, E. (2017b). Finansal varlıkların ölçme ve muhasebeleştirme esaslarının büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı ve Türkiye finansal raporlama standartları açısından karşılaştırılması. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 9(3), 594-617. DOI: 10.20491/isarder.2017.314
- Öztürk, E., & Güleç, Ö. F. (2018). Normal maliyetleme yaklaşımının gelişimi ve uygulanmasına yönelik bir inceleme. *Mali Çözüm Dergisi*, 28(148), 11-27. https://archive.ismmmo.org.tr/YAYINLAR/MALI_COZUM/MALICOZUM148.pdf
- Öztürk, M. S., & Çarıkçı, O. (2018). Büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardının muhasebe meslek mensupları üzerinde algı düzeyinin araştırılması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(3), 568-582. doi: 10.30798/makuiibf.429246
- Öztürk, S., & İbrahimoglu, H. (2021). BOBİ FRS ile TMS/IFRS karşılaştırması: Kars, Ardahan ve Iğdır illerinde faaliyet gösteren meslek mensuplarının BOBİ FRS algısı. *Verimlilik Dergisi*, (4), 167-184. doi: 10.51551/verimlilik.688274
- Sabuncu, B. (2018). Büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı ve tekdüzen muhasebe sistemi açısından hasılatın ölçüm ve muhasebeleştirilmesinin incelenmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(4), 738-760. doi: 10.31460/mbdd.418536
- Sabuncu, B. (2019a). Financial reporting standard for large and medium-sized enterprises in regard to agricultural activities. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (özel sayı), 431-444. doi: 10.25095/mufad.607191
- Sabuncu, B. (2019b). Büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı açısından maddi duran varlıkların ölçüm ve muhasebeleştirilmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(3), 713-728. doi: 10.17153/oguiibf.499395
- Sabuncu, B. (2019c). Yatırım amaçlı gayrimenkullerin ölçüm ve muhasebe esaslarının büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı ve tekdüzen muhasebe sistemi açısından

- karşılaştırılması. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 12(1), 1-26. doi: 10.29067/muvu.388894
- Sakarya, Ş., Yazgan, K. F., & Yıldırım, H. H. (2018). Büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı (BOBİ FRS)'nin muhasebe meslek mensupları tarafından bilinirliğinin ve farkındalığının tespiti: Balıkesir ili örneği. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 11(10. yıl özel sayısı), 699-724. doi: 10.29067/muvu.341318
- Selvi, Y., & Ercan, M. (2018). BOBİ FRS kapsamında "stoklar". *İstanbul Üniversitesi Muhasebe Enstitüsü Dergisi*, 16(59), 47-57. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/meder/issue/39328/463662>
- Serçemeli, M., & Paça, M. (2019). Büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı ile ilgili akademisyenlerin farkındalıkları hakkında araştırma. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 12(18. UİK Özel Sayısı), 14-36. doi: 10.26466/opus.583677
- Serçemeli, M., & Şardağ Karabulut, M. (2021). BOBİ FRS 2017 ile 2021 sürümü arasındaki farklar üzerine bir değerlendirme. *Mali Çözüm Dergisi*, 31(168), 59-76. <https://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/168malicozum/5.pdf>
- Sürmen, Y., & Bayraktar, Y. (2021). Türkiye'deki muhasebe düzenlemeleri çerçevesinde araştırma ve geliştirme (AR-GE) harcamalarının muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 21(63), 39-60. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mbakis/issue/61125/875727>
- Tuğay, O., & Arısoy, K. (2019). Finansal araçların TMS/TFRS ve BOBİ FRS çerçevesinde muhasebeleştirme esaslarının karşılaştırılması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 563-577. doi: 10.30798/makuiibf.531711
- Tunçez, H. A. (2020). TMS 16 ve BOBİ FRS kapsamında maddi duran varlıkların karşılaştırılması. *İda Academia Muhasebe ve Maliye Dergisi*, 3(2), 92-109. <http://www.idaacademia.org/tr/pub/issue/56389/690221>
- Tüm, K. (2018). Raporlama döneminden sonraki olayların bağımsız denetim standartları (BDS 560) ve büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı (BOBİ FRS) kapsamında incelenmesi. *Journal of Politics, Economy and Management*, 1(1), 49-61. <https://dergipark.org.tr/en/pub/jopem/issue/36356/407741>
- Uzun, E., & Deran, A. (2021). Comparison of valuation measures in terms of Turkey accounting/financial reporting standards (TMS/TFRS), financial reporting standard for large and medium-sized entities (BOBI FRS) and the tax procedure law (VUK): A study onto the asset structure of financial position statement. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 14(2), 785-812. doi: 10.29067/muvu.799203
- Yalçın, S. (2019a). Türkiye finansal raporlama standartları, büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı ve muhasebe sistemi uygulama genel tebliğlerinde stoklar: Muhasebeleştirme,

- değerleme, sunum ve açıklamalar. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (60), 202-222.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/44857/521424>
- Yalçın, S. (2019b). TFRS, BOBİ FRS ve MSUGT’de diğer işletmelere yapılan finansal araç yatırımları: Muhasebeleştirme, değerlendirme, sunum ve açıklamalar. *Alanya Akademik Bakış*, 3(3), 321-341.
doi: 10.29023/alanyaakademik.574167
- Yazarkan, H., & Yılmaz Soğuksu, Z. (2020). KOSGEB tarafından kobilere sağlanan desteklerin muhasebeleştirilmesi: MSUGT, BOBİ FRS ve TMS karşılaştırması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (87), 1-14. doi: 10.25095/mufad.647468
- Yelgen, E., & Uyar, S. (2018). BOBİ FRS açısından maddi duran varlıkların muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 11(10. yıl özel sayısı), 98-109.
doi: 10.29067/muvu.339102
- Yeter, B., & Altunay, M. A. (2021). Vergi usul kanunu, TMS 2 stoklar standardı ve BOBİ FRS 6 stoklar bölümü açısından dönüştürme maliyetleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 1036-1063. doi: 10.30798/makuiibf.863160
- Yıldırım, G. (2019). BOBİ FRS karşılıklar standardı ve uygulaması. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, özel sayı, 421-431. doi: 10.21733/ibad.613746
- Yücel, E. (2018). Türev finansal araçların VUK-TFRS ve BOBİ FRS açısından değerlemesi ve tekdüzen hesap planı çerçevesinde muhasebeleştirilmesi. *Vergi Raporu*, (227), 60-79.
<https://vergiraporu.com.tr/ReadArticle.aspx?Id=731ee5f2-4929-4a4b-8dee-6e407b474aaf>
- Yücel, S., Öncü, M. A., & Akaytay, A. (2018). Türkiye’deki güncel muhasebe mevzuatlarına göre maddi duran varlıkların değerlendirme hükümlerinin karşılaştırması. *Van Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (39), 283-304.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyusbed/issue/43786/537737>

NAKİT AKIŞ PROFİLLERİNİN ÜLKELERE GÖRE DEĞİŞİMİ: G20 ÜLKELERİ ÜZERİNE 2012-2022 YILLARI ARASINI KAPSAYAN BİR ARAŞTIRMA*

Dr. Öğr. Üyesi Onur ÖZEVİN**

Dr. Öğr. Üyesi Serkan YÜCEL***

Araştırma Makalesi/Research Article

Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi
Haziran 2023, 25(2), 330-360

ÖZ

Bu çalışmanın amacı G20 ülkeleri arasından seçilen 8 ülkenin borsalarında faaliyet gösteren şirketlerin nakit akış profillerinin ülkelere, sektörler ve yıllara göre karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve böylelikle yaygın işletme tiplerinin tespit edilmesidir. Bu amaçla 5091 şirketin 2012-2022 yıllarındaki nakit akış tablolarında 50.910 gözlem incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda incelenen ülkelerde genel olarak yıllar itibarıyla en sık görülen profilin Model 6 (Giriş/Genç İşletme) ve en az görülen profilin Model 1 (Durgun İşletme) olduğu tespit edilmiştir. Bu genel görünümünden büyük oranda sapma gösteren ülkelerin ise İngiltere ve Türkiye olduğu belirlenmiştir. Türkiye ve İngiltere’de en sık görülen profilin Model 2 (Başarılı İşletme) olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nakit Akış Tabloları, Nakit Akış Profilleri, G20 Ülkeleri

JEL Sınıflandırması: M40, M41

* Makale Geliş Tarihi (Date of Submission): 29.11.2022; Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 30.03.2023

** Bolu Abant İzzet Baysal Üni, Gerece MYO, İşletme Yönetimi, onurozevin@ibu.edu.tr, orcid.org/0000-0002-1347-5027

*** Düzce Üniversitesi, Akçakoca MYO, Muhasebe ve Vergi, serkanyucel@duzce.edu.tr, orcid.org/0000-0002-8744-5779

Atıf (Citation): Özevin, O. ve Yücel, S. (2023). Nakit Akış Profillerinin Ülkelere Göre Değişimi: G20 Ülkeleri Üzerine 2012-2022 Yılları Arasını Kapsayan Bir Araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 25(2), 330-360. <https://doi.org/10.31460/mbdd.1211647>

DIFFERENCES OF CASH FLOW PROFILES BY COUNTRY: A RESEARCH ON G20 COUNTRIES COVERING THE YEARS 2012-2022

ABSTRACT

The aim of this study is to compare the cash flow profiles of companies in 8 selected G20 countries, based on countries, sectors, and years, in order to identify prevalent business types. For this purpose, 50,910 observations of cash flow statements of 5,091 companies are examined for the years 2012-2022. The findings reveal that the most common profile across the countries is Model 6, Start-up/Young Businesses, while the least observed profile is Model 1, Stagnant Businesses. The countries deviating from this general pattern are the United Kingdom and Turkey for which Model 2, Successful Businesses is the most prevalent profile.

Keywords: Cash Flow Statements, Cash Flow Profiles, G20 Countries

JEL Classification: M40, M41

EXTENDED SUMMARY

PURPOSE AND MOTIVATION

This study examines the cash flow profiles of companies in different countries and sectors to assess financial health and identify common business types. Cash flow is crucial for a company's survival and growth. Previous studies show "growing" and "successful business" types as the most common profile. This study determines the global distribution of business types and contributes to literature by applying the approach worldwide. Cash flow profiles are used to determine the regional business types, and this study aims to identify similarities and differences between them. Cash flow data provides valuable information for financial management and helps assess a company's ability to generate cash from operations.

METHODOLOGY

The literature contains models that classify companies based on their cash flows to determine their financial health. Various methods have been developed to analyze cash flows based on the activities they generate. The most well-known are, Gup et al. (1993), Cash Flow Profiles by Bruwer and Hamman (2005), and Cash Flow Life Cycle Stages by Dickinson (2011). These methods are based on the categorization of companies according to where their cash flows come from and where they are used. Companies are grouped in 8 categories according to their cash flow profiles. Based on the methods in these three studies, this study aims to determine the types of businesses on a global scale and to determine the differing countries and sectors.

The scope of this study consists of a total of 5,091 companies from 10 different sectors operating in the stock exchanges of eight G20 countries (Turkey, England, Germany, Brazil, Australia, South Korea, Saudi Arabia and South Africa). The purpose of choosing countries from different geographies is to determine the general cash flow characteristics and company types around the world. The data are obtained from the Eikon database and covers the 10-year period between 2012-2021. As the method used in the study, the “Cash Flow Operations Method” developed by Gup et al. (1993) is chosen. In this method, cash flow statements of companies are coded as positive or negative cash flows from the three activities (operating-investing-financing). In line with this coding, the sign (positive-negative) combination of the cash flows from all three activities is matched with the appropriate model (e.g.: +,-,- = model 2 / Successful Business/Maturity Period). As a result, the prevalence of the eight business types is determined on the basis of country, sector, and year. This method, with its different variations, has been accepted and applied in the literature (Gup et al., 1993; Bruwer & Hamman, 2005; Dickinson, 2011; Aktaş et al., 2012; Beyazgül & Karadeniz, 2019; Cavlak & Yılmaz, 2020; Dozen & Baskan. , 2019; Güleç & Arda, 2019).

RESULTS AND DISCUSSION

Research results show that in six out of eight countries analyzed, 75% of companies exhibit the characteristics of Model 6, which is a fast-growing-young business. Conversely, Model 1, which generates cash inflows from all three activities, is the least observed cash flow model and is believed to have a high cash outflow potential in the future. Model 2, a successful business, is the second most common profile observed in 75% of the countries, generating positive cash flow from operating activities and negative cash flow from investment and financing activities. Companies in this group are considered to be in their maturity stages and are expected to be a common profile in the future, indicating successful financial management.

Most common profiles in the study are Model 6, Model 2, Model 4, and Model 3, with Model 1 being the least common cash flow profile. These findings obtained in, Gup et al. (1993) and Bruwer and Hamman (2005), Aktaş et al. (2012), Beyazgül and Karadeniz (2019), Kablan and Güvemli (2019), Karadeniz (2018). The cash flow profile distributions of Turkey and England differ from the other 6 countries, with Model 2 being their most common profile, indicating mature companies rather than young enterprises. The prevalence of Model 6 cash flow profile varies between 36-41%, increasing towards 2018 and decreasing by 5 points to the lowest level of 36% in 2019, possibly due to the 2018 financial crisis.

In terms of sectors, it is observed that the most common profile in all sectors is Model 6. Turkish and UK companies differ from the general pattern and Model 2 cash flow profiles are observed most

frequently. This result shows that young and mature enterprises are most concentrated enterprises in the sectors, as in the general average.

CONCLUSION AND IMPLICATIONS

The study reveals the cash flow characteristics of companies in the eight countries studied. Model 6 and Model 2 are the most common profiles, indicating successful and fast-growing business types. Model 1 is the least common. Positive cash flow from all three sources is rare and temporary. Cash flow profile distributions in Turkey and England differ, with the most common profile being Model 2. This suggests that companies in these countries are more mature. Considering the years, it is observed that the prevalence of Model 6, which is the most common model, varies between 36% and 41%. Throughout the sample period, there is an increase in the prevalence of Model 6 profiles that reached the level of 41% in 2018. In 2019, the prevalence of Model 6 decreased by 5 points to its lowest level of 36%. This result can be interpreted to be the effect of the 2018 financial crisis. Sectoral analysis again show that the most common cash flow profile is Model 6 and Model 2. When viewed from both dimensions, the countries that often differ are Turkey and England. The detailed reasons for this differentiation can be analyzed in a separate study.

1. GİRİŞ

Nakit, bir işletmenin can damarı olarak kabul edilmektedir (Bruwer & Hamman, 2008). Nakit akışında problem yaşayan ya da nakit akış yönetimi verimsiz olan şirketler birçok olumsuzlukla karşı karşıya kalabilmektedirler (Tüfekçi & Karaca, 2019). Bu nedenle nakit akışlarının oluşumuna dair bilgilerin raporlanması ve bu bilgilerin değerlendirilmesi, şirket faaliyetlerinin başarıya ulaşması için çok önemlidir. Ayrıca işletmenin nakit akışları hakkındaki bilgiler, finansal tablo kullanıcılarının işletmenin nakit ve nakit benzerlerini üretme kabiliyetini ve bu nakit akışlarını kullanma ihtiyaçlarını değerlendirmesi için bir esas teşkil etmesi açısından da oldukça önemlidir (TMS 7, Amaç).

Bir şirketin faaliyetlerinden nakit üretme yeteneği, sürekliliğini sağlayabilmesi ve büyümesi için kritik bir belirleyicidir. Bu durum, nakit akış tablosunu işletmenin finansal durumunu değerlendirmek için önemli bir bilgi seti haline getirmektedir. (Bruwer & Hamman 2008). Nakit akış tablosu bir işletmenin belli bir dönemdeki nakit durumuna dair bilgiler sunarak geleceğe yönelik pozisyonu ile ilgili karar alınmasına yardımcı olacak temel tablolardan biridir. Nakit akış tablosu işletmenin belirli bir dönemde, nereden nakit girişi sağlandığını ve bu nakit değerleri nereye harcadığını göstermektedir. Ayrıca şirketlerin nakit hareketleri ile ilgili olup bilanço (finansal durum tablosu) ve gelir tablosundan (kar zarar tablosu) elde edilmesi mümkün olmayan çok sayıda bilginin edinilmesini mümkün

kılmaktadır. Bu nedenle nakit akış tabloları etkili bir finansal yapıya sahip olan şirketlerin hedeflerine ulaşmasında ve sürekliliğinin sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır (Koçyiğit & Tanç, 2021).

Nakit akış tablolarına ilişkin yayınlanan TMS (IAS) 7 standardında işletmelerin sağladığı nakit akışlarının esas faaliyetlerinden, yatırım faaliyetlerinden ve finansman faaliyetlerinden kaynaklandığı belirtilmektedir. Literatürde bu çerçevede işletmelerin farklı nakit akış tiplerine sahip olduğuna ilişkin bazı çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalardan en çok referans alınanları Gup (1993), Bruwer ve Hamman (2005) ile Dickinson (2011) tarafından yapılan çalışmalardır. Bu çalışmalarda oluşturulan nakit akış profillerinin birçok çalışmada farklı ülke ve sektörlerde test edildiği görülmektedir.

Literatürdeki çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada G20 ülkeleri içinden seçilen 8 ülkenin borsalarında faaliyet gösteren şirketlerin nakit akış profillerinin belirlenmesi ve bu yolla işletme tiplerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın “Kavramsal Çerçeve” başlıklı bölümünde Nakit Akış Tablosunun öğeleri ve literatürde sıklıkla kullanılan alternatif nakit akış profil modellerine değinilmiştir. Devamında literatürdeki benzer çalışmalar ele alınmış ve son olarak araştırma kapsamındaki şirketlerin nakit akış profillerinin analizleri yapılmıştır. Sonuç olarak 10 yıllık zaman serisi içerisinde araştırmaya konu ülke borsalarında işlem gören şirketlerin nakit akış profillerinin hangi modellerde yoğunlaştığı, ülkeler, yıllar ve sektörler göre farklılaşmaları tespit edilmiştir. Bu sonuçlar ülkeler ve sektörler arasında nakit oluşturma ve kullanma modellerinin gösterilmesi açısından önemli bilgiler sunmaktadır.

2. NAKİT AKIŞLARININ SAĞLANDIĞI FAALİYETLER YÖNTEMİ

TMS 7 “Nakit Akış Tablosu” standardında nakit akış tablolarının önemine ilişkin aşağıdaki ifadeler yer almaktadır: *“Nakit akış tablosu diğer finansal tablolar ile birlikte analiz edildiğinde, işletmenin net aktiflerindeki değişimi, mali yükümlülüklerini yerine getirme gücünü, likidite kapasitesini ve nakit akışlarının tutarı ve zamanlaması ile ilgili önemli bilgiler sağlar. Bu bilgilerle bir işletme, başka bir işletme ile karşılaştırılabilir ya da işletmenin gelecekte nakit akışları gerçekçi bir şekilde tahmin edilebilir. Zira tarihi nakit akış bilgisi gelecekteki nakit akışlarının tutarları ve zamanlamasını tahmin etmede, değerlendirmelerde, karlılık ve nakit akışları arasındaki ilişkilerin analizinde önemli bir ölçüt olarak kullanılabilir.”* (TMS 7: 4-5).

TMS 7’ye göre nakit akış tablosunda; dönem başı ve dönem sonu nakit mevcudu, nakit benzerleri ile kur farkları hariç aşağıdaki üç temel kalem bulunmaktadır:

- a) Esas (İşletme) faaliyetlere ilişkin nakit akışları
- b) Yatırım faaliyetlerine ilişkin nakit akışları

c) Finansman faaliyetlerine ilişkin nakit akışları

Bu üç temel kalemin, negatif veya pozitif olması şirketin nakit akış yapısı hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Bu önemli bilgilere ulaşabilmek için şirketin nakit akışlarının kaynakları ve nakit çıkışlarına dair mali olayların, çeşitli yöntemlerle ele alınması gerekmektedir. Bu yöntemlerin en önemlilerinden birisi “Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler” yöntemidir (Aktaş ve diğerleri, 2012).

Şirketlerin nakit akışları incelenirken, bunların hangi faaliyetlerden sağlandığı ve nerelerde kullanıldığının analizi önemlidir. Nakit akışlarının sağlandığı faaliyetlere göre analiz edilmesi için literatürde farklı modeller geliştirilmiştir. Bunlardan en bilinenleri; Gup ve diğerleri (1993)’nin “Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Yöntemi”, Bruwer ve Hamman (2005)’in “Nakit Akış Profilleri” ve Dickinson (2011)’un “Nakit Akış Yaşam Döngüsü” olarak bilinmektedir. Bu yöntemler temelde nakit akışlarının ne tür kaynaklardan sağlandığı ve nerelere kullanıldığının detaylı şekilde belirlenmesine göre şirketlerin kategorize edilmesine dayanmaktadır.

Gup ve diğerleri (1993) yaptıkları sınıflandırmada şirketlerin nakit akışlarının durumunu nakit akış tablolarında yer alan faaliyetlere göre (pozitif - negatif) incelemişler ve nakit akış özelliklerini dikkate alarak belirli profiller oluşturmuşlardır. Oluşturulan modelde bir nakit akış tablosunda nakitlerin izlediği 8 temel profil vardır. Bu profillerin her biri model olarak değerlendirilebilir. Bu yöntemden ulaşılan bilgilerin anlamlı olabilmesi, dönemler arasındaki değişime, kalemlerin büyüklüğüne ve oluşum şekillerine bağlıdır. Bu yöntemde, faaliyetlerin bazılarının pozitif bazılarının ise negatif nakit akışı sağladığı dikkate alınarak (nakit akışlarının büyüklüklerini göz ardı edilerek) Tablo 1’deki şekilde 8 profil (model) oluşturulmuştur (Gup ve diğerleri, 1993).

Tablo 1. Nakit Akış Profilleri

Nakit Akış Profili		Nakit Akışları		
		İşletme Faaliyetleri	Yatırım Faaliyetleri	Finansman Faaliyetleri
Model 1	Nadir Durum	+	+	+
Model 2	Başarılı İşletme	+	-	-
Model 3	Gerileyen ve Yeniden Yapılanan İşletme	+	+	-
Model 4	Büyüyen İşletme	+	-	+
Model 5	Küçülen İşletme	-	+	+
Model 6	Hızlı Büyüyen-Genç İşletme	-	-	+
Model 7	Likidasyona Giden İşletme	-	+	-
Model 8	Nadir Durum	-	-	-

Benzer bir metodoloji ile Bruwer ve Hamman (2005) işletmeleri nakit akışlarının sağlandığı kaynağa göre 8 kategoriye ayırmışlardır. Pozitif-negatif nakit giriş kombinasyonuna uyan işletmeler, işletme

yaşam döngüsü kategorilerinde sınıflandırılır. Bruwer ve Hamman (2005) nakit akışlarının kaynağına göre işletmeleri Tablo 2’deki gibi kategorize etmişlerdir.

Tablo 2. Bruwer ve Hamman (2005) Nakit Akış Profilleri

Durum	İşletme Faaliyetleri	Yatırım Faaliyetleri	Finansman Faaliyetleri
Genç İşletme	-	-	+
Büyüyen İşletme	+	-	+
Başarılı İşletme	+	-	-
Çözülen İşletme	-	-	-
Hazine Sandığı	+	+	+
Yeniden Yapılanan İşletme	+	+	-
Düşüşteki İşletme	-	+	+
Tasfiye Durumundaki İşletme	-	+	-

Bir diğer nakit akış profil gruplandırması Dickinson (2011) tarafından yapılmıştır. Tablo 3’te görüldüğü gibi şirketler faaliyetlerden sağladıkları nakit akışlarına göre aşağıdaki şekilde kategorize edilmiştir.

Tablo 3. Dickinson (2011)’e Göre Nakit Akış Profilleri

Durum	İşletme Faaliyetleri	Yatırım Faaliyetleri	Finansman Faaliyetleri
Giriş	-	-	+
Büyüme	+	-	+
Olgunluk	+	-	-
Durgunluk	-	-	-
Durgunluk	+	+	+
Durgunluk	+	+	-
Düşüş	-	+	+
Düşüş	-	+	-

Tablolar incelendiğinde Gup ve diğerleri (1993), Bruwer ve Hamman (2005) ve Dickinson (2011) tarafından geliştirilen nakit akış profillerinin birbirine oldukça benzer kategori ve tanımlara sahip oldukları görülmektedir. Bu üç sınıflandırma dikkate alındığında ayrı profillere uyan şirketlerin özellikleri şu şekilde açıklanabilir (Orhan & Başar, 2015 ; Aktaş ve diğerleri, 2012; Gup ve diğerleri, 1993; Dickinson, 2011; Bruwer & Hamman, 2005):

MODEL 1 (Nadir Durum/ Durgunluk/ Hazine Sandığı): Bu profilde işletme üç faaliyetten de nakit girişi sağlamaktadır (+, +, +). Borçlanmasını ve/veya sermayesini arttırmasının yanında amortisman tabi varlıkları ve uzun vadeli yatırımlarını da elden çıkarmaktadır. Bu şekildeki hareketler faaliyetleri

devam eden şirketler için normal olmadığından bu durumun geçici olacağı kabul edilmektedir. Bu nedenle bu profil en az rastlanan profillerin başında gelmektedir. Çünkü şirketin yakın zamanda stok alımı yapacağı, uzun vadeli borçlarını ödeyeceği ve faaliyetlerini genişletmek için yatırımlar yapacağı düşünülmektedir. Bu profile sahip şirketler için hesaplanan çeşitli oranlar; varlık toplamalarının düşük olduğunu, ortalama olarak karlı olmadıklarını ve negatif büyüme oranlarına sahip olduklarını göstermektedir.

MODEL 2 (Olgunluk / Başarılı İşletme): Bu tür nakit akış profili olan şirketlerin günlük faaliyetlerini fonlayabilmeleri için yeterli düzeyde işletme faaliyetlerinden nakit girişi sağlayabildikleri ve borçlarını geri ödeyebilecek sağlıklı bir finansal yapıya sahip oldukları görülmektedir. Böyle şirketlerin başarılı şirketler oldukları ve şirket yaşam döngüsünde “olgunluk” döneminde oldukları söylenebilir. Bu profile sahip şirketlerin başarılı finansal yönetime sahip olduğu ve borç, temettü vb. ödemelerini yerine getirmede problem yaşamadıkları söylenebilir. Bu tür şirketler için hesaplanan oranlar; varlık toplamalarının çok büyük tutarlarda olduğunu, karlı işletmeler olup makul düzeyde büyüme oranlarına sahip olduklarını göstermektedir. Bu nakit akış profili yaygın olarak görülmektedir.

MODEL 3 (Durgunluk / Yeniden yapılanan işletme): Bu tür nakit akış profili olan şirketlerin işletme faaliyetleri ile yatırım faaliyetlerinden sağladıkları nakit akışları pozitif iken finansman faaliyetlerinden kaynaklı nakit akışları ise negatif düzeydedir. Bu tür şirketlerin genellikle işletme faaliyetlerinden nakit akışı sağladıkları ancak yatırımlarını veya duran varlıklarını da satışa çıkardıkları görülmektedir. Bunun nedeninin bu şirketlerin elde ettikleri nakdi, borçlarını ödemek veya hisselerini geri almak amacıyla kullanmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Bununla birlikte bu şirketler duran varlıklarını yenilemek amacıyla elden çıkarabilir. Bu şirketler ortalama bir büyüme oranına sahiptirler. Bu model de nadir görülen modellerdendir.

MODEL 4 (Büyüme / Büyüyen işletme): Bu tür nakit akış profili olan şirketlerin işletme faaliyetlerinden sağladığı nakit akışlarının, yatırımlarını karşılamaya yetmediği söylenebilir. Bu nedenle şirketin hisse senedi ihraç ederek veya yeni bir borçlanmaya giderek fon girişi sağladığı düşünülebilir. Bu tür şirketler duran varlıklara yatırım yaparak gelirlerini artırmak zorundadırlar. Yapılan bu yatırımların öz sermaye veya borçlanma ile desteklendiği varsayılırsa, borç verenlerin ve yatırımcıların şirketin geleceğine dair olumlu bir kaniya sahip olacağı düşünülebilir.

MODEL 5 (Düşüş / Küçülen işletme): Bu tür nakit akış profili olan şirketlerin işletme faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları negatiftir. Yatırımcıların bu durumun geçici olmadığına karar vermeleri durumunda, şirkete olan ilgilerinin azalacağı düşünülmektedir. Bu şirketlerde duran varlıklardaki azalma, büyüme fırsatının da azaldığını gösterebilir.

MODEL 6 (Giriş / Genç işletme): Bu tür nakit akış profili olan şirketlerin işletme faaliyetlerinden ve yatırımlardan nakit akışları negatiftir. Ancak bu durumun öz sermaye ya da borçlanma ile telafi

edilebilecek bir durum olduğu söylenebilir. Böyle bir durum şirketin büyüdüğünü ve negatif nakit akışlarının geçici bir durum olduğunu göstermektedir. Şirketin satışlarında meydana gelen hızlı artışı sürdürebilmek için, işletme sermayesi unsurlarına (alacaklar ve stoklar gibi kalemler) yöneldiği ya da kısa vadeli borçlarını ödemediği düşünülebilir.

MODEL 7 (Düşüş / Tasfiye durumundaki İşletme): Bu tür nakit akış profili olan şirketlerin işletme faaliyetleri ve finansman faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışları negatiftir. Bu durum şirketin gelir tablosundaki gelir arttırıcı unsurlarının başarısız olduğunu gösterebilir. Bunun yanında borçlar ve kar payları ödenmekte, duran varlıklar satılarak negatif nakit akışlarının etkileri giderilmeye çalışılmaktadır. Bunlar şirketin likidasyona gittiğini gösteriyor olabilir.

MODEL 8 (Durgunluk / Çözülen İşletme): Bu tür nakit akış profili olan şirketlerin bütün faaliyetlerinden nakit çıkışı gerçekleşmektedir. Bu durum şirketin büyük bir negatif nakit akışını ödeme yaparak düzelttiği durumun sonrasının profilini gösterdiği söylenebilir. Bu model de nadir görülen modellerdendir. Bu modelde şirket hem yeni uzun vadeli varlık almakta hem de borçlarını ödemektedir. Bunlarla birlikte işletme faaliyetleri de nakit çıkışına sebep olmaktadır.

3. LİTERATÜR TARAMASI

İşletmelerin nakit akış profillerinin belirlenmesine ve işletmelere göre farklılaşmasının tespitine yönelik farklı ülkelerde ve farklı sektörlerde yapılan çalışmaların bazıları aşağıdaki şekildedir:

Gup ve diğerleri (1993) tarafından yapılan çalışmada 1745 şirketin nakit akış profilleri incelenmiştir. Çalışma sonucunda en sık rastlanan modelin, başarılı işletme profili (*model 2*) olduğu tespit edilmiştir. En sık görülen diğer modelin ise büyüyen işletme profili (*model 4*) olduğu belirlenmiştir.

Bruwer ve Hamman (2005) çalışmalarında Güney Afrika sanayi işletmelerinin nakit akış profillerini 1993,1996 ve 2002 senelerinin çeyreklik dönemleri itibariyle analiz etmişlerdir. Çalışma sonucunda, işletme yaşam döngüsü teorisine göre olgun işletmelerde başarılı işletme profiline (*model 2*) daha çok rastlandığını tespit etmişlerdir.

Dickinson (2011) NYSE, AMEX ve NASDAQ borsalarında işlem gören firmaların 1989- 2005 yılları nakit akış profillerini “İşletme Yaşam Döngüsü” modeline göre analiz etmiştir. 48.369 gözlem üzerinden yapılan analiz sonucunda olgun firmaların en yüksek gözlem sıklığına sahip olduğu, en düşük gözlem sıklığının ise düşüş aşamasındaki firmalar için gerçekleştiğini tespit etmiştir. Çalışmanın devamında nakit akış profillerinin finansal göstergelerle ilişkisi analiz edilmiştir.

Aktaş ve diğerleri (2012) İMKB’de işlem gören 176 şirketin 2007-2010 yıllarını kapsayan nakit akış tablolarını “Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Yöntemine” göre inceledikleri çalışmalarında yıl,

sektör ve şirketlerin aktif büyüklüğüne göre değerlendirme yapmışlardır. Çalışmalarının sonucunda, incelenen şirketlerin nakit akışlarını göz önünde bulundurarak; yıl, sektör ve aktif büyüklükleri temelinde, en çok görülen modelin başarılı işletme (*Model 2*) olduğunu tespit etmişlerdir. Model 2’den sonra en sık görülen modellerin ise büyüyen işletme (*Model 4*) ile hızlı büyüyen / genç işletme (*Model 6*) olduğunu belirlemişlerdir.

Beyazgül ve Karadeniz (2019) çalışmalarında Türkiye (Spor Toto) Süper Ligi ve Avrupa’daki 10 ülkenin liginde bulunan 29 futbol takımının 2013-2018 seneleri arasındaki nakit akış tablolarını “Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Yöntemi”ne göre analiz etmişlerdir. Çalışmalarının sonucunda futbol takımlarının en çok sahip olduğu nakit akış profillerinin sırasıyla; başarılı işletme (*Model 2*), genç işletme (*Model 6*) ve büyüyen işletme (*Model 4*) olduğunu tespit etmişlerdir.

Cavlak ve Yılmaz (2020) çalışmalarında şirketlerin nakit akış profilleri ile işletme yaşam döngüsü ve finansal sıkıntıyı birlikte ele almışlardır. Çalışmada BİST Sürdürülebilirlik Endeksindeki 46 şirketin 2016, 2017 ve 2018 senelerine ait nakit akış yapısı / işletme yaşam döngüsü aşamalarını belirlemek için Gup ve diğerleri (1993) ile Bruwer ve Hamman (2005), finansal sıkıntının tespiti için ise Altman Z-Skoru (1968) modelini kullanmışlardır. Çalışma sonucunda; ilgili şirketlerin ağırlıklı olarak başarılı işletme (*Model 2*) yapısında olduğu, tahmin edildiği şekilde finansal açıdan sıkıntılı olmayan şirketler olduklarını tespit etmişlerdir. Araştırmada incelenen şirketlerde *Model 1* ve *Model 7*’ye hiç rastlanmamıştır.

Dozen ve Baskan (2019) çalışmalarında BİST 100 endeksindeki 50 işletmenin 2009-2018 dönemlerindeki TMS 7’ye göre düzenlenmiş nakit akış tablolarını, “işletme faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları” modeli ve nakit akış oranları ile analiz etmişler ve bu şirketlerin nakit akışlarında artış sağlayan faktörleri tespit etmeye çalışmışlardır. Araştırma bulguları BİST 100’deki şirketlerin nakit akış profillerinin *Model 2*’ ve *Model 4*’te yoğunlaştığını, en az görülen profillerin ise *Model 1* ve *Model 8* olduğunu göstermektedir.

Güleç ve Arda (2019) çalışmalarında Borsa İstanbul (BİST)’daki 4 farklı sektörde (mali sektör hariç) 2008 – 2017 yılları arasında işlem gören 206 şirketin nakit akış profillerini incelemişlerdir. Çalışma sonucunda incelenen şirketlerin %40’ının olgunluk evresinde (*Model 3*), %23’ünün ise büyüme evresinde (*Model 2*) olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca çalışmada temel finansal oranların nakit akış profillerine göre değişimi incelenmiştir. Araştırma sonucunda likidite oranlarının ve finansal yapı oranlarının nakit akış profillerine göre önemli düzeyde değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca karlılık oranları açısından en karlı firmalarının olgunluk dönemindeki firmalar olduğu belirlenmiştir.

Kablan ve Güvemli (2019) çalışmalarında BİST’te işlem gören turizm şirketlerinin 2012-2016 yılları arasında çeyrek dönemlere ait nakit akış profillerini incelenmişlerdir. Çalışma sonucunda BİST’teki turizm işletmelerinin olgunluk ve büyüme dönemlerinde olduklarını belirlemişlerdir. Ayrıca şirketlerin

nakit akış profillerinin, Başarılı işletme (*Model 2*), Büyüyen işletme (*Model 4*) ve Hızlı büyüyen genç işletme (*Model 6*) olarak yoğunlaştığını tespit etmişlerdir.

Karadeniz (2017) çalışmasında Amerika (25), Avrupa (51) ve Asya-Pasifik (131) olmak üzere toplam 207 konaklama işletmesinin 2013-2015 yıllarına ilişkin nakit akış tablolarını “Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler” yöntemine göre incelemiştir. Çalışma sonucunda incelenen örneklemin yıl ve kıta temelinde başarılı işletme (*Model 2*), büyüyen işletme (*Model 4*) ve gerileyen ya da yeniden yapılanan işletme (*Model 3*) profillerinde yoğunlaştığı belirlenmiştir.

Kısakürek ve Tüfekçi (2022) çalışmalarında finansal kriz döneminde şirketlerin finansal performanslarının nakit akış profillerine göre değişimlerini incelemiştir. Çalışmada 2000-2001 krizlerinin etkilerini belirlemek amacıyla BİST’te “Metal Eşya Makine Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları” ve “Tekstil, Giyim Eşyası ve Deri” sektörlerinde işlem gören 22 işletmenin 1998-2002 yıllarına ait veriler kullanılmıştır. Çalışma sonucunda incelenen iki sektörde de en başarılı şirketlerin çoğunlukla büyüyen işletme (*Model 4*) profiline uyumlu nakit akışlarına sahip olduklarını tespit etmişlerdir.

Orhan ve Başar (2015) çalışmalarında BİST 100 endeksi kapsamında yer alan şirketlerin, nakit akış profilleri ile bazı finansal oranları arasındaki ilişkiyi tespit etmişlerdir. Çalışmada bazı şirketler kapsam dışı bırakılarak 55 şirketin 2008-2013 yılları arasındaki finansal tabloları incelemeye alınmıştır. Çalışmanın sonucunda şirketlerin en fazla başarılı işletme (*Model 2*) profiline sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada şirketlerin finansal oranlarının, nakit akış profillerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı belirlenmiştir.

Tüfekçi ve Karaca (2019) çalışmalarında Fortune 500 listesinde yer alan şirketlerden en yüksek net satış hâsılatına sahip 100 şirketin 2010-2016 yıllarını kapsayan finansal tablolarını “nakit akışlarının sağlandığı faaliyetler yöntemi” ve “oran analizi” yöntemi ile analiz etmişlerdir. Çalışmanın sonucunda incelenen şirketlerde en sık görülen modelin; başarılı işletme (*Model 2*) ve büyüyen işletme (*Model 4*) olduğu tespit edilmiştir. Model 1, Model 5, Model 7 ve Model 8’e ise az rastlandığı tespit edilmiştir.

Koçyiğit ve Tanç (2021) çalışmalarında BİST 100 kapsamındaki şirketlerin (finans sektörü hariç) 2015-2019 yıllarına ait nakit akış tablolarını “Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Modeli” yöntemi ile analiz ederek, BIST 30 ve BIST 50 ile karşılaştırmışlardır. Çalışmanın sonucunda; her bir endeksteki şirketlerin çoğunluğunun başarılı işletme (*model 2*) profiline sahip oldukları bulgusuna ulaşmışlardır. Ayrıca BIST 30’daki şirketlerin içinde BIST 50 ve BIST 100’de yer alan şirketlere göre daha çok *model 2* profilinin görüldüğünü tespit etmişlerdir.

Koçyiğit ve diğerleri (2021) çalışmalarında BİST’de işlem gören şirketlerden özel bir sağlık grubunun 2017-2019 yıllarına ait “TMS-7 Nakit Akış Tablosu” Standardına göre düzenlenmiş nakit akış

tablolarını analiz etmişlerdir. Çalışma sonucunda incelenen sağlık grubunun, Gup ve diğerleri (1993) tarafından geliştirilen “nakit akışlarının sağlandığı faaliyetler modeli”ne göre 2017 ve 2018 yılları arasında hızlı büyüyen genç işletme (*Model 6*), 2019 yılında büyüyen genç işletme (*Model 4*) profili sergilediği; uygulanan nakit akış oranlarının da modeller tarafından desteklenen sonuçları verdiğini tespit etmişlerdir.

Karadeniz ve diğerleri (2018) çalışmalarında halka açık restoran şirketlerinin nakit akış performanslarını “Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Yöntemine” göre uluslararası karşılaştırmalı olarak incelemeyi ve şirketlerin profillerini firma yaşam döngüsü açısından değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Bu amaçla dünyadaki ülkeler arasından seçilen 32 ülkenin borsasında işlem gören 244 restoran işletmesinin 2011-2016 yıllarına ait nakit akışlarını “Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Yöntemi”ne göre incelemişlerdir. Çalışma sonucunda en sık görülen modelin başarılı işletme (*model 2*) olduğu tespit edilmiştir.

Kısakürek ve diğerleri (2019) BİST’te “Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri” sektöründe işlem gören şirketlerin 2008-2012 yıllarına ait beş yıllık nakit akış tablolarını kullandıkları çalışmalarında ilgili tarihlerde bu sektörde verilerine ulaşabildikleri 16 şirketi hem 8 modele göre sıralamışlar hem de nakit akış tutarlarına göre derecelendirmişlerdir. Çalışma sonucunda incelenen yıllarda en çok 2008 yılında %38 ile (*model 6*), 2009 yılında %44 ile (*model 2*), 2010 yılında %31 ile (*model 2*), 2011 yılında %44 ile (*model 6*) ve 2012 yılında % 31 ile (*model 2*) profiline rastlandığını tespit etmişlerdir.

Namvar ve diğerleri (2013) çalışmalarında Tahran Borsasında 2005-2011 döneminde işlem gören firmalardan 80 civarı seçilmiş firmada nakit akışı modellerinin finansal sıkıntıyı tahmin etmedeki etkilerini incelemişlerdir. Çalışma sonucunda nakit akış modellerinin İran'daki şirketlerde finansal sıkıntı tahmininde kullanılabileceğini tespit edilmiştir.

Sayari ve Mugan (2013) çalışmalarında İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'ndan (İMKB) seçilen 124 şirket için nakit akış bileşenlerinin finansal sıkıntı puanı üzerindeki etkisini ve nakit akış bileşenlerinin şirketlerin iflas riski ve finansal sağlığı üzerinde açıklayıcı bir etkisinin olup olmadığını incelemiştir.

Aderin ve Amere (2022), Nijerya Menkul Kıymetler Borsasında 2011 ile 2017 yılları arasında işlem gören finansal olmayan firmalardan oluşan toplam 490 firma-yılı gözlemi inceledikleri çalışmalarında nakit akış profillerinin finansal sıkıntıyı doğru bir şekilde tahmin etme yeteneğini araştırmışlardır. Çalışma sonucunda, nakit akış modellerinin hem cari dönemde hem de hemen önceki dönemde finansal sıkıntı durumunu tahmin yeteneğine sahip olduğunu tespit etmişlerdir.

Kepece (2017) çalışmasında Gup ve diğerleri'nin 1993 yılında geliştirdiği nakit modellerinin bir şirketi finansal açıdan karakterize etmek için kullanılıp kullanılmayacağını analiz etmeyi amaçlamıştır.

Bu amaçla 2011-2015 döneminde her yıl BİST100'de işlem gören imalat şirketlerinin Nakit Akış Tablosu verileri incelenmiştir. Çalışma sonucunda modeller ile bazı finansal oranların birbiriyle ilişkili olduğu ancak aralarındaki ilişkinin çok düşük olduğu, yani modellerin tek başlarına finansal açıdan bir firmayı karakterize etmek için yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

4. ÇALIŞMANIN METODOLOJİSİ

4.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada G20 ülkeleri arasından seçilen 8 ülkenin borsalarında faaliyet gösteren firmaların nakit akış profillerinin belirlenerek ülke, yıl ve sektör bazındaki farklılaşmaların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada “Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Yöntemine” göre belirlenen 8 nakit akış modelinden ülkeler-yıllar ve sektörler bazında en sık rastlanan ve en az rastlanan modeller tespit edilmiş ve farklılaşmalar belirlenmiştir.

Çalışmanın, ülkeler ve sektörler bazında nakit akış karakteristiğinin tespit edilmesi ve bu konudaki uluslararası farklılıkların saptanması ile literatüre önemli katkılar sunması beklenmektedir. Çalışmanın bulguları ülke ve sektörlerin nakit oluşturma ve kullanma modellerini karşılaştırmalı olarak sunarak muhasebe bilgi kullanıcıları için önemli bilgiler vermektedir.

4.2. Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Çalışma G20 içinde farklı coğrafi bölgelerden seçilen 8 ülkenin (Türkiye, İngiltere, Almanya, Brezilya, Avustralya, Güney Kore, Suudi Arabistan ve Güney Afrika) borsalarında işlem gören şirketleri kapsamaktadır. Örneklem olarak farklı coğrafyalardan ülkelerin seçilmesindeki amaç dünya üzerindeki genel nakit akış karakteristiğinin ve şirket tiplerinin belirlenmesidir.

Çalışmanın verileri *Eikon* veri tabanından elde edilmiş olup, 2012-2021 yılları arası 10 yıllık dönemi kapsamaktadır. Bu kapsamda tam verilerine ulaşılabilen toplam 5.091 şirketin nakit akış profillerini 50.910 gözlem üzerinden analiz ederek literatürdeki en geniş kapsamlı çalışmalardan biri olma özelliğini taşımaktadır.

Çalışma kapsamında incelenen şirketler *TRBC* (The Refinitiv Business Classifications) sektör sınıflandırması dikkate alınarak 10 farklı sektörde gruplandırılmıştır. Veri setinde yer alan şirketlerin sektörlere ve ülkelere göre dağılımları Tablo 4'teki gibidir.

Tablo 4. Araştırma Kapsamındaki Şirketlerin Ülkelere Dağılımı

		TR	İNG	AVUS	S.ARB	G.AFR	KOR	ALM	BRE
1	Ana Materyaller	57	139	504	41	36	174	27	35
2	Dayanıklı Tüketim (Consumer Cyclical)	76	166	57	18	28	214	87	45
3	Temel Tüketim (Consumer Non-Cyclical)	39	62	52	14	25	74	21	25
4	Enerji	6	91	111	5	5	18	14	7
5	Finans	63	291	110	20	33	52	55	38
6	Sağlık	6	60	105	8	6	113	41	8
7	İmalat	43	171	103	14	23	235	85	34
8	Emlak	34	65	55	10	26	4	42	27
9	Teknoloji	15	144	124	4	22	301	100	12
10	Dışardan Sağlanan Faydalar	10	19	14	2	0	12	16	43
	TOPLAM	349	1208	1235	136	204	1197	488	274

Çalışmada nakit akış profilleri Gup ve diğerleri (1993) tarafından geliştirilen “Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Yöntemi”ne göre oluşturulmuştur. Bu yöntemde şirketlerin nakit akış tablolarında yer alan üç faaliyetten (işletme-yatırım-finans) elde edilen nakit akışları pozitif ve negatif olmak üzere kodlanmaktadır. Bu kodlamaya göre her üç faaliyetten elde edilen nakit akışlarının işaret (pozitif-negatif) kombinasyonu literatürde belirlenen uygun modellerle eşleştirilmektedir (örn: +,-,- = model 2 / Başarılı İşletme/Olgunluk Dönemi). Sonuçta 8 tipte gruplandırılmış işletme tiplerinin yaygınlığı ülke-sektör veya yıllar bazında belirlenmiş olur. Bu yöntem farklı varyasyonlarıyla beraber literatürde kabul görmüş ve uygulanmış bir yöntemdir (Gup ve diğerleri, 1993: Bruwer ve Hamman, 2005: Dickinson, 2011:Aktaş ve diğerleri, 2012: Beyazgül ve Karadeniz, 2019: Cavlak ve Yılmaz, 2020: Dozen ve Baskan, 2019: Güleç ve Arda, 2019).

5. ÇALIŞMANIN BULGULARI

Bu çalışmada kapsam dâhilindeki şirketlerin nakit akış profillerinin Gup (1993)’un modeline göre ülkeler, yıllar ve sektörler bazında dağılımları, farklılık ve benzerlikleri tespit edilmiştir. Bu bölümde 8 farklı ülke ve 10 ayrı sektör için nakit akış profillerinin 10 yıllık zaman serisinde analiz sonuçları sunulmuştur.

5.1. Ülkelerin Yıllar İtibariyle Nakit Akış Profilleri

Aşağıdaki başlıklar altında G20 ülkeleri arasından seçilen 8 ülkedeki şirketlerin nakit akış profil ortalamalarına yer verilmiştir.

5.1.1. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

İncelenen yıllar bazında Türkiye’de faaliyet gösteren şirketlerin nakit akış profili oranları Tablo 5’te görüldüğü şekildedir:

Tablo 5. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

TR		Ort.	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
(+++)	Model 1	2%	5%	3%	1%	2%	2%	1%	2%	2%	3%	1%
(+--)	Model 2	35%	25%	28%	36%	32%	38%	34%	36%	46%	40%	37%
(++-)	Model 3	9%	7%	7%	7%	8%	11%	10%	9%	12%	7%	8%
(+-+)	Model 4	23%	25%	23%	24%	26%	21%	25%	23%	15%	21%	24%
(-++)	Model 5	6%	8%	10%	6%	5%	4%	7%	6%	5%	7%	5%
(--+)	Model 6	18%	21%	24%	19%	20%	17%	18%	17%	13%	16%	18%
(-+-)	Model 7	4%	4%	3%	5%	4%	3%	2%	5%	5%	4%	3%
(---)	Model 8	3%	5%	1%	2%	3%	5%	1%	2%	2%	3%	3%

Tablo 5’teki veriler incelendiğinde Türkiye’deki şirketlerin nakit akış profillerinin ağırlıklı olarak *Model 2*’de yoğunlaştığı dikkati çekmektedir. Bu açıdan Türkiye’nin incelenen ülkelerdeki genel görünüme göre farklılaştığı görülmektedir. *Model 2* profiline sahip olan şirketler “*olgunluk döneminde / başarılı işletme*” olarak kabul edilir ve en yaygın olması beklenen profildir. Yıllar itibariyle bakıldığında 2019 yılı *Model 6*’ya uyan işletme sayısının en yüksek olduğu yıldır. İkinci en yaygın profil *Model 4* (büyüyen işletme) olarak gerçekleşmiştir. Bununla birlikte genel görünümle uyumlu olarak en az görülen modelin *Model 1* olduğu görülmektedir.

5.1.2. İngiltere’de Faaliyet Gösteren Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

İncelenen yıllar bazında İngiltere’de faaliyet gösteren şirketlerin nakit akış profili dağılımları Tablo 6’da görüldüğü şekildedir:

Tablo 6. İngiltere’de Faaliyet Gösteren Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

İNG		Ort.	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
(+++)	Model 1	2%	7%	3%	1%	2%	1%	1%	1%	1%	1%	1%
(+--)	Model 2	36%	34%	37%	33%	33%	37%	34%	35%	38%	37%	37%
(++-)	Model 3	10%	8%	9%	8%	10%	10%	9%	9%	11%	11%	12%
(+-+)	Model 4	18%	18%	18%	21%	20%	17%	20%	17%	15%	16%	13%
(-++)	Model 5	6%	7%	7%	7%	7%	6%	6%	6%	6%	6%	5%
(--+)	Model 6	22%	20%	23%	24%	22%	21%	21%	22%	20%	21%	22%
(-+-)	Model 7	4%	4%	4%	3%	3%	4%	4%	5%	4%	4%	5%
(---)	Model 8	3%	3%	2%	3%	3%	3%	3%	4%	4%	3%	5%

Tablo 6'daki veriler incelendiğinde İngiltere'deki görünümün Türkiye'ye benzer olduğu anlaşılmaktadır. İngiltere'de faaliyet gösteren şirketlerin nakit akış profillerinin ağırlıklı olarak "Başarılı İşletme Profili" olan *Model 2*'de yoğunlaştığı dikkati çekmektedir. İkinci yoğunlaşma ise genel görünümle uyumlu olarak *Model 6*'da gerçekleşmiştir. İngiltere'de olgunluk döneminde ve büyüme sürecinde olan işletme sayısı çoğunluktadır denilebilir. Bununla birlikte en az görülen modelin genelde olduğu gibi *Model 1* olduğu görülmektedir.

5.1.3. Avusturalya'da Faaliyet Gösteren Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

İncelenen yıllar bazında Avusturalya'da faaliyet gösteren şirketlerin nakit akış profili dağılımları Tablo 7'deki şekildedir:

Tablo 7. Avusturalya'da Faaliyet Gösteren Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

AVUS		Ort.	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
(+++)	Model 1	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	0%	1%	1%	1%
(+--)	Model 2	20%	19%	19%	20%	18%	18%	20%	18%	21%	22%	21%
(++-)	Model 3	4%	6%	5%	3%	4%	4%	3%	4%	4%	5%	4%
(+-+)	Model 4	13%	13%	13%	13%	14%	13%	12%	13%	14%	11%	13%
(-++)	Model 5	13%	10%	13%	15%	17%	16%	15%	11%	12%	10%	8%
(--+)	Model 6	43%	44%	42%	42%	40%	42%	44%	45%	41%	43%	44%
(-+-)	Model 7	3%	3%	3%	4%	3%	3%	2%	4%	3%	3%	4%
(---)	Model 8	4%	4%	3%	3%	4%	3%	3%	4%	3%	3%	5%

Tablo 7'deki veriler incelendiğinde Avusturalya'daki şirketlerin nakit akış profillerinin genel görünümle uyumlu olarak ağırlıklı şekilde "Hızlı büyüyen-Genç İşletme Profili" olan *Model 6*'da yoğunlaştığı dikkati çekmektedir. İkinci en yoğun profil *Model 2*'dir. Bununla birlikte en az görülen modelin genelde olduğu gibi *Model 1* olduğu görülmektedir.

5.1.4. Suudi Arabistan'da Faaliyet Gösteren Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

İncelenen yıllar bazında Suudi Arabistan'da faaliyet gösteren şirketlerin nakit akış profili dağılımları Tablo 8'de görüldüğü şekildedir:

Tablo 8. Suudi Arabistan’da Faaliyet Gösteren Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

S.ARB		Ort.	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
(+++)	Model 1	1%	0%	1%	1%	0%	1%	0%	0%	1%	2%	1%
(+--)	Model 2	17%	18%	16%	16%	17%	15%	19%	17%	16%	19%	19%
(++-)	Model 3	5%	6%	5%	2%	5%	8%	4%	6%	3%	6%	2%
(+-+)	Model 4	11%	9%	10%	16%	12%	9%	9%	9%	14%	10%	16%
(-++)	Model 5	13%	14%	12%	16%	16%	9%	16%	10%	14%	9%	9%
(--+)	Model 6	47%	48%	49%	40%	44%	50%	49%	49%	45%	49%	48%
(-+-)	Model 7	3%	2%	4%	6%	3%	4%	2%	4%	3%	1%	2%
(---)	Model 8	3%	3%	3%	2%	2%	5%	3%	4%	4%	4%	4%

Tablo 8’deki veriler incelendiğinde Suudi Arabistan’daki şirketlerin nakit akış profillerinin ağırlıklı olarak *Model 6*’da “Hızlı Büyüyen-Genç İşletme Profili” yoğunlaştığı dikkati çekmektedir. Model 6’daki yoğunluk 2014 yılında en düşük seviyede 2016 yılında en yüksek seviyededir. İkinci en yaygın görülen profil Model 2’dir. Bununla birlikte en az görülen modelin genelde olduğu gibi *Model 1* olduğu görülmektedir.

5.1.5. Güney Afrika Cumhuriyeti’nde Faaliyet Gösteren Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

İncelenen yıllar bazında Güney Afrika Cumhuriyeti’nde faaliyet gösteren şirketlerin nakit akış profili dağılımları Tablo 9’daki şekildedir:

Tablo 9. Güney Afrika Cumhuriyeti’nde Faaliyet Gösteren Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

G.AFR		Ort.	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
(+++)	Model 1	1%	1%	0%	1%	0%	1%	1%	0%	1%	1%	1%
(+--)	Model 2	19%	16%	18%	18%	18%	16%	22%	18%	19%	23%	22%
(++-)	Model 3	5%	7%	6%	3%	4%	6%	3%	6%	4%	5%	3%
(+-+)	Model 4	12%	10%	10%	15%	13%	11%	9%	11%	14%	12%	14%
(-++)	Model 5	12%	12%	13%	15%	17%	11%	12%	8%	12%	9%	9%
(--+)	Model 6	45%	47%	46%	41%	43%	47%	48%	50%	41%	44%	43%
(-+-)	Model 7	3%	4%	3%	6%	3%	4%	2%	3%	3%	1%	3%
(---)	Model 8	4%	3%	3%	2%	2%	4%	3%	3%	5%	4%	5%

Tablo 9’a bakıldığında Güney Afrika Cumhuriyeti’ndeki şirketlerin nakit akış profillerinin ağırlıklı olarak “Hızlı Büyüyen-Genç İşletme Profili” olan *Model 6*’da yoğunlaştığı dikkati çekmektedir. Diğer yandan en az görülen modelin genelde olduğu gibi *Model 1* olduğu görülmektedir. İkinci en sık görülen profil Model 2 iken model 4 ve model 5 yakın oranlarda gerçekleşmiştir.

5.1.6. Güney Kore’de Faaliyet Gösteren Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

İncelenen yıllar bazında Güney Kore’de faaliyet gösteren şirketlerin nakit akış profili oranları Tablo 10’da görüldüğü şekildedir.

Tablo 10. Güney Kore’de Faaliyet Gösteren Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

KOR		Ort	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
(+++)	Model 1	1%	1%	1%	1%	1%	1%	0%	0%	1%	1%	1%
(+--)	Model 2	20%	19%	19%	20%	18%	18%	20%	18%	21%	22%	21%
(++-)	Model 3	4%	6%	5%	3%	4%	4%	3%	4%	4%	6%	4%
(+-+)	Model 4	13%	12%	14%	13%	14%	13%	12%	13%	14%	11%	13%
(-++)	Model 5	13%	11%	13%	15%	17%	16%	15%	11%	12%	10%	8%
(--+)	Model 6	42%	44%	42%	41%	39%	42%	43%	45%	41%	43%	44%
(-+-)	Model 7	3%	3%	3%	4%	3%	3%	2%	4%	3%	3%	4%
(---)	Model 8	4%	4%	3%	3%	4%	3%	3%	4%	3%	3%	5%

Tablo 10’deki bulgular Güney Kore’deki şirketlerin nakit akış profillerinin ağırlıklı olarak “Hızlı Büyüyen-Genç İşletme Profili” olan *Model 6*’de yoğunlaştığını göstermektedir. Dağılımdaki ikinci yoğunluk *Model 2*’de gerçekleşmiştir. Bununla birlikte en az görülen modelin genelde olduğu gibi *Model 1* olduğu görülmektedir.

5.1.7. Almanya’da Faaliyet Gösteren Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

İncelenen yıllar bazında Almanya’da faaliyet gösteren şirketlerin nakit akış profili oranları Tablo 11’de görüldüğü şekildedir:

Tablo 11. Almanya’da Faaliyet Gösteren Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

ALM		Ort	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
(+++)	Model 1	1%	1%	1%	1%	1%	1%	0%	0%	2%	1%	1%
(+--)	Model 2	19%	19%	19%	19%	18%	16%	21%	17%	18%	23%	20%
(++-)	Model 3	5%	6%	6%	3%	3%	5%	3%	6%	4%	6%	4%
(+-+)	Model 4	13%	12%	13%	14%	14%	13%	12%	13%	16%	10%	16%
(-++)	Model 5	13%	11%	14%	16%	19%	15%	14%	10%	11%	8%	7%
(--+)	Model 6	43%	45%	41%	40%	38%	43%	45%	48%	41%	44%	44%
(-+-)	Model 7	3%	3%	3%	5%	3%	4%	2%	3%	2%	2%	4%
(---)	Model 8	4%	4%	3%	3%	4%	4%	3%	3%	4%	4%	4%

Tablo 11’deki veriler incelendiğinde Almanya’daki şirketlerin nakit akış profillerinin ağırlıklı olarak “Hızlı Büyüyen-Genç İşletme Profili” olan *Model 6*’de yoğunlaştığı dikkati çekmektedir. Genel görünüme benzer şekilde ikinci en yoğun dağılım *Model 2*’de meydana gelmiştir. Bununla birlikte en az görülen modelin genelde olduğu gibi *Model 1* olduğu görülmektedir.

5.1.8. Brezilya’da Faaliyet Gösteren Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

İncelenen yıllar bazında Brezilya’da faaliyet gösteren şirketlerin nakit akış profili oranları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Brezilya’da Faaliyet Gösteren Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

BRE		Ort	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
(+++)	Model 1	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	0%	1%	1%	1%
(+--)	Model 2	19%	17%	18%	19%	17%	16%	21%	17%	19%	22%	22%
(++-)	Model 3	5%	6%	6%	3%	4%	5%	3%	6%	4%	6%	4%
(+-+)	Model 4	11%	11%	10%	14%	13%	11%	8%	10%	15%	10%	13%
(-++)	Model 5	12%	12%	15%	15%	17%	13%	14%	8%	12%	10%	9%
(--+)	Model 6	45%	47%	44%	42%	42%	44%	49%	51%	42%	44%	42%
(-+-)	Model 7	3%	4%	3%	5%	3%	5%	2%	3%	3%	2%	4%
(---)	Model 8	4%	3%	4%	1%	3%	5%	2%	4%	5%	5%	5%

Tablo 12’ye göre Brezilya’daki şirketlerin nakit akış profillerinin ağırlıklı olarak “Hızlı Büyüyen-Genç İşletme Profili” olan *Model 6*’de yoğunlaştığı dikkati çekmektedir. Model 6’daki en yüksek yoğunlaşma %51 ile 2018 yılında gerçekleşmiştir. Bununla birlikte en az görülen profilin genelde olduğu gibi *Model 1* olduğu görülmektedir.

5.2. Nakit Akış Profillerinin Sektörler Bazında Ükelere Göre Değişimi

Bu bölümde nakit akış profillerinin ülkelere göre değişimleri sektörler bazında ele alınmıştır.

5.2.1. Ana Materyaller Sektörünün Nakit Akış Profillerinin Ükelere Göre Değişimi

Ana Materyaller sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin nakit akış profillerinin ülkelere göre değişimleri Tablo 13’teki şekildedir:

Tablo 13. Ana Materyaller Sektöründeki Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

Ülkeler	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
Almanya	4%	15%	4%	11%	11%	52%	4%	0%
Türkiye	2%	44%	5%	27%	3%	15%	1%	2%
Avusturalya	1%	19%	4%	13%	14%	42%	3%	3%
Güney Kore	1%	18%	4%	15%	13%	40%	3%	5%
Güney Afrika	1%	21%	3%	13%	14%	41%	4%	3%
Suudi Arabistan	0%	11%	4%	7%	14%	56%	4%	3%
İngiltere	1%	27%	1%	14%	7%	47%	1%	2%
Brezilya	1%	22%	22%	13%	8%	27%	3%	3%
Genel Ortalama	1%	22%	6%	14%	11%	40%	3%	3%

Tablo 13'teki veriler incelendiğinde ana metal sektöründeki şirketlerin nakit akış profillerinin ağırlıklı olarak % 40 ile “Hızlı Büyüyen-Genç İşletme Profili” olan *Model 6*'da yoğunlaştığı dikkati çekmektedir. Türkiye'nin bu genel durumdan farklılaştığı, Türkiye'de en sık görülen nakit *profilinin* % 44 ile *Model 2* olduğu görülmektedir. Türkiye'de *Model 6*'daki yoğunluk oranı ise %15'tir. Bununla birlikte Ana Materyaller Sektörü şirketlerinde en az görülen profil genel görünüşle uyumlu olarak *Model 1*'dir.

5.2.2. Dayanıklı Tüketim Ürünleri (Consumer Cyclicals) Sektörünün Nakit Akış Profillerinin Ülkeler Göre Değişimi

Dayanıklı Tüketim Ürünleri sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin nakit akış profillerinin ülkelere göre değişimleri Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. Dayanıklı Tüketim Ürünleri Sektöründeki Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

Ülkeler	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
Almanya	0%	19%	5%	24%	5%	38%	10%	0%
Türkiye	1%	41%	8%	21%	4%	18%	5%	2%
Avusturalya	1%	38%	6%	27%	14%	14%	5%	5%
Güney Kore	1%	21%	5%	13%	12%	42%	3%	3%
Güney Afrika	1%	18%	6%	7%	13%	50%	2%	3%
Suudi Arabistan	1%	20%	4%	11%	15%	42%	2%	6%
İngiltere	2%	55%	8%	18%	2%	9%	2%	3%
Brezilya	1%	18%	7%	10%	14%	44%	3%	3%
Genel Ortalama	1%	29%	6%	16%	10%	32%	4%	3%

Tablo 14'teki veriler incelendiğinde Dayanıklı Tüketim Ürünleri sektörü şirketlerin nakit akış profillerinin ağırlıklı olarak “Hızlı Büyüyen-Genç İşletme Profili” olan % 32 ile *Model 6*'da yoğunlaştığı görülmektedir. *Model 6*'nın en sık görüldüğü ülke ise %50 ile *Güney Afrika*'dır. Bu durumdan büyük oranda farklılaşan ülkelerin *İngiltere*, *Türkiye* ve *Avusturalya* olduğu dikkati çeken diğer bir durumdur. Bu ülkelerde büyük oranda *Model 2* görülmektedir. Bununla birlikte Dayanıklı Tüketim Ürünleri sektörü şirketlerinde genel görünümle uyumlu olarak en az görülen profil *Model 1*'dir.

5.2.3. Temel Tüketim Ürünleri (Consumer Non-Cyclicals) Sektörünün Nakit Akış Profillerinin Ülkeler Göre Değişimi

Temel Tüketim Ürünleri üreten firmalar sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin nakit akış profillerinin ülkelere göre değişimleri Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15. Temel Tüketim Ürünleri Sektöründeki Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

Ülkeler	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
Almanya	1%	23%	3%	13%	10%	47%	1%	1%
Türkiye	1%	29%	12%	22%	8%	23%	5%	1%
Avusturalya	1%	25%	5%	13%	10%	39%	3%	4%
Güney Kore	1%	19%	4%	11%	14%	45%	4%	3%
Güney Afrika	1%	10%	4%	11%	14%	57%	2%	2%
Suudi Arabistan	1%	18%	6%	17%	15%	36%	4%	2%
İngiltere	1%	58%	6%	19%	2%	10%	1%	3%
Brezilya	0%	17%	1%	8%	13%	50%	5%	6%
Genel Ortalama	1%	25%	5%	14%	11%	38%	3%	3%

Tablo 15'teki veriler incelendiğinde Temel Tüketim Ürünleri sektörü şirketlerinin nakit akış profillerinin ağırlıklı olarak % 38 ile "Hızlı Büyüyen-Genç İşletme Profili" olan *Model 6*'da yoğunlaştığı görülmektedir. Bu durumdan büyük oranda farklılaşan ülke İngiltere olup genel durumdan farklı bir şekilde %58 oranında *Model 2*'nin sık görüldüğü dikkati çekmektedir. İngiltere kadar olmamakla birlikte Türkiye de genel görünümünden farklılaşmış olup en sık görülen profilin % 29 ile *Model 2* olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Temel Tüketim Ürünleri sektörü şirketlerinde genel görünümle uyumlu olarak en az görülen profil *Model 1*'dir.

5.2.4. Enerji Sektörünün Nakit Akış Profillerinin Ülkeler Göre Değişimi

Enerji sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin nakit akış profillerinin ülkelere göre değişimleri Tablo 16'daki şekildedir:

Tablo 16. Enerji Sektöründeki Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
Almanya	0%	14%	7%	7%	7%	64%	0%	0%
Türkiye	5%	43%	10%	23%	2%	10%	5%	2%
Avusturalya	1%	21%	4%	13%	11%	44%	3%	4%
Güney Kore	1%	33%	5%	9%	13%	30%	7%	3%
Güney Afrika	2%	36%	22%	16%	12%	6%	4%	2%
Suudi Arabistan	4%	10%	2%	8%	10%	60%	6%	0%
İngiltere	1%	20%	3%	15%	9%	44%	4%	5%
Brezilya	3%	21%	9%	7%	7%	46%	1%	6%
Genel Ortalama	2%	24%	8%	11%	8%	31%	3%	3%

Tablo 16'daki veriler incelendiğinde enerji sektörü şirketlerinin nakit akış profillerinin % 31 ile ağırlıklı olarak "Hızlı Büyüyen-Genç İşletme Profili" olan *Model 6*'da yoğunlaştığı görülmektedir. Ülkeler arasında da Model 6'nın en yoğun görüldüğü ülkelerin % 64 ile *Almanya*, % 60 ile *Suudi*

Arabistan olduğu dikkati çekmektedir. Özellikle Almanya’da model 2 (% 14) hariç diğer profillerin çok düşük oranda bulunduğu görülmektedir. Türkiye’nin ise bu genel durumdan farklılaştığı en sık görülen nakit profilinin % 43 ile *Model 2* olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Enerji Sektöründe en az görülen profil genel görünüşle uyumlu olarak *Model 1*’dir.

5.2.5. Finans Sektörünün Nakit Akış Profillerinin Ülkeler Göre Değişimi

Finans sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin nakit akış profillerinin ülkelere göre değişimleri Tablo 17’deki şekildedir:

Tablo 17. Finans Sektöründeki Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
Almanya	0%	25%	7%	9%	7%	45%	4%	2%
Türkiye	4%	23%	11%	22%	11%	21%	5%	3%
Avusturalya	1%	13%	4%	11%	14%	49%	3%	4%
Güney Kore	1%	21%	5%	11%	13%	43%	1%	4%
Güney Afrika	1%	22%	4%	13%	8%	43%	4%	5%
Suudi Arabistan	2%	21%	4%	16%	11%	41%	3%	4%
İngiltere	3%	20%	21%	15%	9%	17%	10%	5%
Brezilya	0%	23%	4%	12%	10%	46%	1%	3%
Genel Ortalama	2%	22%	8%	14%	10%	34%	4%	4%

Tablo 17’deki verilere bakıldığında Finans sektörü şirketlerinin nakit akış profillerinin % 34 ile ağırlıklı olarak “Hızlı Büyüyen-Genç İşletme Profili” olan *Model 6*’da yoğunlaştığı dikkati çekmektedir. Model 6’nın en sık görüldüğü ülkenin ise % 49 ile *Avusturalya* olduğu görülmektedir. Ayrıca bu genel durumdan *İngiltere* ve *Türkiye*’nin farklılaştığı dikkat çekmektedir.

Türkiye’de Finans sektörü firmalarının nakit akış profillerinin dağınık bir yapıda olduğu, en sık görülen profillerin ise *Model 2* (%23) ve *Model 4* (%22) ve *Model 6* (% 21) olduğu görülmektedir. İngiltere’de de Türkiye’ye benzer bir yapı bulunmaktadır. Bununla birlikte Finans Sektöründe en az görülen profil genel görünüşle uyumlu olarak *Model 1*’dir.

5.2.6. Sağlık Sektörünün Nakit Akış Profillerinin Ülkeler Göre Değişimi

Sağlık sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin nakit akış profillerinin ülkelere göre değişimleri Tablo 18’deki şekildedir:

Tablo 18: Sağlık Sektöründeki Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
Almanya	2%	20%	5%	22%	5%	37%	7%	2%
Türkiye	5%	40%	7%	37%	2%	5%	2%	3%
Avusturalya	1%	25%	5%	13%	12%	37%	3%	3%
Güney Kore	1%	21%	4%	13%	14%	40%	4%	4%
Güney Afrika	0%	30%	3%	17%	10%	32%	2%	7%
Suudi Arabistan	0%	25%	5%	11%	10%	44%	1%	4%
İngiltere	2%	34%	3%	17%	21%	21%	4%	5%
Brezilya	1%	14%	1%	19%	18%	39%	1%	8%
Genel Ortalama	2%	26%	4%	19%	11%	32%	3%	4%

Tablo 18'deki verilere göre Sağlık sektöründe faaliyet gösteren şirketlerde en sık rastlanan nakit akış profili ortalama %32 ile *Model 6*'dır. İkinci olarak yakın bir yüzdeyle (%26) *Model 2* gelmektedir. *Model 6*'nın en sık görüldüğü ülke ise % 44 ile *Suudi Arabistan*'dır. *Türkiye* ve *İngiltere* ise genel görünümünden farklı olarak en yoğun *Model 2*'ye sahiptirler. Güney Afrika'da da *Model 2*'nin sık görüldüğü dikkati çekmektedir. Bununla birlikte Sağlık Sektöründe en az görülen profil genel görünüşle uyumlu olarak *Model 1*'dir.

5.2.7. İmalat Sektörünün Nakit Akış Profillerinin Ülkeler Göre Değişimi

İmalat sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin nakit akış profillerinin ülkelere göre değişimleri Tablo 19'deki şekildedir:

Tablo 19. İmalat Sektöründeki Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
Almanya	1%	15%	6%	15%	12%	41%	4%	6%
Türkiye	2%	35%	6%	20%	9%	21%	3%	4%
Avusturalya	1%	17%	4%	12%	14%	44%	3%	4%
Güney Kore	1%	18%	4%	13%	13%	46%	3%	4%
Güney Afrika	1%	17%	4%	10%	13%	49%	3%	3%
Suudi Arabistan	0%	20%	5%	14%	12%	41%	6%	2%
İngiltere	2%	51%	6%	19%	5%	13%	2%	3%
Brezilya	1%	19%	6%	9%	15%	41%	4%	4%
Genel Ortalama	1%	24%	5%	14%	12%	37%	3%	4%

Tablo 19'deki veriler incelendiğinde İmalat Sektöründe en sık rastlanan profilin ortalama %37 ile *Model 6* olduğu görülmektedir. *Model 6*'nın en sık görüldüğü ülke ise %49 ile *Güney Afrika*'dır. Diğer sektörlerde olduğu gibi İmalat sektöründe de Türkiye ve İngiltere'nin farklılaştığı görülmektedir. Bu iki

ülkede en sık rastlanan profil *Model 2*'dir. İngiltere'de imalat şirketlerinin yarısından fazlasının *Model 2* nakit akışına sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte İmalat Sektöründe en az görülen profil genel görünüşle uyumlu olarak *Model 1*'dir.

5.2.8. Emlak Sektörünün Nakit Akış Profillerinin Ülkeler Göre Değişimi

Emlak sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin nakit akış profillerinin ülkelere göre değişimleri Tablo 20'deki şekildedir.

Tablo 20. Emlak Sektöründeki Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
Almanya	0%	19%	10%	10%	17%	40%	0%	5%
Türkiye	2%	34%	14%	19%	9%	16%	5%	1%
Avusturalya	1%	15%	5%	13%	11%	47%	3%	5%
Güney Kore	0%	13%	3%	10%	28%	30%	10%	8%
Güney Afrika	0%	15%	4%	14%	9%	47%	7%	3%
Suudi Arabistan	1%	13%	6%	6%	9%	60%	0%	5%
İngiltere	3%	27%	22%	32%	4%	5%	5%	2%
Brezilya	1%	13%	1%	10%	12%	57%	3%	4%
Genel Ortalama	1%	19%	8%	14%	12%	38%	4%	4%

Emlak sektörünün nakit akış profil dağılımlarını gösteren Tablo 20'ye bakıldığında, yine ortalamaya göre en sık rastlanan profilin % 38 ile *Model 6* olduğu görülmektedir. *Model 6*'nın en çok görüldüğü ülkenin ise % 60 ile *Suudi Arabistan* olduğu dikkati çekmektedir. Farklılaşan ülkeler olan Türkiye'de *Model 2*'de ve İngiltere'de *Model 4*'te yoğunlaşma gözlenmektedir. Bununla birlikte Emlak Sektöründe en az görülen profil genel görünüşle uyumlu olarak *Model 1*'dir.

5.2.9. Teknoloji Sektörünün Nakit Akış Profillerinin Ülkeler Göre Değişimi

Teknoloji sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin nakit akış profillerinin ülkelere göre değişimleri Tablo 21'deki şekildedir.

Tablo 21. Teknoloji Sektöründeki Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
Almanya	1%	17%	6%	6%	12%	48%	2%	8%
Türkiye	1%	39%	1%	27%	2%	18%	2%	9%
Avusturalya	1%	19%	4%	13%	12%	44%	4%	3%
Güney Kore	1%	20%	4%	13%	13%	42%	4%	4%
Güney Afrika	1%	24%	8%	15%	10%	36%	1%	4%
Suudi Arabistan	0%	25%	8%	5%	8%	48%	8%	0%
İngiltere	2%	41%	5%	21%	4%	23%	2%	3%
Brezilya	2%	35%	3%	16%	8%	30%	2%	5%
Genel Ortalama	1%	28%	5%	15%	9%	36%	3%	5%

Tablo 21'deki bulgular incelendiğinde Teknoloji Sektöründe en sık rastlanan profilin ortalama % 36 ile *Model 6* olduğu görülmektedir. *Model 6*'nın en sık görüldüğü ülkelerin ise % 48 ile *Almanya* ve *Suudi Arabistan* olduğu dikkati çekmektedir. Teknoloji Sektöründe diğer sektörlerden farklı olarak Türkiye, İngiltere ve Brezilya'nın farklılaştığı görülmektedir. Bu ülkelerde en sık rastlanan profil yine *Model 2*'dir. Bununla birlikte Teknoloji Sektöründe en az görülen profil genel görünüşle uyumlu olarak *Model 1*'dir.

5.2.10. Dışardan Sağlanan Faydalar Sektörünün Nakit Akış Profillerinin Ülkeler Göre Değişimi

Dışardan Sağlanan Faydalar sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin nakit akış profillerinin ülkelere göre değişimleri Tablo 22'deki şekildedir:

Tablo 22. Dışardan Sağlanan Faydalar Sektöründeki Şirketlerin Nakit Akış Profilleri

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
Almanya	0%	25%	0%	0%	13%	50%	6%	6%
Türkiye	2%	37%	9%	23%	1%	23%	3%	2%
Avustralya	1%	19%	4%	10%	19%	44%	1%	2%
Güney Kore	0%	26%	1%	11%	13%	46%	3%	1%
Güney Afrika	0%	55%	5%	35%	0%	5%	0%	0%
Suudi Arabistan	4%	45%	7%	29%	3%	6%	3%	3%
İngiltere	1%	12%	6%	13%	15%	45%	5%	3%
Brezilya	1%	31%	5%	17%	9%	31%	3%	2%
Genel Ortalama	1%	31%	5%	17%	9%	31%	3%	2%

Tablo 22'deki bilgiler incelendiğinde Dışardan Sağlanan Faydalar sektöründe başı çeken bir modelin ortaya çıkmadığı görülmektedir. *Model 2* ve *Model 6* ortalama olarak % 31 ile eşit yoğunlukta bulunmaktadır. Yine tabloya bakıldığında % 50 ile *Model 6*'nın en yoğun görüldüğü ülkenin *Almanya*, % 55 ile *Model 2*'nin en yoğun görüldüğü ülkesinin ise *Güney Afrika* olduğu dikkati çekmektedir. Suudi Arabistan ve Güney Afrika'da en sık rastlanan ikinci profilin genelin aksine *Model 6* değil *Model 4* olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Dışardan Sağlanan Faydalar Sektöründe en az görülen profil genel görünüşle uyumlu olarak *Model 1*'dir.

5.3. Nakit Akış Profillerinin Dağılımlarına İlişkin Genel Değerlendirmeler

5.3.1. Ülkelerde En Sık Görülen Profillerin Değerlendirilmesi

Ülkelerde görülen profillere ilişkin verilerin ortalaması alındığında en çok rastlanan modelleri tablo 23'teki şekilde özetleyebiliriz:

Tablo 23. Ülkelerde En Çok Görülen Nakit Akış Profilleri

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
	(+++)	(+--)	(++-)	(+-+)	(-++)	(--+)	(-+-)	(---)
Türkiye	2%	35%	9%	23%	6%	18%	4%	3%
İngiltere	2%	36%	10%	18%	6%	22%	4%	3%
Avusturalya	1%	20%	4%	13%	13%	43%	3%	4%
Suudi Arabistan	1%	17%	5%	11%	13%	47%	3%	3%
Güney Afrika	1%	19%	5%	12%	12%	45%	3%	3%
Güney Kore	1%	20%	4%	13%	13%	42%	3%	4%
Almanya	1%	19%	5%	13%	13%	43%	3%	4%
Brezilya	1%	19%	5%	11%	12%	45%	3%	4%
Ortalama	1%	23%	6%	14%	11%	38%	3%	3%

Tablo 23'teki veriler incelendiğinde araştırma kapsamındaki ülkelerdeki şirketlerin nakit akış profillerinin ağırlıklı olarak hızlı büyüyen-genç işletme olarak kategorize edilen *Model 6*'da yoğunlaştığı dikkati çekmektedir

5.3.2. Yıllar İtibariyle En Sık Görülen Nakit Akış Profillerinin Değerlendirilmesi

Araştırma kapsamında incelenen 8 ülkenin 2012-2021 yılları arasında nakit akış profillerinin ortalamaları Tablo 24'te gösterilmiştir.

Tablo 24. Ülkelerin Yıllar İtibariyle Nakit Akış Profillerinin Ortalaması

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
	(+++)	(+--)	(++-)	(+-+)	(-++)	(--+)	(-+-)	(---)
2012	2%	21%	6%	14%	10%	39%	3%	4%
2013	1%	22%	6%	14%	12%	39%	3%	3%
2014	1%	23%	4%	16%	13%	36%	5%	2%
2015	1%	21%	5%	16%	14%	36%	3%	3%
2016	1%	22%	7%	14%	11%	38%	4%	4%
2017	1%	24%	5%	13%	12%	40%	2%	3%
2018	1%	22%	6%	14%	9%	41%	4%	3%
2019	1%	25%	6%	15%	11%	36%	3%	4%
2020	2%	26%	7%	13%	9%	38%	3%	4%
2021	1%	25%	5%	15%	8%	38%	3%	4%
Ortalama	1%	23%	6%	14%	11%	38%	3%	3%

Tablo 24'teki veriler incelendiğinde ülkeler genelinde olduğu gibi incelenen yıllar bazında da en sık görülen profilin *Model 6* olduğu dikkati çekmektedir. Yıllar itibariyle baktığımızda model 6'nın en sık görüldüğü yılların *2017-2018* yılları olmasının yanında diğer yıllarda da yüksek oranda bulunduğu

dikkati çekmektedir. Bir diğer ifade ile yıllar arasında dikkati çekecek düzeyde bir değişimin olmadığı gözlemlenmektedir. Model 6'dan sonra en sık görülen modeller sırasıyla Model 2, Model 4 ve Model 5'tir. En az görülen profiller ise Model 1, Model 7 ve Model 8'dir. Bu durumun literatürdeki genel kabul ile de uyumlu olduğu söylenebilir.

5.3.3. Sektörlerde En Sık Görülen Profillerin Değerlendirilmesi

Sektörlerde görülen profillere ilişkin verilerin ortalaması alındığında en çok rastlanan modelleri Tablo 25'teki şekilde özetleyebiliriz:

Tablo 25. Sektörlerde En Çok Görülen Nakit Akış Profilleri

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
	(+++)	(+--)	(++-)	(+--)	(-++)	(--+)	(-+-)	(---)
Ana Materyaller	1%	22%	6%	14%	11%	40%	3%	3%
Dayanıklı Tüketim Malları	1%	29%	6%	16%	10%	32%	4%	3%
Temel Tüketim Ürünleri	1%	25%	5%	14%	11%	38%	3%	3%
Enerji	2%	24%	8%	11%	8%	31%	3%	3%
Finans	2%	22%	8%	14%	10%	34%	4%	4%
Sağlık	2%	26%	4%	18%	12%	32%	3%	5%
İmalat	1%	24%	5%	14%	12%	37%	3%	4%
Emlak	1%	19%	8%	14%	12%	38%	4%	4%
Teknoloji	1%	28%	5%	15%	9%	36%	3%	5%
Dışardan Sağlanan Faydalar	1%	31%	5%	17%	9%	31%	3%	2%
ORTALAMA	1%	25%	6%	15%	10%	35%	3%	4%

Tablo 25'teki veriler incelendiğinde genel görünümle uyumlu olarak bütün sektörlerde en sık görülen profillerin Model 6 ve Model 2 olduğu görülmektedir. En sık görülen profil olan Model 6'nın en yoğun görüldüğü sektörün ise % 40 ile Ana materyaller sektörü olduğu; ancak, bazı sektörlerde de bu orana yakın yoğunluğun bulunduğu dikkati çekmektedir. Bu nedenle sektörler arasında nakit akış profillerinin değişimi konusunda yorumlanacak ciddi bir fark göze çarpmamaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada G20 ülkeleri arasından seçilen 8 ülkenin borsalarında işlem gören şirketlerin nakit akış profillerinin analiz edilerek ülkelere, sektörlere ve yıllara göre nakit akış profillerinin hangi modellerde yoğunlaştığı ve farklılaşmaların ne yönde olduğunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma

sonucunda çalışmaya konu 8 ülkenin 6'sı yani %75'inde en yoğun görülen profilin *Model 6* olduğu tespit edilmiştir. Model 6 hızlı büyüyen-genç işletme profili olarak kategorize edilmektedir. Model 6'nın görüldüğü şirketlerde işletme faaliyetlerinden ve yatırımlardan negatif nakit akışı oluşurken, finansman faaliyetlerinden pozitif akış işletmenin borçlanma yoluyla nakit girişi sağladığına işaret etmektedir. Bu durum işletmenin büyüdüğü ve negatif nakit akışlarının geçici bir durum olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Genel olarak incelenen ülkelerdeki en yaygın işletmelerin büyüme sürecindeki genç işletmeler olduğunun tespit edildiği söylenebilir.

Diğer tespit edilen bir durum da analize konu bütün ülkelerde en az gözlenen nakit akış modelinin *Model 1* olduğudur. İşletmelerin her üç faaliyetten de nakit girişi sağladığı bu modele sahip şirketlerin gelecekte yüksek tutarlı bir nakit çıkışı potansiyeline sahip olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle beklendiği gibi *en az rastlanan* nakit akış profili *Model 1*'dir.

Analiz edilen 8 ülkenin %75'inde ikinci en yoğun profil, *Model 2* olarak gözlemlenmiştir. Bu modelde işletme faaliyetlerinden pozitif, yatırım ve finansman faaliyetlerinden ise negatif nakit akışı sağlanmaktadır. Model 2 nakit akış profiline sahip olan şirketler literatürde *başarılı işletme* olarak kabul edilmektedir. Bu gruptaki işletmelerin *olgunluk* döneminde olduğu anlaşılmaktadır. Bu tür işletmelerin ödemelerini karşılamada sorun yaşamadığı, *başarılı finansal yönetime* sahip olduğu söylenebilir.

Çalışmada tespit edilen diğer önemli bir durum ise, çalışmaya konu 8 ülke içinde özellikle Türkiye ve İngiltere'nin nakit akış profil dağılımlarının diğer ülkelerden ciddi bir şekilde farklılaşmasıdır. Bu iki ülkede genel ortalamanın aksine en yaygın profilin *Model 2* olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum, bu iki ülkede genç işletmelerden ziyade *olgunluk döneminde* işletmelerin bulunduğunu göstermektedir..

Yıllara göre bakıldığında en yaygın görülen Model 6'nın %36 ile %41 arasında değiştiği görülmektedir. İzlenen yıllarda 2018'e doğru bir yükseliş olmuş ve 2018'de %41 seviyesine ulaşmıştır. 2019'da ise birden 5 puan azalışla en düşük seviye olan % 36'ya düştüğü görülmektedir.2018 yılına kadar büyüyen işletme sayısının yükseldiği 2018'den sonra ise düşüşe geçtiği anlaşılmaktadır. Bu durum 2018 finans krizinin etkisi olarak yorumlanabilir.

Sektörlere göre yapılan analiz sonucunda genel ortalamaya göre tüm sektörlerde en sık rastlanan profilinin *Model 6* olduğu gözlenmektedir. Türkiye ve İngiltere'de ise sektörler göre yapılan analizde genel görünümünden farklılaşarak en sık *Model 2*'de yoğunlaşma olduğu dikkati çekmektedir. Bu durum genel ortalamada olduğu gibi sektörlerde de en yoğun işletmelerin *genç ve olgun işletmeler* olduğunu göstermektedir.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular; Gup ve diğerleri (1993) ve Bruwer ve Hamman (2005), Aktaş ve diğerleri (2012), Beyazgül ve Karadeniz (2019) , Kablan ve Güvemli (2019), Karadeniz (2018)'in ulaştığı sonuçlarla kısmen uyumludur. Bunlar ve literatürdeki benzer çalışmalarda da dünyada

ve Türkiye’de en yaygın görülen profillerin Model 2 ve Model 6 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada farklı olarak *Türkiye* ve *İngiltere*’de Model 2 nakit akış profilinin Model 6’dan daha yoğun bulunduğu tespit edilmiştir. Bu farklılaşmanın nedenlerinin tam olarak anlaşılabilmesi için başka veriler ile desteklenen ayrıntılı çalışmalara ihtiyaç vardır.

YAZARLARIN BEYANI

Bu çalışmada, Araştırma ve Yayın etiğine uyulmuştur, çıkar çatışması bulunmamaktadır ve bu çalışma için finansal destek alınmamıştır.

AUTHORS’ DECLARATION

This paper complies with Research and Publication Ethics, has no conflict of interest to declare, and has received no financial support.

YAZARLARIN KATKILARI

Çalışma Konsepti/Tasarım- OÖ; Yazı Taslağı- SY; İçeriğin Eleştirel İncelemesi- SY, OÖ; Son Onay ve Sorumluluk- OÖ.

AUTHORS’ CONTRIBUTIONS

Conception/Design of Study- OÖ; Drafting Manuscript- SY; Critical Revision of Manuscript- SY, OÖ; Final Approval of Accountability- OÖ.

KAYNAKÇA

- Aderin, A., & Amede, O. (2022). Cash Flow Patterns and Financial Distress Prediction: Array. *The Journal of Accounting and Management*, 12 (1).
- Aktaş, R., Karğın, S., & Karğın, M. (2012). Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Yöntemi İle İşletmelerin Nakit Akış Profillerinin İncelenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ekim*, 101–118.
- Beyazgül, M., & Karadeniz, E. (2019). Futbol Kulüplerinin Nakit Akış Profillerinin Analizi: Uluslararası Bir Karşılaştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 12(3), 605–624.
- Bruwer, S., & Hamman, W.D. (2005). Cash flow patterns in listed South African industrial companies. *Meditari Accountancy Research*, 13(1), 1–17.
- Bruwer, S., & Hamman, W. (2008). Cash-flow tells a story: how can cash-flow patterns assist analysts in investigating a company's financial health? USB Leaders' Lab Magazine, <https://scholar.sun.ac.za/handle/10019.1/4478> (Erişim Tarihi 15.01.2023)
- Cavlak, H., & Yılmaz, C. (2020). Nakit Akış Yapısı - İşletme Yaşam Döngüsü ile Finansal Sıkıntının

- Birlikte Değerlendirilmesi: BIST Sürdürülebilirlik Endeksi ' nde Bir Araştırma. *Journal of Yasar University*, 15(60), 806–832.
- Çil Koçyiğit, S., & Güngör Tanç, Ş. (2021). Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Modeli İle İşletmelerin Nakit Akış Profillerinin İncelenmesi: BİST 30, BİST 50 ve BİST 100 Endeksleri Karşılaştırması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Ağustos (Özel Sayı), 137–148. <https://doi.org/10.25095/mufad.982439>
- Çil Koçyiğit, S., Senemoğlu, P., & Temiz, T.N.D. (2021). Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Modeli ve Oran Analizi İle Nakit Akış Profili Analizi: Özel Bir Sağlık Grubu Uygulaması. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, Kasım(14 (3)), 1163–1191.
- Dickinson, V. (2011). Cash flow patterns as a proxy for firm life cycle. *The accounting review*, 86(6), 1969-1994.
- Dozen, B., & Baskan, T.D. (2019). Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre İşletmelerin Nakit Akış Profillerinin BİST 100 Endeksi Üzerinde Analizi (BIST 100 Index on Analysis of Cash Flow Profiles of Firms in Accordance With Accounting Standards in Turkey). *Journal of Business Research - Turk*, 11(4), 3347–3357.
- Gup, B.E., Samson, W.D., Dugan, M.T., Kim, M.J. & Jitrapanun, T. (1993), “An analysis of patterns from the statement of cash flows”, *Financial Practice and Education*, 3(2), 73-79.
- Güleç, Ö. F., & Arda, I. (2019). Investigation of Cash Flow Profiles: Evidence From Turkey. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Özel Sayı (Ağustos), 555–568.
- Kablan, A., & Güvemli, B. (2019). Cash Flow Profiles of Tourism Companies at Borsa Istanbul. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Özel Sayı(Ağustos), 235–246.
- Karadeniz, E. (2017). Halka Açık Konaklama İşletmelerinin Nakit Akış Profillerinin Analizi: Uluslararası Bir Karşılaştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(3), 167–185.
- Karadeniz, E., Günay, F., Dalak, S., & Beyazgül, M. (2018). Halka Açık Restoran İşletmelerinde Nakit Akış Profillerinin Firma Yaşam Döngüsü Açısından İncelenmesi: Uluslararası Bir Karşılaştırma. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27(1), 139–156.
- Kepçe, N. (2017), “Can We Evaluate Economic Features of Companies by Using Cash Flow Information in a Different Way? Evidence from Turkish Manufacturing Industry”, *Bankacılık ve Finansal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), pp.62-69.
- Kısakürek, M., Arslan, R., & Tüfekçi, M. (2019). Nakit Akış Modelleri ve Analizi: BİST’te Faaliyette Bulunan Tekstil Sektöründe Bir Uygulama. *9th SCF International Conference on “The Future of European Union and Turkey-EU Relations / Kahramanmaraş/Turkey / 21-23th November 2019*, 130–146.
- Kısakürek, M., & Tüfekçi, M. (2022). Finansal Kriz Döneminde Firmaların Nakit Akış Profilleri İle Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: BİST’te Bir Araştırma. *Bingöl Üniversitesi İktisadi ve*

İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(1), 245–274.

Namvar, F., Makrani, K. F., & Karami, A. (2013). A study on effect of cash flow pattern and auditor's opinions in predicting financial distress. *Management Science Letters*, 3, 1863–1868.

Orhan, A., & Başar, B. (2015). İşletmelerde Nakit Akış Profilleri Ve Analizi: BİST 100 İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları*, 8(2), 107–122.

Sayari, N., & Mugan, F.C.S. (2013). “Cash Flow Statement as an Evidence for Financial Distress.” *Universal Journal of Accounting and Finance*, 1(3),pp. 95-102.

Tüfekçi, B., & Karaca, S.S. (2019). İşletmelerin Nakit Akış Profillerinin Analizi: Uluslararası Bir Karşılaştırma. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, Ekonomi ve*, 157–180.

AN ANALYTICAL HIERARCHY PROCESS BASED INTEGRATED PERFORMANCE EVALUATION INDEX MODEL PROPOSAL FOR MUNICIPALITIES IN TURKEY*

Öğr. Gör. Dr. M. Çiğdem AKBAŞ**

Prof. Dr. Can Tansel KAYA***

Araştırma Makalesi/Research Article

Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi
Haziran 2023, 25(2), 361-398

ABSTRACT

Municipalities across Turkey are expected to adopt the principles of transparency, accountability, sound financial management and open ethical public engagement practices that include the provision and use of communication tools to facilitate an effective and clear voice within, and on behalf of the community. In this study, annual reports published by 29 Metropolitan Municipalities in Turkey between 2018 and 2020 were examined for the purpose of digitizing social data using content analysis methodology. An index model proposal and a performance measurement evolved based upon the opinions of 12 experts utilizing the “analytical hierarchy process” technique of “multi-criteria decision making” methods.

Keywords: AHP, Integrated Reporting Model, Integrated Performance, Integrated Reporting Index, Municipality

JEL Classification: M41, C44

* Makale Geliş Tarihi (Date of Submission): 22.01.2023; Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 18.05.2023. Bu çalışma, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı’nda 2022 yılında kabul edilen “A Research on Local Governments’ View on Integrated Reporting in Turkey and a Model Proposal” konulu doktora tezinden türetilmiştir.

** Antalya Bilim Üniversitesi, Meslek Yüksek Okulu, Uçuş Harekât Yöneticiliği Programı, cigdem.akbas@antalya.edu.tr, orcid.org/0000-0002-1425-9828

*** Yeditepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, can.kaya@yeditepe.edu.tr, orcid.org/0000-0002-2177-4932

Atf (Citation): Akbaş, M.Ç. ve Kaya, C.T. (2023). An Analytical Hierarchy Process Based Integrated Performance Evaluation Index Model Proposal for Municipalities In Turkey. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 25(2), 361-398. <https://doi.org/10.31460/mbdd.1239927>

TÜRKİYE’DEKİ BELEDİYELER İÇİN AHP TABANLI ENTEGRE PERFORMANS DEĞERLENDİRME ENDEKS MODELİ ÖNERİSİ

ÖZ

Paydaşlarıyla en yakın teması kuran kamu kurumu statüsündeki belediyelerin şeffaf ve hesap verebilir olması beklenmektedir. Kurumsal raporlar, yerel yönetimler ve paydaşları arasındaki iletişimi sağlamada önemli araçlardır. Bu makalenin amacı ülkemizdeki belediyeler tarafından uygulanabilir bir “Entegre Raporlama Endeks Modeli” önerisinde bulunmak ve “Entegre Performans Ölçümlerini” yapmaktır. 29 Büyükşehir Belediyesi’nin 2018-2020 yılları arasında yayınladıkları faaliyet ve finansal raporlar incelenmiş, elde edilen sosyal veriler “içerik analizi” yöntemi ile sayısallaştırılmış, finansal veriler normalize edilmiş ve 12 uzmandan alınan görüşlerle “çok kriterli karar verme” yöntemlerinden “analitik hiyerarşi süreci” tekniği kullanılarak model önerisi oluşturulmuştur. Sayısallaştırılmış sosyal verilerle normalize edilmiş finansal veriler analiz edilerek performans ölçümleri yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: AHP, Entegre Raporlama Modeli, Entegre Performans, Entegre Raporlama Endeksi, Yerel Yönetim

JEL Sınıflandırması: M41, C44

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET

AMAÇ ve MOTİVASYON

Bu çalışmanın amacı, ülkemizde hizmet veren yerel yönetimlerin kullanılabileceği bir “Entegre Raporlama Endeks Modeli” oluşturmak ve “Entegre Performans Ölçümü” gerçekleştirmektir. Yerel yönetimlerce yayınlanan faaliyet raporları ve finansal raporlar incelendiğinde, anlaşılması zor olan bir yapıya sahip oldukları, okuyucu dostu olmayan uzun sayfalardan oluştukları ve en önemlisi sosyal ve finansal bilgileri bir arada içermedikleri görülmektedir. Yapılan literatür araştırmasında yerel yönetimler özelinde endeks modeli önerisi sunan bir çalışmaya henüz rastlanmamıştır. Çalışma, “Entegre Raporlamanın” yerel yönetimler tarafından uygulanabilir olduğunun ifadesi, konuyla ilgili farkındalık oluşturulması, aynı zamanda yerel yönetimlerin performans ölçümünü sağlayan bir ölçüm aracının geliştirilmiş olması açısından öncü, aynı zamanda geliştirilmeye açık bir adımdır.

ARAŞTIRMA STRATEJİSİ ve YÖNTEMİ

Bu çalışmada, içerik analizi tekniği ve Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) yöntemlerinden “Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS)” tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında ülkemizde hizmet veren 29 Büyükşehir Belediyesi’nin 2018-2020 yılları arasında yayınladıkları yıllık faaliyet raporlarından elde edilen sosyal veriler içerik analizi yöntemi ile sayısal hale getirilmiştir. Her bir sermaye faktörü için elde

edilen puanlar, oluşturulan “Entegre Rapor Endeks Modeli” yardımıyla performans ölçümünde kullanılmıştır. Araştırmanın ikinci aşamasında, ÇKKV yöntemlerinden biri olan “Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS)” tekniği kullanılmıştır. Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) tekniği kapsamında on iki uzman görüşü alınmış, yerel yönetimler için öncelik verilmesi gereken sermaye kriteri sıralaması yapılması istenmiş ve grup kararı alınarak “Yerel Yönetimler için Entegre Raporlama Endeks Modeli” oluşturulmuştur. Araştırma kapsamına dahil edilen uzmanlar yerel yönetimlerin üst düzey çalışanlarından ve akademisyenlerden oluşmaktadır. Çalışmada akademik bakış açısı ile uygulayıcı bakış açısı bir araya getirilmiştir.

İçerik analizinde puanlanan sosyal sermaye kriterleri ve alt kriterler, Entegre Raporlama Konseyi’nin yayınlamış olduğu “Küresel Raporlama Endeksi” (GRI, 2022), Birleşmiş Milletler Gelişim Programı’nın yayınlamış olduğu “Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri” (UNDP, 2022) ve Ekonomik ve Kalkınma İşbirliği Örgütü’nün yayınladığı “Daha İyi Yaşam Endeksi” (OECD, 2022)’den yararlanılarak hazırlanmıştır. Sosyal sermaye ana kriterleri sosyal ve ilişkisel sermaye, insan sermayesi, doğal sermaye ve entelektüel sermayeden oluşmaktadır. Sosyal ve ilişkisel sermaye ana kriterinin 8, insan sermayesinin 7, doğal sermayenin 4, entelektüel sermayenin ise 2 alt kriteri analizlere dahil edilmiştir.

Finansal sermaye ana kriterleri T.C. Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan “Kamu İdareleri için Mali Analiz Rehberi” (Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2022) doğrultusunda hazırlanmış olup, faaliyet başarısı, borç yapısı, harcamalar ve gelirler ana sermayelerinden oluşmaktadır. Faaliyet başarısı ana sermayesinin 5, borç yapısı ana sermayesinin 6, harcamalar ana sermayesinin 7, gelirler ana sermayesinin ise 5 alt kriteri bulunmaktadır. Finansal performans ölçümünde finansal sermayelerin yanı sıra üretilmiş sermaye de dahil edilmiştir.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Araştırmada ülkemizde yerel yönetimlerde uygulanabilecek ulusal düzeyde bir “Entegre Raporlama Endeks Modeli” geliştirilmiş ve 29 Büyükşehir Belediyesi’nin 2018-2020 yılları arasındaki performansları ölçülmüştür. “Entegre Raporlama Endeks Modeli” sosyal sermaye ve finansal sermayeden oluşmaktadır. Ana kriter ve alt kriterleri aşağıda listelenmektedir:

Sosyal Sermaye Modeli:

Sosyal Sermaye Ana Kriteri Sıralaması: 1. Sosyal ve İlişkisel Sermaye, 2. Entelektüel Sermaye, 3. İnsan Sermayesi, 4. Doğal Sermaye.

Sosyal ve İlişkisel Sermaye Alt Kriteri Sıralaması: 1. Yolsuzlukla Mücadele, 2. Vatandaş Memnuniyeti, 3. Kurumsal Yönetime Uygunluk, 4. Sosyal Projeler ve Yatırımlar, 5. Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar, 6. Vatandaş Şikâyet Mekanizması, 7. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Ödülleri, 8. Tedarikçi Seçimi.

Entelektüel Sermaye Alt Kriteri Sonuçları: 1. Zimni Bilgiler, Sistemler, Prosedürler ve Protokoller, Patent ve Telif Hakları.

İnsan Sermayesi Alt Kriteri Sıralaması: 1. Kadın Çalışanların Hakları, 2. Ücretler, İş Sağlığı ve Güvenliği, Performans Değerlendirme Sistemi, 3. Karar Verme ve Yönetime Katılma Hakkı, Mesleki Eğitim, Genç Çalışan Eğitimini Destekleme.

Doğal Sermaye Alt Kriteri Sıralaması: 1. Yenilenebilir Enerji ve Çevre Dostu Girişimler, 2. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, 3. Çevre Ödülleri.

Sosyal Sermaye Performans Sonuçları:

Ankara, İzmir, Bursa, Antalya, Adana, Konya, Hatay, Manisa, Kayseri, Tekirdağ, Denizli, Trabzon ve Muğla Büyükşehir Belediyeleri, 2018-2020 yılları arasında sosyal sermaye performans ölçümüne göre artan performansa sahiptir.

Finansal Sermaye Modeli:

Finansal Sermaye Ana Kriteri Sıralaması: 1. Faaliyet Başarısı, 2. Borç Yapısı, 3. Gelirler ve Harcamalar.

Faaliyet Başarısı Alt Kriteri Sıralaması: 1. Bütçe Dengesi, 2. Faaliyet Dengesi, 3. Tahsilat-Tahakkuk, Vergi ve Benzeri Gelirler Tahsilat-Tahakkuk, 4. Ödeme-Tahakkuk.

Borç Yapısı Alt Kriteri Sıralaması: 1. Vadesi Geçmiş Yükümlülükler ve Gelirlerin Yükümlülük ve Giderleri Karşılama Gücü, 2. Vadesi Geçmiş Alacaklar, 3. Yükümlülük, Borçlanma, 4. Yükümlülük Dağılımı.

Gelirler Alt Kriteri Sıralaması: 1. Vergi Gelirleri, 2. Kişi Başına Düşen Gelir, 3. Gelir Tahmini, 4. Mali Olmayan Varlıklar.

Harcamalar Alt Kriteri Sıralaması: 1. Tahakkuk Esaslı Faiz Gideri, 2. Personel Harcamalarının Giderleri İçerisindeki Payı, Kişi Başına Düşen Gider, Nakit Esaslı Faiz Gideri, 3. Nakit Esaslı Personel Harcamaları, 4. Tahakkuk Esaslı Personel Harcaması.

Finansal Sermaye Performans Sonuçları:

Adana ve Denizli Büyükşehir Belediyelerinin finansal sermaye performansları 2018-2020 yılları arasında artmıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada ülkemizde hizmet veren 29 Büyükşehir Belediyesi'nin 2018-2020 yılları itibari ile yıllık faaliyet raporları incelenmiş, faaliyet raporları içerisindeki kavramlar ya da ifadeler içerik analizi yöntemi ile sayısallaştırılarak analize uygun hale getirilmiştir. Ülkemizde sosyal raporlamaya yeterince

önem verilmemesi, verilerin belediye beyanlarına dayanması ve tüm faaliyetlerin faaliyet raporlarına aktarılmamış olma ihtimali, sosyal verilerin toplanması konusunda kısıt oluşturmaktadır. Yerel yönetimler için önerilen Entegre Raporlama Endeks Modelinin oluşturulmasında 12 uzmandan görüş alınmıştır. Alınan uzman görüşleri doğrultusunda oluşturulan “Entegre Raporlama Endeks Modeli” ile belediyelerin performans ölçümleri gerçekleştirilmiştir. Uzman görüşleri grup kararı alınmasına imkân sağlamış ve amaçlanan “Entegre Raporlama Endeks Modeli” kurulmuştur.

1. INTRODUCTION

Recently, public administration practices in developed countries have been subject to progressive evaluation reviews and consequential modifications aimed at ensuring that public resources are allocated more effectively and equitably. A focus on performance outcomes has resulted in the adoption of new and innovative management applications resulting in organizational restructurings and creation of modern information systems. In essence, the preceding changes have involved a series of transformative movements in administrative systems resulting in an alignment with the umbrella term “New Public Administration”. Basically, the new movements have heralded the need for public administrations to be more transparent, accountable and sensitive to taxpayers through clear and open communication. Thus, there is an increasing interest in the overall performance of public-sector organizations and their impact on both the social and physical environment. Traditional accounting practices are now being modernized along with a heightened level of community demand for public-sector organizations to adopt open communication practices that support transparency and accountability. Budgeting, expenditures, management of public money and new public financial management systems draw attention to the need for effective and sustainable economic management and service delivery (Katsikas et al., 2017). In more recent times, there have been broad initiatives aimed at promoting value-added outcomes of voluntarily implementing integrated reporting for the public-sector (Global Reporting Initiative, 2005). The European Commission has long been a strong advocate for central and local governments to endorse and implement integrated and sustainable reporting.

Integrated reporting is becoming the preferred strategic communication tool as it opens the way for highlighting and sharing a diversity of viewpoints, developments (proposed or actual) and perspectives on how organizations plan and approach sustainability, corporate governance, natural capital, intellectual capital, human capital, and social capital (Katsikas et al., 2017). The importance of public sector financial and social performance reporting is now an essential component of the communication process for transparent and accountable engagement with communities. At the same time, it is also becoming increasingly clear that community expectations are on the rise in relation to the provision of sustainable developments in the form of comprehensive packaging of supportive services and

environmental enhancement projects that protect and advance the health and well-being of community members (Birney et al., 2010).

Local governments as public-sector organizations are tax-funded institutions with a clear mandate to address local and regional developmental needs and requirements for healthy living that include facilities, utilities, health services, housing, transportation, education, work/employment, economic vitality, recreation and heritage, protection of the natural environment and care of youth, elder people and the disabled. While transparency and accountability regarding the provision and sustainability of the complex array of infrastructure and essential services represent a crucial aspect of the communication process, there remains the problem of how to measure the integrated performance of local governments. The challenge facing many public-sector organizations is the need to deploy effective and reliable indicators that reflect overall performance in all key areas of municipal responsibility. This study examines the integrated performances of local governments through creating a social performance index drawing upon the GRI Standards of Integrated Reporting Council (Global Reporting Initiative, 2022), the UNDP Sustainable Development Goals (UNDP, 2022), and the OECD's Better Life Index (OECD, 2022). For financial performance measurement, the ratios published by the General Directorate of Public Accounts were used (Muhasebat Genel Mũdũrlũđũ, 2022).

The primary purpose of this study is to share a developmental initiative for a contemporary integrated reporting index model applicable for adoption by municipalities throughout Turkey and to evaluate their integrated performances by using the mentioned model. The main purpose of the study is to answer the following questions: Which main-criteria and sub-criteria elements should be included in the integrated reporting index model to be used by local governments in Turkey? and May local government performance comparison be made with the established local government integrated reporting index model?. For this purpose, annual reports including financial reports of 29 metropolitan municipalities in Turkey were analyzed consecutively over the time period of 2018, 2019 and 2020 respectively). In the first stage of the research, the social data obtained from the annual activity reports published by 29 Metropolitan Municipalities between 2018-2020 were digitized by content analysis method. The scores obtained for each capital factor were used in performance measurement. In the second stage of the research, "Analytic Hierarchy Process (AHP)" technique, which is one of the MCDM methods, was used. Within the scope of the Analytical Hierarchy Process (AHP) technique, twelve expert opinions were taken, the capital criteria that should be prioritized for local governments were requested, and the "Integrated Reporting Index Model for Local Governments" was developed by taking a group decision. The experts included in the scope of the research consist of senior staff of local administrations and academicians. The academic perspective and the practitioner perspective were brought together in the course of this research in order to achieve an enhanced pool of perspectives.

The following points need to be highlighted for the contribution and authenticity of the study to the literature. First of all, the study develops an integrated reporting index model that can be applied in local governments in Turkey. Additionally, with this model, empirical results for the measurement of integrated performance of local governments within a three-year time series are provided. Accordingly, the social and financial performance results of local governments that serve many different stakeholder groups are open to analysis. In order to obtain comparable results, the entire sample was selected from metropolitan municipalities. The study shows the integrated performance developments of metropolitan municipalities over the years and the employed method provides an opportunity to rank them. Consequently, success levels can be determined according to the integrated performance of metropolitan municipalities. The results can guide local governments, the political authority they are affiliated with, and the relevant ministry in terms of using an integrated reporting index model and performing integrated performance measurement.

2. LITERATURE REVIEW

Milton Friedman (Friedman, 1970) argued in his doctrine that the only social responsibility of companies is to produce profits. However, this argument has changed in recent decades by increased attention to corporate governance. Integrated reporting, in its most basic sense, is the integration of non-financial information to financial information of companies. In this regard, integrated reporting aims to present how the firm creates value by adding its strategies, corporate governance and social performance to the existing financial model. The emergence process of integrated reporting has become a main discussion area with the crises experienced in 2008. Company scandals and financial crises have negatively affected the society. In addition to these impacts, social problems such as climate change, water scarcity, rapid consumption of natural resources and human rights have further increased economic uncertainties. This situation caused decision makers to reconsider the reliability of the reports published by companies and it is argued whether financial and social information published independently from each other reflect information about how companies create value in the short and long term. Many academic studies have been carried out that are associated with the discussion of social reports published by companies. The findings that show the positive relationship between social performance and financial performance have increased investors' interest in social performance (Black Sun Plc., 2012). Thus, it is emphasized more and more that the environmental, social and managerial performance of companies have significant impacts on their financial performance and shareholder value, and it is concluded that traditional financial and social reports did not provide sufficient information about the current and future performance to their shareholders and other stakeholders. As a

result of these discussions, integrated reporting which includes financial and social information has started to gain significant importance.

When discussing integrated reporting, integrated thinking needs to be taken into consideration since they are closely related. Integrated thinking is a continuous journey that evolves over time and continues to promote collaboration across all sections of the organization (Value Reporting Foundation, 2021). An organization actively considers the connections between its many operating and functional units (IIRC, 2021). The activities and outputs of the organization increase, reduce, or transform the capitals, which represent stocks of value. These capitals are classified as financial, social and relationship, human, intellectual and natural. Organizations, on the other hand, are not obligated to use this capital classification (IIRC, 2021). Integrated reporting is an essential foundation to establish “integrated thinking” for not only public offices but for the whole ecosystem, mainly for SMEs as well (Kaya & Türegün, 2014)

Guthrie et al. (2017) aim to investigate the connection between integrated reporting and organizational internal processes, particularly which internal mechanisms in organizations are primarily altered by integrated reporting disclosures and how they impact integrated thinking internally. They examined five Italian public sector organizations as part of the study's scope and used the data from official records and management interviews. They concluded in the study that businesses, which implement integrated reporting, also implement integrated thinking.

Integrated reporting is important in the public sector, especially in terms of transparency and accountability. According to Nistor et.al. (2019), for global financial stability and long-term sustainability, a high-quality information exposure is necessary. To create a more open and accountable public sector, transparency is required. Integrated reporting is a contemporary tool to provide an overall degree of transparency in the public sector, specifically, in the case of municipalities, by combining financial indicators, operational data and sustainability information. Nistor et al. (2019) aim at determining whether the key components of the emerging reporting trend align with those of the existing reporting set and applications in a hypothetical reporting organization in their work "Approaching Public Sector Transparency Through An Integrated Reporting Benchmark". The preceding study attempted to assess non-financial and financial data from an integrated perspective in the operations of organizations. The cluster analysis of the disclosure practices of the European Union local public administrations, along with an examination of the six-stage capital model from the IIRC framework and the eight key principles from the GRI guidelines, led to the conclusion that the sample has the highest explanatory power in Anglo-Saxon and Northern local public administrations.

As the reports of public sector institutions have become more transparent, it results in trustful relationships with stakeholders. This trustful relationship can be considered as a “culture of openness”

within organizations (Hood, 2010). Reducing the asymmetry of information with an appropriate disclosure level may help to create it. Besides transparency, responsibility is another important behavior of public sector organizations. With the use of integrated reporting, they become more responsible (Greiling & Spraul, 2010) because integrated reporting puts strategic financial and social information at the same level of importance for accountability and performance evaluation. Caruana and Grech (2019) identify the level of connection between current practices and integrated reporting in the annual departmental reports produced by Maltese government ministries. According to the study, integrated reporting principles can be gradually implemented in an effort to boost accountability and transparency.

Farneti et al. (2019), examine the three types of social capital that the international integrated reporting framework identified: intellectual, human, and social capital. These researchers also examined how relationship capital has been adapted to integrated reporting and tested its impact on social explanations. An examination of the contents of the annual reports and integrated reports released between 2009 and 2017 was undertaken as part of a case. According to the study's empirical findings, enhanced stakeholder interactions in the public sector can be observed by looking at how integrated reporting affects the disclosure of social information. The study showed that the integrated reporting framework's material assessment method assisted in promoting as well as prioritizing key social issues discussed with stakeholders.

In the literature review, no study was found that aims to develop an integrated reporting index model and to measure integrated performance of local governments. However, some studies have been carried out on the private sector application of the subject. Aras and Yildirim (2022) aim to include each capital component in the integrated reporting and showed their impacts by weighing these components. They used Entropy method in a Turkish deposit bank in the BIST sustainability index, covering the period between 2014 and 2017. In their study, they found that intellectual capital has the highest weight, and it is followed by social and relationship capital, human capital, financial capital, governance capital, manufactured capital and natural capital.

Public institutions can use integrated reporting as a tool for communicating financial and non-financial information together to be more transparent, accountable, reliable and responsible in the services they provide to their stakeholders. Integrated reporting is the most advanced and comprehensive instrument that board and governance professionals can incorporate into their strategy to test businesses resilience against factors such as environmental issues, financial crises, and social instabilities (Girella, 2021). In this regard, integrated reporting aims to present how a firm creates value by adding its strategies, corporate governance and social performance to its existing financial model. With integrated reporting, an organization actively considers the connections between its operational and functional units with the utilized or affected capitals (IIRC, 2021). Although organizations compiling an integrated

report are not obligated to use this classification or to organize their report according to different types of capitals, the elements of an integrated reporting are categorized into financial, manufactured, intellectual, human, social and relationship, and natural capital. (IIRC, 2021).

3. AN APPLICATION ON LOCAL GOVERNMENTS IN TURKEY

3.1. Methodology

In this study, the integrated performances of 29 metropolitan municipalities with accessible annual reports for the 2018-2020 activity period were analyzed. Mardin Metropolitan Municipality, which did not submit its annual reports to the public in the relevant period, was excluded from the scope of the study. 2021 and 2022 period could not be included, because the annual reports were not published when the study was submitted. In addition, the study includes the pandemic period and results were interpreted in terms of this special period. In the integrated performance measurement of local governments, the capitals suggested by the International Integrated Reporting Framework include many different capitals such as social and relationship capital, human capital, natural capital, intellectual capital, manufactured capital, and financial capital. These bundles of capitals are considered as basis for the study.

3.1.1. Deriving Indicators

A review of the integrated reporting literature identified the use of indicator-based approaches. Indicator-based approaches are used to inform decision-makers with demonstration of the multi-dimensionality of service features (Mahmoud & Hine, 2013). Although there are some attempts to define integrated reporting indicators in private sector, the number of studies in public sector related to this area is insufficient. As a result, creating an integrated reporting index model in the public sector brings about two main challenges. The first one is that there is no public sector specific integrated reporting indicator definition in the literature. Secondly, there is not sufficient information about which of the indicators published by global institutions are important for local governments.

Although Integrated Reporting Committee (GRI), UNDP Sustainable Development Goals, and OECD Better Life Index defined social indices of integrated reporting, it is not obvious which capital criteria can be used by local governments and what is the order of importance of the proposed main-criteria and sub-criteria. In this study, research conducted for the selection and sorting of the integrated reporting main-criteria and sub-criteria, according to their priorities for municipalities.

3.1.2. Development of Indexes

In order to calculate the human, social and relational capital, natural capital and intellectual capital grades of local governments, content analysis of the qualitative data obtained from the annual reports

and other sources has been converted into quantitative format. The index criteria are weighted as "0", "1" and "2" points. The list of index criteria is shown in Appendix-1. Content analysis is carried out with the keywords identified for each main-criteria and sub-criteria. Whether the keywords are included in the annual reports of the municipalities and/or in the explanations made on the websites are examined. For example, under human capital, the keyword "wage" was used for wages, while the key "female workforce" was used for the rights granted to female employees.

Capital ratings of municipalities regarding their social performance were calculated in two stages. In the first stage, raw index grades were calculated for each capital item separately. In the second stage, the grades calculated for each capital item were divided by the grade average of the capital item group and multiplied by one hundred; in other words, they were normalized and included in the analysis.

Since the distribution ranges of the indicators considered in terms of financial and manufactured capitals are quite different, the reflection of the effect of difference change on the results is prevented by standardizing in the range of 0-1.

3.1.3. Establishing the AHP Decision Hierarchy

Analytical Hierarchy Process developed by Saaty, was employed as the research methodology in order to determine the importance (levels/weights) of the criteria selected. MCDM approaches are criticized for a number of reasons, such as insufficient use of variables, personal interpretation, and direct selection of weights (Barron & Barrett, 1996). The innovation of the AHP method is that it solves multidimensional problems by defining the relative weights between the main criteria and sub-criteria (Al Khalil, 2002). AHP differs from other MCDM techniques in that it offers a multi-layered and multidimensional approach that reduces a complex problem to its simplest form (Saaty & Vargas, 2000).

The AHP method is used in many fields such as education, strategic planning, project selection, engineering, public, industry, management, production, political, social and sports (Vaidya & Kumar, 2006). As this study aims to develop an applicable integrated reporting index model for performance measurement of local governments, the AHP technique is used. This technique allows determining priorities among main-criteria, sub-criteria and alternatives. AHP is one of the many criteria decision-making methods that structures a hierarchy of alternatives. In applying AHP, firstly binary decision making by comparing alternatives, criteria matrices are formed. Secondly, the criteria are weighted according to the evaluation criteria. After comparison matrices are made, consistency ratio (CR) is calculated. By looking at the CR value, if the value of CR is above 0,1, the comparisons are adjusted; if it is below, the most suitable alternative is selected.

AHP analysis is conducted in five steps÷ setting a target, criteria, or sub-criteria, and an alternative, pair-wise comparison of criteria and sub criteria related to the target, constituting a comparison matrix, analyzing the weights and controlling the CR (Kara & Iranmanesh, 2022).

When determining the relative priority levels for each criterion, the technique depends on the decision maker's (expert) opinion. By responding to questionnaires created using Saaty's 1–9 scale, decision-makers assess the criteria and sub-criteria as shown in Table 1. The priority order of the decision options is determined by considering each criterion (Anderson et.al, 2008). There are numerous methods for making multi-criteria decisions. The key benefits of AHP over conventional methods are its simplicity and its successful utilization in complicated decision-making situations that involve both subjective and objective assessments (Timor, 2011). AHP narrows down the multidimensional problem to just one dimension by determining the relative weights of the criteria and sub-criteria. The ranking's priority vectors are used to make decisions in order to select the best result out of many options. Numerous decision-makers (managers, engineers, financial specialists, marketing experts, etc.) may participate in an enterprise decision. With AHP, a single outcome can be obtained by combining the judgments of individuals (groups) with various levels of experience, education, and knowledge (Saaty, 2008).

Table 1. The Fundamental Scale

Intensity of Importance	Definition	Explanation
1	Equal Importance	Two activities contribute equally is the objective
2	Weak	
3	Moderate Importance	Experience and judgement slightly favor one activity over another
4	Moderate Plus	
5	Strong Importance	Experience and judgement strategy favor one activity over another
6	Strong Plus	
7	Very Strong or Demonstrated Importance	An activity is favored very strongly over another; its dominance demonstrated in practice
8	Very, Very Strong	
9	Extreme Importance	The evidence favoring one activity over another is of the highest possible order of affirmation

Source: (Saaty & Vargas, 1994)

In this study, to obtain the matrix reflecting the priority levels of the determined criteria, 12 experts were interviewed. Expert profiles are shown in Table 2. In the Analytical Hierarchy Process method, there is no limitation on the number of experts who take part in this study. 5 of the 12 experts are

academicians who have studies integrated reporting related subject, and 7 of them are senior managers employed in local governments. The reason to include both academicians and practitioners in the study is to evaluate the different views of these two groups. This sample was selected for the purpose of pairwise comparisons. AHP approach helps to prioritize the pairwise comparisons of factors by using eigenvalues. An example of judgement scale is provided in Appendix-2

Table 2. Expert Profiles

Number of Experts	Expert Groups	Area of Expertise
5	Academicians	Accounting
4	Municipal Officials	Financial Services Manager
2	Municipal Officials	Strategy Development Manager
1	Municipal Officials	Financial Services Expert

3.1.3.1. Mathematical Infrastructure of AHP Method

Pairwise comparisons are used to determine the weights (w) of the criteria. Decision-makers are not required to compare numbers. For pairwise comparisons in the literature, Saaty's scale of 1–9 is typically employed. If comparing n criteria based on their relative weights of importance is something you want to do, with criteria a_1, a_2, \dots, a_n and weights w_1, w_2, \dots, w_n , the general structure of the pairwise comparison matrix will be shown in Equation 1 in Appendix-3 (Tzeng & Huang, 2011).

Here $a_{ij} = \frac{1}{a_{ji}}$ (according to reciprocity) and $a_{ij} = \frac{a_{ik}}{a_{jk}}$. In real problems, the result $\frac{w_i}{w_j}$ is often unknown. Therefore, what needs to be solved in AHP is to find the value of a_{ij} as $a_{ij} \cong \frac{w_i}{w_j}$ (Tzeng & Huang, 2011). The general form of the weight matrix is given in Equation 2 in Appendix-3.

Multiplying the W by the w values is given in Equation 3 or as in Equation 4 in Appendix-3.

The solution of the Equation 3 and Equation 4 is the eigenvalue finding problem. Their relative weights are calculated with the w eigenvector found based on Λ_{Max} which satisfies the $(Aw = \Lambda_{Max}I)w = 0$ equation. Here Λ_{Max} is the largest eigenvalue of the matrix A and the eigenvector w is obtained by the equation $(A - \Lambda_{Max}I)w = 0$ depending on Λ_{Max} .

Additionally, two parameters, Consistency Index (CI) and Consistency Ratio (CR), are applied to guarantee the accuracy of relative weights as well as the consistency of subjective perceptions. The following formula in Equation 5 in Appendix-3 is used to calculate the Consistency Index (CI).

Λ_{Max} is the largest eigenvalue and n is the total number of features (criteria). In order to obtain a reliable result, the CI value should not exceed 0.1 (Tzeng & Huang, 2011).

The formula in Equation 6 in Appendix-3 is used to calculate the consistency ratio. RI stands for "Random Value Index". It is derived from a large sample of a randomly generated cross-comparison matrix. Consistency ratio (CI) is expected to be below 0.1 for reliable and realistic results.

3.2. Research Model

In this study, AHP method helps to prioritize the main-criteria and sub-criteria of social and financial dimensions of integrated reporting for municipalities. The capitals suggested by IIRC such as human capital, social and relationship capital, intellectual capital, natural capital and financial capital are selected as the main-criteria in the study while the sub-criteria of the study were chosen from literature as shown in the table in Appendix-1. The index scores created as a result of the literature review were first graded according to the content analysis of the annual reports of local governments, and the sub-criteria, which is "zero" in value, was not included in the study. Calculations related to the AHP process were done via MS Excel.

Human capital, social and relationship capital, natural capital and intellectual capital represent four sub-criteria of the social dimension of integrated reporting, while operational success capital, debt structure capital, expenditures capital, income capital, and manufactured capital represent five main criteria of the financial dimension.

The main criterion of human capital has seven sub-criteria: wages, occupational health and safety, rights of women employees, the right to make decision and participation, performance evaluation system, Vocational Training, and youth training support.

The main criterion of social and relational capital has eight sub-criteria: social projects and investments, anti-corruption and bribery, corporate social responsibility awards, citizen satisfaction, citizen complaint mechanism, supplier selection, compliance with corporate governance, peace, and justice and strong institutions.

The main criterion of natural capital has four sub-criteria: environmentally friendly initiatives, renewable energy, environment awards, and sustainable cities and communities.

The main criterion of intellectual capital has two sub-criteria: total number of patents and implied knowledge, systems and protocols.

Under the financial dimension, the main criterion of operation success has five sub-criteria: budget balance indicator, activity balance indicator, collection-accrual indicator, tax and similar income collection-accrual indicator, and payment-accrual indicator.

The main criterion of debt structure capital has six sub-criteria: liability indicator, liability distribution indicator, overdue liabilities indicator, debt indicator, indicator of revenues to cover liabilities and expenses, and overdue receivables indicator.

Expenditures capital main criterion has seven sub-criteria: accrual-based personnel expenditure indicator, cash-based personnel expenditure indicator, indicator of the share of personnel expenditures in expenses, accrual-based interest expense indicator, cash-based interest expense indicator, forecast indicator and expense per capital indicator.

Income capital main criterion has five sub-criteria: dependency indicator, tax income indicator, non-financial asset indicator, income forecast indicator, and income per capita indicator.

Manufactured capital is the main criterion and has one sub-criterion: the ratio of tangible assets to total assets indicator.

As illustrated in Figure 1 the objective of this study is to evaluate and examine the municipalities' performance through a number of social and financial criteria based on what the most appropriate criteria is prioritized. The AHP Hierarchy Model for measuring the integrated performance of the municipalities is shown in Figure 1 below (Akbaş & Kaya, 2022).

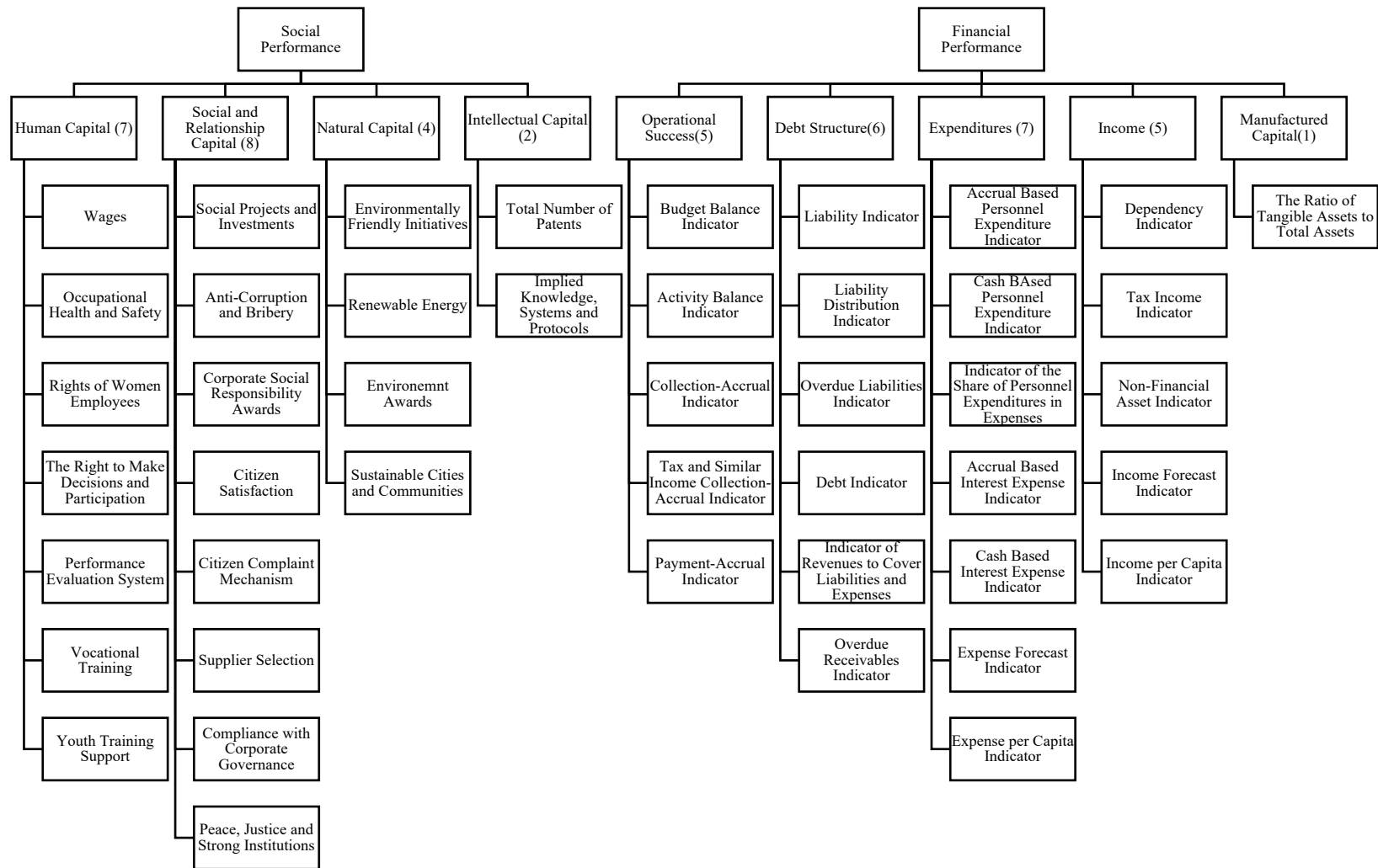

Figure 1. AHP Hierarchy for Measuring Performances of Integrated Reporting Index Model

The first step in decision making with AHP is to understand the problem well by examining it through a hierarchical structure as in Figure 1. The aim of this hierarchical structure is to determine the main-criteria and sub-criteria. After the hierarchical structure has been created, pairwise comparisons of the main criteria and sub-criteria are made.

3.2.1. Performance Measurement

This study aims at evaluating the performance of local governments in 2018, 2019 and 2020 according to the AHP based method. Therefore, AHP, one of the Multi-Criteria Decision Making Methods, was firstly applied to determine the priority levels of each main and sub-criteria of the index model. The priorities of the main and sub-criteria obtained with the AHP were also used in the performance evaluation with the index study. In the integrated performance measurement, the performances of each sub-criterion obtained by multiplying the normalized social and financial index data with the global weight results of the sub-criteria were collected and the main criteria performances were obtained. Evaluations were made separately for the years 2018, 2019 and 2020.

4. FINDINGS

Pairwise comparisons of the main-criteria and sub-criteria were made by 12 experts separately with the AHP method. Pairwise comparisons were made according to the 9-point scale developed by Saaty and pairwise comparison matrices were created. By taking the geometric mean of the comparison matrices made by 12 experts, the pairwise comparison matrices reflecting the group decision were obtained. Table 3 and Table 4 show the social and financial main-criteria comparison results of the integrated reporting index model.

4.1. Priority Comparisons of Social and Financial Dimensions

In the dimension of social performance, 4 main-criteria and 21 sub-criteria were evaluated. According to the results, CR of the experts' comparisons are below 0,1 which means, the results are reliable and realistic (Tzeng & Huang, 2011). Group decision is taken for the determination of the priority ranking of 4 main-criteria. The results are given in Table 3 below:

Table 3. Pairwise Comparisons of Social Performance

	Human Capital	Social and Relationship Capital	Natural Capital	Intellectual Capital	Weights
Human Capital	1	1	1	1	0,2464
Social and Relationship Capital	1	1	2	1	0,2964
Natural Capital	1	0,5	1	1	0,2188
Intellectual Capital	1	1	1	1	0,25

Considering the importance degrees of the sub-dimensions, *Social and Relationship Capital I(SRC)* (Weight: 0,2964) has the greatest impact on social performance of local authorities, followed by Intellectual Capital (IC) (Weight: 0,25), Human Capital (HC) (Weight: 0,2464), and Natural Capital (NC) (Weight: 0,2188), respectively. It is thought that the pandemic experienced in the world in 2019 caused a change in the social service programs of local governments and therefore caused social and relational capital to be the main criterion with the highest priority. According to the results illustrated in Table 3, SRC is perceived to have the highest weight indicating that municipal authorities have to pay more attention toward sub-criteria such as anti-corruption and bribery (weight: 0,2264), citizen satisfaction (weight: 0,1449), compliance with corporate governance (weight: 0,1360), social projects and investments (weight: 0,1287), peace, justice, and strong institutions (weight: 0,1221), citizen complaint mechanism (weight: 0,1138), corporate social responsibility awards (weight: 0,0684), and supplier selection (weight: 0,0548).

Table 4. Pairwise Comparisons of Financial Performance

	Operational Success Indicator	Debt Structure Indicator	Income Indicator	Expenditures Indicator	Weights
Operational Success Indicator	1	1	2	2	0,3458
Debt Structure Indicator	1	1	1	1	0,2458
Income Indicator	0,5	1	1	1	0,2042
Expenditures Indicator	0,5	1	1	1	0,2042

Considering the importance degrees of the main-criteria *Operational Success Indicator* (OSI)(Weight: 0,3458) has a significant impact on financial performance followed by Debt Structure Indicator (DSI) (Weight: 0,2458), Income Indicator (II) (Weight: 0,2042), and Expenditures Indicator (EI), which (have equal impacts, respectively. According to the results of analysis illustrated in Table 4, OSI is perceived to have the highest weight indicating that municipal authorities have to pay more attention toward sub-criteria budget balance indicator (weight: 0,3064), activity balance indicator (weight: 0,2814), collection-accrual indicator and tax and similar income collection-accrual indicator (weight: 0,1407), and payment-accrual indicator (weight: 0,1307), respectively.

4.2. Social and Financial Performance Measurements

4.2.1. Integrated Performance Reporting Index Model

The integrated reporting model developed according to the results of the study has been prepared based on the basic services of local governments. The model can be used by municipalities from different statuses.

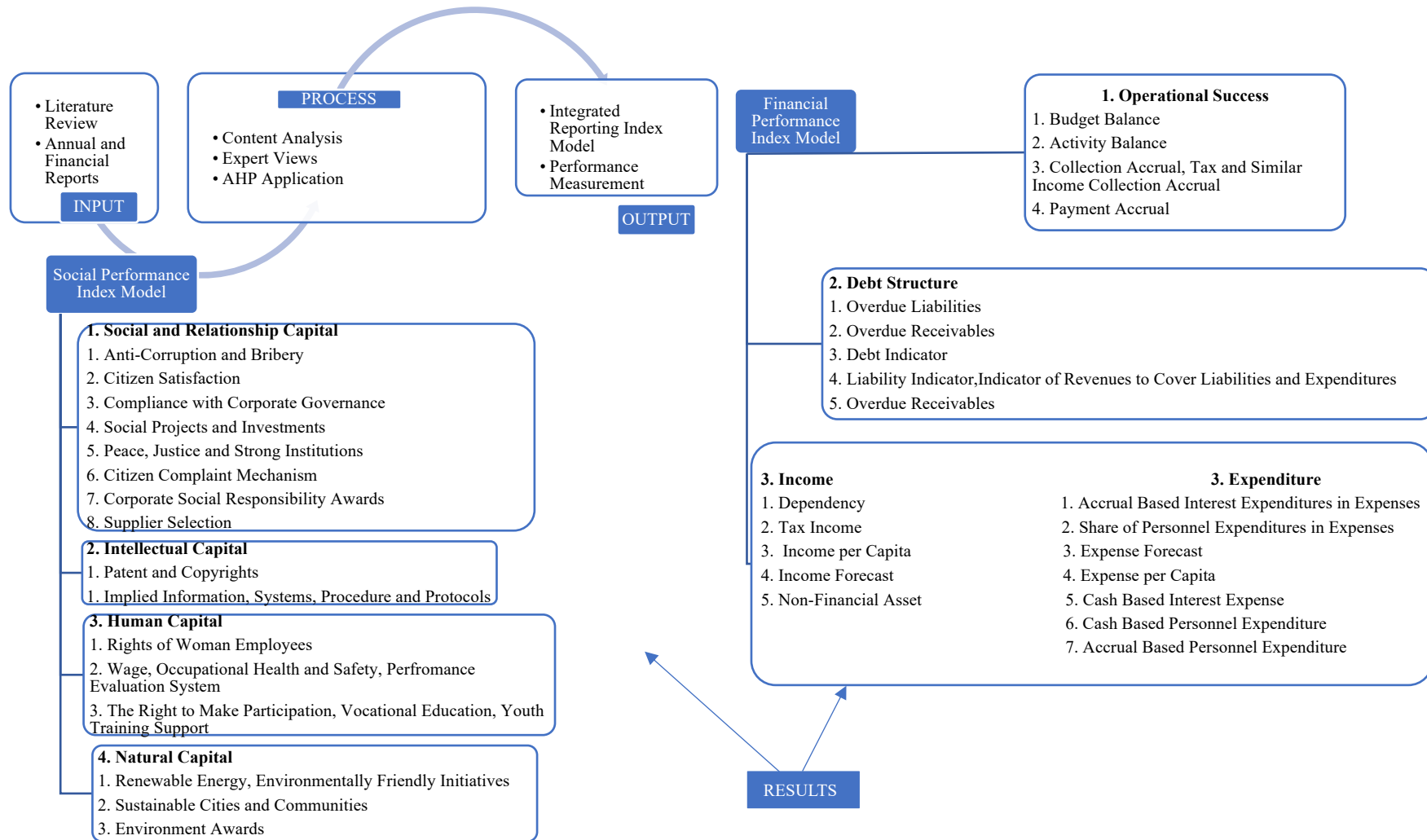

Figure 2. Integrated Reporting Index Model for Municipalities

To measure the integrated performances of municipalities by using the AHP method, global weights of the criteria were calculated using pair-wise comparisons. Global weights were calculated by multiplying the priority weight of the main criteria by priority weight of the sub-criteria. Rankings of both main-criteria and sub-criteria were obtained to show the priorities. The global weights of each sub-criterion multiplied with index scores of municipalities obtained from annual reports between 2018-2020 are used to calculate the social and financial performances. The results are shown in Table 5 and Table 6.

Table 5. Global Weights and Ranking

Main Criteria	Priority Weight	Main Criteria Rank	Sub-Criteria	Priority Weight	Global Weight	Sub-Criteria Rank
Social Performance						
Social and Relationship Capital	0,2964	1	Anti-Corruption and Bribery	0,2264	0,067	1
			Citizen Satisfaction	0,1496	0,044	2
			Compliance with Corporate Governance	0,1360	0,040	3
			Social Projects and Investments	0,1287	0,038	4
			Peace, Justice and Strong Institutions	0,1221	0,036	5
			Citizen Complaint Mechanism	0,1138	0,034	6
			Corporate Social Responsibility Awards	0,0684	0,020	7
			Supplier Selection	0,0548	0,016	8
Intellectual Capital	0,250	2	Total Number of Patents	0,500	0,125	1
			Implied Knowledge, Systems and Protocols	0,500	0,125	1
Human Capital	0,2464	3	Rights of Women Employees	0,1943	0,048	1
			Wages	0,1408	0,035	2
			Occupational Health and Safety	0,1408	0,035	2
			Performance Evaluation System	0,1408	0,035	2
			The Right to Make Decisions and Participation	0,1278	0,032	3
			Vocational Training	0,1278	0,032	3
			Youth Training Support	0,1278	0,032	3
Natural Capital	0,2188	4	Environmentally Friendly Initiatives	0,2887	0,063	1
			Renewable Energy	0,2887	0,063	1
			Sustainable Cities and Communities	0,2470	0,054	2
			Environment Awards	0,1756	0,038	3
Financial Performance						
Operational Success	0,3458	1	Budget Balance Indicator	0,3064	0,106	1
			Activity Balance Indicator	0,2814	0,097	2
			Collection-Accrual Indicator	0,1407	0,049	3

Table 5. Continued. Global Weights and Ranking

			Tax and Similar Income Collection-Accrual Indicator	0,1407	0,049	3
			Payment-Accrual Indicator	0,1307	0,045	4
Debt Structure	0,2458	2	Overdue Liabilities Indicator	0,2075	0,051	1
			Overdue Receivables Indicator	0,2075	0,051	1
			Debt Indicator	0,1629	0,040	2
			Liability Indicator	0,1462	0,036	3
			Indicator of Revenues to Cover Liabilities and Expenses	0,1462	0,036	3
			Liability Distribution Indicator	0,1296	0,032	4
			Expenditures	0,2042	3	Accrual Based Interest Expense Indicator
Indicator of the Share of Personnel Expenditures in Expenses	0,1610	0,033				2
Cash Based Interest Expense Indicator	0,1392	0,028				3
Expense Forecast Indicator	0,1392	0,028				3
Expense per Capita Indicator	0,1392	0,028				3
Cash Based Personnel Expenditure Indicator	0,1290	0,026				4
Accrual Based Personnel Expenditure Indicator	0,1171	0,024				5
Income	0,2042	3	Dependency Indicator	0,3494	0,071	1
			Tax Income Indicator	0,2158	0,044	2
			Income per Capita Indicator	0,1622	0,033	3
			Income Forecast Indicator	0,1422	0,029	4
			Non-Financial Asset Indicator	0,1304	0,027	5

Table 6. Social Performance Evaluation Measures in Turkish Cities Between 2018-2020

Metropolitan	2018	Change (%)	2019	Change (%)	2020	Total Change Between 2018-2020(%)
İstanbul	0,036	-38,46%	0,026	56,67%	0,060	40,00%
Ankara	0,103	34,39%	0,157	53,82%	0,340	69,71%
İzmir	0,338	60,70%	0,860	59,81%	2,140	84,21%
Bursa	0,262	71,61%	0,923	43,09%	1,622	83,85%
Antalya	0,517	31,07%	0,750	35,95%	1,171	55,85%
Adana	0,212	42,23%	0,367	64,98%	1,048	79,77%
Konya	0,153	52,63%	0,323	42,11%	0,558	72,58%
Şanlıurfa	0,146	65,32%	0,421	-9,92%	0,383	61,88%
Gaziantep	0,206	56,54%	0,474	-12,86%	0,420	50,95%
Kocaeli	0,617	-92,81%	0,320	35,09%	0,493	-25,15%
Mersin	0,544	-14,05%	0,477	30,26%	0,684	20,47%
Diyarbakır	0,314	-30,83%	0,240	15,79%	0,285	-10,18%

Table 6. Continued. Performance Evaluation in General Social Performance Measure

Hatay	0,198	39,63%	0,328	7,08%	0,353	43,91%
Manisa	0,142	1,39%	0,144	47,64%	0,275	48,36%
Kayseri	0,149	18,58%	0,183	71,04%	0,632	76,42%
Samsun	0,202	-43,26%	0,141	70,50%	0,478	57,74%
Balıkesir	0,303	-28,39%	0,236	44,21%	0,423	28,37%
Kahramanmaraş	0,247	-268,66%	0,067	62,98%	0,181	-36,46%
Van	0,155	-74,16%	0,089	51,37%	0,183	15,30%
Aydın	0,122	-84,85%	0,066	51,47%	0,136	10,29%
Tekirdağ	0,121	1,63%	0,123	59,67%	0,305	60,33%
Denizli	0,212	26,39%	0,288	17,24%	0,348	39,08%
Sakarya	0,377	51,48%	0,777	-2,10%	0,761	50,46%
Muğla	0,589	39,34%	0,971	8,91%	1,066	44,75%
Eskişehir	0,481	58,10%	1,148	-0,70%	1,140	57,81%
Trabzon	0,331	29,42%	0,469	39,48%	0,775	57,29%
Malatya	0,464	-21,78%	0,381	25,73%	0,513	9,55%
Erzurum	0,273	38,10%	0,441	-27,83%	0,345	20,87%
Ordu	0,233	68,81%	0,747	-58,26%	0,472	50,64%

When the social performance Turkish cities between 2018-2020 are examined, it is seen that the performances have increased over the years in Ankara, İzmir, Bursa, Antalya, Adana, Konya, Hatay, Manisa, Kayseri, Tekirdağ, Denizli, Trabzon and Muğla. The increase in the social performance of İzmir (84,21%) Metropolitan Municipality over the years is remarkable. The increase in the social performance of the İzmir Metropolitan Municipality during the research years is due to the fact that the municipality gave priority to the services related to the main criteria and sub-criteria of social and relationship capital in the relevant years. An issue that should be considered in the interpretation of the social performance results of the metropolitan municipalities is the effect of the local government elections that took place in our country in 2019 on performance and the effect of the pandemic experienced in the world in 2019 on local government services. Especially between 2018-2019 period, when the preparations for the local government elections progressed the fastest, it is seen that Kahramanmaraş, Kocaeli, Aydın, Van, Samsun and Istanbul Metropolitan Municipalities had low social performance, but in the post-election period their performance increased rapidly. This rapid increase may be due to the pandemic conditions as well. It is observed that the social performance -in Ankara, Antalya, Adana, Kayseri, Manisa, Tekirdağ, Trabzon and Metropolitan Municipalities have increased continuously over the research period. After the local elections in 2019, Bursa, Konya, Şanlıurfa, Gaziantep, Hatay, Denizli, Sakarya, Muğla, Eskişehir, Erzurum and Ordu experienced a decline in their social performance.

Table 7. Performance Evaluation in General Financial Capital Measure

Metropolitan	2018	Change (%)	2019	Change (%)	2020	Total Change Between 2018-2020(%)
İstanbul	0,499	-15,78%	0,431	11,68%	0,488	-2,25%
Ankara	0,517	-82,69%	0,283	50,87%	0,576	10,24%
İzmir	0,527	-6,04%	0,497	-1,02%	0,492	-7,11%
Bursa	0,493	-52,63%	0,323	27,58%	0,446	-10,54%
Antalya	0,520	-67,74%	0,310	11,68%	0,351	-48,15%
Adana	0,385	21,75%	0,492	0,40%	0,494	22,06%
Konya	0,498	-67,68%	0,297	44,80%	0,538	7,43%
Şanlıurfa	0,430	-25,36%	0,343	25,60%	0,461	6,72%
Gaziantep	0,532	5,17%	0,561	-2,56%	0,547	2,74%
Kocaeli	0,702	-64,79%	0,426	44,09%	0,762	7,87%
Mersin	0,490	-33,15%	0,368	32,35%	0,544	9,93%
Diyarbakır	0,392	-49,62%	0,262	38,06%	0,423	7,33%
Hatay	0,507	-73,63%	0,292	27,54%	0,403	-25,81%
Manisa	0,455	-17,57%	0,387	35,39%	0,599	24,04%
Kayseri	0,488	-49,24%	0,327	31,01%	0,474	-2,95%
Samsun	0,498	-24,81%	0,399	24,86%	0,531	6,21%
Balıkesir	0,713	-84,24%	0,387	27,26%	0,532	-34,02%
Kahramanmaraş	0,451	-8,67%	0,415	23,29%	0,541	16,64%
Van	0,495	-40,23%	0,353	31,32%	0,514	3,70%
Aydın	0,356	-42,97%	0,249	49,18%	0,490	27,35%
Tekirdağ	0,515	-54,19%	0,334	28,48%	0,467	-10,28%
Denizli	0,384	15,60%	0,455	29,89%	0,649	40,83%
Sakarya	0,499	-59,42%	0,313	19,12%	0,387	-28,94%
Muğla	0,526	-57,96%	0,333	39,56%	0,551	4,54%
Eskişehir	0,463	-23,47%	0,375	24,55%	0,497	6,84%
Trabzon	0,508	-79,51%	0,283	10,16%	0,315	-61,27%
Malatya	0,640	-47,47%	0,434	28,62%	0,608	-5,26%
Erzurum	0,640	-42,54%	0,449	12,98%	0,516	-24,03%
Ordu	0,442	-28,12%	0,345	1,71%	0,351	-25,93%

When the financial performance between 2018-2020 is examined; it is observed that the performance in Adana and Denizli has increased over the years. Between 2018-2019 periods, it could be assumed that due to the election expenditures, financial performances of municipalities decreased in general. Of the 29 metropolitan municipalities examined, only Adana, Gaziantep and Denizli showed an increase in financial performance in the same period. Financial performance decreased especially in Balıkesir (-84.24%), Ankara (-82.69%), Trabzon (79.51%) and Hatay (-73.63%). Metropolitan Municipalities is remarkable. The performance of Ankara Metropolitan Municipality is remarkable. It recovered from the rapid financial performance decrease experience in 2018-2019 period, with a 50.87% increase in the 2019-2020 period. In the 2019-2020 period, the financial performance of all municipalities increased,

except for Gaziantep Metropolitan Municipality. The 5.17% performance increase in Gaziantep Metropolitan Municipality in the 2018-2019 periods was followed by a -2.56% decrease during the 2019-2020 period.

5. RESULTS AND DISCUSSION

Over the years, due to harsh political competition, public institutions have felt the significant responsibility to address the needs of the taxpayers evermore. Such condition made these public offices more accountable, transparent, and flexible. Increasing interest in the performance of public sector organizations and their impact on the external environment forced them to produce social reports. There has been much discussion on whether the current format for reporting in the public sector ultimately meets the needs of the various stakeholder groups, which differ greatly in terms of their knowledge, skills, maturity, and information needs.

Depending on the dynamics of each local government, the efficiency and effectiveness criteria on which local governments base their performance measurement may vary. Therefore, there is a need for an optimal criteria model for local government performance evaluation, as performance evaluation with more indicators or manageable criteria than necessary may lead to incorrect results. For this purpose, the study aims to identify the main criteria that local government decision makers can use to measure the social and financial performance of their municipalities and to rank them according to their priorities. It is assumed in this study that applicable measurement mechanisms will enable local governments to achieve performance management by prioritizing the activities and functions they perform and should pursue.

This study developed an index model for integrated reporting at the national level for local governments. It measured the integrated performance of 29 metropolitan municipalities. For this purpose, the content analysis was conducted using annual reports for 2018-2020. The index model for measuring the performance of metropolitan municipalities was developed on the basis of results. The index model is based on 12 expert judgements, evaluated using AHP. In the integrated reporting index model, social and relationship capital were identified as the most important criterion for social performance measurement, followed by intellectual, human, and natural capital. Among the main criteria identified for measuring financial performance, operational success was identified as the most important, followed by debt structure, and income and expense indicators were of equal importance. As a result of the research on local governments providing public services in Turkey, a social capital and a financial capital index model have been developed. The performance of local governments has been measured using this developed model. The purpose of the Integrated Reporting Index proposed in the study is to raise awareness on this issue and to emphasize that corporate reports used in local

governments should be more accountable, transparent, and understandable in line with the new paradigms. This study is expected to pave the way for future studies on the same topic and bring a new perspective to the field. As a suggestion for future research, the same methodology can be applied to other municipalities and/or alternative MCDM techniques can be used.

YAZARLARIN BEYANI

Bu çalışmada, Araştırma ve Yayın etiğine uyulmuştur, çıkar çatışması bulunmamaktadır ve bu çalışma için finansal destek alınmamıştır.

AUTHORS' DECLARATION

This paper complies with Research and Publication Ethics, has no conflict of interest to declare, and has received no financial support.

YAZARLARIN KATKILARI

Çalışma Konsepti/Tasarım- MÇA; Yazı Taslağı- MÇA; İçeriğin Eleştirel İncelemesi- CTK; Son Onay ve Sorumluluk- MÇA, CTK.

AUTHORS' CONTRIBUTIONS

Conception/Design of Study- MÇA; Drafting Manuscript- MÇA; Critical Revision of Manuscript- CTK; Final Approval of Accountability- MÇA, CTK.

BIBLIOGRAPHY

- Akbaş, M. Ç.(2022). A Research on Local Governments' View on Integrated Reporting in Turkey and a Model Proposal, (Yayın No.766438) [Doktora Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. YÖK Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Al Khalil, M. I. (2002). Selecting the Appropriate Project Delivery Method Using AHP. *International Journal of Project Management*, 20(6), 469-474. [http://dx.doi.org/10.1016/S0263-7863\(01\)00032-1](http://dx.doi.org/10.1016/S0263-7863(01)00032-1)
- Anderson, D. R., Sweeney, D. J., & Williams, T. A. (2008). *Quantitative Methods for Business* (Vol. 11th edition). South-Western Cengage Learning.
- Aras, G., & Yıldırım, F. M. (2022). Development of Capitals in Integrated Reporting and Weighting Representative Indicators with Entropy Approach. *Social Responsibility Journal*, 18(2), 551-572. DOI: <http://doi.org/10.1108/srj-11-2020-0447>

- Barron, F. H., & Barrett, B. E. (1996). Decision Quality Using Ranked Attribute Weights. *Management Science*, 42(11), 1515-1523. <http://www.jstor.org/stable/2634518>.
- Birney, A., Clarkson, H., Madden, P., Porritt, J., & Tuxworth, B. (2010). *Stepping Up: A Framework for Public Sector Leadership on Sustainability*. London: Forum for the Future.
- Black Sun Plc. (2012). *Understanding Transformation-Building the Business Case for Integrated Reporting*. IIRC.
- Caruana, J., & Grech, I. (2019, May 28). Tweaking Public Sector Reporting With Integrated Reporting Concepts. *Public Money&Management*, 39(6), 409-417. <https://doi.org/10.1080/09540962.2019.1583911>
- Farneti, F., Casonato, F., Montecalvo, M., & De Villiers, C. (2019). The Influence of Integrated Reporting and Stakeholder Information Needs on the Disclosure of Social Information in a State-Owned Enterprise. *Meditari Accountancy Research*, 4(27), 556-679. DOI: <https://doi.org/10.1108/MEDAR-01-2019-0436>
- Friedman, M. (1970, September 13). *A Friedman doctrine--The Social Responsibility of Business is to Increase Its Profits*. Retrieved from NY Times: <https://www.nytimes.com/1970/09/13/archives/a-friedman-doctrine-the-social-responsibility-of-business-is-to.html>
- Girella, L. (2021). *Integrated Reporting And Corporate Governance*. London and New York: Routledge.
- Global Reporting Initiative. (2005). *Sector Supplement for Public Sector Agencies: Pilot Version 1.0*. GRI. Amsterdam: Global Reporting Initiative .
- Global Reporting Initiative. (2022, 06 21). *GRI STANDARDS*. Retrieved from A Short Introduction to the GRI Standards: <https://www.globalreporting.org/media/wtafl4tw/a-short-introduction-to-the-gri-standards.pdf>
- Greiling, D., & Spraul, K. (2010). Accountability and Challenges of Information Disclosure. *Public Administration Quarterly*, 34(3), 338-377.
- GRI. (2021, 12 28). *GRI*. Retrieved from Global Reporting: <https://www.globalreporting.org/>
- GRI. (2022, 06 21). *GRI STANDARDS*. Retrieved from A Short Introduction to the GRI Standards: <https://www.globalreporting.org/media/wtafl4tw/a-short-introduction-to-the-gri-standards.pdf>
- Guthrie, J., Manes-Rossi, F., & Orelli, R. L. (2017). Integrated Reporting and Integrated Thinking in Italian Public Sector Organisations. *Meditari Accountancy Research*, 4(25), 553-573. DOI: <https://doi.org/10.1108/MEDAR-06-2017-0155>
- Hood, C. (2010). Accountability and Transparency: Siamese Twins, Matching Parts, Awkward Couple? *West European Policies*, 33(5), 989-1009.
- IIRC. (2021, January). *International IR Framework*. Retrieved from Integrated Reporting: <https://www.integratedreporting.org/wpcontent/uploads/2021/01/InternationalIntegratedReportingFramework.pdf>

- Kara, C., & Iranmanesh, A. (2022). Modelling and Assessing Sustainable Urban Regeneration for Historic Urban Quarters via Analytical Hierarchy Process. *Land*, 12(72). <https://doi.org/10.3390/land12010072>
- Katsikas, E., Manes, R. F., & Orelli, R. L. (2017). *Towards Integrated Reporting-Accounting Change in the Public Sector*. Bristol: Springer.
- Kaya, C. T., & Türegün, N. (2014). Integrated Reporting for Turkish Small and Medium-Sized Enterprises. *International Journal of Academic Research in Accounting Finance and Management Sciences*, 4(1), 358-364. DOI: <http://dx.doi.org/10.6007/IJARAFMS/v4-i1/659>
- Mahmoud, M., & Hine, J. (2013). Using AHP to Measure the Perception Gap between Current and Potential Users of Bus Services. *Transportation Planning and Technology*, 36(1), 4-23.
- Muhasebat Genel Müdürlüğü. (2022, 07 06). *Kamu İdareleri için Mali Analiz Rehberi*. <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/3/2019/02/Mali-Analiz-Rehberi.pdf> adresinden alındı
- Nistor, C., Stefanescu, T. O., & Crisan, A. (2019). Approaching public sector transparency through an integrated reporting benchmark. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 2(17), 249-270.
- OECD. (2022, 07 10). *Better Life Index*. Retrieved from <https://www.oecdbetterlifeindex.org/#/11111111111>
- Saaty, T. L. (2008). The Analytic Hierarchy and Analytic Network Measurement Processes: Applicationsto Decisions under Risk. *European Journal of Pure and Applied Mathematics*, 122-196. <https://doi.org/10.29020/nybg.ejpam.v1i1.6>
- Saaty, T. L., & Vargas, L. G. (1994). *Decision Making in economic, Political, Social and Technological Environments with the Analytical Hierarchy Process*. Pittsburgh: RWS Publications.
- Saaty, T. L., & Vargas, L. G. (2000). *Models, Methods, Concepts and Applications of the Analytic Hierarchy Process*. Boston: Kluwer Academic Publisher.
- Timor, M. (2011). *Analitik Hiyerarşi Prosesi*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Tzeng, G. H., & Huang, J. J. (2011). *Multi-Criteria Decision Making: Methods and Applications*. CRC Press.
- UNDP. (2022, 07 10). *THE SDGS IN ACTION*. Retrieved from <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>
- Vaidya, O. S., & Kumar, S. (2006). Analytic Hierarchy Process: An Overview of Applications. *European Journal of Operational Research*, 169(1), 1-29. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.ejor.2004.04.028>
- Value Reporting Foundation. (2021, June). Integrated Thinking: A Virtuous Loop. Retrieved from Integrated Reporting: <https://www.integratedreporting.org/wp->

APPENDIX

Appendix 1. Main Criteria and Sub-Criteria

Criteria	Scoring			Descriptions	References
Human Capital					
1. Wages				This criterion is discussed under two headings as overtime wages and additional payments.	(GRI, 2021)
-Overtime Wages	0: There is no explanation	1: In the industry average	2: Above the industry average	Under this criterion, the place of overtime wages in the sector average was investigated	(ILO, 2022)
-Additional Payments	0:Not available	1: Available		Under these criteria, explanations related to premiums, dividends, social assistance and similar payments, which are considered as motivation-enhancing other than overtime wages, were evaluated.	(GRI, 2021)
2.Occupational Health and Safety				The measures taken by the municipality to protect the health and safety of its employees are evaluated under this criterion. The examination was carried out under 2 criteria, namely physical working conditions and education	(GRI, 2021) (United Nations, 2021)
-Physical Working Conditions	0: There is no explanation	1:These is a positive statement, but there is no certificate.	2: There is a certificate	The measures taken by the municipality regarding occupational health and safety and whether the municipality has the OHSAS certificate; which certifies the compliance of the company with certain standards for the health and safety of the employees, has been evaluated in this criterion.	(OECD, 2003) (GRI, 2021) (United Nations, 2021)
- Occupational Health and Safety Education	0: There is no explanation	1: There is an education			

Appendix 1. Continued. Main Criteria and Sub-Criteria

3. Rights of Women Employees				Policies implemented by the municipality for the inclusion of women in working life were evaluated under this criterion. It has been examined in 2 sub-criteria as positive discrimination and female workforce in management.	(GRI, 2021)
-Positive Discrimination	0: There is no explanation	1: There is positive discrimination		Under this criterion, in addition to legal sanctions, statements regarding whether positive discrimination is made against female employees are evaluated.	(GRI, 2021)
-Female Workforce in Management	0: Not available	1: %20	2: More than %20	Female employees in the senior management were evaluated under this criterion.	(GRI, 2021)
4. The Right to Make Decisions and Participate in Management	0: No Explanation /Rights	1: The right has been granted.		Explanations about whether the employees of the municipalities participate in the decision-making phase are evaluated under this criterion.	(GRI, 2021) (OECD, 2003)
- Workforce Satisfaction Survey	0: No explanation /survey is not held.	1: A survey is held		Explanations about whether the municipalities hold surveys in which employees evaluate the municipality and working conditions are evaluated under this criterion.	(GRI, 2021)
5. Performance Evaluation System	0: No description / no system available	1: Superiors evaluate subordinates	2: Subordinates also have the opportunity to evaluate superiors.	Explanations on whether there is a process for evaluating the performance of the employees and whether an over-the-top evaluation is allowed are evaluated under this criterion.	(GRI, 2021)

Appendix 1. Continued. Main Criteria and Sub-Criteria

6. Vocational Education	0: No explanation /no training opportunity	1: Training opportunity is available.		All kinds of practice and training opportunities for the Professional development of the employees are evaluated under this criterion.	(OECD, 2003) (GRI, 2021)
7. Youth Training Support	0: No explanation /no training opportunity	1: Training opportunity is available.		Programs to creating opportunities for the youth who are not in education, employment and training in order to prevent future erosion of skills and job discouragement.	(United Nations, 2021)
Social and Relational Capital					
1. Social Projects and Investments				Statements of municipalities regarding their social projects are evaluated under this criterion	(United Nations, 2021) (OECD, 2021)
-Poverty	0: Not available	1: Available	2: More than 1 project	Projects to end poverty in all forms everywhere	
-Zero Hunger	0: Not available	1: Available	2: More than 1 project	Projects to end hunger, achieve food security and improved nutrition and promote sustainable agriculture	
-Good Health and Well-being	0: Not available	1: Available	2: More than 1 project	Projects to ensure healthy lives and promote well-being for all at all ages	
- Education	0: Not available	1: Available	2: Includes all ages, genders	Projects to ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all	
- Gender Equality	0: Not available	1: Available	2: More than 1 project	Projects to achieve gender equality and empower all women and girls	

Appendix 1. Continued. Main Criteria and Sub-Criteria

- Partnerships for the Goals	0: Not available	1: Available		International projects and collaborations to strengthen the means of implementation and revitalize the global partnership for sustainable development	
- Culture/Art	0: Not available	1: Available	2: Projects are exclusive	Projects to protect cultural and natural World heritage	
2. Anti-Corruption and Bribery	0: No description available	1: Combat measures have been taken		The statements regarding the measures taken by the municipalities in the fight against corruption and bribery are evaluated under this criterion.	(GRI, 2021) (United Nations, 2021) (OECD, 2003)
3. Corporate Social Responsibility Awards	0: No explanation/award	1: There is an award.	2: International award(s) exist(s)	The explanations regarding the awards received by the municipalities as a result of their social responsibility activities in the relevant period are evaluated under this criterion.	(GRI, 2021)
4. Citizen Satisfaction				Explanations regarding the surveys conducted to measure citizen satisfaction were evaluated under this criterion. The criterion is grouped under one subheading.	(GRI, 2021)
-Citizen satisfaction research	0: No research	1: Research is available		The statements made by the municipalities regarding the application status of these surveys are evaluated under this criterion.	

Appendix 1. Continued. Main Criteria and Sub-Criteria

5. Citizen Complaint Mechanism	0: Available	1: Not available	2: ISO 10002 certification is available.	The explanations regarding whether the municipalities have a system in which they can submit their citizens' complaints and whether they have ISO 10002 certificate are evaluated under this criterion.	(GRI, 2021)
6. Supplier Selection				The criteria on which the municipalities choose the suppliers they work with while carrying out their activities are evaluated in this criterion.	
-Equality	0: No description	1: There are equal selection criteria.		Explanations on whether there is a policy of providing equal opportunities to each supplier, away from monopolization, were evaluated under this criterion.	(Cauxroundtable, 2021)
7. Compliance with Corporate Governance Principles	0: No description	1: There is an explanation		The municipality's compliance report with corporate governance principles has been evaluated under this criterion. (Transparency, accountability, fairness, responsibility)	(OECD, 2003)
8. Peace, justice and strong institutions					

Appendix 1. Continued. Main Criteria and Sub-Criteria

- Participatory budget	0: Not available	1: Available			(Caldas, Dollery, & Marques, 2020)
- Cooperation and Collaboration with local communities	0: Not available	1: Available		Existence of operations with implemented local community engagement, impact assessments, and/or development programs	(GRI, 2021)
- Decision making capacity	0: Not available	1: Available		The decision-making mechanism should be sensitive to needs, inclusive and representative (existence of citizen parliaments)	(United Nations, 2021)
Natural Capital					
1. Environmentally Friendly Initiatives				The statements about the initiatives of the companies that affect the environment positively are evaluated under this criterion.	(United Nations, 2021) (OECD, 2003)
- Environmental Impact	0: No explanation/no adverse effects	1: No adverse effects	2: There is a positive effect	The explanations regarding the positive and negative contributions of the companies to the environment, depending on their field of activity or their mode of operation, are evaluated under this criterion.	(OECD, 2003)
-CO2 ((Greenhouse Gas) emissions.	0: No description	1: Within legal limits	2: ISO 14064 Certificate is available.	The explanations of the municipalities regarding the greenhouse gas emission rates were evaluated under this criterion.	(GRI, 2021)

Appendix 1. Continued. Main Criteria and Sub-Criteria

-Electricity Usage	0: No description	1: Within legal limits	2: TS16001 Certificate is available.	The explanations regarding the measures taken by the municipalities for their electricity consumption are evaluated under this criterion.	(GRI, 2021)
-Water Usage	0: No description	1: Within legal limits	2: Additional measures and augmentation systems are available.	The explanations regarding the availability of waste water management systems for the savings measures for the water usage of the municipalities were evaluated under this criterion.	(GRI, 2021)
- Environmental Management System ISO 14001	0: No description/no certificate is available	1: There is certificate		The explanations regarding whether it has an environmental management system certificate given by ISO and accepted in the international platform are evaluated under this criterion.	(OECD, 2003)
2. Renewable Energy				The explanations regarding the support given by the municipalities to all kinds of renewable energy sourced and whether they use these sources in their activities are evaluated under this criterion.	(GRI, 2021)
3. Environment Awards	0: Not available	1: Available		The explanations regarding the awards received by the municipalities due to their contribution to the environment in the relevant activity period are evaluated under this criterion.	(Özbay & Selvi, 2014)

Appendix 1. Continued. Main Criteria and Sub-Criteria

4. Sustainable cities and communities					
-Ecology dimension	0: Not available	1: Available	2: Developed Projects are Available	Initiatives to ensuring access to safe and inclusive green spaces and public spaces and reducing the environmental impact of cities	(United Nations, 2021)
-Planned Urbanization Dimension	0: Not available	1: Available	2: Developed Systems are Available	Initiatives for; - Safe and accessible housing, - Accessible and sustainable transportation systems, - Inclusive and sustainable urbanization	(United Nations, 2021)
-Disaster and Emergency Dimension	0: Not available	1: Available		Initiatives for; - Reducing the negative effects of natural disasters - Implementing policies for inclusion, resource efficiency and disaster risk reduction.	(United Nations, 2021)
- Responsible Consumption and production	0: Not available	1: Available		Initiatives for significant reduction of waste generation and promoting a universal understanding of sustainable lifestyles	(United Nations, 2021)
- Climate Action	0: Not available	1: Available		Initiatives to integrate climate change-related measures into policies and plans	(United Nations, 2021)

Appendix 1. Continued. Main Criteria and Sub-Criteria

Intellectual Capital					
1. Patents and Copyrights					(Integrated Reporting Council, 2021)
-Number of new products	0: No description	1: There is an explanation.		The explanations regarding the number of new products/services put into production or put into service by the municipality during the year are evaluated under this criterion.	(Roos, Roos , Edvinsson, & Dragonetti, 1998) (Bontis, 1998)
-Total number of patents	0: No description	1: There is an explanation.	2: It is above the industry average.	The explanations about the total number of patents and the nature of the patents and the total number of trademarks are evaluated under this criterion.	(Integrated Reporting Council, 2021)
2. Implied knowledge, systems and procedure and protocols				The explanations about the municipality culture and management processes are evaluated under this criterion.	(Integrated Reporting Council, 2021)
- Investments in information technologies	0: There is no description	1: There is an explanation		Information about the details of information technologies and the amount of investment made in information technologies are evaluated under this criterion.	(Wang & Chang, 2006) (Seviby, 2008) (Stewart, 1997) (SeetharamanLow, & Saravanan, 2004)
Financial Capital					
1. Operational Success					Muhasebat Genel Müdürlüğü (2022)
2. Debt Structure					Muhasebat Genel Müdürlüğü (2022)
3. Expenditures					Muhasebat Genel Müdürlüğü (2022)
4. Income					Muhasebat Genel Müdürlüğü (2022)

Appendix 2. AHP Scale

		MAIN CRITERIA : SOCIAL CAPITAL																	
		9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
		Extremely more important	Far more important to extremely more important	Far more important	Much to far more important	Much more important	Slightly to much more important	Slightly more important	Equally or slightly more important	Equally important	Equally or slightly more important	Slightly more important	Slightly to much more important	Much more important	Much to far more important	Far more important	Far more important to extremely more important	Extremely more important	
Human Capital																			Social and Relationship Capital
Human Capital																			Natural Capital
Human Capital																			Intellectual Capital
Social and Relationship Capital																			Natural Capital
Social and Relationship Capital																			Intellectual Capital
Natural Capital																			Intellectual Capital

The table is presented as an example of the decision matrices prepared for the opinions of the experts. In this table, it is requested that the main criteria should be prioritized by the experts specific to the local government. Each main criterion was prioritized over the other, respectively, and the results were analyzed with the AHP method.

Appendix 3. AHP Formulas

Equations of AHP are given below:

$$A = \begin{bmatrix} a_{11} & \dots & a_{1j} & \dots & a_{1n} \\ \vdots & & \vdots & & \vdots \\ a_{i1} & \dots & a_{ij} & \dots & a_{in} \\ \vdots & & \vdots & & \vdots \\ a_{n1} & \dots & a_{nj} & \dots & a_{nn} \end{bmatrix} \quad \text{Equation 1}$$

$$W = \begin{matrix} & w_1 & \dots & w_j & \dots & w_n \\ \begin{matrix} w_1 \\ \vdots \\ w_i \\ \vdots \\ w_n \end{matrix} & \begin{bmatrix} w_1/w_1 & \dots & w_1/w_j & \dots & w_1/w_n \\ \vdots & & \vdots & & \vdots \\ w_i/w_1 & \dots & w_i/w_j & \dots & w_i/w_n \\ \vdots & & \vdots & & \vdots \\ w_n/w_1 & \dots & w_n/w_j & \dots & w_n/w_n \end{bmatrix} \end{matrix} \quad \text{Equation 2}$$

$$W \cdot w = \begin{matrix} & w_1 & \dots & w_j & \dots & w_n \\ \begin{matrix} w_1 \\ \vdots \\ w_i \\ \vdots \\ w_n \end{matrix} & \begin{bmatrix} w_1/w_1 & \dots & w_1/w_j & \dots & w_1/w_n \\ \vdots & & \vdots & & \vdots \\ w_i/w_1 & \dots & w_i/w_j & \dots & w_i/w_n \\ \vdots & & \vdots & & \vdots \\ w_n/w_1 & \dots & w_n/w_j & \dots & w_n/w_n \end{bmatrix} \begin{bmatrix} w_1 \\ \vdots \\ w_i \\ \vdots \\ w_n \end{bmatrix} \end{matrix} = n \begin{bmatrix} w_1 \\ \vdots \\ w_i \\ \vdots \\ w_n \end{bmatrix} \quad \text{Equation 3}$$

$$(W - nI)w = 0 \quad \text{Equation 4}$$

$$CI = \frac{(\Delta_{Max} - n)}{(n-1)} \quad \text{Equation 5}$$

$$CR = \frac{CI}{RI} \quad \text{Equation 6}$$